

HERNANI
2023-2024

HERNANI 2023-2024

29. URTEKARIA

Udal Artxibo Zerbitzua

HERNANI 2023-2024

Udal Artxibo Zerbitzua

29. urtekaria

Azala: Hernaniko Udal Artxiboa (HUA / ARGAZKIAK // Laureano Matias Rodríguez)

Diseinu, maketazio eta inprenta: **antza** KOMUNIKAZIO GRAFIKOA www.antza.eus

Lege gordailua: SS-403-1993

Artikuluetan azaltzen diren iritzien erantzule idazlea bera da.

Las opiniones expresadas en los artículos son responsabilidad exclusiva de sus autores.

HITZAURREA

Xabier Lertxundi Asteasuinzarra
HERNANIKO ALKATEA

'Hernani' urtekariaren irakurle zaren hori, beste ale interesgarri bat jarri dugu zure esku, 29. zenbakia hain zuzen ere. Eta ez zaitzu mamirik faltako, herriaren kontu interesgarriz hornitu baitute aldizkari hau aditu eta kolaboratzaileek.

Iraganak egiten du oraina. Eta Hernani ere bada iraganeko pasarteek zizelkatu duten gure egungo herri hau. Horregatik, II. Gerra Karlistaren inguruko testu bat bildu dugu ale honetara, Hernaniren gaineko setioa gogora ekartzen duena. Eta adierazgarria da, horri dagokionez, urtekariaren azala ere. Keinu egin nahi izan baitio gerra hartan izandako bonbardaketa batek hondatu zuen gure udaletxeko areto nagusiari. Bonbek hondatu eta guk berregin dugu udaleko areto nagusia, iraganeko hernaniarrek eraiki zuten itxurari erreparatuz eta ahalik eta fidelen jarraituz. Haien ondorengoak ere bagarelako.

Baina orainaldiko kontu interesgarri ere topatuko dituzu testuen artean. Hernaniko ibilbide moreen berri izateko aukera izango duzu, eta baita ere gure udal honen politiken ardatzetako bat den Hernani Burujaberen egoera zein den, haren koordinatzaile Mikel Valeroren azalpenen bidez.

Historiak, naturak, kirolak, ondareak... Mila kontu eta askotarikoko gai interesgarri ugari dituzu esku artean. Gonbidatzen zaitut irakurtzera eta gozatzerara.

On egin eta laster arte!

AURKIBIDEA

01. HERNANIKO IBILBIDE MOREA	06
<i>Ixiar Pagoaga Soraluze Maialen Apezetxea Lujanbio</i>	
02. "PROZESU HAUEK ERALDATZAILEAK DIRA; HITZ EGITEKO, ENTZUTEKO ETA BEGIRATZEKO MODUA ALDATZEN ZAIZU"	18
<i>Aitziber Blanco Goikoetxea, elkarriketa prozesutan bidelagun</i>	
<i>Irati Sarasua Arabaolaza</i>	
03. ERRALDOIAK ETA BURUHANDIAK HERNANIN	30
<i>Xabier Iriarte Ansorena</i>	
04. GIPUZKOAKO ARMARRIA	46
<i>Iraganean, orainean eta etorkizunean</i>	
<i>Beñi Agirre Oiartzabal (Hernani Errotzen Memoria Historikoa)</i>	
05. HERNANI BURUJABE	55
<i>Mikel Valero Alzaga (HIRITIK AT Lurraldegintzarako koordinatu berriak)</i>	
06. "HEMEN GAUDELA ETA JARRAITUKO DUGULA ESATEKO MODU BAT IZAN DA OSPAKIZUNA, 75 URTEKO IBILBIDEAK EMAN DIGUN ESPERIENTZIAREKIN"	60
<i>Ainitze Blanco, Hernaniko Gizarte Berrikuntzako zuzendaria</i>	
<i>Libe Murua</i>	
07. HERNANIN ARTOAK ETA ERROTAGINTZAK IZAN ZUTEN ERAGINA	72
<i>Olatz Arca Mendiluze</i>	
08. HERNANIARRAS EN EL HISTÓRICO EQUIPO DE FÚTBOL GURE IZARRA DE ASTIGARRAGA	79
<i>Joxan Ruiz, Martxel Ruiz, Mikel Ruiz y Martín Isasa</i>	
09. PUTZUXAR, ITURBURUA ONDARE BIHURTUA	87
<i>Iñaki Sanz-Azkue Iñaki Arzak (marrazkiak)</i>	
10. Apuntes sobre la II Guerra Carlista, 1872 - 1876: EL "ASEDIO" DE HERNANI - FIESTA DEL DOS DE JUNIO	93
11. HERNANI, crónica 2022 - 2023ko kronika	107

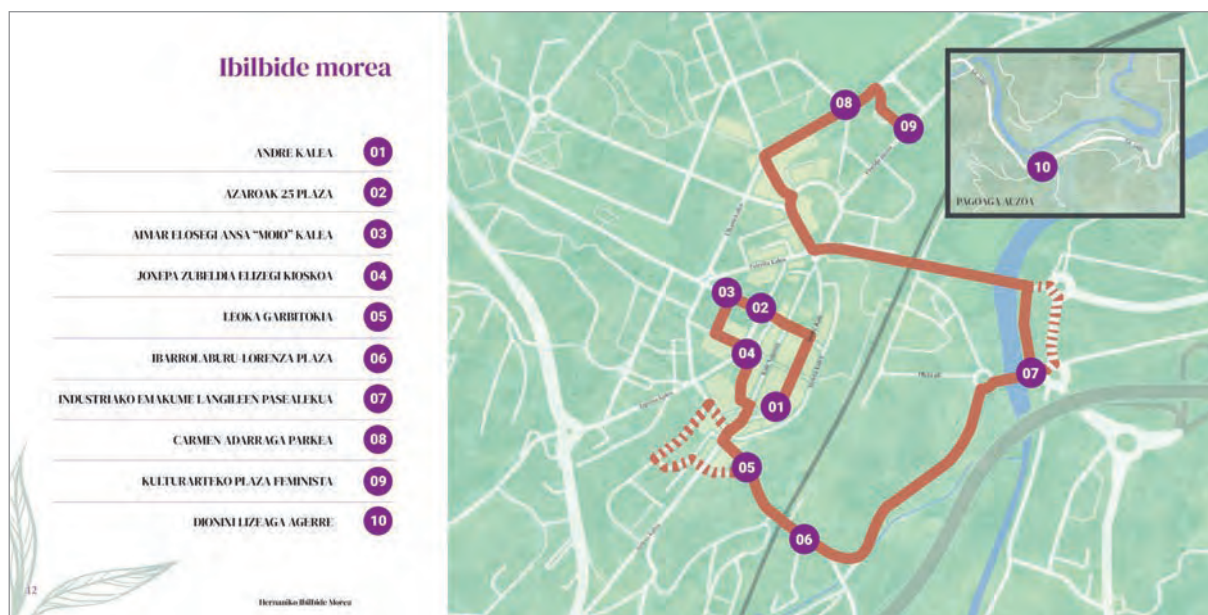
01. HERNANIKO IBILBIDE MOREA

*Ixiar Pagoaga Soraluze
Maialen Apezetxea Lujanbio*

Ezaguna da “Izena duenak izana du” esaera zaharra gure artean. Historian zehar emakumeen izenak aldiz, ezkutatuak egon dira, eta gehienetan izanak ere bai. Honek izugarritzko desoreka sortu du batzuen eta besteen artean. Gure kale eta plaza izenak bizi garen jendarte ereduaren isla dira dudarik gabe, erreferentzia gisa erabiltzen ditugun heinean, herriarentzat garrantzitsuak diren horiek nabarmentzeko erabiltzen baititugu eta sinbolikoki garrantzi handia hartzen dute. Horrez gain, memoriaren gordailu ere badira, hurrengo belaunaldiei transmititu nahi diegunaren adierazle.*

Jakina da, kale izen baten aukeraketaren atzean testuinguru konkretu bat (garai historiko jakin bat balore jakin batzuekin) eta irizpide konkretu batzuk daudela, eta beraz izen hauek ere testuinguru horietan ulertu behar ditugu. Baina horrek ezin du justifikazio izan hainbat pertsonaiaren izenak mantendu eta gorapaitzeko.

Berdintasun Kontseiluan kale izendegiari betaurreko moreen bidez begiratu diogu eta ezinbestekotzat jo dugu bestelako pertsonaia erreferente eta errelato batzuk espazio publikoan euren lekua eta aitortza izan dezaten sustatzea. Hortik sortu da Hernaniko ibilbide more hau, bonbila morea eskutan geltoki bakoitzari merezitako argia eta lekua ematen saiatu gara. Ekin diezaiogun bideari!

Ibilbide honen lehen geltokia **ANDRE KALEA** dugu, herriko kaxkoan bertan kokatua. Ahozko transmisioari esker jakin genuen, lehenago Urumea eta ondoren Kardaberaz izenez ezaguna zen kale hau, hernaniar askorentzat Andrekale gisa zela ezaguna. Hainbat urtez izen hau berrreskuratzeko lanean aritu ondoren, 2014an onartu zen ofizialki Andre kalea. Berrreskurapen honen bidez andreen historia ezagutu eta azaleratu nahi izan genuen, historia ofizialetik nahiz espazio publikotik desagerraraziak izan diren emakumeen omenez. Ilido honi jarraiki, kondaira bat ere sortu genuen "Andrekale" dokumentalean; grabaketan 200 emakumetik gora elkartu ginen karta jokoan, kantuan eta berriketan, kalea betez.

AZAROAK 25 PLAZA emakumeenganako indarkeriaren aurkako borrokan leku esanguratsua da; izan ere, plaza honetan bertan erahil zuten herrikide genuen Txaro Roman de la Fuente 2011.urtean. Bere omenez mugimendu feministak eserleku bat morez margotu zuen. Indarkeria matxistarik gabeko bizitzaren aldarri izan nahi du plaza honek.

Ibilbide honetako beste geltoki hunkigarri bat **AIMAR ELOSEGI ANSA "MOIO" KALEA** dugu. 2007An bere buruaz beste egin zuen gazte transa zen Moio. Bere heriotzak gauza asko erakutsi zizkigun herri bezala, eta ordu arte ezkutuan zeuden hainbat kontzeptu mahaigaineratu, ikusten ikasten hasi baikinen. Pertsona askeak izateko bidean, urratsa eta geltokia izan nahi du kale honek; trans pertsonak ikusgarri eginez eta Aimarrek ereindako bide eta borrokari merezitako aitortza eginez.

Aimar Elozegi Ansa "Moio" kalearen inaugurazioa, 2022ko maiatzaren 14an izan zen.

JOXEPA ZUBELDIA ELIZEGI KIOSKOA. Joxepa 1867 an jaio tako bertsolaria dugu, nahiz eta orain gutxi arte ia ezezaguna izan. Bertsoez gain, poesia eta errezuak ere idazten zituen. Joxeparen bertso sorta bakarra iritsi da gugana, 1918ko Baztangaren matxinadaren ingurukoa, (Ezkiagan bertan mahai gainera igota kantatu zituenak) bere alabek Joxepa hil ondoren, idatzi guztiak erre baitzituzten, amaz lotsatuta. 2023an eraberritu genuen kioskoa orain duen itxura hartuz. Kioskoaren atzekaldean Joxeparen bertso haietan oinarrituta Maialen Lujanbiok moldatutako bertsoak irakur daitezke.

Joxepa kioskoaren inaugurazioa, 2023ko ekainaren 18an izan zen.

LEOKA GARBITOKIA ezaguna da herrian, antzinako lanbide baten lekuko. Bertan elkartu ohi ziren emakumeak erropak garbitzeko, horietako asko neskameak. Baina garbitoki hau, bazen ere andreak elkartzeko, sozializatze eta politika egiteko gune bat. Geltoki honek garbitzaileen lan gogor eta inbisibilizatua omentzeko parada izan nahi du.

Leokako labaderoa. Hernaniko ibilbide morea 2023ko martxoaren 26an aurkeztu zen jendaurrean.

Maiz, ez dugu historia bere osotasunean ezagutzen, eta ikuspegi partzial horrekin sortzen dugu gure errealitatea. Horixe da ondorengo kasua. Ibarrolaburu bezala ezagutu dugun Portu auzoko plaza honen jatorria deskubritu nahian udal artxiboan arakatzan, jakin genuen Alberto Ibarrolaburu hil zenean bere emazte Mari Cruz Lorenzak Udalarari diru ekarpen bat egin ziola langileentzako etxebizitza merkeak egiteko. Udalak eskertzan, plazarai Ibarrolaburu izena eman zion, Lorenza alde batera utzita. Bidezkoagoa da plazan bien izena izatea, biek ere izango baitzuten partea dohaitza honetan, hortaz **IBARROLABURU-LORENZA PLAZA** bezala berrizendatu da plaza hau.

INDUSTRIAKO EMAKUME LANGILEEN PASEALEKUAK,

Urumea ibaia eta poligono industrialen artean kokatuak, industrializazio garaian emakumeek izan zuten paper garrantzitsua gogorazi eta gorapaitu nahi du. Emakumeak batez ere joskintza tailerretan eta paper fabriketan aritu ziren lanean, beti ere, soldata baxuagoak jasoaz eta lan baldintza kaskarretan, sexuan oinarritutako lan banaketa argia baitzen. Frankismo amaieran batez ere hasi ziren andre langileak antolatzen eta borrokatzen, langileen arteko batasuna eta elkartasuna bidelagun. Ezin aipatu gabe utzi 1967an Zikuñagako papelerako emakume langileen greba entzutetsua.

CARMEN ADARRAGA PARKEA atletismo ondoan kokatua dago. 1921 urtean jaio zen Carmen "Adarragatar kirolariak" ezizenez ezagunak ziren familian. Talde kirola zuen gus-tuen Carmenek, herriko lehen saskibaloit taldea berak sortu zuen, gizona zena oraindik ez zegoenean. Eskubaloit eta hockeyan ere aritu zen. Garai hartan baina, andreek kirola egitea ez zegoen oso ondo ikusia; hala ere, Carmenek eutsi zion bere kirolzaletasun horri. Bere ibilbidea omentzeko Gipuzkoako Foru Aldundiak "Carmen Adarraga" saria ematen du urtero emakumezko kirolariak omenduz. Parkeari Carmenen izena emanda, herrian merezitako aitortza egin nahi izan zaio, emakume kirolarien ikusgarritasuna helburu.

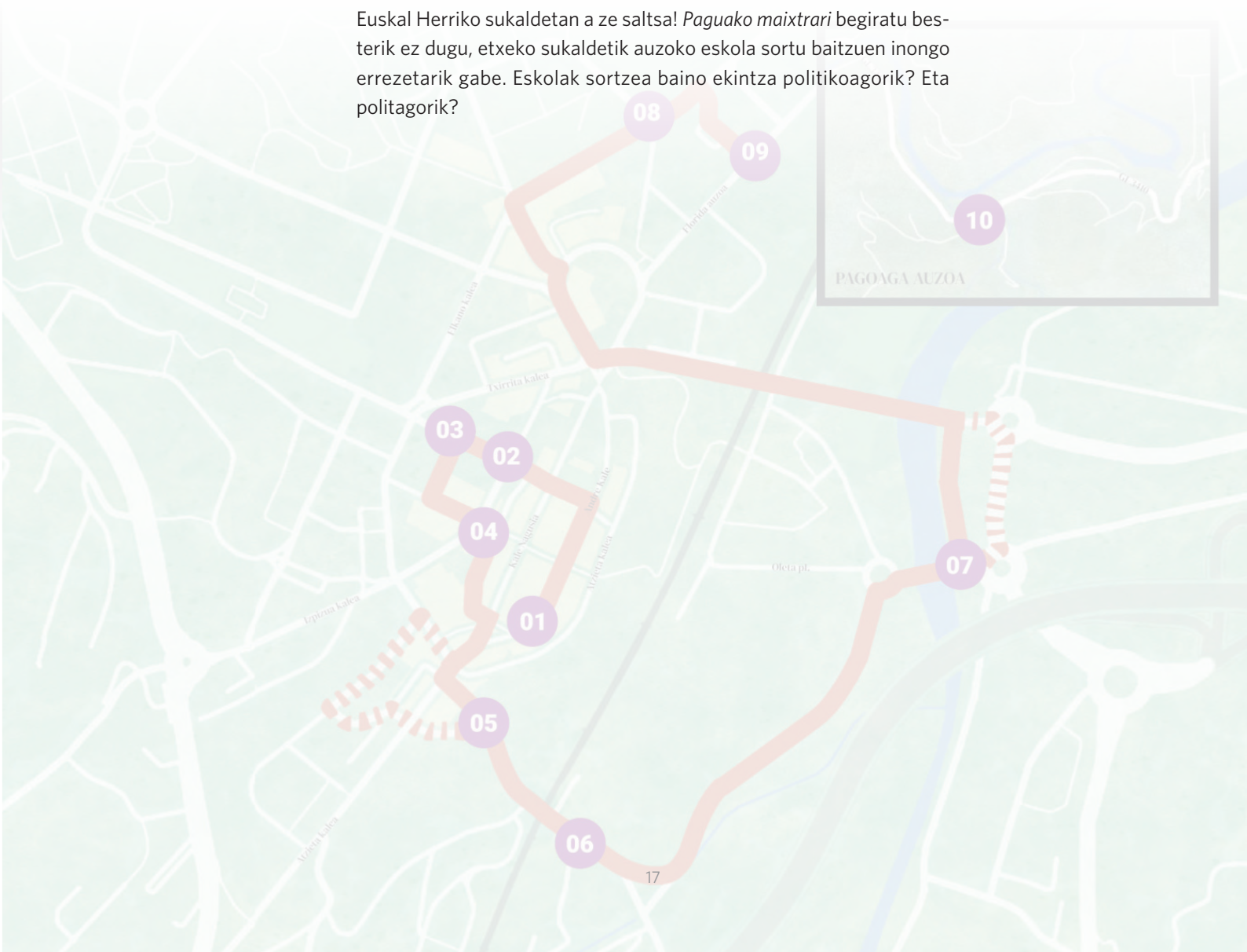
KULTURARTEKO PLAZA FEMINISTAK 2021eko irailean ireki zituen bere ateak, feminismoaren alde eta arrazakeriaren aurka lan egiteko erreferentziako espazio gisa. Hernaniko emakumeek aspaldi egindako aldarrikapena zen Emakumeen Etxearena, eta askotariko prozesu eta urratsek gorpuztu dute hausnartzeko, formatzeko, artikulatzeko eta saretzeko helburua duen espazio hau. Egun, askotariko zerbitzu, ekimen eta baliabideak topa daitezke bertan, esaterako, Emakumeentzako Jabetze Eskola, Sexuen aholkularitza, emakumeentzako aholkularitza juridikoa, elkar zaintzarako taldea, dokumentazio gunea, erakusketak, hitzaldiak, mahai inguruak... Horrez gain, Udaleko Berdintasun, Kulturartekotasun eta Lankidetzaren Arloen eta Amher-Sos Arrazakeriaren bulegoak ere bertan kokatzen dira.

Ibilbide honi amaiera emateko, herritik urruti xamar geratzen den Pagoaga auzora egin behar dugu salto, ezin baitugu aipatu gabe utzi **DIONIXI LIZEAGA AGERRE "PAGUAKO MAIXTRA"**. 1894an jaio zen Pagoagako auzoan, bertan ez zegoen ez elizarik ezta eskolarik ere garai hartan, eta beraz 5km-tara zegoen Ereñotzuari-no joan behar izaten zuten hurrek oinez eskolara; askok huts egiten zuten, batez ere, negu aldean. Ikasketak burutu ahala, auzotik irten ezinik zituen anai-arreba eta bizilagunak hartu zituen ikasle Dionixik etxeko sukaldean, 1914an Pagoagako eskola sortu zuen arte. 40 urtez aritu zen auzoko hurrei eskolak ematen. Gazteek ikasteko aukera izan zezaten gau eskolak ematen zituen; emakumeek baina ezin izaten zuten gerturatu, eta eurentzat igande eta jai egunetan ere ematen zituen eskolak. Dionixi bizi izan zen etxe atarian plaka bat jarri da bere omenez, emakumeek eskolen eta ikastolen sorreretan izan dute garrantziaren lekuko.

Amaitu dugu beraz gure hamar bonbila morez osatutako ibilbidea. Berreskuratu ditugu batzuk ahanzturatik, emakume guztiona den *Andre kaletik* hasita. Ozen diogu, *Azaroak 25eko plazan*, "Nahikoa da; Indarkeria matxistarik ez!" *Moio* kaletik pasatzean, jabetzen gara zein garrantzitsua den ikusezina ikusten ikasten jarraitzea une oro. *Leokan* labanderak gogoan, disfrutatu egiten dugu emakume artisten talentuaz. Ezkiaga pasealekuko kioskoak gogorazten digu, jendaurrean kantatzetik nola pasa daitekeen ganbarako kutxa bateko ezkutalekura; eta hala ere erretako paper horien errauntsak biziraun dute, *Joxepak* hain maitea zuen euskarak bezala. Historia ezagutu eta osatu beharra dugu, itzalean utzi dutenari fokua jarrita, *M.Cruz Lorenza*-k plazan bere lekua izan dezan. Herri honen bilakaeran ezin aipatu gabe utzi, *industrian lanean aritutako hainbat jatorritako andreak*, lan baldintza duinen alde borrokatu eta egungo eskubide asko lortu zituztenak. Biziki maite zuena egitera ausartu zen *Carmen Adarraga*, emakumeak kirolariak ere izan zitezkeela ikusaraziz. Hernani justuago bat lortze bidean, *Kulturarteko Plaza Feministan* topatuko dugu elkar, gure artean saretuz eta feminismoaren aldeko eta arrazakeriaren aurkako borrokan.

Euskal Herriko sukaldetan a ze saltsa! *Paguako maixtrari* begiratu besterik ez dugu, etxeko sukaldetik auzoko eskola sortu baitzuen inongo errezetarik gabe. Eskolak sortzea baino ekintza politikogorik? Eta politagorik?

02.

“PROZESU HAUEK ERALDATZAILEAK DIRA; HITZ EGITEKO, ENTZUTEKO ETA BEGIRATZEKO MODUA ALDATZEN ZAIZU”

AITZIBER BLANCO GOIKOETXEA,
ELKARRIZKETA PROZESUTAN BIDELAGUN

Irati Sarasua Arabaolaza

Koka gaitezen: Hernani, 2014. Udaleko zinegotzien talde bat batetik, eta herritar talde bat bestetik, biltzen hasi ziren. Zertarako? Gure herriaren bizikidetzari ekarpen bat egiteko. Helburu komuna partekatuz urte luzez elkartu dira ezberdin pentsatzen zuten herritarrak eta politikariak euren artean hitz egiteko. Urte horietan guztietan egin den bidearen lekuko izan da euren bidelaguna, Aitziber Blanco Goikoetxea.

Hernanin izandako “elkarrizketa zirkulua”n hamar bat herritarrek parte hartu zuten; argazkian, “Memoriaren harria”ren aurrean, Kepa Pikabea, Mayi Ugartemendia, Leo Lecuona, Iratxe Ugalde, Estefania Morcillo, Yon Navarro, Juanjo Uria, Aitziber Blanco, Elias Miner eta Rosa Pellejero (argazkia: Urumeako KRONIKA).

Hasteko, Euskal Herri mailan, noiz eta nola sortzen da halako elkarrizketak egiteko beharra?

Nagusiki Gipuzkoan garatzen diren bizikidetza prozesu hauek modu formalean 2012an sortzen dira. Baina, egia da, aurreko urteetan egindako lana kontutan hartu gabe ezin direla ulertu. Gatazka edo indarkeria politikoa momentu gogorrenetan egon denean ere, gure gizartea oso polarizatua egon denean, egon dira elkarrizketaren bitartez gure desberdintasunak eta gatazkek kudeatzeko saiakera franko; modu antolatuan, elkarte edo eragile ezberdinen aldetik, eta baita ere norbanakoen aldetik. Urte gogor horietan ere zubi guztiak ez hausteko saiakera zintzoak egon ziren, eta horrek ere lagundu du prozesu hauek bideragarri egiten, finean ez ginela zerotik abiatzen.

Zergatik zabaldu zen bide hau 2012an?

Garai hartan aukera testuinguru berri bat irudikatzen zuten bi gertakari eman ziren. Alde batetik, ETaren indarkeria uztearen adierazpen irmoa dago. Erabaki horrek gure gizartearen zati bati lasaiago eta askeago bizitzeko aukera eman zion, euren bizitzak jomugan egoteari uzten zuelako.

Bestalde, Sorturen legeztatzearekin, proiektu politiko guztiek euskal erakundeetan sartzeko aukera berreskuratzen dute. Eta orduan proiektu politiko guztiek, berdintasun egoera batean, parte hartzeko aukera dute.

Horrez gain, momentu horretan gizarte mailan bakearen eraikuntzan, elkarrizketaren eta giza eskubideen eremuan lanean ari ziren zenbait eragile ginen; Baketik, Bakeola edota Lokarri adibidez. Testuinguru horretan hainbat herritatik eskaera batzuk iristen hasi

ziren. Ni garai hartan Lokarrin lanean ari nintzen eta guri lehen eskaera Errenteriatik iritsi zitzaigun. Bertan, herritar zein ordezkari politiko oso anitzen arteko elkarrizketa esparru bat abian jarri zuten, non azken hamarkadetan gertatutakoari begiratu nahi zioten. Eta horri heltzeko laguntza eskatu ziguten. Eta hala hasi ginen.

Hor hasi zen bidea, eta gaur arte iraun du. Zenbat herritan egin dituzue halako saioak?

Gipuzkoako Foru Aldunditik Bizikidetza sustatzeko lehen programa 2013an martxan jarri zen eta legegaldiz legegaldi jarraipena izan du. Programa honek udalerrri desberdinetan martxan jarritako elkarrizketa prozesuak sustatu eta babestu ditu eta horrek garrantzia izan du. Azken hamarkada honetan, 25 udalerririk parte hartu dute modu ezberdinean: batzuetan alderdi politikoen mahaia eratu da, besteetan herritarrena, eta egon dira bi mahaia aldi berean izan dituzten udalerrriak ere.

Udalerrri gehienetan, udaletako talde politikoak izan dira halako prozesuak sustatu dituztenak, herritarrengandik hurbilen dagoen erakundea izanik gatazka eta indarkeriak euren herritarrengan eragindako minari eta sufrimenduari erreparatzeko ardura hartu dute; gainera, gertatutako guztiak ere udaletako bizitza politikoa zeharkatu izan du eta horrek ere halako prozesuei ekiteko zentzua ematen zion.

Udalerrri bakoitzean izandako prozesuek berezko ezaugarriak dituzte, testuinguru desberdinek, prozesuak abiatzeko uneek eta parte-hartzen duten pertsonen ezaugarritzen baitute prozesu bakarra. Eta nik, azken hamar urteotan lagundu ditudan prozesuez hitz egin dezaket zehazki.

Herri bakoitzeko esperientzia bakarra izan da, bakoitzak bere ezaugarriak dituelako, baina prozesuek antzekotasunak ere izango zituzten, ezta?

Badira bai elementu komun batzuk, bai. Prozesu guztien hastapenetan bazen benetan bizikidetzari anitzen artean heltzeko borondate bat, oso ondo jakin gabe hori nola gauzatu. Eta hasierako borondate eta zeuden kezka horietatik abiatu ginen.

Oso hasieratik argi izan genuen halako espazioek bermatu behar zutela aniztasuna: hau da, alderdi politikoei dagokienez, udal mailan ordezkari zuten alderdi guztien parte hartzea ahalbidetzeak berebiziko garrantzia zuen, eta sortzen ziren herritar esparruetan, aniztasun esanguratsu bat lortzeko ahaleginak egiten ziren.

Bestalde, prozesu izaera bera, nola hasten ginen bagenekien baina ez nora iritsiko ginen, nola bukatuko genuen. Aldez aurretik ez zegoen bide orri bat idatzita, elkarrizketa linealak ez zirela antzematen genuen. Beraz, guzti honek ziurgabetasun handia eragiten zuen. Bide horri heltzeko beraz, segurtasun eta konfiantza maila bat eman zitzaketen zenbait elementu hasieratik adostea ezinbestekoa izan da eta horiek bidean zehar garrantzitsuak izan dira.

Nola bermatzen da aniztasun hori? Zein da gutxieneko hori?

Aniztasunarena oso erronka potentea da eta bere denborak behar ditu. Baina elkarrizketa esparru hauetan aniztasun esanguratsu bat lortzeko ariketa egiazkoagoa bilakatzen du, bai bertan parte hartzen duten pertsonentzat zein herritarrentzat, halako esperientziak gizarteratzen diren momentuan. Dena den, zenbaitetan aniztasun zabal bat bermatu nahi hori mugatzailea ere izan daiteke eta halako kasuetan aniztasuna elkarrizketa esparrura ekartzeko modu desberdinak aztertu beharra izaten dira, hau izan zen adibidez Hernaniko herritarren kasua.

Aniztasun esanguratsua lortu ote dugun jakiteko modu bat elkarri entzuterakoan norberaren errealita-

tetik aldentzen diren errealitateak taldean direla ikustea izaten da. Dena den, aniztasuna modu zabalean begiratu behar da, ez soilik ikuspegi ideologiko edo politikotik, baita ere genero edo adin ikuspegitik, indarkeriarekiko izandako harremanaren ikuspegitik edo gizarte mailan izandako ikuspegitik adibidez. Gertatutakoarekiko ertz oso desberdinak ematen ditu, bai eta aurrera egiteko aterabide berriak bilatzen lagundu ere.

Esan bezala, aniztasun horren garrantzia ere ezinbestekoa da kanporantzako pausoetan, bai ordezkari politikoei zein herritarrek ematen dituzten horietan. Jendeak ikusten duenean zeintzuk elkartu diren esaten dute: "Bizikidetzari ariketa bat izango zen, zeren oso desberdinak dira, eta horien arteko elkarrizketa ez zen erraza izan behar". Horrek balio erantsia ematen dio pertsona horiek gero adierazten dutenari.

Esango zenuke prozesu guztiek helburu bera dutela? Edo talde bakoitzak berea markatzen du? Zein da helmuga?

Nik uste dut meta-helburu bat badagoela; gure herraren bizikidetzari ekarpen bat egiteko nahia. Horrez gain, gero esplizituki talde bakoitzak helburu zehatz batzuk markatzen ditu.

Perspektibarekin ikusita, alderdi politikoen mahaietan gehien bat saiatu dira herriko memoria berreskuratzen, izandako giza eskubideen urraketak edo sufrimenduak artatzen, jasotzen, aitortzen eta erreparatzen, eta euren herriko bizikidetzan eragin positibo bat izaten.

Eta herritarren helburuak gehiago joaten dira ulertzera zer gertatu den, zergatik gertatu den, eta gertatutakoa ez errepikatzeko lagungarriak izan litezkeen oinarri etikoak zehazten.

Bidelaguna zarela aipatu didazu hasieran. Zein izaten da zure egitekoa halako saioetan?

Bidelagun izatea prozesuan egoteko modu bat da, guk ere toki bat dugu prozesuarekiko eta pertsona

horiekiko ardura bat daukagu. Baina egia da ere, gure egoteko modu horrek ere bilakaera bat izan duela. Esaterako, 2012raino elkarrizketa balioan jartzen horren garrantzitsua zenean, espazioarekin askoz ere zurrunagoak ginen, elkartzen gintuena bilatzen genuen nagusiki.

2012tik aurrera testuinguru berri baten aurrean elkarrizketa konplexuagoak bideratzeko aukera ematen dela ikusten dugu, eta gainera, ikusten dugu jendea iristen dela euren emozioak, bizipen sakonenak irekitzeko borondatearekin, eta batzuetan behararekin, orduan guk ere beste toki bat bilatu behar dugu.

Hau da, bilatu behar dugu toki bat non, adibidez, emozioak sostengatu ditzakegun, jakinik gu ez gara la terapeutak. Baina egia da elkarrizketa batzuk terapeutikoak direla. Jendeak beretik asko jarriko du, eta zuri eskatzen dizutena da horri aurre egiteko moduak.

Bidelagun garen neurrian gu multi-partzialak gara, taldekide guztiei ulermen bera eskaintzen diegu, horrek ez du esan nahi arrazoia ematen diegunik edo baten edo bestearen alde gaudenik, baizik eta adierazten dituzten kezka, behar edo muga guztiak berdin ulertzeko gaitasuna dugula.

Aldiz, talde bezala prozesua zaintzeko hartutako akordio eta konpromisoen alde gaude. Hau da, prozesuarekiko talde kide guztiek duten erabakitze aukera eta ardura aktibatzen saiatzen gara zintzotasunaren bitartez.

Nola sortzen dira taldeak?

Herritar taldeak oso modu desberdinean sortzen dira; batzuetan herritar batzuen ekimenez, eta beste batzuetan udalaren bitartez. Hernaniko kasuan adibidez, herritar talde bat izan zen beste herritar batzuk deitzeari ekin ziotenak. Halakoetan herritarrek askotan esaten dute “bueno, deitu banaute pentsatuko dute nik ekarpen bat egin dezakedala. Norbaitek nigan konfiantza jarri du”, eta dei horrek bere biziko pisua hartzen du herritarren parte hartzean, norbaiten zureganako konfiantza zure konpromiso bilakatzen da.

HITZA, GILTZARRI

Herritarren kasuan, bertan egoteko baldintza batzuk zehazten dituzte? Hitzak, jarrerak... oinarri batzuk zehazten dira?

Bi argibide. Alde batetik, baldintzak aipatzen ditugunean ez dugu esan nahi elkarrizketa baldintzatu egiten dela, hau da, “besteak hau egin edo esan arte ez dut hitz egingo”. Baldintzak jartzea nolabaiteko erosotasunez hitz egiteko akordio batzuk zehazteko baizik. Bestetik, elkarrizketarako baldintza hauek bai espazio herritarretan zein politikoetan finkatzen dira eta oso antzekoak izan ohi dira. Kontutan hartu behar da, halako espazioetan oso elkarrizketa sakon eta konplexuak izateko aukerak sortzen direla eta horietan murgiltzeko espazio seguru batean gaudela sentitu behar dugu.

Azken finean, espazio hauetan lortu behar duguna da partaide guztiek espazioa eta prozesuarekiko bai ardura zein boterea (erabakitze ahalmen bezala ulertuta) partekatzea. Denok daukagu aukera berdina esateko zer den behar duguna espazio horretan nolabaiteko erosotasunarekin aritzeko, bai eta espazioak guretzat zentzua izan dezan. Hor adostuko dira partekatuko ditugun helburuak, prozesua zaintzeko baldintzak, zailtasunak kudeatzeko prozedurak eta landu nahi dugun agenda zehatza, adibidez.

Zeintzuk izan ohi dira baldintza horiek?

Konfiantzak eraikitze aldera konfidentzialtasunak berebiziko garrantzia du. Partaide guztiek espazio hauetan entzundakoa zaintzeko ardura hartzen dute, elkarri babesa adieraziz. Bestalde, entzumena dago, entzuteko saiakera, entzumenetik ulermenera pasatzen baikara. Horrez gain, zintzotasuna eta konpro-

misoa eskatzen da, zintzotasuna bakoitzaren mugak adierazteko, baina baita aukera eremuak lantzeko ere. Partekatzen diren lanerako baldintza hauek gure gaitasunez hitz egiten digute, jada garatuak ditugun gaitasunez edo bidean garatzen direnez. Eta baldintza guzti horiek prozesua zaintzen laguntzen digute, elkar zaintza horrek gai gatazkatsu eta konplexuei aurre egiteko espazio seguruak eraikitzen lagunduz.

Bestalde, parte-hartzea bermatzea. Hilabetean behin biltzeko konpromisoa hartzen badugu, ausentziek pisu handia hartzen dute. Elkarrizketa hauek duten prozesu izaerarekin lotuta dago hau, bileretan gaiak lantzeaz gain emozioak mugitzen dira, beraz, bilera bat galtzeak gertatzen ari dena ulertzea zaildu dezake edo bilera batean mugitutakoa hurrengoan ez bideratzea suposatuz.

Alderdi politikoen kasuan, baldintza horiei gehitzen zaie bizikidetzaren gaia alderdikierietatik aldentzeko konpromisoa, esparru hauek posizionamendu politiko soiletatik haratago joateko aukera ematen dutelako. Eta espazio hauetan, herritarren espazioetan ez bezala, testuinguru politiko orokorrak edo udaleko bizitza politikoak eragin ezkorrak izateko arriskua izaten da, beraz, halako egoerak daudenean horiek kudeatzeko prozedurak aurreikusteak ere garrantzia izaten du.

Kontatuko didazu lehenengo saio horiek nolakoak izaten diren?

Normalean herritarren espazioetan ez dakite norekin topatuko diren. Lehenengo bilera bat izaten da jakiteko zein beldur, kezka eta zalantza dauden. Hori horrela, argitzeko bilerak izaten dira, prozesua hastapenetik batera eraikiko dugula azaltzeko. Hain justu, hasierako marko hori adosten dugu, eta hor ematen dira lehenengo elkarrizketak, hor hasten da prozesua.

Erosotasuna lortzea zaila izaten da?

Hasieran beharrezkoa da denbora bat elkar ezagutu eta konfiantzak eraikitzeko, eta egia da gero bakoitzak

bere tokia aurkitzen duenean berriro ere beldurrak agertzen direla gai zehatzetan sartzen hasten garenean. Zergatik? Bada, giro polita sortu duzu, eta hor sortzen den beldurra da, zertarako alperrik min egin elkarri, zertarako egin aurre orain gure desadostasunei eta gure ikuspegi desberdinei lortutako giro atseginarenean. Baina, gero prozesuak adierazten duena da lortu den giro eta konfiantza horrek laguntzen diola besteari heltzen.

Horrek ez du esan nahi bilera batzuk ezerosoak edo zailak ez direnik, zeren badira. Gaietan mugitzen garen neurrian eta horiei zintzoki heldu ezker ezerosotasunak sortu daitezke, gure baitan mugimenduak ematen dira eta hori ez da beti erraza, baina hori gertatzen da neurri batean elkarrizketa hauek oso egiazkoak direlako.

Zenbateko taldeak egiten dira gehienez?

Talde txiki samarrak izaten dira, ezinbestekoa delako erosotasuna eta konfiantza lortu ahal izateko.

Normalean, taldeak ez dira hamar baino gehiagokoak izaten herritarren kasuan. Bestalde, politikarienean, eurek erabakitzen dute alderdi bakoitzetik zer nolako ordezkaritza nahi duten; normalean izaten da alkatea eta alderdi bakoitzetik bi edo hiru, eta azken hauek, normalean, zinegotziak izaten dira.

Aldarteak aldatzen joaten da saioetan zehar, konfiantza lortu ahala?

Bai. Aldarteak hobetzen da, baina hilabeteetan zehar gauzak ere gertatzen dira; halako prozesuak ez dira linealak. Niri espiral baten mugitzen direla esatea gus-tatzen zait. Hasieran espazio seguru eta konfiantzazko bat eraikitzeko denborak hartzen dira, nolabaiteko erosotasunez hitz egiteko. Baina gaiak lantzen aurrera egin ahala, desadostasunak agerian jartzeko baldintzak sortzen dira eta horrek ezerosoak izan daitezkeen elkarrizketei aurre egitea suposatzen du. Momentu horietan asko laguntzen du ikusteak egiten ari zaren

prozesu horrek emaitzak emateko gaitasuna duela. Elkar ulermen batera iristen ari direla ikustean, sentitzen dute zentzua duela ordura arte emandako guztiak.

Eta jakina, politikariengan ere berdin, elkarrekin urratsak emateko gai diren neurrian euren aldartea hobetzen da, prozesuak zentzua duelako. Aldiz, zenbait eztabaida asko luzatzeak eragin ezkorra izan dezake, horrek prozesuaren zentzua zalantzan jartzen duela. Kasu batzuetan luzapenaren arrazoiak gaiak suposatzen dituen mugimenduek eragiten dituen kezka izan daitezke, beste batzuetan kanpotik iristen diren oztopo edo erresistentziak izan daitezke. Kasu hauetan ikusi dugu elkarrekin aurrera egiten lortzeko denborak zaintzea garrantzia duela, baina aldi berean gaiari iskin egin gabe eta aterabide bat bilatzeko epe bat jartzea lagungarria izaten da. Azken finean, nagusiki espazio politikoetan, agendan jarritako gai guztiek alderdi edo herriko sektore baten behar eta nahiak jasotzen dituzte eta horiei erantzun bat bilatzea taldekide guztien ardurara bilakatzen da. Horrek ematen dio prozesuari zentzua eta baliagarritasuna, beraz, lehenago edo beranduago gaia landu eta itxi beharra dago.

Beraz, konfiantza ez da kontu estatiko bat dinamikoa baizik eta prozesuan zehar bere gorabeherak izaten dira. Baina argi dagoena da, lortzea zaila den bezala, galtzea oso erraza dela eta horrek bere zauriak uzten dituela. Beraz, behin hori gertatzen denean elkarrekin eta zintzoki, konfiantzak berreskuratzeko beharrezkoak diren urratsak eman behar dira, elkarrizketa emankor bat bermatzeko baldintza baita. Kasu batzuetan, adibidez, halako egoerak konfidentzialtasuna hautsi denean gertatzen dira.

Foro guztiek agenda berdinak osatuta daude? Zergatik erabakitzen du herritar foro batek bere ibilbidea amaitutzat ematea?

Foro bakoitzak bere helburuak eta horiek betetzeko agenda zehazten du. Behin partekatzen diren helburuak nolabait bete direnean, helburu berriak zehaztu daitezkeen begiratzen dute. Halakoetan, batzuk ase-

bete sentitzen dira eta beste batzuek lortutako konfiantzazko giroa beste gai batzuk lantzeko baliatu nahi izaten dute. Halakoetan zintzotasunez partekatzen denari begiratzen zaio eta partekatzen den helburua egindako ibilbidea modu duinean ixtea dela ikusten denean, egindako prozesuaren gizarteratze faseari ekiten zaio. Fase honek ere bere denborak behar izaten ditu herritarrei lortutakoa ulertarazteko eta egindako lana balioan jartzeko. Beraz, prozesu bat ixtea ez da porrota, erabaki kontziente eta ausarta ere bada, askotan ordura arte modu zaindu eta babestu batean garatu den prozesu bat plazara ateratzea suposatzen duen neurrian.

Eskuzabaltasun handia topatu duzu?

Izugarria. Eskuzabaltasuna, konpromisoa, jende ausarta. Halako talde batean arriskuak hartzen dituzu, maite ez dituzun gauzak eta haserretzen zaituztenak entzungo dituzu, bestalde, arriskuan jartzen zara aldaketa eta mugimendu bat suposatzen duelako eta kontutan hartu behar da esposizio maila handi bat suposatzen duela, oso bizipen sakonak azaleratzen direla, gogorrek batzuk, zenbait kasutan bestelako esparrutan partekatu ez dituztenak. Prozesu hauek eraldatzaileak dira; hitz egiteko, entzuteko eta begiratzeko modua aldatzen zaizu. Hortaz, leku horretan jartzeko ausarta izan behar duzu.

Nolako jarrerak topatu dituzu? Oso ezberdin pentsatzen duten pertsonak biltzeaz ari gara hizketan...

Nik uste dut normalki halako prozesuetan badagoela predisposizio bat. Baina, batzuetan, ikusten duzu adostasun batera iritsi ezin duzunean ezerosotasuna, mina eta haserrea. Eta noski, elkarrizketa batzuk oso beroak izaten dira; espazioak horretarako aukera ere ematen du. Argi dugu, ezin diegu betoa jarri gure emozioei.

Orokorrean, jarrera da minik ez eragitearena. Gehiengotan, jendeak oso ondo pentsatzen du esango duen

hori, minik ez egiteko. Halere, batzuetan egon dira haserreak eta egoera oso deserosoak denentzat.

Indarkeria lehenengo pertsonan bizi izan duten pertsonak egon izan dira halako saiotan. Horrek erraztu edo zaildu egiten du bidea?

Kasuaren arabera ezberdina izan da. Gehienbat eragiten die inguruan dituzten pertsoneri, indarkeria lehenengo pertsonan pairatu duen norbaiten aurrean hitz egiteak pisu handiagoa daukalako. Hortaz, esaten den hori zaintzeko joera gehiago dago, ez mintzeak pisua hartzen du.

Baina, pertsonaren arabera izaten da. Egia da bere biktima izaeran bakarrik kokatzen bada zailagoa izango dela, agian bilatuko du berak bezala indarkeria pairatu duen jendea, hitz egiteko eta ulertzeko beraiek nola eraman duten. Kasu horretan bere antzeko esperientziarik duen jendea ez aurkitzeak bakardadea eragin diezaioke, horrexegatik oso garrantzitsua da hasieratik argi adieraztea taldearen helburuak, horren arabera pertsona bakoitzak hartatu dezan parte hartu nahi duen hala ez. Gertatu daiteke ere, pertsona horrek, indarkeria eragin dion hori edo unibertso horretako jendea bilatzea taldean, euren aitortza bilatuz. Prozesu hauetan garatzen den entzumen sakonak eta elkar ezagutza mailak besteen minak onartzea eta horien ardura hartzea ahalbidetzeko aukera eskaini ohi dute, baina egia da ere asebetetze maila ez dela beti berdina, zenbait kasutan minak leundu baino areagotuz. Beraz, kontu handia izan behar da taldeak osatzean, oso zintzoki adierazi behar da hasiera batetik zertarako elkartzen garen, bakoitzak duen egoera eta dituen minen arabera askatasunez erabaki dezan.

Bilera hauek diskretuki egiten dira. Bidean zehar herria ez da kontzientea hau dena gertatu dela. Publiko egitean zein inpaktu izaten du kalean?

Inpaktua neurtzea oso zaila da. Gure erronka ondorengoa da: konfidentzialtasuna eta diskrezioa ezin-

bestekoak dira elkarrizketa horiek emateko, baina aldi berean, herritarrok orokorrean prozesu horretatik at daude, orduan nola egiten dugu prozesu hauek zabalatzeko? Nola egin herritar eta eragile gehiago prozesuaren parte izateko?

Hernanin, adibidez, herritar taldearen azken fase honetan burututako "elkarrizketa zirkulua" abian jarri zenean, helburua prozesu diskretu bat egitea zen, taldearen asmoa ez zen bertan hitz egindakoa eza gutzera ematea, eskaintzen zen konfidentzialtasuna eta diskrezioa ezinbesteko baitzen espazio seguru bat bermatzeko. Baina esperientzia hain aberasgarria izan zenez, azkenean Hernaniko 12 herritarrek erabaki zuten bizitako elkarrizketa Biterin publiko egitea. Biteri bete egin zen. Sinistu nahi dugu horrek eragin bat izan duela, gutxienez bestelako elkarrizketa informalak sustatzeko gaitasuna izan duela, baina beti zaila da halako ekimenen eragina neurtzea.

Mahai politikoan erronka nagusiak udaletxean burutzen diren elkarrizketak mahaitik haratago alderdietan eta udaletzeko bizitzan ere eragin positibo bat izatea da. Normalean ordezkari politikoen artean hartutako erabaki bat publiko egin aurretik alderdian bertan kontrastatzen dituzte, alde batetik ematen diren urratsen zentzua ulertzen laguntzeko, eta bestetik, pausu horiek babestu asmoz, alderdikideen oniritzia izateko. Zoritxarrez, beti ez da lortzen, eta batzuetan gertatzen da nazional mailan alderdiak nahiko urrun daudela udalean egindako urratsetatik eta hartzen dituztela udalerrian emandako pausoen kontrako erabakiak, kontutan hartu gabe horiek herriko bizikidetzan izan dezakeen eragina.

HERNANI, EGITEKO MODU BAT

Hernaniko kasuan zentratuz, nola sortzen da Hernaniko saioak egiteko ideia? Nori bururaten zaio, zein egoeratan sortzen da eta nola jasotzen duzu zuk herrian halako zerbaiten beharra dagoela dioen deia?

Hernaniko kasuan mugarri bat 2013an Erreterian antolatutako Eraikiz, zine eta antzerki egitasmoa izan zela esango nuke. Bertan, lehenengo aldiz elkar-tu ziren PPTik EH Bildurako zinegotziak. Testuinguru horretan, herritar talde bat hurbiltzen zaigu Lokarrira. Donostiako gure bulegora etorri ziren hiru herritar, eta esan ziguten grina zutela, Julen Mendoza Erretereriako alkatearekin egon zirela, eta ea Lokarritik zer egin genezaken. Hor hasi ginen. Orduan hasi ziren eurak beste hainbat herritarri deiak egiten, eta taldea osatu zuten, 10-11 lagunekoa.

Bestalde, 2013an Gipuzkoako Foru Aldundiak Bizikidetza sustatzen programa ezagutzera eman zuen eta Gipuzkoako Udal batzuk bizikidetza prozesuak abian jartzeko lehen urratsak ematen hasi ziren eta horietako bat Hernaniko Udala izan zen. Orduan Hernaniko Udala ere Lokarrirekin harremanetan jarri zen. Orduan alderdi guztiekin hitz egiten hasi ginen, prozesu bat abian jartzeko baldintzak ba ote ziren aztertzeko eta 2014an adostu zen Udaleko mahaia martxan jartzea. Iragan urtera arte, prozesua modu diskretuan garatu zen, baina ordezkari politikoen arteko elkarrizketetatik eratorritako hainbat urrats publikoak izan dira.

Beraz, 2014an paraleloki hasi ginen, Udalarekin eta herritarrekin lanean.

Herritarren kasuan, zer nolakoa izan zen esperientzia?

2014 eta 2016 urte bitartean ibilbide pertsonal eta ideologiko ezberdina zuten hamar herritarrek elkar ezagutza prozesu bat burutu zuten. Euren bizipe-

2014 eta 2016 urte bitartean, azken hamarkadetan Hernanin gertatutakoaz aritutako hernaniarrek euren bizipenak herritarrekin partekatu zituzten, Errioguarda enea jatetxean (argazkia: Urumeako KRONIKA).

nak partekatu eta azken hamarkadetan gertatutakora hurbildu ziren. Egindako ibilbidearen emaitzak 2016ko uztailean Errioguardan herritarrekin partekatu zituzten, ordura arte elkartzen aritu ziren toki berdinean.

Hori egin ostean, taldeko zenbait kidek erabaki zuten euren beharrak asetuta zeudela eta hor amaitu zen euren bidea. Aldiz, taldea osatzen zuten 5-6 lagunek, aurrera egitea erabaki zuten, oso ondo jakin nola egin jakin gabe, euren bizitakoa zabaldu nahi zuten, landutako elkarrizketa dinamika zabaldu. Momentu horretan, kezka nagusia berriz ere taldearen aniztasuna nola bermatu izan zen, aniztasunak duen garrantziaz jabetuta. Azkenean, taldearen osaketa zabaldu beharrean Hernaniko bizipen anitzak taldera ekartzea adostu zuten eta ondorengo urteetan luzatu zen entzumen ariketari ekin zioten.

Zein entzumen ariketa egin zenuten?

Entzumen ariketak 2019an hasi ziren, Errioguardan, taldeko kideak, ni neu eta gonbidatzen zen pertsona elkartzen ginen. Azken honi ongi etorria ematen genion, azaltzen genion nortzuk ginen eta zer egin

nahi genuen. Eta orduan berea zen hitza, pertsona hori entzun egiten genuen.

Ariketa honetan parte hartu izandako batzuk azpimarratu digute eurentzako garrantzitsua izan dela ikustea beste herritar batzuk bere bizipenak entzuteko adierazitako nahia.

Zenbat pertsona elkarrizketatu ziren, eta zer egin zenuten elkarrizketa horien ondoren?

Azkenean, eta pandemia bitarteko, bederatzi pertsona elkarrizketatu genituen. Elkarrizketa horietako batean elkarrizketatuak galdetu zuen ea taldeak horrekin guztiarekin zer egingo zuen, eta hor interpelatua sentitu zen taldea. Lehen asmoa entzundakotik ondorio batzuk ateratzea zen, baina bidean Duke Duchscherer ezagutu genuen. Bera nazioarteko elkarrizketa konpontzailetan aditua da eta orduan elkarrizketatutako pertsonak elkartzeko aukera aztertzen hasi ginen eta euren arteko elkarrizketa bat bideratzeko proposamena luzatu genien. Aurrera egiteko pertsona guztien onespina ezinbestekoa zen. Euren galdetu ondoren elkarrizketatutako zazpi lagunek baiezkua eman ziguten eta taldeko kideekin batera hamabi pertsonaz osaturiko elkarrizketa zirkulua egin genuen 2022ko maiatzean.

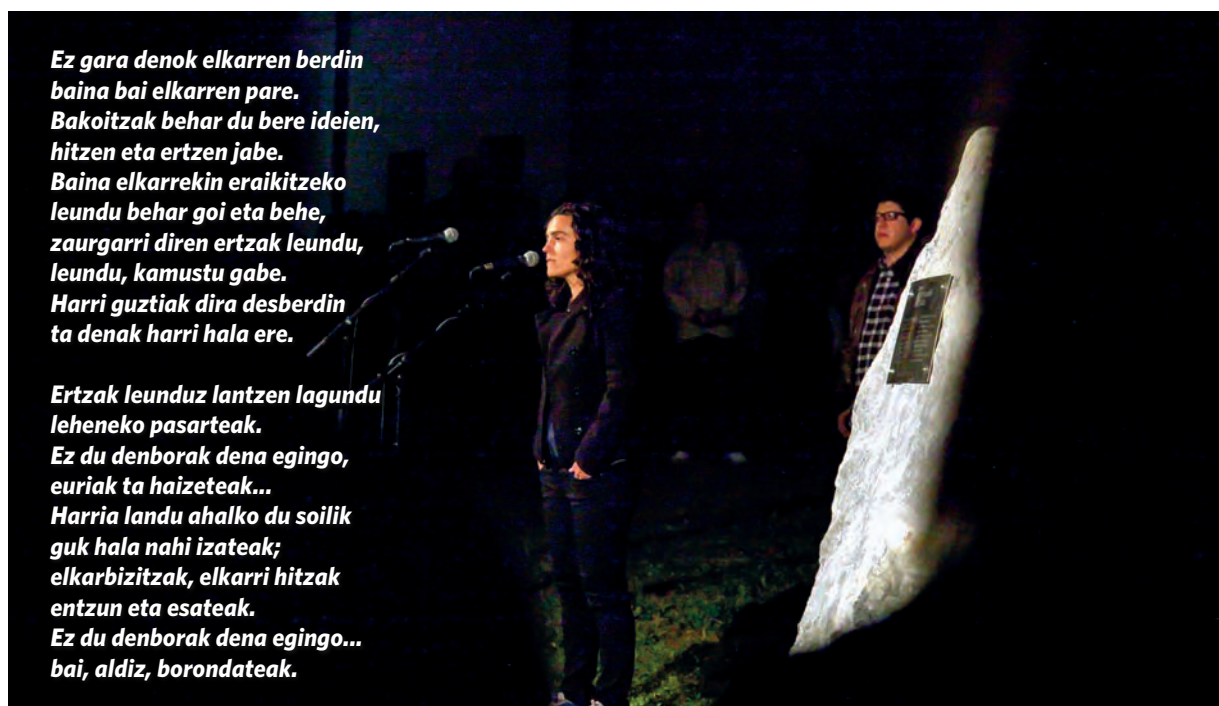

Lehenago aipatu bezala, hasierako asmoa elkarrizketa diskretua bat egitea zen, mesfidantzak eta kezkek nagusi ziren hasierako une horietan. Baina hiru egunetako elkarrizketa zintzo eta sakonetan bizitakoak aurreikusitako helburuak eta ustea gainditu zituen eta iragan urtean esperientzia gizarteratzea erabaki zen. Gizarteratze hau irailean Biteri Kultur Etxean egindako agerraldian gauzatu zen Hernaniko askotariko herritarren aurrean, bai eta ondorengo asteetan agerturiko elkarrizketa eta erreportajeetan.

Politikarien mahaiak urrats garrantzitsuak eman dituela aipatu duzu.

Nire ustez, garrantzitsua da azpimarratzea legealditik legealdira lanean jarraitu dutela. Horrek erakusten du alderdi guztiek bizikidetzarekiko duten konpromisoa, alde zurretik jakinda eurentzako prozesu hauek ez direla errazak. Izan ere, eurentzako esfortzu handia da egunerokoan izaten dituzten zailtasunen gainetik prozesuarekin jarraitzeko euren arteko konfiantzei eustea. Eta hala eta guztiz ere, 2015ean Ave Maria parkean memoriaren harria jartzeko gai izan ziren, Hernaniko herritar oso anitzak espazio berdinean

elkartuz. Nolabait toki honek bere balio sinbolikoa badu, are gehiago herritarrek ere hala adierazi baitzuten Kronikan egindako erreportajeetan argazkirako tokia hautatu zutenean. Bestalde, memoria berreskuratzea, biktimen aitortza eta erreparazioa dira mahai politikoen zereginetako bat, eta alor horretan beste mugarri bat izan zen iaz "Hernani 1960-2021. Motibazio politikoko indarkeria eta giza eskubideen urraketa larriak" liburua aurkeztu izana. Lanketa honek sufrimendua eta biktimekiko begirada partzialak, edo gureak eta besteak, dinamikak gainditzeko gaitasuna izan du. Finean, orain arte ez bezala, biktima guztiei begirune bera adieraztea suposatu du, izandako giza eskubide urraketa guztiak ikusaraziz, iragan gogorra onartu eta aitortuz, inor baztertu gabe. Oraindik indarkeriaren oihartzunak oso bizirik dirauenean, mina eragiten duen hori ukitzea ez da lan erraza, baina giza eskubideetan oinarrituta dagoen metodologia baliatzea lagungarria izan da beharrezkoa zen lanketa honi ekiteko. Bide horretan elkarrizketa asko beharrezkoak izan dira, elkar ulermena, zintzotasuna eta empatia garatuz dokumentu bateratu batera iristeko. Eta beharbada horrek ematen dio egindako lanari balio erantsia; elkarrekin egitea zaila izan arren lortu dela, eta kotsentsuz egin dela.

Arlo politikoan, Udal Bizikidetzeta Mahaiak urrats garrantzitsuak eman ditu, azken urteotan. Horien adibide, 2015ean Ave Maria parkean jarritako "Memoriaren harria" (eta Maialen Lujanbioren bertsoak) eta 2023an aurkeztutako "Hernani 1960-2021. Motibazio politikoko indarkeria eta giza eskubideen urraketa larriak" liburua (argazkiak: HUA/ Argazkiak/DVLaureano Matias Rodriguez - Urumeako KRONIKA).

Zuretzako zer nolako esperientzia izan da Hernanikoa?

Konplexua eta ederra. Alde batetik, Udaletik memoria eta aitortzaren bidea bertan ordezkari politikoak duten lau alderdien artean eta kontsentsuz abian jartzea lortu dute, eta bestetik, herritarren aldetik, gai izan dira su baxuan oso bizipen anitzak eta kasu batzuetan kontraerriak izan dituzten pertsonen arteko elkarrizketa gauzatzeko eta herriarekin partekatzeke.

Esan bezala, udalerrri bakoitzak bere prozesu propioa garatzen du. Prozesu bakoitzean erraztatzaile bezala beste toki batzuetako tresnak edo metodologiak ekarri ohi ditugu eta tokian toki metodologik horiek garatu edo egokitzen dira. Hernanin hala gertatu da egindako elkarrizketa konpontzailearen kasuan. Dukek begirunez azpimarratzen zuen zein garrantzia zuen elkarrizketa egitasmo hau komunitatetik sortu izanak. Herritar batzuk izan ziren beste herritar batzuk deitu zituztenak. Herritarren dei horiek elkarrizketan parte hartzeari baiezkua emate-rakoan ezinbestekoak izan direla esan daiteke, eta are gehiago, ikusteak deitzen gaituzten herritarrak ere elkarrizketa berdinean parte hartuko dutela. Egiteko modu honek komunitate sentimendu sakon eta zabalagoa eraikitzen lagundu duela iruditzen zait eta Dukek duen ezagutzatik, beste toki batzuetan ikusitakoarekin alderatuz, egiteko modu hau berritzailea dela adierazi zigan.

Beraz, niretzat aukera handia izan da Hernaniko elkarrizketa prozesu hauen laguntzailea izatea, asko da ikasi dudana bai pertsonal zein profesional mailan. Nire aldetik eskerrak ematea besterik ez dut, nigan jarritako konfiantzagatik eta herriko bizikidetzari ekarpen bat egite aldera esparru bakoitzeko partaideek egindako lan zintzoagatik.

Herritarrak asebeteta sentitu direla esango zenuke?

Hori eurek esan beharko dute, baina entzundakoa eta irakurritakoagatik, orokorrean entzumen ariketa oso sakona eta zintzoa izan dela esango nuke, bai eta hasiera bateko espektatiba guztiak gaintu dituen ere. Behar bada adierazgarri nabarmenena esperientziaren berri herrian eman izana da. Uste dut hasieratik amaieraraino izandako zaintza eskertu dutela, baita momentu oro benetan elkarrekin erabakitzeke aukera bermatu izana, zintzoki jokatu izana ere.

Esango zenuke Hernanin egiteko bidea zela itxi dela?

Ezetz uste dut. Hernanin asko da sufritutakoa, asko izandako giza eskubideen urraketak eta bizitakoa. Beraz, oraindik egia, erreparazioa zein elkarrizketaren eremuan lana dagoela iruditzen zait. Orain arte emandako pausuek hurrengoak emateko oinarriak jartzen lagundu dezakete, bide partekatu bat irudikatzen giza eskubideen errespetuan eta entzumen sakonean oinarritutako bide bat.

Jada hamar urte igaro dira bizikidetzak eraikitzeke prozesua abian jarri zela eta asko da hortik ikasitakoa. Orain arte emandako urratsek zerbait adierazi badigute da bizikidetzak eraikitzeke denon beharra dugula, inor baztertu gabe eta denok modu erosoan parte hartzeke baldintzak eraiki behar ditugula. Baita desberdinen arteko elkarlanetik eta kontsentsutik pausu oso esanguratsuak emateke gaitasuna dagoela ere. Baina prozesu guztiak bezala, une bakoitzean eman daitezkeen urratsak aztertu behar dira, dauden zailtasunei nola aurre egin ikusi, bakoitzaren denborak zainduz eta aurrera egiteke baldintzak sortuz. Eta Hernani horretan dabilela iruditzen zait.

03. ERRALDOIAK ETA BURUHANDIAK HERNANIN

Xabier Iriarte Ansorena

Euskal Herrian, munduko beste herri askotan bezala, ohikoa da herri eta hirietako jaietan erraldoi eta buruhandien konpartsen irteera. Hernanin dagoeneko 75 urte igaro dira lehen konpartsa atera zenetik, eta 25 urte egungo erraldoiak eta buruhandiak sortu zirenetik. Ospakizun honen urteurrena aprobetxatuz ekitaldi honen jatorriaz zerbait gehiago azaltzen saiatuko gara.

Euskal mitologiako jentil baten irudikapena.

Erraldoiak kondaira zaharretan

Mitologiaren arabera, erraldoiak tamaina eta indar miresgarriko izakiak dira, hainbat arraza eta kulturatako istorioetan agertzen direnak, hala nola indiarra, grekoa, germaniarra, hebrearra, euskalduna etab. Euskal Herriko paradisu mitologikoan jentilak edo paganoak mendietako erraldoiak ziren, sekulako indarra zutenak. Herriko gizon indartsuen kontra borrokatzen zuten eta mendiko harri handiekin jolasean ibiltzen ziren.

Errolan, Sugar, Sanson edo antzeko izenekin ezagunak dira jentilen kondaira batzuk. Honekin lotuta, Hernanitik gertu dagoen Adarra mendiaren inguruan bada Sanson izeneko harria. Buruntza menditik harria botatzen hasi omen zen Sanson, Adarrako puntara jaurti nahian, baina behi kakatan irrist egin eta orain dagoen lekuan erori zen Aballarrin. Jentil hauek *Kixmi* (Kristo) jaiotzearen desagertu ziren.

Euskal mitologian forma ezberdinak hartzen dituzten pertsonaia asko daude: Mari, Basajaun, Tartalo, lamiak, sorginak... Eta hainbat dohain ematen zaizkie eta miretsi eta gurtuak izan dira.

Erraldoiak kristau festetan

Gure kondairan oraindik bizirik dirauten pertsonaia horiei buruzko elezharrez gain, bada erraldoien konpartsek parte hartzen duten jaiei buruzko historia idatzia.

Euskal Herrian konpartsa hauen idatzizko aipamen zaharrenak XVII. mendekoak dira baina munduko beste leku askotan Erdi Arotik ospatzen den Corpus Christi festarekin loturiko aipamenak ugariak dira.

XIV. mendearen amaieraz geroztik, mendebaldeko kristau tradizioaren barruan Corpus Christi ospakizunetan erraldoiak, buruhandiak, herensugeak, taraskak, dortokak, arranoak, maskarak eta sinbologia erlijiosoz betetako garaien-gurdiak aipatzen dira, herritarren gogo txunditu, hunkitu edo dibertitzeko.

Orduko sinesmen batzuen arabera erraldoiak, Jainkoari errespetua adierazten zioten eta munduko hainbat lur ordezkatzen zituzten errege boteretsuekin lotuta zeuden. Beste pertsonaiek garaitu beharreko bekatua eta gaiztakeria irudikatzen zuten. Buruhandiak aldiz, Jainkoaren beldur ziren eta horregatik ibiltzen ziren beti korrika.

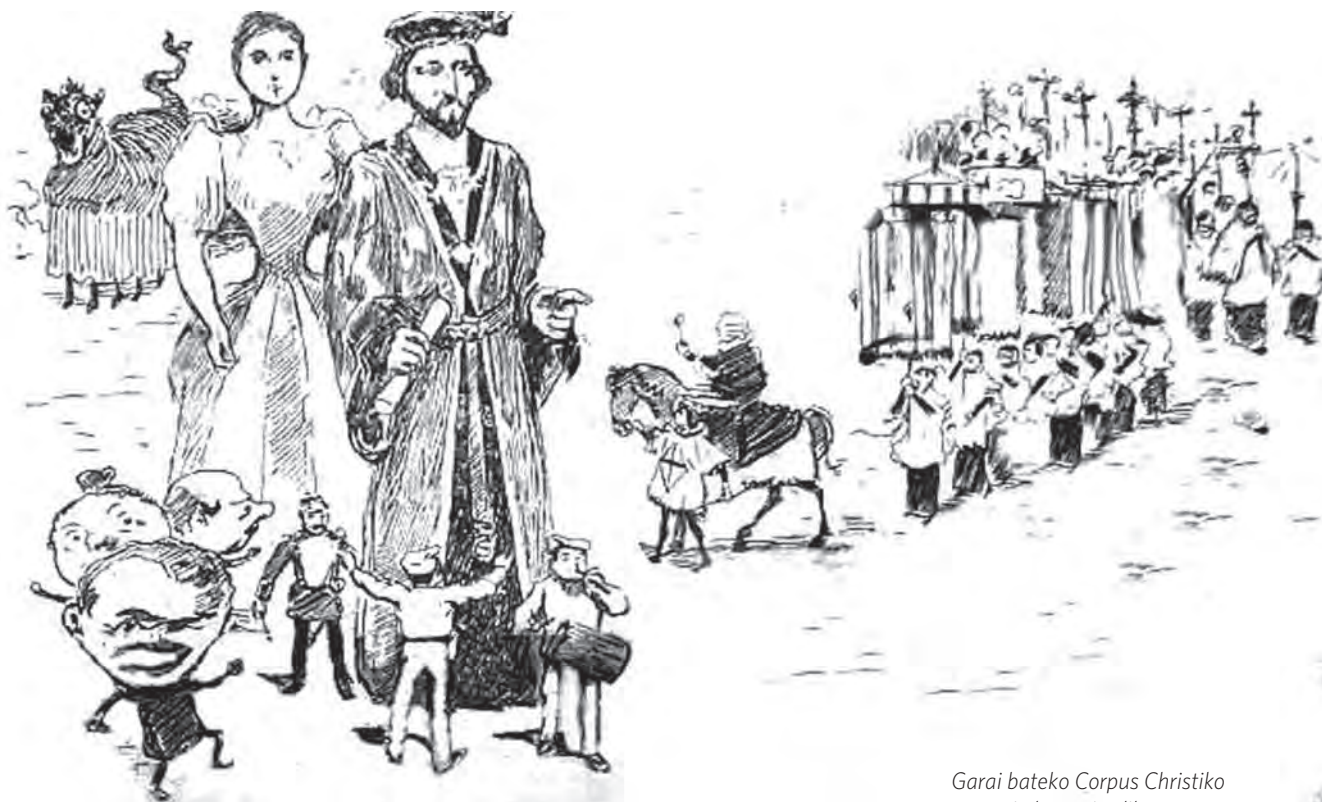
Hernanin, jai erlijioso hau hainbat mendeetan zehar egin zela jasota dago. Orain dela urte gutxi arte Corpus Christi eguna, Hernanin beste toki askotan bezala, jai eguna izendatuta zen, eta handiki ospatzen zen. Elizkizunen artean prozesio bat kaletan barrena egiten zen.

XVI. mendetik aurrera, Hernaniko Udal Artxiboan kontserbatzen diren datuen arabera, prozesio horretan elizgizonen eskuetan eukaristiako sakramentu santuaren irudia eramaten zuten palio baten azpian, eta eliztarrekin batera, ezpata-dantzariak, txistulari edo *tanborinoak* eta *fusileroak* parte hartzen zuten. Une batzuetan Santisimoaren aurrean dantza egin, eta fusileroak bere fusilekin salbak botatzen zituzten.

Corpuseko prozesioetan erraldoi eta buruhandiekin batera taraska edo dragoia ateratzen zen.

Hernanitik gertu dagoen Tolosa herrian garai berean mendeetan iraun zituzten Corpus Christi eguneko antzeko ospakizunek. Hernanin bezala, ohiko ezpata dantzariak eta fusileroak ateratzen ziren baina ohikoa zen haiekin batera beste pertsonaia ibiltzea. XVII. mendetik aurrera aipamen desberdinetan "gigantes, tarasca, mascarones, caballitos y Dominguillo" azaltzen ziren. Erraldoiak eta taraska (dragoi mota bat) urtero prestatzen ziren eta bere dantza propioak izaten zituzten.

Garai bateko Corpus Christiko prozesio baten irudikapena.

1614an, Tuterako Corpuseko prozesioan, erraldoiekin batera, *aitacharca* edo *tarasca* batek parte hartu zuen. Aitaxarka (“aita gaiztoa”) edo deabrua, herensuge edo dragoi itxurako pertsonaia zen, eta behin festa bukatuta erre egiten zuten, kultura erlijiosoan gaitzak suntsitzea eta suaren bidez haiek garbitzea sinbolizatuz.

Hernaniko kasuan erraldoi eta beste irudiak ez dira agertzen baina tarteka ijitoen dantzak, mairuen dantza, edota Valentzia inguruko dantzarrien aipamenak azaltzen dira. 1660. urtean Donostian ohiko ezpata dantzariekin batera errege mairu eta bere emazteen erraldoiak atera ziren, eta haiekin batera San Cristobal irudikatzen zuen pertsonaia. Ohikoa zen halaber Corpuseko prozesioetan helburu pedagogikoekin Santuak eta Bibliako pertsonaiak ere azaltzea. Honen adibide gaur arte iraun duen Oñatiko Corpus festan azaltzen da, non ohiko dantzariekin batera San Miguel irudikatzen duen pertsonaia eta apostoluak agertzen dira.

Hernaniko Ostiral Santuko prozesioetan ere ohikoa zen San Miguel irudikatzen zuen pertsonaia eta aingeruak ateratzea. Azpimarratzekoa da San Miguel irudiak Euskal Herriarekin duen erlazioa, Aralarren bizi zen dragoia garaitu izanarekin lotzen baita.

XVIII. mendearen amaieran, Karlos III. erregeak Errege Agindu baten bidez debekatu egin zuen erraldoien eta buruhandien konpartsak izatea prozesio erlijiosoetan, ustez behar bezalako duintasuna gordetzeko.

Corpuseko prozesioek bi mundu ezberdin islatzen zituzten. Batek paganoa eta naturako izakien gurtza irudikatzen zuen, eta besteak kristau erlijioak, eukaristiaren gorespenean eta santuen zein beste erlijio-figura batzuen bidez mundu horren gaizkia eta bekatua garaitzen zituena.

Baina litekeena da, figura horien gurtza garai hori baino askoz lehenagokoa izatea. Elizak beste kultura batzuetatik hartu, sinbologia berri eta orduko prozesioetan txertatu izana.

*Hernaniko prozesio batean
San Miguel pertsonaia
1920. urte inguruan.*

Azken mendeetako erraldoi eta buruhandien konpartsak.

Mende batzuetan Erraldoi eta Buruhandien Konpartsak Corpuseko jai erlijiosoeekin lotuta egon baziren ere, gertaturiko debeku horretatik aurrera eta XIX eta XX. mendeetan herrietako jaietan ateratzen hasi ziren.

Halere, Espainiako hiri askotan oraindik handiki ospatzen da Corpus eguna, eta prozesioarekin batera garai batean ateratzen ziren elementu eta figura askok parte hartzen dute. Valentzian, adibidez, elementu eta pertsonaia erlijiosoez gain, erraldoiak, buruhandiak, dantzariak, taraska, arranoa eta garai batean prozesioekin batera zihoazen beste elementu pagano batzuk ere ateratzen dira.

Katalunian eta Espainiako hainbat herrialdetan tradizio handia izan dute erraldoi eta buruhandien konpartsek. Euskal Herrian ezagunenak Nafarroakoak

dira, batez ere Iruñekoak, baina, egia esan, lurralde guztietan hedatuta daude. Erraldoiek komunitateen sinboloak, kondaira edo historiako pertsonaiak irudikatzen dituzte eta festaren parte dira.

Erraldoiek neurritz kanpoko altuera dute, noblezia efektua sortuz, eta buruhandiak dituzte aurretik, pertsonaia herrikoiak irudikatzen dituzten irudi groteskoak. Irudiak, oro har, harrizko kartoiz edo poliesterrez eginak daude, eta, oraintsuago, beira-zuntzez, egurrezko, aluminiozko edo burdinazko armazoietan itsatsita daude eta erraldoiaren arroparekin estaltzen dira.

Hernanin lehen Erraldoi eta Buruhandien Konpartsa

Joan den mendeko gerra osteko industrializazioak ekarri zituen pizgarri ekonomikoak baliatuz ekimen ugari hasi ziren sartzen Hernaniko jai-programan. 1940ko hamarkadan gazteen koadrilak sortu ziren eta Sanjoanetan Azeri dantza, sokamuturra eta txarangen kale ekitaldiak arrakastaz hasi ziren ospatzen. Inguruko herri askotako jaietan erraldoi eta buruhandien konpartsak ateratzen hasi ziren. Urnietako kasuan, 1945. urtean San Migeletan lehen aldiz parte hartu zuten eta herri honetatik ekarri zituzten urte batzuk geroago Hernanin ibili ziren lehenengo erraldoi eta buruhandiak.

Hernaniko artxiboan jasotako datuen arabera, 1948. urtetik aurrera, erraldoiek eta buruhandiek San Joan jaietan parte hartu zuten. Lehenengo urte horretan, hilaren 23an, jaien hasieran atera ziren, eta Urumea

Musika Bandak eta Zumarragako trikitixak lagundu zieten.

Sortutako gastuen artean honako hauek zeuden: erraldoiak eta buruhandiak Urnietara kamioiz garraiatzea, Donostiako *Bazar X* izeneko dendan buruhandientzako 3 buru erostea, maskuriak, eta atsedendaldietan erraldoi eta buruhandiak zeramententzat eta bandako zein trikitixako kideei zerbitzatutako edariak.

Garai horretan, San Antonio paradorean ateratako argazki batean, trikitilariak eta erabilitako erraldoi eta buruhandiekin batera parte hartu zuten gazteak ikus daitezke. Hauen artean orduko Beti Ola eta Beti Gezur koadrilen bultzatzaile garrantzitsuak izan ziren batzuk agertzen dira.

1947. Erraldoi eta buruhandiak San Antonio Paradorrean.

Ezkerretik eskuinera: Eugenio Aizpurua, Miguel Garin, Joxe Sagarna "Kixkilu", Manolo Sanz, Imanol Leibar, Jose Luis Arruabarrena, Jose Mª Eceiza, Ramon Aldasoro, Juan Martin Lonbide, Anton Lizarralde, Julian Jaca, Luis Mª Garrido, Zumarragako trikitilariak, Carlos Ereña, Jose Mª Orradre eta Inazio Urteaga, besteren artean.

Lehen urte horietan, erabileragatik eta, segur aski, buruak egiteko erabilitako materialagatik, urtero buruhandientzako buru berriak erosten ziren. Udal ordenantzari, jaien aurretik, Urnietara figuren egoera ikuskatzera joateko eta, beharrezkoa izanez gero, berriak lortu eta horiek janzteko oihalak erosteko agintzen zitzaion.

1955. urtean erraldoi eta buruhandi berriak prestatu ziren. Kale Nagusian lokala zuen Orbegozo aroztegi eta ehorztetxeari eskatu zitzaion erraldoientzako bi armazoi egiteko, eta Donostian erraldoi eta buruhandientzako buru berriak erosi ziren. Garai honetan, udal langileak arduratzen ziren konpartsa mantentzeaz eta jai ekitaldia prestatzeaz. Maskuriak erosten zituzten eta gazte bila ibiltzen ziren erraldoi eta buruhandiak eramateko. Horren truke parte hartzen zutenei diru pixka bat ematen zitzaion.

Konpartsaren osaketa eta ibilera

Garai horretako konpartsaren konposizioa 2 erraldoi eta 4 buruhandiek osatzen zuten. Erreferentzia grafiko eta ahozkoak gutxi daude, baina Joxan Ruizek utzitako 1967ko bideo-grabazio batean, kasko erro-matarra duen agintari baten erraldoi bat eta txirikordatutako ile horia duen emakume erraldoia agertzen dira. Zuriz jantzita daude, tunika edo kapa urdin batekin agintariak eta gorria emakumeak. Buruhandiak aldiz, azeria, ile zuria zuen gizona, beltzaran bat eta buruan zapi gorria duen amona ageri dira.

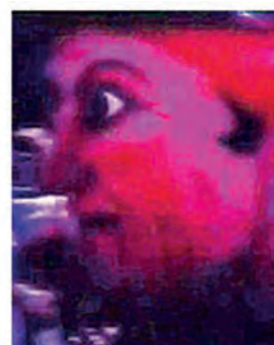
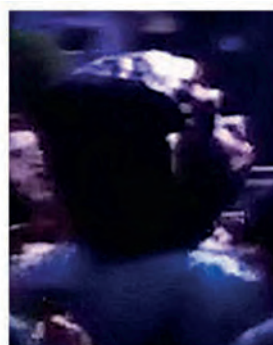
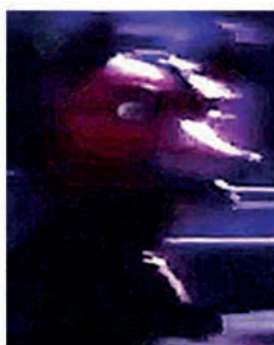
Sanjoan jaien hasieran eta txupina bota ondoren konpartsa plazatik abiatu eta alde zaharreko kaletatik ibiltzen zen. Urte horietan guztietan horrela izan zen, baina urte batzuetan konpartsa Sanjoan egunean ere irten zen goizez. Lehen urtean trikitixa eta bandarekin atera baziren ere, beste urte guztietan txistulariekin ibili ohi ziren. Garai horretako ohitura bilakatu zen ere txistulariak "Triku-triku" doinuarekin lehen kalejira hori egitea. Doinu hori Isidro Ansorenak konposatu zuen eta "Nire herriko jaiak" bezala ere ezaguna da.

1950eko hamarkadan, erraldoi eta buruhandiek ere parte hartzen zuten Florida auzoko mendekoste jaietan. Festen hasieran irten ohi ziren eta Astigarragako txistulariek laguntzen zieten.

Asko izan ziren urte horietan konpartsan parte hartu zuten gazte anonimoak. Ohikoa ez zen arren, 1954. urtean parte hartu zutenen izen-abizenak eta haiek jasotako diru-saria irakurri ahal izan ditugu Udal Artxiboko agiri batean. Gaur egun denak hilda izan arren, haien oroimen hau omenaldi txiki bat izango da guztientzat.

Erraldoiak: Paulino Liceaga..... 8 pts
Agustin Incharburu..... 8 pts

Buruhandiak: Dionisio Telleria 4 pts
Jose Urquia 4 pts
Juan Manuel Armendariz... 4 pts
Domingo Izquierdo..... 4 pts

1960. hamarkadako hainbat buruhandi.

Erraldoiak 1963. urte inguruan Plaza Berrian.

Erraldoiak eta buruhandiak herriko txistulariak lagunduta Lizeaga auzoan.

Erraldoi eta Buruhandien Konpartsa berriak

1980ko hamarkadaren hasieran erraldoi eta buruhandien konpartsa berritzeko beharra ikusi zen. Ordura arte erabiltzen zirenak zaharkituak zeuden eta herriko auzoetan erabiltzeko gorde ziren. Lizeaga auzoko Madalena jaietan 1984. urteko argazki batean erraldoi horiek ikus daitezke. Seguruenik, hauek izan ziren aurreko urteetan erabili ziren erromatar erregeen erraldoien ordezkioak.

Garai honetan, Satur Idarreta artista hernaniarrak lan garrantzitsua egin zuen erraldoi eta buruhandiak sortzen, mantentzen eta zaintzen. Udalaren enkarguz hainbat arte-adierazpenetan lan egiten zuten gazte batzuekin harremanetan jarri zen konpartsa berria egiteko.

Hauen artean Peio Villalba, J. Martin Burgueño, Josean Perez, Txema Calero eta Xabier Gaston zeuden. Bere lantegia Latsunbe auzoko Transpacar enpresa zaharraren instalazioetan kokatzen zegoen eta, paper eta poliesterra materialak landuz irudi berriak sortu zituzten. Erraldoien armazoa aluminiozkoa zen eta besoak mugitzeko sistema artikulatua zuen. Pertsonaiak jantzeko eta beraien jantziak egiteko Monika Garciaren ardurapean izan zen.

Erraldoiek Basajaun eta Mari pertsonaiak irudikatzen zituzten eta buruhandien irudien artean, akerra, moko luze zuen hegaztia, sudur potolo zuen burusoila, eta basurdea zeuden. Konpartsan parte hartzen zuen talde finkorik ez bazegoen ere, urte batzuetan Portu auzoko hainbat gazte erraldoiekin eta buruhandiekin ibili ziren. Garai hartan ere ohitura zen hainbat auzoko jaien hasieran erraldoi eta buruhandiak ateratzea.

Erraldoi eta buruhandi berriak egiten Transpacarreko instalazioetan.

Hernanin 1980. eta 1990. hamarkadan izandako hainbat buruhandi.

Erraldoiak inauterietan herriko txistulariak lagunduta 1980. hamarkadaren bukaeran.

Erraldoi eta buruhandiak 1990.eko hamarkadan.

Hamarkada horretan ere inauteriak berreskuratu ziren eta erraldoi eta buruhandiek protagonismoa hartu zuten jai egitarauan. Lehen urteetan konpartsa larunbat eta igandean ateratzen zen, baina urte batzuk geroago inauterietako larunbat eta astelehenean irteten hasi ziren. Sanjoanetan bezala, Hernaniko Txistulari Banda konpartsarekin batera herriko kaleetan zehar ibiltzen zen, baina, inauteri giroan murgiltzeko asmoz mozorrotuta ateratzen hasi ziren.

Gehiegizko erabilera horren ondorioz, berriz ere 1990eko hamarkadaren hasieran erraldoiak berritu beharrean zeuden. Udalak 1991. urtean erraldoi eta buruhandi berriak egiteko eskatu zion Satur Idarretari. Erraldoi berrien irudiek eguzkia eta ilargia irudikatzen zituzten eta buruhandien artean txinatarra eta pirata pertsonaiak zeuden. Neurri handiko buruak prestatu zituzten eta eramateko astunak zirenez askotan buruak eskutan zeramatela ibiltzen ziren. Garai honetan Sanjoanetako egun guztietan ateratzen ziren. Udal Txistulari Banda eta Musika Eskolako musikariak konpartsarekin batera herriko kaleetan zehar ibiltzen ziren.

Azken urteetako konpartsa

Aurreko mendearen amaieran, erraldoi eta buruhandien konpartsaren hondatze-egoera ikusita, beste batzuk egitea erabaki zen. 1997. urtean, Udaleko Kultura Batzordeak aurrekontua eskatu zien figura horiek sortzen zituzten lau enpresa edo lantegiri. Aurkeztutako proposamenetatik gustukoena Jonan Basterretxeak Irungo "Menina" artisautzako tailerraren izenean bidalitakoa izan zen. Aurkeztutako proiektuak Hernaniko historia eta kulturarekin zerikusia zuten irudiak biltzen zituen. Buruhandiak gaur egun ezagutzen ditugunak ziren, baina erraldoiek euskal emakumea, XVI mendeko buru zapiarekin eta Hernaniko burdinolekin lotutako olagizon bat irudikatzen zituzten.

Eskainitako erraldoien pisua 45 kgkoa zela kontuan hartuta eta ordura arte erabili zirenenekin alderatuta gehiegizko pisua zutela jo zen. Gehien baloratutako eskaintza izan arren, erosketa bi zatitan egitea erabaki zen. Aipatutako Menina lantegiari 6 buruhandi enkargatu zitzaizkion eta erraldoiak Irungo Xabier Garateren Txilipurdi izeneko lantegiari. Erraldoi hauek 30 kg pisatzen zuten eta aitona eta amona irudikatzen zituzten.

Erraldoi eta buruhandien konpartsa berrirako proposamenaren irudiak.

Buruhandi eta erraldoien irudiak

Lehen esan dugun bezala, artisau tailerrekoek bere proposamenean buruhandi berrien irudiak Hernaniko historiarekin lotu nahi izan zuten. Sei buruhandien artean batek **azeria** irudikatzen du, gaur egungo azeri dantzan parte hartzen duen pertsonaiekin erlazionatuta dagoena. Beste bat **oilarra** da, azeriarekin batera Erdi Aroan agertzen den animalia eta Iturriaga fabulari hernaniarra gogorarazten diguna. **Sorginaren** irudia aldiz, inguruko mendietan aurkitutako kobazulo eta aztarna megalitikoekin lotzen da. **Bufoia** Erdi Aroan biztanleria alaitzen zuten pertsonaiekin erlazionatzen da. Garai hartako Hernaniko bizimoduari eta herri eta etxe konfigurazioari lotzen zaiona. **Pirataren** irudia Donostia inguruko portuetara ailegatu baino lehen ontzien jabe egiten ziren pertsonaiekin erlazionatzen da. Hernani itsasotik gertu dago eta Urumearen portuen bidez aspalditik lotura izan du itsas jarduerekin.

Azkenik, **karlistaren** irudiak gerra karlistek Hernanin eragindako ondorioak gogorarazten dizkigu. Erraldoiak orde, XIX. mendeko janzkera duen bikote batek irudikatzen ditu: **aitona** bat makila eta piparekin, eta **amona** bat artilea modu zaharrean irutez. Buruhandiek 5 kg inguru pisatzen dute eta erraldoiek aldiz 4 m inguruko altuera dute eta 30 kilokoak dira. Estetikoki aberasten dituzten elementuekin margotuta eta apainduta daude. Pertsonaien jantziek buruaren eta buruhandiaren gorputzaren arteko karakterizazioari eusten diote egiazkotasun eta efektu handiagoa lortzeko. Poliesterezko erretxinaz eta beira-zuntzez eginda daude eta armazoiak aluminiozkoak dira, eramaileari egokituak eta orekatuak dantzarako.

Kriskitina taldearen ardurapean

Konpartsak erabilera egokia izan zezan eta haren funtzionamenduz eta antolaketaz arduratzeko herriko talde batekin harremanetan jartzeko aukera aztertu

Konpartsa jendez beteriko plazan Sanjoanetan herriko txistulariekin.

zen. Konpartsaren ardura dantza solteko hainbat ekimenetan parte hartzen zuen Kriskitina taldearen eskuetan utzi zuten. Konpartsa berriak 1998. urteko Sanjoanetan parte hartu zuen lehen aldiz eta taldea 16 eta 25 urte bitarteko 10 gaztek eta Luis Telleria eta Jose Angel Segura beteranoek osatzen zuten. Luis Telleriak hain zuzen, pertsonaiak dantzatzeko koreografia prestatu zuen. Erraldoi eta buruhandiek egiten duten dantza hau "Idiarena" doinuarekin dantzaten da. Honekin lotuta, aipagarria da doinu hau azeri dantzatan jotzen den melodietako bat dela eta Euskal Herrian buruhandi eta erraldoiak batera dantzatan aritzea toki gutxitan gertatzen dela.

Orain gutxi arte konpartsak egiten zuen ibilbidea honako hau izan zen. Plazan lehen dantza egin ondoren, konpartsa Andre kaletik abiatzen zen Plaza Berriraino. Atsedernaldi txiki baten ondoren, berriz dantzatu eta Zinkoenearaino jaitsi. Atsedernaldi berri baten ondoren, Kale Nagusitik Plaza Berriraino igo eta han berriro dantzaten zen. Azkenik, plazara itzuli eta azken aldiz dantzaten zuten. Hasieran Sanjoanetako bi egunetan ateratzen ziren 23an eta 25ean, baina azken urteetan hiru irteera egiten dituzte. Egun horiez gain, 26an ere

ateratzen dira. Oso gutxitan atera izan dira Hernanitik eta herriko beste jaietan ere parte hartzen dute. Inauterietan hiru egunetan ateratzen dira eta Euskal Jaietan beste behin.

Joan den mendeko 1990eko hamarkadaren amaieratik, ikastoletako ikasleek inauteriei hasiera ematen diote plazan eta ekitaldi horren ondoren erraldoi eta buruhandien konpartsa ateratzen da.

Azpmarratzekoa da inauterietako astelehenean, due-la urte askotatik hona, Konpartsarekin batera doazen musikariak dultzainaria, xirularru jole bat eta atabal bat direla. Garai honetan gehienetan herriko txistulari bandak laguntzen zion konpartsari, baina musika eskolako txistu eta dultzainako ikasleek ere parte hartu zuten.

Hogeita bi urtez, hasierako konpartsa hartan parte hartu zutenetako batzuek bertan parte hartzen jarraitu dute. Urte hauetan guztietan, Jose Angel Seguraren eta Luis Parrondoren lana azpmarratu behar da, taldearen erantzukizuna beren gain hartu baitzuten neurri handi batean.

Konpartsa taldeko arduradunekin eta Musika Eskolako musikariak inauterietan.

Herburu elkarte

2020. urtean Pandemiak festak bertan behera uztea ekarri zuen. Bi urteko etenaldi horretan, Kriskitina Taldeak Udalarari jakinarazi zion ez zuela konpartsarekin jarraitu behar. Udaleko arduradunak erraldoiekin esperientzia zuten Ostargi taldean ibilitako kide batzuekin harremanetan jarri ziren. 2013an sortu zen talde honek hainbat auzoko festetan zein Dantzari Festan parte hartu zuen erraldoiak eramaten.

Hainbat bilera egin ondoren, konpartsa berri bat sortzeko beharra ikusi zen. Konposizioan, jantzietan eta funtzionamenduan aldaketa batzuk egiteko aukera aztertu ondoren, egindako eskakizunak onartu eta konpartsa antolatzeari ekin zioten **HERBURU Elkarte**a sortuz. Elkarte berri honen bultzatzaileen artean Aitor Aiestaran eta Estebe Atorrasagasti hernaniarrak daude eta haien esanetan taldean adin desberdinetako 20 - 25 pertsona inguru mugitzen dira, tartean emakumezkoak direlarik. Elkartek bi erraldoi berri egin ditu, hauek Sanjoanetan egiten den akelarrearri loturiko **Adar** eta **Sorgina** pertsonaiak dira, herriko jaien izaeran oinarrituta daude-

nak eta gazteriaren isla direnak. Aurretik dauden bi erraldoiak bezala, hauek ere Irungo Garateren tailerlean eginak dira. Erraldoi berrien jantziak, ordea, Iruñerrian egindakoak dira, Fermin Teruelen lantegian.

Mimo handiz zaintzen dituzte erraldoiak, eta izen propioekin identifikatu ere egin dituzte. Amona, Mari Karmen da eta Andre kaleko Karmen Jaiei egiten dio erreferentzia, bertako jostun bat irudikatuz, eta emakumeen ordezkaria da konpartsan. Aitona aldiz, Joxe Mari da, baserritarra eta artzaina.

Buruhandiei aldiz, lehendik ezagutarazitako jatorrizko erreferentziaz gain talde honek bestelako esanahia eman diete. Pertsonaia batzuek erreferentzia mantentzen dute, baina beste batzuk, oilarra kasu, aldatzen dira. Oilarra baserritik datorren animalia da eta baserriaren ordezkaria bihurtu dute. Pirata ere garai bateko itsasontzien etorrerekin lotzen da eta Portu auzoaren ordezkaria da orain. Bufoia burgesiaren eta garaiko aristokraziaren irudia da, herriko jauregietan bizitako klase altuari keinu ginez.

Herburu elkarteko partaideak eta hainbat musikari.

Adar eta Sorgina erraldoi berriak.

Ibilbide eta dantzen aldaketa

Dinamika berri honetan, erraldoiek protagonismo handiagoa hartu dute. Buruhandiekin batera egiten duten koreografiari eusten zaio, baina hasieran eta amaieran bakarrik dantzatzen dute haiekin plazan. Ibilbidean zehar egiten dituzten geldiuinetan, erraldoiek koreografia berriak dantzatzen dituzte melodia berrien doinupean. Konpartsarekin batera txistulariak eta dultzainariak doaz erraldoien artean tartekaturik.

Hasieran ohiko ibilbidea egiten dute baina Plaza Berriatik Zinkoenera jaitsi ondoren, Kale Nagusitik igo beharrean, Izpizua kaletik gora doaz, Urbieta kaleko oinezkoen gunera sartuz. Handik, Nafar kalea gurutzatuz, eta hortik Kale Nagusitik plazan bukatzeko. Plazan amaitu eta erraldoiak udaletxeko sarrerarantz erretiratzen direnean melodia "alemaniar" deituriko doinuan, erraldoiek banan-banan dantzatzen dute beren dantza-dohainak erakutsiz.

Konpartsa handitzeak eta jende berria sartzekak entseguak egitea eskatzen du eta hauen maiztasuna emaldien arabera izaten da. Hasieran figurarik gabe entsaiatzen dute dantzak ikasteko, gero buruhandien maskarak jantzi eta erraldoien azpian sartzen da baikoitza. Erreferentziak desberdinak dira, erraldoiek oreka eskatzen dute, eta buruhandien maskarak enbarazu egiten baitu dantzarako.

Ekitaldiaren ezaugarriak

Hernanin, ekitaldiak gaur egun ospe eta babes handia duen arren, ez da beti horrela izan. Jai giroan oharkabean pasatzen zen ekitaldia izan zen urte askotan, eta belaunaldi askotarako erraldoi eta buruhandien oroitzapena jaien hasierarekin lotuta dago. Azken hamarkadetan ordea, konpartsa jaien hasieraz gain, hainbat egun eta festa desberdinetan ere arrakasta handiz ateratzen da eta ezinbesteko hitzordua da, batez ere, guraso eta familiako txikientzat eta gaztetxo askorentzat.

Erraldoiak dantzatzen Plaza Berrian inauterietan.

Ospakizunaren muina erraldoiek musikarien doinu-pean egiten dituzten dantzez gain, haurren eta haien atzetik ibiltzen diren buruhandien arteko harremanean datza. Haurrek tentatu egiten dituzte buruhandiak, eta hauek jarraitzen diete harrapatu arte, gero ume traketsenen edo korrika gutxiago egiten dutenen bizkar eta ipurdia berotzeko, trebeenak atarietan eta kale-tarteetan babesten diren bitartean.

Hernanin, beste herri batzuetan ez bezala, gehiago astintzen dela uste da. Erabiltzen den maskuri kopuru handiak zerikusia du elementu honek herrian duen jaien loturarekin. Axeri dantza herrikoian ere erabiltzen denez, txikitatik ezagutzen ditugu maskuriaren usaina, soinu eta kolpeak sortzen duen hazkura.

Haurrek ez dute hainbesteko beldurrik buruhandiek jotzeko eta azken hauek biziki saiatzen dira denen bizkarrak berotzen.

Betidanik haurren eta buruhandien arteko konplizitatea izan da, baina azken urteetan konpartsari aurrera segitzeko eragozten dioten barrerak egiteagatik edo entzuten diren kantuengatik ekitaldia aldatzeko arriskua dago.

Ahalegin handia egin da konpartsari bere jarduera arrakastatsua izateko behar dituen material eta giza baliabideak egokituz, eta espero dezagun egoera bideratzea eta erraldoi eta buruhandiek txistu eta dulzainen soinuaz animatuta, alaitasunez eta kolorez betetzen jarraitzea gure herriko kaleak.

Buruhandien atsedendian haur eta helduen arteko konplizitatea.

04.

GIPUZKOAKO ARMARRIA

IRAGANEAN, ORAINEAN ETA ETORKIZUNEAN

Beñi Agirre Oiartzabal
(Hernani Errotzen Memoria Historikoa)

“Gipuzkoako armarrria. Iraganean, orainean eta etorkizunean” jardunaldia

Hernani Errotzen Elkarteak eta Nabarralde Fundazioak Hernaniko Udalaren laguntzaz Gipuzkoako armarrria hartu zuten hizpide honako izenburu zuen jardunaldian: “Gipuzkoako armarrria. Iraganean, orainean eta etorkizunean”. Jardunaldia Biteri kultur etxe-ko areto nagusian egin zen, 2023ko azaroaren 25ean.

Historia ofizialak, sinbologiak eta kontakizunak duten harreman estuaz eta garrantziaz hitz egin zen. Sinbologiaren nondik norakoak azaltzeaz gain, zenbait tokitan betidanikoa omen den sinbologia ofiziala beraztertu zen. Kontakizun arrotzetik euskalnafarron kontakizunera ekartzeko izan diren ekimenen berri eman zen gero. Oñatin, Zizurkilen, Usurbilen, Auritzen, Bergaran, Antzuolan... eta beste zenbait tokitan egin denaz eta egiten ari denaz solasean jardun zuten bildutakoek.

Argi samar geratu zen armarrriak, banderak, ereserkiak, izenak eta gainerakoak ez direla apaingarri hutسالak; aitzitik, errelato baten erakusgarri direla, eta kontakizuna betiere oraina justifikatzeko dela; eta horretaz jabetuta, geroa diseinatzeko tresna baliagarria izaten dela. Eta hori da hernaniarroi lantzea dagokiguna. “Betidanik gureak” eta “normalak” omen diren sinboloek hausnartu eta gu ordezkatzeko ez gaituzten neurrian aldatzea eta egokiagoak diseinatzea.

Sinbologiaz

Espainiako diktadura erori eta gutako askok “Nafarroa Euskadi da” esaldi okerra oihukatzen genuen bitartean, Nafarroa Garaian gogor, setaz eta asmo gaiztoz ikurrina ez erakusteko legea ezarri zen. Euskadiko Autonomi Erkidegoan, berriz, Nafarroako armarrria EAEko armarritik eta errepidetatik ezabatzeko epaiak eman ziren. Iparraldean, ordea, biak ala biak ikus zitezkeen udal eta beste erakunde ofizialetako mastetan. Estatuak beretzat gordetzen dute sinbologia jakin bat bai, eta bestea ez, jartzeko eskumena. Epaila bidez derrigortzen dute haiek, guk geuk demokratikoki erakutsi nahi ditugun sinboloen gainetik.

Gaur egun ere, nazionalismo espainiarrak jazarpena eta isunak jarri ditu abian bere sinboloen erabilera inposatzeko, gureen gainetik, mendeetan zehar egundaino. Atarrabiako herriko frontoian “Euskal Herria” izena daraman armarrria kentzeko edo ezabatzeko agindua eman dute berriki. Bien bitartean, euskalnafarroko geure artean ika-mikan eta ezjakintasunean murgilduta ibili gara “betikoa” eta “normala” arrotzak inposatutako kontakizunak dioskuna aintzat hartuz; eta geure geurea delakoan, aldaketen kontra ere egiten dugu, tinko eta temati.

Zer da “normala” eta zer “betikoa”, ordea? Noizdaniakoa da betikotasun eta normaltasun hori, eta nork ezarritakoa? Hego Euskal Herriko hainbat udaletako bandera Borgoinako gurutzeta da, Nafarroa Garaia- ren konkistan tropa espainiarrek zeramaten bandera eta ultrasekuindarren kuttuna: Espainiako bandera zaharra. Eta hala ere, “betiko” bandera ei da, eta hori zalantzan jartzea tradizioak eta bazterrak nahasten hastea omen. Aldi berean, udal batzuetako plazetan ikurrina eta Nafarroako ikurra, biak ala biak jartzea zatiketa autonomiko espainiarraren gainetik, euskalnafar guztion batasunaren ezaugarri izan behar-ko litzatekeenean, kontrako jarrera aurkitu izan du abertzaleengan ere.

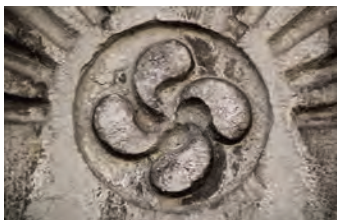
Ez da gauza bera, Ikurrina alde batetik eta Nafarroako bestetik astintzea, edo ikur biak elkarrekin haizatzea. Ez da gauza bera Gipuzkoako armarrri eta blasoietan Belateko kanoiak erakustea ala ezabatzea. Ez da gauza bera “Alfontso VIII.” izeneko edo “Reyes Católicos”, edo “López de Haro” kale eta plazak gure hirietan izatea; eta, aldiz, Eneko Aritza, Foru Plaza, Petri Nafarroako Mariskala, Martin Ttipia, edo Zugarramurdiko Sorginak (emaginak) izenekorik ez egotea.

Gipuzkoako armarrriak

Heraldikaren munduan, armarrria, kontaketa jakin baten euskarri fisikoa da. Armarrri batek hitz egiten du, zer- bait kontatzen digu beti. Eskuarki, armarrria edo blasoia diseinatzen duenak berak kontatzen ditu bere herrial-

dearen edo leinuaren “lorpenak” edota subjektuaren balentriak, munduak izan dezan bere herriari edo berari buruzko irudirik positiboena. Eskuarki diogu, ez beti. Arerioak edo etsaiak bestearentzat egindako diseinua bada ezin da espero “menpeko beste horren” loraldiak eta edergarriak kontatzea. Ohikoena da kasu horietan irudi gutxiesgarriz eta iraingarriz hornitzea kontaketa. Hori da, Espainiako Inperioak Gipuzkoari emandako armariaren kasua. Euren lorpenak kontatzen dituzte: Gaztelako koroa, kanoi eta erdarakadez osatua.

Armarriak harrian zizelkatuak ala horman edo oihalean margotuak izaten dira. Ugariak Erdi Arokoak dira, jauntxo, handiki edo elizaren gorespenerako egindakoak. Hala eta guztiz ere, badira irudi eta sinbolo zaharagoak erabiltzen dituztenak; adibidez, zortzi erpineko izar eta ilargi ilbeherako sasoian irudikatzen dutenak. Horiek gurean, aitzitik, ez dira islamaren jatorrizko sinesteetatik eratorriak, baizik eta baskoien antzinako sinbologia mitologikoen bidez transmitituak.

Lauburu

Lazkaoko armariaren atal bat.

Armarrien jatorrizko deskribapena eta esanahia idatzirik ez badago, figurak soilik baldin badaude, interpretazioaren munduan sartzen gara. Hori da Gipuzkoako armariaren irudi batzuen kasua, figura berriak eransten zitzaizkion denboraren poderioz; beraz, Gipuzkoako armarrria ez da beti bera eta berdina izan. Bistan denez, armari horrek berak aldakuntza garrantzitsuak izan ditu historian zehar, gertaera historiko eta politikoei lotuta gehienetan. Horregatik, zuzena da, Gipuzkoako armarrriez, pluralean, hitz egitea.

Hortaz, Gipuzkoako armariak lurraldearen historia politikoari lotua daude. Beren lorpen eta balentriaz gain, jabe-g historia bat kontatzen digu; eskuarki,

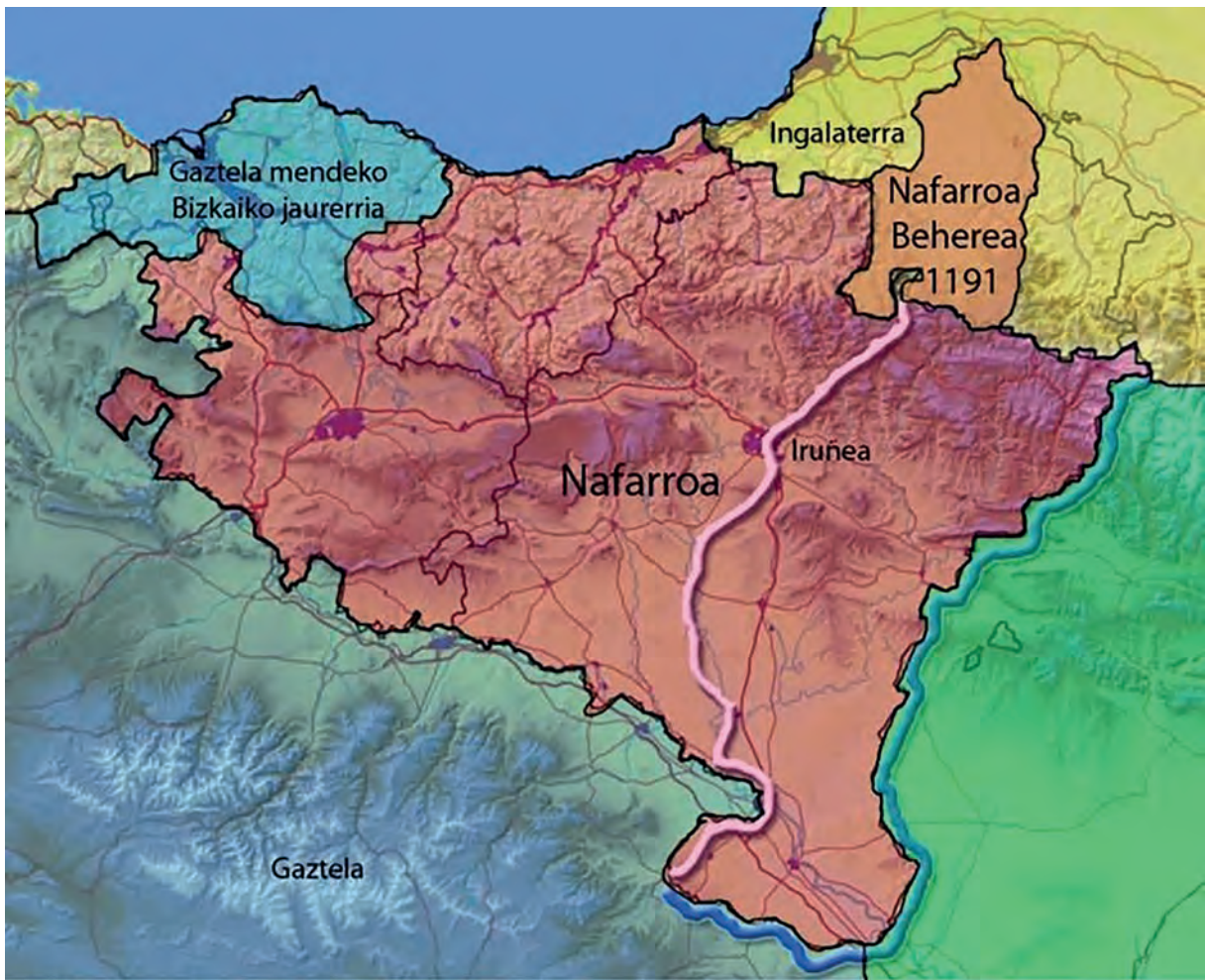
irabazlearen edo diseinua egiten zuenaren historia kontatzeko irudikatua izan da. Armarrrian egin izan diren aldaketek irudi berria ezarri duenaren interpretazioa erakusten digu.

Historiaz: Nafar itsas-mendebalde hurbilaren konkista (oraingo Araba, Gipuzkoa eta Durangaldea)

XII. mendean, Nafarroako Antso VI.aren garaian, Europako beste lurraldeetan gertatzen zen bezala, azkartu egin zen nafar erreinu osoan hiribilduei hiri-gutunak ematea eta haiek gotortzea: 1180an Donostiari, 1181ean Trebiñu eta Gasteizi... Bazirudien, erregeak Gaztelarekiko muga eta itsasaldeko hiriak indartu nahi zituela balizko eraso baten aurrean. Aro horietan ere ohiko zen erresumen arteko aliantza estrategikoak egitea: Antso VI.a Nafarrokoaren alaba Berengela eta Rikardo Lehoibihotza ezkondu zituzten 1191ko maiatzaren 12an, Zipren. Rikardo, Akitaniako Leonor eta Ingalaterrako errege Enrike II.a Plantageneten oinordeko zen. Ingalaterran, Lege Salikoa edo “falikoa” indarrean izango ez bazen, Berengela Nafarroakoa alargundu zenean izango zen Ingalaterrako erregina.

Gaztelako Alfontso VIII.a eta Aragoiko Pedro II.ak, ordea, ez ziren lo geratu. Nafar erresuma euren artean banatzeko hitzarmena sinatu zuten Calatayuden, 1198ko maiatzaren 20an. Zorigaitzez, urtebete beranduago, 1199ko apirilean, jada Antso VII. Azkarra Nafarroako errege eta Rikardo Lehoibihotza Ingalaterrako errege eta Akitaniako duke ezkonanaia edo koinatuak zirela, Rikardo hil egin zuten Limousingo Chaluseko gazteluan gezi batek jota.

Antso VII.ak aliatu indartsuena baldin, Nafarroaren itsas mendebalde hurbila (oraingo Araba, Gipuzkoa eta Durangaldea) erasoan konkistatu zuen Gaztelak. Alfontso VIII.ak Gasteiz hiribilduari bederatzita hilabete setio jarri ondoren errenditu eta itsasalderaino sartu zen, Baionaraino. Nafar itsasaldeko errege gaztelar berriak Durangoko gobernantza eman zion Haroko Diego Lopez II.a “Gaiztoari”; horrek Alfontso-ri berari Jaéngo Navas de Tolosako batailan, 1212an,

Gaztelako Alfontso VIII.a eta Aragoiko Pedro II.ak sinatutako Nafarroaren banaketa.

musulmanen kontra emandako laguntzaren ordainean. Diego Lopezek Durangaldea Bizkaiari lotu zionean Gaztelapeko basailutza zuzena ezartzea ekarri zuen Nafarroari ebatsitako lurralde horrentzat.

Nafar tenentziak oraingo Gipuzkoan

Ez dago esaterik, mitologiaren ikuspegitik ez bada, oraingo Gipuzkoaren bailarek erromatarrek izendatutako Barduliako lurraldearekin bere osotasunean bat egiten dutenik. Oiasso portu-herri edo erroma-herria Baskoniako eremua bezala hartzen baitzuten, ustez, Jaizkibel edo Oiartzun ibai inguruetaraino. Mendebaldean, Deba-Mutriku Caristia erromatarrean sartuko

litzateke. Oiartzun-Deba arteko lur mehe hori, berriz, Aizkorriren gainerik pasa eta Trebiñuraino sartuko litzateke bertikalean; hortaz, gaurko Arabako lur mehe horiek ere Bardulia izango lirateke; hori, apenas aipatzen edo aldarrikatzen badute ere.

Joxe Miel Barandiaran zenak eta Aranzadi Zientzia Elkarrekin duela 14.000 urteko ehiztari eta biltzaileen aztarnak aurkitu dituzte han eta hemen; Debako Ekain koban Madeleine aldiko gizakiek egindako labar pinturak aurkitu dira, zaldien 34 margo koloredun. Beraz, erromatarrek Euskal lurraldera iritsi zirenean, dagoeneko, euskal habitata populatua zegoen. Gainera kultur eta artearen garapen oso aurreratua zuten auzoko beste kulturekiko.

Ikusi besterik ez dago, godoen garaian, Garona ibaia-
ren hego isuritik Ebro bi isurietan Soriako mendieta-
raino Baskonia eta baskoiak soilik aipatzen direla.
Hortaz, Bardulia erromatarren izendapena haien
kontu bat besterik ez zen izan. Godo, Franko eta
kalifa-herriak menderatu ondoren sortutako nafar
erresumaren kasuan ere baskoien erresuma bezala
ezagutzen zen. Ez zen probintziarik existitzen, ez ze-
goen Gipuzkoarik, erresuma bailaraka gobernatzen
baitzen. XII. mendean, Gaztelako tropak Gasteizen
sartu aurretik, bailarak markatzen zituzten nafar erre-
sumako administrazio barrutien banaketa: tenentziak.
Gero, Gaztelak osatuko zuen Gipuzkoa, hiru tenentzia
nagusiak batuz:

- **Aitzorrotz.** Debagoieneko eta Debabarreneko ibai isuriak; ekialdera, Gatzagatik Lastur-Deba herriraino, eta mendebaldera, oraingo Durangaldea barne; nahiz eta, batzuetan, tenentzia propio bezala ere azaltzen den.
- **Ipuzkoa.** 1025ean, San Salvador de Olazabal (*monasterium quo dicitur ollazabal*) San Joan de la Peñako nafar monasterioari Ipuzkoako jaun-andreak (*senior Garsia Acenariz de Ipuscua* y su esposa *Gayla* o *Gaila*) egiten duten dohaintza dokumentu batean agertzen da. "*Aralarretik Elkanora*", Getariaraino, Oria eta Urola ibaien arroko agindupeko lurrak deskribatzen ditu, Lasturrekoak barne.
- **Hernani.** Ezagutzen diren lehen dokumentuetan (1014 eta 1101) Hernani Iruñeko erresuma baskoiaren barruan zegoen eta egungo Donostiaren Antigua auzoan zegoen San Sebastian izeneko eliza Leireko monasterioari egindako donazioari aipamena egiten zion: "*... eman eta eskaintzen diegu Jaungoiko berari eta jada aipatutako santuei eta Leireko monasterioari..., Ernani mugetan, itsasoaren ondoan, San Sebastian esaten zaion monasterioa eta bere lurraldea...*".

Gipuzkoa. Gaztelarraren eremuak.

Koka gaitetzen berriro 1200eko konkistaren egoeran. Gasteiz errendituta eta garaiko Antso VII.a Azkarrak Rikardo Lehoibhotza aliatua galduta, Alfontso VIII.a Gaztelakoa itsasaldeko lurraldeak konkistatzera eta bere erara antolatuz sartu zen. Donostiari Antso VI.ak emandako hiri-forua berretsi egin zion 1203an eta aldi berean, Donostiatik bereizteko bere hiri-foru partikularra jaso zuen Hondarribiak; Getaria eta Murtiku birrindu ondoren "berreraiki" eta Donostiako Forua zabaldu zion, 1209an. Horrela, baskoien hiriburuari itsasorako irteera itsutu egin zion. Hortxe sortu zen, denak nafarrak ziren herrian, batzuk basco edo bascongadoak eta besteak nafarrak deitzea. Garibairen esanetan: Alfontso gaztelarrak lehenengo "Kantauri ozeanoan gailendu edo nagusitu nahi baitzuen".

Gaztelarrek 1200eko konkistatik ehun eta hogeita hamabi urte behar izan zituzten Arabako elitearekin Lurraldearen Foruak hitzartzeko, 1332 arte; Oraingo Gipuzkoarekin 1397 arte, Getarian, Moro Gaztelako gobernadorea tarteko Gipuzkoako Koadernoak idazteko; Bizkaian, berriz, 1452 arte, Fernando II. Aragoiko "Faltsarioak" Bizkaiko Lurralde Foruak zin egiteko Gernikan. Urte horietan guztietan Gaztelako erresumaren menderakuntza sarea josten eta indartzen ari ziren. Nafarroa Garaia eta Beherea erresuma independentea izaten jarraitu bazuen ere, ahultzen zihon etsaien aurrean. Hori dena da, armarrietan irudikatuz, kenduz eta jarriz, kontatu izan digutena.

Gaztelak lurralde bakoitzarekin hitzartutako Foru horietatik sortu ziren lurraldeetako Batzar Nagusiak eta testuinguru horretan diseinatu zen Gipuzkoarako jatorrizko zigilua, gero armarrira eramango zena. Deskribapen gisa ezagutzen den lehenengoa, hau izan zen: "goiko arloan errege jantziarekin azaltzen den pertsona bat agertzen da aulkian eserita, koroa du buruan eta ezpata biluzia eskuineko eskuan zutik jasota; beheko arloan hiru zuhaitz berde, itsasoa irudikatzen duen uhinen gainean, denak eremu gorrian". Bertan, ez dago ez Barduliari buruzko aipamenik, ezta ere inori leial izateari buruzko xingolarik.

Lehen zigilua izan zitekeena (argazkien iturria: Mª Rosa Ayerbe).

Hiru zuhaitz haiek noiz eta nork jarri zituen zigiluan eta zein zuhaitz motakoak ziren ere ez dago ziurta- tzerik, ez da esaten; baina, Gipuzkoako Ermandadeen Batzar Nagusiak jatorrizko zigilua diseinatzeko hasie- ratik erabili zirela bai. Behar bada, eta beste hipotesi bat botatzearren, erakundetze edo lurraldea tenen- tzien bidezko antolaketaren nafar tradizioa irudikatu nahi zutela pentsa daiteke.

Edonola ere, jatorritik gaur egun arte etengabe eta zigilu guztietan azaltzen diren irudi bakarrak, Jose An- tonio Agirreren Jaurlearitzak erregearen irudia kendu ondoren, Batzar Nagusiak jarritako hiru zuhaitz eta itsas uhinak dira, gaur egungo armari sinplifikatu edo logotipo ofizialean horiek soilik irudikatzen direnak. Luze joko lukeen aldaketa guztien azterketa eta kon- takizunak dokumentatuta dauden beste lan batzuetar-ako utzita, heldu diezaiozun orainari eta etorkizunari.

Espainiako Inperioaren armaria Gipuzkoarako

Argitu dugu 1200. urtean Gaztelako Erresumak gaur egun Gipuzkoako herrialdea osatzen duten lurraldeak konkistatu zituela. Hernani, ordura arte, Nafarroako Erresumaren parte zen, nafarrak ginen; baina, konkis- ta haren ondorioz muga berriak ezarriz senide arteko banaketa eragin zuten: baskongadoak eta nafarrak.

Gaztelako Erresuma Inperio bihurtzen hasi zen *Non Terrae Plus Ultra* (ez dago lurrik Finisterretik harago) latinezko esaera atzera utzi zuenean. 1482an, Grana- dako nazarien Erresuma suntsitu ondoren, 1492an,

Kolonen eskifaiako batek Guanahani uhartea bista- ratu zuenean Ameriketarako bideak ireki ziren, XVI. mendean. Europako bidelapur guztiak etortzen hasi ziren Gaztelako Gortera kolonia berrien arpilaketara- ko txanda eske. Espainia era guztietako mertzenarioz bete zen.

Hogeita hamar urte beranduago, Aragoi-Gaztelako tropek elkar hartuta Nafarroa Garaia inbaditu zuten, 1512an. Gipuzkoarrek, arabarrek eta bizkaitarrek Gaz- telako basailu ziren neurrian parte zuzena hartu zuten etxekoen kaltetan. "Balentria" hori saritzeko ala iseka egiteko, nork daki, 1513an, Gaztelako Juana erreginak hamabi kanoien irudia "oparitu" zien gipuzkoarrei eu- ren armarrarian leku nabarmenean jartzeko. Belateko kanoiak.

Kanoien mitoaren jatorria Gaztelak Nafarroaren kon- tra jokaturako gerraren pasarte bat du oinarri, juxtu, gipuzkoar elite batzuen osteak Nafarroa berreskura- tzeke kontraerasoan porrot egin, eta Belaten barre- na erretiratzen ari zirela. Honela aurkeztu zuen Jose Antonio Zabala biltzarkide jaunak Gipuzkoako Batzar Nagusiaren aurrean armari zaharretik irudi gaitzes- garri batzuk kentzeko saioan, Aktan jasota bezala:

Gipuzkoako Batzar Nagusiak.**II. Legealdia.****Bilkura egunkariaren: 21 zenbakia****Osoko Bilkura.****1985-11-25**

"... Joan Albret eta Katalin Foixko Nafarroako erre-erregina legitimoek, Pirinioak zeharkatu behar izan zituzten, Bortuz Gorako Seigarren Merindadean babesteko; alegia, Nafarroan, Nafarroa Kontinentalean; errege legitimoari jarraitzen dien nafar agramondarrekin batera eta Frantziako erregearen tropen laguntzari esker; batez ere, Alemaniako erreinuko mertzenarioek osatua; Erresuma berreskuratzen saiatuko dira. Zoritxarrez, talka gehienetan zortea kontrakoa dute, eta mila eta bostehun eta hamabiko abenduaren lauan, Nafarroako Erregearen tropa leialak, Lansqueneteak gehienak, Baztan ibarrean zehar Behenafarroara erretiratzen ari zirenean, Belateko mendatera iristean, eraso egin zieten Gipuzkoako tropek, Bidaurre eta Berastegi jaunak buru zirela..."

... Honaino, laburpen historikoa, eta amaitzeko, hainbat ondorio atera ditzakegu: Fernando V.aren inbasioa Nafarroako subiranotasunaren aurkako erasoia izan zela, 'fultomania' delakoaren bidez; prozedura hori, hain zuzen, erregeak beste lurraldeak okupatzeko aholkatzen zuten..."

Espainiako Inperioak Gipuzkoako armarrarian ezarritako hainbat atal kentzea

Espainiako II. Errepublikara garaiko Euzko Jaurlaritzak, 1931an, agindu zuen, besteak beste, erregearen irudia eta Belateko kanoiak desagerraraztea; gero, Errepublika bota zuen frankismo espainiarraren garaian berrezarri bazuten ere.

Hona hemen, Espainiako diktadura frankistaren ondoren berrezarritako Gipuzkoako Batzar Nagusien aurreko akta beretik jasotako pasarte batzuk:

Fernando V.aren (Aragoikoa, Faltsarioa) inbasioa, Nafarroako subiranotasunaren aurkako erasoia izan zen. Kontuan hartuta (Gipuzkoako jendea) enbor beretik eratorritako senideak garelara, Nafarroaren inbasioa euskal nafarren subiranotasunaren aurkako da, eta, beraz, guztiz justifikatuta dago senide-hilketa gogorarazten dituzten sinboloak ezabatzea (Belateko kanoiak). Armariaren aldaketak kalte aitortza eta bidegabekeria egindako ekintza baten ordaina izan behar du, ezin baitugu gure historiaren ekintza loria-tzaile gisa onartu gaitzesgarria dena.

"... Batzar Nagusi hauen ekimenez egindako Gipuzkoako armariaren aldaketa prozesua oso luzea izan da... Arrasaten, 1979ko apirilaren 22an egindako Batzar Nagusietan hasi zen... 1876ko uztailaren 21eko "Foru Deuseztatze Legeak" eten arren, "Tradizioa" jarraitzen zuela irudikatuz eta haien lekukoa jasoz.

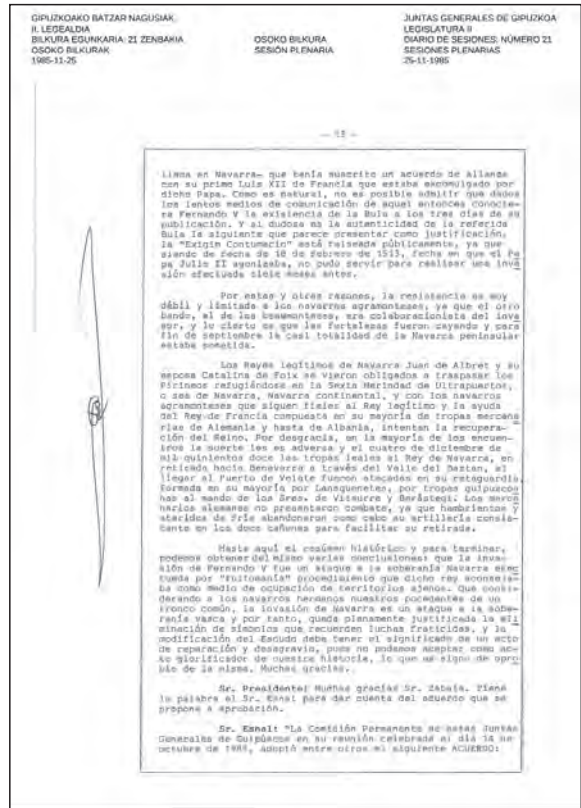
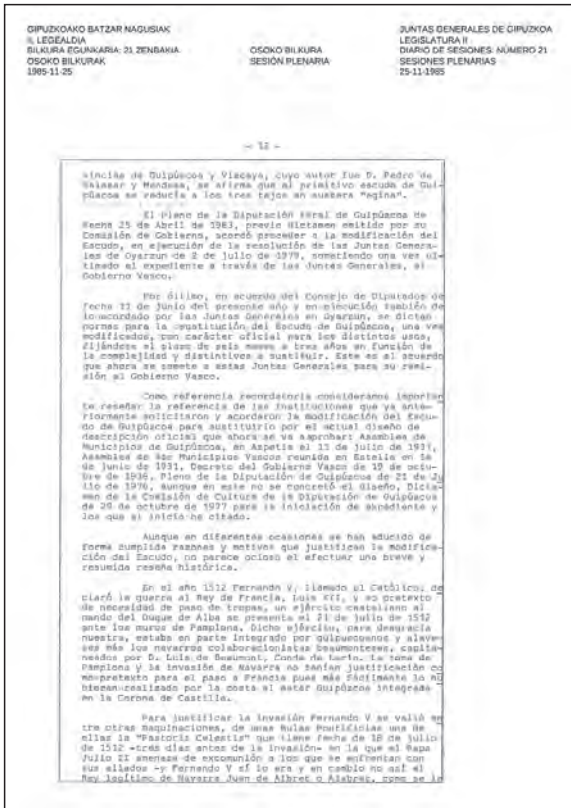
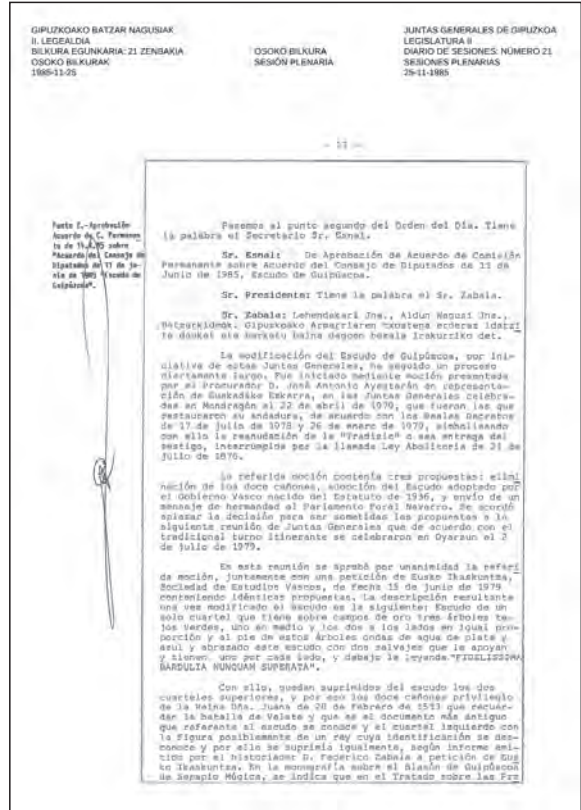
Mozio horretan..., Canovas del Castillo gobernu-buru espainiarrak 1876ko uztailaren 21an Foru Deuseztatze Legeak eten zuena berrezartzeaz gainera, ... hiru proposamen egiten ziren: hamabi kanoiak kentzea, Euzko Jaurlaritzak 1936ko Estatu-tuan ezarritako armaria onartzea eta senidetasun mezu bat bidaltzea Nafarroako Foru Parlamentura...

... Uztailaren 2an, Oartzunen egin zen Batzar Nagusien bileran, guztien adostasunez onartu zen aipatutako mozioa..." (Eusko Alderdi Jeltzailea, 30; Euskadiko Alderdi Sozialista - PSOE 9; Euskadiko Ezkerra, 9; Coordinadora Independiente, 3).

Aipatu behar da ere Batzar honetara bertaratu ez ziren diputatuak: Eusko Alderdi Jeltzaitetik hiru; Euskadiko Alderdi Sozialistatik hiru; Euskadiko Ezkerretik, bi; Herri Batasuneko, hemeretzi; Centro Democratikotik hiru, Coordinadora Independentetik bat; eta bertaratu, baina Batzarrera utzi, Alianza Populareko, bat.

Amaitzeko esan, **armarriak, banderak, kale izendegiak eta oro har sinbolo guztiak aldatzen doazela. Heraldikaren munduan, armarrria, kontaketa jakin baten euskarri fisikoa da, baina, historian zehar gertaera historiko eta politikoei, Instituzio eta lurraldearen kontrolari oso lotuta daude. Egin ditzagun gaur gu ordezkaturko gaituen beharrezko aldaketak eta bultzatuz dezagun ondoko generazioen ere gauza bera egin dezaten hala dagokienean.**

GIPUZKOAKO BATZAR NagusiaK II LEGALDIA BILKURA EGUNKARIA: 21 ZENBAKIA OSOKO BILKURAK 1985-11-25	JUNTAS GENERALES DE GIPUZKOA LEGISLATURA II DIARIO DE SESIONES: NUMERO 21 SESIONES PLENARIAS 25-11-1985
---	---

- 14 -

"Visto que en reunión de Junta General u Ordinaria celebrada en Oyarzun el 3 de Julio de 1979 se aprobó una propuesta relacionada con el Escudo de Guipúzcoa, presentada en la sesión constitutiva celebrada en Mondragón el día 22 de abril de dicho año sobre eliminación de los cañones que figuran en la parte izquierda del Escudo de Guipúzcoa del siguiente tenor literal que se vuelve a adoptar el Escudo acordado por el Gobierno Vasco nacido del Estatuto de 1978. Propuesta aprobada que fue sometida a Diputación a fin de seguir las oportunas actuaciones y expedientes.

Visto que el Pleno de Diputación en sesión de 25 de abril de 1983 adoptó acuerdo del siguiente tenor: "Acuerdo del Pleno de las Juntas Generales de Guipúzcoa de 3 de Julio de 1979 a cuando se dispone en los estatutos vigentes del presente.- Incorporar al expediente la descripción heraldica resultante de la modificación del Escudo y el nuevo diseño del mismo.- Se dictarán las normas adecuadas para la sustitución del Escudo y las Disposiciones Transitorias según lo establecido con carácter orientador, criterios heraldicos con los de la Ley 33/81 de 5 de octubre y Real Decreto 2564/81 de 18 de diciembre".

"Visto que el Consejo de Diputados en reunión de 11 de junio de mil novecientos ochenta y cinco ACUERDO: Primero.- La descripción resultante de la modificación del Escudo de Guipúzcoa según el Acuerdo de las Juntas Generales adoptado en sesión de Junta General u Ordinaria celebrada en Oyarzun el día 3 de Julio de 1979, es la siguiente: "Escudo de un solo cuartel que tiene sobre campo de oro tres árboles cejas verdes, uno en medio y los dos a los lados en igual proporción, al pie de estos árboles ondas de agua de plata azul y anulado este escudo con dos salvas que le apoyan siendo uno por cada lado, y debajo la leyenda "ERRESISTENZA VASCOIA NUKOIAN ZUBERATZA". Segundo.- El nuevo diseño del Escudo de Guipúzcoa conforme al precedente anterior de este acuerdo es el que figura como anexo al mismo.- Tercero.- La sustitución del Escudo de Guipúzcoa se efectuará de acuerdo con las siguientes normas: 1.- En la bandera de Guipúzcoa se procederá de modo inmediato a adoptar las medidas necesarias para la sustitución de su Escudo por el Oficial, excepto cuando se trate de ondas de valor histórico que deben ser guardadas y exhibidas con tal carácter.- 2.- De igual modo se procederá con las placas, sellos, en seda y de lino, billetes, diplomas, distintivos, documentos, impresos, sellos y membretes de uso oficial, que tengan el escudo de Guipúzcoa: la sustitución habrá de quedar completada en el plazo máximo de seis meses, excepto cuando por el volumen de los impresos y afectos no utilizados o por otra causa justificada fuese excepcionalmente aconsejable un plazo mayor.- 3.- En los edificios públicos y objetos de uso oficial en que pueda figurar el Escudo de Guipúzcoa se procederá a la sustitución en el plazo máximo de tres años.- Se mantendrán los edificios existentes en aquellos edificios declarados Monumento Histórico-Artístico, igualmente se mantendrán en aquellos monumentos, edificios o construcciones de alta ornamentación formero de alta sustancial o cuya estructura pudiera quedar dañada al separar los escudos.- 4.- Conforme al mismo orden del acuerdo del Pleno de esta Excmo. Diputación Provincial de

GIPUZKOAKO BATZAR NagusiaK II LEGALDIA BILKURA EGUNKARIA: 21 ZENBAKIA OSOKO BILKURAK 1985-11-25	JUNTAS GENERALES DE GIPUZKOA LEGISLATURA II DIARIO DE SESIONES: NUMERO 21 SESIONES PLENARIAS 25-11-1985
---	---

- 15 -

25 de abril de 1981, somátese el expediente, a través de las Juntas Generales de Guipúzcoa a resolución del Gobierno Vasco".

Visto que trasladado el citado acuerdo a la Comisión Institucional de estas Juntas Generales dicha Comisión presta su conformidad al mismo, con la discrepancia manifestada por el Sr. Clevero, de Coalición Popular y lo eleva a esta Comisión Permanente.

La Comisión Permanente de estas Juntas Generales aprueba el elevar a la primera reunión ordinaria que celebre el Pleno de las Juntas Generales de Guipúzcoa, el precitado acuerdo, para ser sometido a aprobación, y en su caso, remisión a efectos de resolución por el Gobierno Vasco.

Sr. Presidente: Se va a proceder por tanto, a la votación de aprobación de esta propuesta y por tanto también remisión al Gobierno Vasco para su resolución en su caso.

Tiene la palabra el Secretario Sr. Ensal.

Sr. Ensal: Votación:

Votan a favor: Unanidad.

Sr. Presidente: Se aprueba por tanto, por unanimidad de los presentes el punto anteriormente tratado.

05. HERNANI BURUJABE

Mikel Valero Alzaga
HIRITIK AT Lurraldegintzarako koordinatu berriak

Asko dira jendarte bezala ditugun erronkak: trantsizio energetikoa, erregai fosilen akabera, krisi ekologikoa, pobrezia eta bazterketa soziala desagerraraztea, zaintza sistema duin bat eraikitzea, sistema publikoa indartzea, demokrazian sakontzea etab.

Herri bezala **Hernanik badu esperientzia, borondatea eta potentziala erronka hauei guztiei erantzuteko**. Konplexuak diren erronka horietako askori maila lokaletik erantzunak eman eta eredu sozial berri, bizigarri eta jasangarri bat erdituko duten esperientzia publiko-herritarrek abiarazteko.

Horixe da hain zuzen Hernani Burujabe: erronka globalei tokiko mailatik erantzun ahal izateko abiatzen den trantsizio prozesua. Herri gisa burujabetza kota handiagoak dituen egoera bateranzko trantsizioa; justizia sozial eta ekologikoa ardatz edukiko dituen trantsizioa alegia.

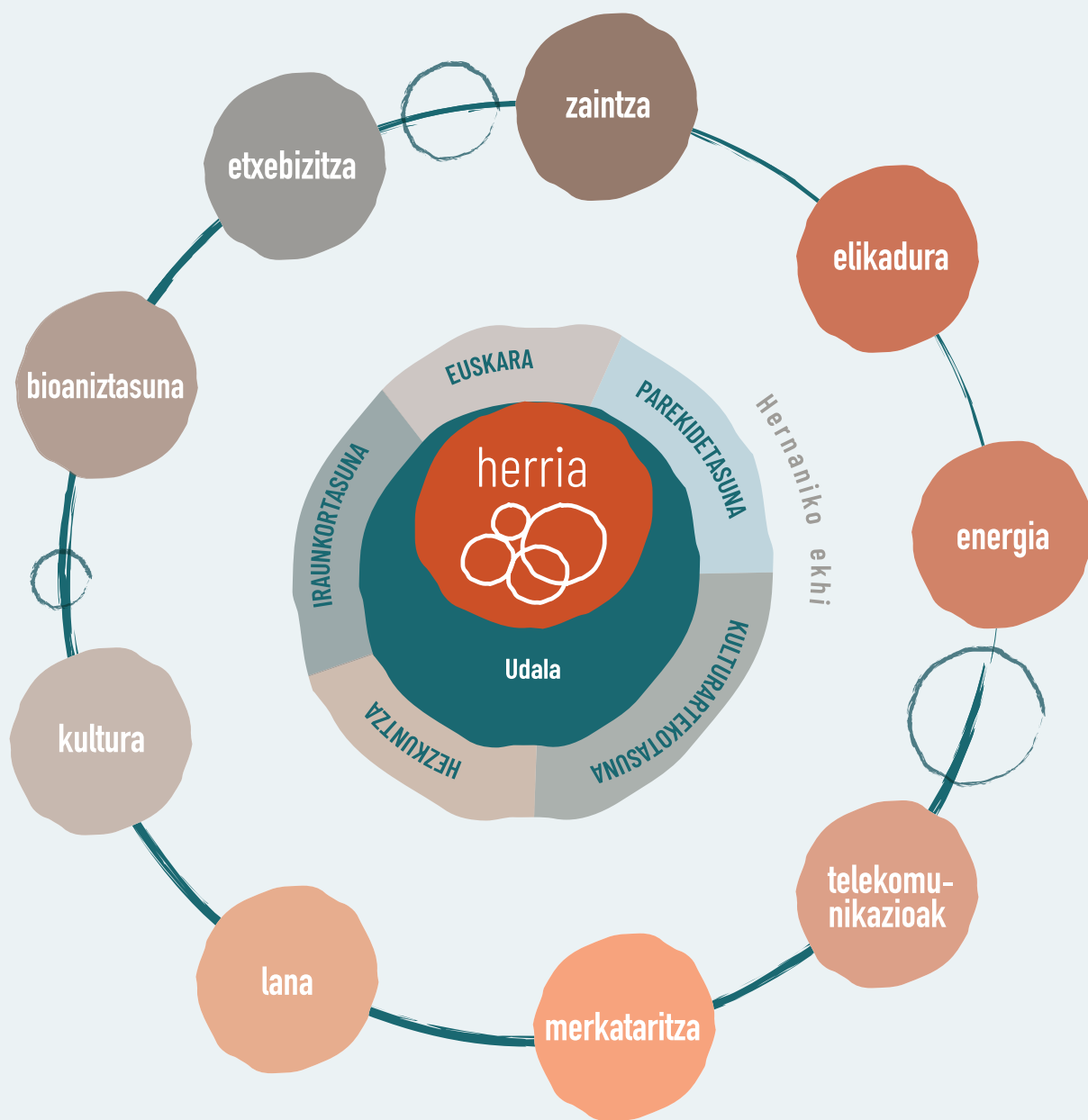
“Zer” bat baino gehiago “nola” bat da Hernani Burujabe: herri egitasmo ekonomiko zabalaren, planifikazio demokratikoaren eta udal sustenguaren elkar-erantzaren bidez eraiki nahi den prozesua, eraiki nahi den herria. Egiteko forma berri bat, denon artean eta inor atzean utzi gabe ibiltzen hasteko bide-orri bat.

Horrenbestez, eredu horrek herrien auto-eraketa sozial, ekonomiko, kultural, politiko eta territoriala hauspotzen du, eta, herri mailako eskalan burujabetza materialki gauzatzeko aukera irekitzen digu.

Menpekotasunetik burujabetzara

Epe ertain-luzerako erronkak agendan zehaztera pasatzeko unea da. Tokiko potentziala aintzat hartu, udal politika eraginkorrek egin eta lurraldeko agenteen agenda, gaitasun eta proiektuak aktibatzeke ordua da.

Horrela, herri-estrategia bat definitzen eta gauzatzen hasiak gara. Gaur-gaurkoz 7 burujabetza sektore identifikatu ditugu eta horietan guztietan proiektuak martxan ditugu. Edonola ere prozesu ireki bat da eta helburua da ahalik eta sektore gehienak eredu honen baitan garatzea eta lurralde burujabetzan sakontzea.

Sektorez sektore, burujabeago

Urte beteko barne lanketaren ostean, 2021ko urriaren 1an Hernani Burujabe publikoki aurkeztu zen. Ordurako, sektore estrategikoetako hainbat proiektu martxan jartzen hasi ziren, udalak burujabetzarako apustua egina zuen eta herritarrak antolatzen hasiak ziren ere.

Sektorez sektore, plan estrategikoak garatu ziren, mahai publiko-ekonomiko-herritarrak sortu ziren eta proiektuak garatzen hasi ziren.

Arnas luzeko egitasmoa bada ere, hiru urteko ibilbidearen ostean, hainbat dira martxan jarritako egitasmoak eta lortutako emaitzak sektorez sektore:

SEKTOREA	ERAGILEAK	PROIEKTUAK
Elikadura	Herrilur [kontsumo elkarteak] HENASE [ekoizleen elkarteak] Bertatik elikatuz [inserzio sozio-laboralerako enpresa]	Bertako eta produktu ekologikoaren denda
		Nekazal eskola
		Nekazari berrientzako praktikaldiak
		Transformazio zentroa
Energia	ENHERKOM (komunitate energetikoa)	Auto-kontsumorako instalazioak Energia bulegoa
Zaintza	Maitelan [zaintzaileen kooperatiba] Zabalduz [Irabazi asmorik gabeko inserziorako kooperatiba] Zaintza talde herritarrek	Auzo-zaintza Zaintza jardunaldiak
Telekomunikazioak	EHkom [operadore neutro publiko-komunitarioa]	Landa lurretan internet konexioa Alde zaharrea zuntz optikoaren zabalpena
Bioaniztasuna	Sagarreta [bioaniztasunerako elkarteak]	Baso lurren publikazioa Hazitegia Sentsibilizazio ekimenak
Etxebizitza	Etxebizitza taldea	Formakuntza eta sentsibilizazio ekimenak
Ekhi [tokiko moneta]	Ekhilur [tokiko monetaren kudeaketarako kooperatiba]	Tokiko merkataritza ezarpena eta hobari kanpainak

Hernani Burujaberaren inpaktu datuetan

Proiektu horiek jada hasi dira jada inpaktu erreal bat suposatzen hernaniarren bizitzetan. Jarraian, hori frogatzen duten zenbait datu ikusi ditzakegu:

- Hernani Burujaberaren baitan sortutako ekimenetan 20 lan postu sortu dira. Horietatik 11 inserzio sozio-laboraleko lan postuak dira eta 3 pertsona "erregulartzatuz dira".
- 1,8 M euro baino gehiago mobilizatu dira burujabetzen sakontzean, diru iturri desberdinetatik.
- 400 pertsona inguru inplikatu dira Hernani Burujabeko egitasmoen baitan, aktiboki parte hartuz edota eragile desberdinetako bazkideak eginez.
- 2000 pertsona inguru artatu eta zerbitzuak jaso dituzte Hernani Burujaberaren baitan sortutako energia bulegoa, auzo-zaintza edo Ekhi monetaren baitan.

Planifikazio publiko-herritarra

2024an erronka berri bati ekiten zaio. Orain arte, Hernani Burujabeko egitasmoetan baitan inplikatutak daudenak izan dira erabakiak hartu dituztenak. Koordinazio bat badago ere, sektore bakoitzak nahiko bide autonomoa egiten du. Heldu da garaia, ordea, Hernani Burujabe herritartu, lurraldetu eta zehar lerro bezala identifikatutako hainbat gairi (feminismoa, euskara, hezkuntza...) heltzeko. Horretarako, Burujabetzen Kontseilua sortzen da eta planifikazio prozesu publiko-herritarra abiatzen da.

Horrela bada, Hernani Burujabeko eragile eta erakunde guztien arteko kohesioa eta gidaritzaren behar du. Udalaren, sektoreetako eragileen eta herritar taldearen ordezkariz osatuta egongo da, eta, planifikazio prozesuaren gidaritzaren esku egongo da. Marku honen baitan abiatzen den planifikazio prozesua Hernaniko auzoetara, elkarrengana eta herritarrengana jeitsiko da, dituzten beharrak jaso

eta Hernani Burujabek proposatzen dituen egitasmoak horietara egokitzeko asmoz: ekonomiaren planifikazioa herritik eta lurraldetik egiteko anbizioa dago.

Hernani Burujabek, bada, 20.000 hernaniarren eguneroko bizitzan eragiteko bokazioa du: elikadura, energia, zaintza edota etxebizitza beharrak modu justu, iraunkor eta berdinzale batean asetzeko.

Eta Euskal Herria Burujabe?

Baina Hernani Burujabek ez du herri mailan soilik eragiteko bokazioa; ez du soilik maila lokalean burujabetzan oinarritutako sistema propio bat eraikitzeke helburua. Hernani Burujabek nazio mailan eragiteko bokazioa du. Hernani Burujabek Euskal Herria Burujaberen eraikuntzan egiteko nahia ere bada.

Horregatik, ezinbestekoa da Euskal Herri Burujabe bat eraikitzeke bidean eskala ezberdinetan lan egitea: herri, eskualde, hiri, herrialde zein nazio eskalan, alegia. Horretarako, Burujabetzak artikulatzeko, estrategia multieskalarrak garatu beharko ditugu tokian toki, eskalaz eskala, sektorez sektore, errealitate ezberdinetara egokitzeko.

Euskal Herria Burujabe proiektatzen dugunean ez gara Burujabetza bakarraz ari, Burujabetzetaz baizik, hau da, bizitza burujabe bat aurrera eramateko beharrezko diren sektore estrategikoetan lortu beharreko subirautea mailetat baizik: energia, elikadura, zaintza, hezkuntza, telekomunikazioak... Guzti hauetan, herri gisa antolatu, planifikatu, kudeatu eta exekutatzeko beharrezko jakintza, bitarteko, gaitasun eta eskumenak lortzeko lan egitea proposatzen dugu.

Horrenbestez, eta aurretik Hernaniren kasurako azpimarratu dugun bezala "zer" bat baino gehiago "nola" bat da Euskal Herria Burujabe eraikitzeke prozesua: herritarrekin egindako planifikazio demokratikoaren, herri egitasmo ekonomiko zabalen eta instituzio publikoen sostenguaren elkar-ekintzaren bidez eraiki nahi den prozesua, eraiki nahi den herria. Egiteko for-

ma berri bat, denon artean eta inor atzean utzi gabe ibiltzen hastera garamatzen bide-orri bat.

Zergatik ez diseinatu elikadura burujabetzaren bidean sektoreko plan estrategikoa, sustatu sektoreko proiektu estrategikoak eta sortu jarraipena egingo dien mahai sektorial nazionala? Baditugu Errigora eta Laborantza Ganbara bezalako eragile sozioekonomikoak eta baita Udalbiltza bezalako instituzio publikoak den mankomunitate nazionala.

Zergatik ez sustatu telekomunikazio burujabetzaren bidean azpiegitura publiko-komunitarioak? Jada lanean dihardute EHkom operadore publiko-komunitarioak zein telekomunikazio zerbitzuak eskaintzen dituen Izarkom kooperatibak. Honezkero, Hego Euskal Herriko hainbat herrietan barrena zuntz optiko publiko sareak eraikitzen zein landa eremuetako internet konexio duina bermatzeko proiektuak garatzen ari dira.

Energia burujabetzaren bidean pausuak ematen ari dira jada. Iparraldean I-enerrek lanean dihardu udalherri eskalan energia berriztagarria sortzen. Hegoaldean aldiz Goienarren laguntzarekin hainbat dira komunitate energetikoak sortu dituzten herriak. Herritarrek, kooperatiba zein eragile sozio-ekonomikoak eta instituzioak elkarlanean... Zergatik ez Euskal Herriko energia burujabetza planifikatzeko mahai nazional bat?

Zaintza, etxebizitza, moneta, bioaniztasuna... Hainbat sektore eta nahi beste erronka. Euskal Herriko 3 milioi inguru herritarren bizi baldintzak bermatu eta gure herriko bitarteko materialak modu demokratikoan planifikatu eta banatu nahi baditugu badugu zer eginga.

Utopiaren bidean prefiguratu dezagun gaurdanik Euskal Herria. Jarri dezagun martxan Euskal Herria Burujabe bai herriz herri, bai eskualdez eskualde eta bai sektorez sektore. Etorkizuna gaur ere badelako. Ekin lanari!

06.

“HEMEN GAUDELA ETA JARRAITUKO DUGULA ESATEKO MODU BAT IZAN DA OSPAKIZUNA, 75 URTEKO IBILBIDEAK EMAN DIGUN ESPERIENTZIAREKIN”

(Ainitze Blanco, Hernaniko Gizarte Berrikuntzako zuzendaria)

Libe Murua

Iaz 75 urte bete zituen Hernaniko Gizarte Berrikuntzak eta Gipuzkoako Lanbide Heziketako ikastetxe zaharretarikoa izanik, merezi duen ospakizuna eskaini zioten urte osoko egitarau batekin. Egindako lana goraiatzeko eta aurrera begira konpromisoz lanean jarraitzeko ospakizuna izan da, 75 urteko esperientziaren motxila gainean izanda.

1947an Hernaniko Urbietan kalean zegoen zine zaharra hartu eta ikastetxe bilakatzeko hautua egin zuen herriko Karmelo Labaka apaizak. 75 urte igaro dira ordutik eta gaur-gaurkoz, 263 kidek osatzen dute Gizarte Berrikuntza izenez ezaguna den Hernaniko Lanbide Heziketako ikastetxea. Iazko martxoaren 3an eman zitzaion hasiera urteurrenari, ikastetxe atarian egindako prentsaurreko baten bitartez, esker hitzez eta erronka berriez josita. 75. urteurrenaz eta gehiagoz aritu da Aintzane Blanco, Hernaniko Gizarte Berrikuntzako zuzendaria.

Nola ospatu duzue 75. urteurrena?

Modu zabalean ospatu dugu urteurrena, ikasleak, irakasleak eta urte guzti hauetan ikastetxetik pasatako langile eta kide ezberdinak elkartuz. Denetariko jarduerak osatu dute egitaraua. Otsailaren 23an eskolaren atarian egindako prentsaurreko baten bidez adierazi genuen ikastetxearen urteurrena zein hilabete horien bueltan egingo genituen ekintza ezberdinak zeintzuk izango ziren.

Hernaniko Biteri Kultur Etxean egindako argazki erakusketa batekin eman genion hasiera egitarauri, otsailaren 28tik martxoaren 3ra bitarte egon zen ikusgai; festa herrira atera eta zabaltzearen helburuarekin. Izan ere, garai batean EPO izenez ezaguna zen

ikastetxea oso maitatua izan da Hernaniarren artean, eta garai horiek gogora ekarri eta herritarrak memoria ariketa matean murgildu nahi izan genituen.

Martxoaren 3an egun osoko egitaraua ere antolatu genuen, futbol partidak, txaranga, ginkana, bazkaria eta dj-ak izan genituen, besteak beste. Kultura arlotik tiraka, *Tio Teronen Semeak* emanaldia antolatu genuen Atsegindegian. Bestalde, ospakizun instituzionalago bat ere burutu genuen, hezkuntzako sailburua, lanbide heziketako sailburu ordea, Hernaniko udala, lanbide heziketako zuzendariak eta enpresetako ordezkariak bildu eta ikastetxera gonbidatuz. Azkenik, abenduaren 1ean bazkari bat antolatu genuen, gonbidapena luzatuz, modu batera edo bestera, ikastetxearen parte direnei, zein izan direnei.

Urteurreneko prentsaurrekoa Hernaniko Udala, Ikaslan eta Ikastetxearen eskutik.

Hezkuntza arloko arduradun ezberdinak eta Hernaniko Udala ikastetxean.

Zein helburu eduki du urteurrenak? aurreikuspenak bete ditu?

Bai, guztiz. Ikastetxeak ibilbide luzea duela adierazi nahi izan dugu hilabete hauetan. Gizarte Berrikuntza izenez ez gaitu jende askok ezagutzen baina, urte luzeko lana dago hemen. Lanbide Heziketako Ikastetxeen artean gu gara zaharrenetarikoa Gipuzkoa mailan, beraz, gu ere hemen gaudela eta jarraituko dugula esateko modu bat izan da ospakizuna, 75 urteko ibilbideak eman digun esperientziarekin. Bide batez, Instituzioetako arduradunek ikastetxea ezagutu eta bertan egiten dugun lana zein den erakusteko bide bezala ere erabili dugu. Lanbide Heziketako sailburuordetza eta zuzendariak hona ekarriz eta, zer egiten dugun eta nola erakutsiz.

Gizarte Berrikuntza zarete orain baina, herrian EPO izaten jarraitzen duzue oraindik ere, nondik dator hau?

Hernanirentzat eta bertako herritarrentzat EPO izaten jarraitzen dugu; garai batean, ikastetxeak bere ateak ireki eta ospe handia hartu zuenean EPO deitzen baitzen, *Escuela Profesional Obrera*. Hernaniko Urbietak kaleko zine zaharra ordezkatu zuen ikastetxeak 1948an, Don Karmelo Labaka, Hernaniko apaizaren eskutik; hamabost ikasle eta bi irakasleekin. Ikastetxearen izena aldatzen joan da urteetan zehar, hala nola: EPO, Karmelo Labaka Institutu Politeknikoa (ikastetxea publikoa egin zenean), Agustín Iturriaga Institutua (Hernaniko Institutuarekin fusionatu zenean) edota Hernani BHI. Orain, berriz, Gizarte Berrikuntza gara. Urteurrena izen berriari ahotsa emateko eta EPOtik gaur arte egindako lana omentzeko bide bat ere izan da.

Ikastetxeko langileak eta irakasle eta ikasle ohiak urteurrenako bazkarian; abenduak 3an, Hernaniko Akarregi sagardotegian.

Erraz esaten dira 75 urte, zer mantendu du ikastetxeak urte guzti hauetan?

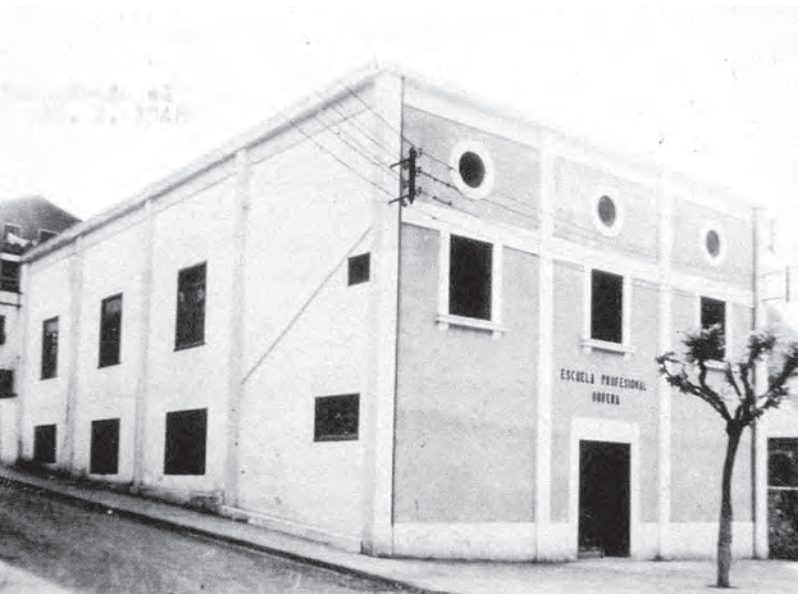
Adierazgarria da guretzat garai bateko ikasle eta langileek ikastetxearekiko duten sentimendua. Hau aipatzeko zerbait dela uste dut, ikastetxean ikasi izanagatik daukaten harrotasuna eta zein ilusioarekin hitz egiten duten beraien garaiez. Partaide izatearen sentimendu bat dago horren atzean, eta hori da, urte guzti hauek eman duten fruitu handienetako bat. Ikastetxe txikia izatetik haratago, familia bat gara eta, beraz, guztiok ezagutzen dugu elkar. Horregatik, sentimendu hori zaintzen eta mantentzen saiatzen gara beti. Ikasle kopuru txikiagoa edukitzeak gauza ezberdinak egitea ahalbideratzen digu, hala nola, ikaslearen beharretara egokitzea eta bakoitzari arreta pertsonalizatua ematea.

Aldaketak ere egon dira, noski. Gehienbat irakasteko metodologia aldaketak eman direla esango nuke, lan egiteko moduan, hain zuzen ere. Kalitatezko heziketa da gure helburua baina, beti ere, ikasle zein irakasleen ongizatea bermatuz. Gizartean egon daitezkeen arazoak zeintzuk diren jakinik, guztion ongizatea lehen lerroan jartzea ezinbestekotzat jotzen dugu.

Sustraiak

1947an erosi zen Hernaniko Urbieta kalean kokatua zegoen zinea. Urtebeteko egokitzen lanen ostean, eta Hernaniko Karmelo Labakaren eskutik, *Escuela Profesional Obrera* (EPO) sortzen da 1948an. Urte gutxira zinearen eraikina txiki gelditzen da eta 1962an eraikin berria irekitzen da, gaur egun Karmelo Labaka kalea izena hartu duen eremuan.

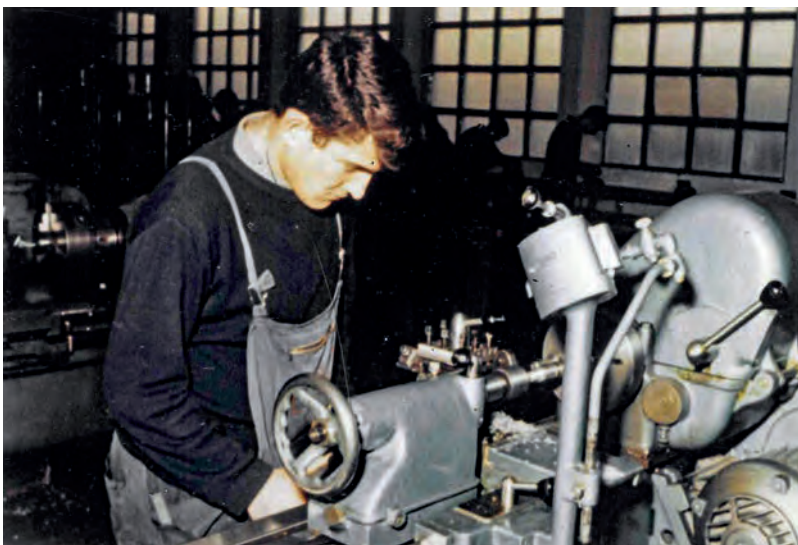

Escuela Profesional Obrera, 1948an.

Mahaiaren bueltan elkartu dira Juan Mari Navarro, Patxi Apezetxea eta Martin Zugasti. Ikastetxeko lehenengo promozioa osatu zuten Juan Marik eta Martinek; Patxi, berriz, ikasle eta, ondoren, zuzendaria ere izan zen. Hastapenetako garaiak ekarri nahi izan dituzte gogora.

Garai haietan ikastetxea ireki izanak herriko gazteen zatitza aukera handiak ekarri zituela azaldu dute mahaiako kideek: "Hernanin ez zegoen lanbide bat ikasteko aukera askorik, akaso batzuk Donostiara joateko aukera zuten, baina, guk, tranbiarentzako dirurik ere ez genuen", dio Martinek. Juan Mari eta Martin 13 urterekin sartu ziren ikastetxera, lehenengo promozioa osatuz. Ikastetxe hau sortzeak lan munduan sartzeko irtenbide izugarria eskaini ziela azaldu dute, bai berriari, bai eta, ostean etorri diren generazioei. Horregatik, esker hitzak besterik ez dituzte sorreran lanean aritu ziren kide guztientzat: "Garai haietako zenbait pertsonen lana eta eskuzabaltasunarengatik izan ez balitz, gure etorkizuna pintxe izatera mugatuta egongo zen, lanean 5,20 pezetaren truke", dio Juan Marik.

Patxi gazteagoa izanik, urte batzuk beranduago heldu zen ikastetxera, Hernanin Batxilergoa martxan jarri zenean, zehazki. Garai hartan, gazte gehienak EPOn

Martin Zugasti, ikastetxeko lehenengo promozioiko ikasleekin lanean.

sartzen zirela azaldu dute, horrela egin ezean prestakuntza kualifikaturik gabe lan mundura sartzea zen zegoen irtenbide bakarra. Gainera, EPOk, ikasketak burutu ondoren inguruko enpresaren batean lan kontratua lortzeko bermea eskaintzen zuen. "Hernaniko zein inguruko garaiko gazteok EPOn sartzen ginen. Gutxi batzuek besterik ez zituzten egiten batxilergoko ikasketak, abokatu edo arkitekto izan nahi zutenak. Lanerako prest zeuden guztiak hona etortzen ziren", azaldu du Patxik. "Guk bagenekien eskola honetan ibiliz gero lana izango genuela; eta hau, garrantzitsua zen, etxean dirua behar baitzen. Askotan ikasketak bukatu baino lehen ere, lanean hasten ginen enpresa eta tailer ezberdinetan. Honengatik ere, etxean ondo ikusten zuten lanbide ikasketa hauek burutzea", jarraitu du.

"Gu hasi ginenean dena zegoen egiteko. Ez da gaur egun bezala, ikastetxera iritsi eta denetarikoa tresneria dagoela ikasleen eskura. Ez genuen ia materialik, guk sortu behar genuen dena. Gure makinaria tornuzil bat eta lima bat ziren eta horrekin burdina moztu eta piezak egiten genituen. Tornuzil bakarrekin egiten genuen kurtso osoa. Pixkanaka baliabide gehiago lortzen joan zen ikastetxea; gogoan dut ekonomikoki egoera hobea lortu genuenean, metro erdiko tornua ekarri zutela", azaldu du Martinek. "Ezerekin hasi ginen baina, ahal genuena sortzen", gaineratu du.

Lehenengo urteetan ikasle guztiak gizonetzkoak ziren, 1960. urteko ikasturte hasieran ikastetxera aurreneko emakumeak sartu ziren arte. Lehenengotariko promozioek metaleko ikasketak besterik ez zituzten jaso, geroago etorri ziren elektrizitatea eta delineaizioa; azken ziklo honetan apuntatzen ziren emakume gehienak. Garai hartako irakasleak ere oso gazteak izaten zirela azaldu du Martinek: "18-20 urte zituzten irakasleak genituen, begira nola aldatu diren gauzak".

Garaiko bizipenak ere gogoan dituzte: "Egunero klase-
ra sartu eta irakasleak gela zapaltzen zuenerako guztiok zutik jartzen ginen, aita gurea errezatzeko gero", kontatu du Juan Marik. "Nire irakaskuntzako ibilbide osoan behin jaso nuen masaileko bat, lehenengo

promozioiko ikaslea izan zeneko batek eman zidan. Orduan irakasleentzat normala zen masailekoak ematea, ez zegoen gaizki ikusia. Aspektu horretan adierazgarriak dira garaiko ohituretatik nola aldatu diren gauza asko eta asko", dio Patxik.

Ikasketak amaitu bezain laster hasi ziren lanean Juan Mari eta Martin; Patxik, berriz, eskolan jarraitu zuen irakasle moduan eta bertan eman zituen 43 urte. Ikasle izandako 4 urteak eta irakasle izandako 43 urteak, "bizitza osoa bat, bertan hasi eta bukatu", azaldu du.

Patxik zuzendaria izateko pausua 1975ean eman zuen. 70eko hamarkada bereziki gatazkatsua izan zela dio: "Garai honetan hil zen Franco, 75ean hain zuzen ere, eta Frankismoa bukatu zen segidan. *Burgosko prozesua* ere eman zen eta honek guztiak eragin zuzena izan zuen ikastetxean, noski. 1975ean zuzendari zenak kargua utzi behar izan zuen eta niri eskaini zidaten zuzendari postua. Garai hartan eskolaren jabea Madrilgo *Asociacion Catolica de Propagandistas* elkar-
tea zen baina, gizartean eman ziren zenbait egoeren ondorioz, ikastetxearen jabetza uzteko erabakia hartu zuten. Momentu horretan mahaiaren bueltan elkartu ginen udaletxea, parrokia, guraso elkar-
tea eta beste zenbait elkar-
te; eta denok ikastetxea mantendu nahi genuen arren, inork ez zuen eskolaren ardura hartu nahi izan. Ikastetxeak jada 400 ikasle inguru zituen eta hori modu batera edo bestera aurrera atera behar zela argi genuen irakasle batzuek. Azkenean kooperatiba bat sortzea adostu genuen irakasle eta zenbait langileren artean, eta guk eraman genuen aurrera 13 urte luzez eskolaren jabetza eta ardura. Kooperatiba horren sorkuntzan eta mantenuan egon nintzen ni", azaldu du Patxik.

Ekonomikoki garai zailak ere pasa zituzten kooperatiba berrian; aurrekontuak lotzeko zailtasunak edota eguberriko paga ordaintzeko arazoak. 1993an Euskal Gobernuak martxan zegoelarik, ikastetxea publiko izatera igaro zen. Garai hartan zenbait ikastola egin ziren publiko eta ordoren, erdi mailako hezkuntzako zentro batzuk. "Gipuzkoan hiru lanbide eskola sartu ginen arlo publikoan, Don Bosko, Zarauzko Pelukeria Eskola

eta gu. Lasaitasun handia hartu genuen, pribatua izatetik publikora igarotzeko pausua oso garrantzitsua izan baitzen, bere alde on eta txarrekin. Kooperatibistok gure etxeak banku-abal gisa jartzera ere iristen ginen, eskola mantentzeko, pentsa. Publiko izateak eskola jarduera eta gure soldatak bermatuta egotea esanahi zuen, eta hori, izugarria izan zen denontzat”, kontatu du Patxik.

“Gaur egun lanbide bat ikasteko aukera askoz gehiago dago, baita kanpora ikastera joateko ere; Donostian bertan ia denetarik aurkitu dezakezu. Baina, kalean gure edadeko jendearekin hitz eginez gero, askok eta askok hemendik pasatakoak direla esango dizute; eskola honek ekarpen handia egin dio eskualdeari, ezer ere ez zegoenean aukera berri bat ireki baitzuen gu guztiontzat”, gaineratu du Martinek.

Ikastetxea lekuz aldatzen da, gaur egungo Karmelo Labaka kalera, 1962an.

IKASTETXEAREN ZENBAIT DATA ESANGURATSU

1948an Karmelo Labakak bere atea irekitzen ditu.

1962an ikastetxea lekuz aldatzen da, egungo Karmelo Labaka kalera.

1963-64 urteetan eraikinaren handitze lanak burutzen dira.

1966an kimika eta elektrizitatea sartzten da zikloen aukeretan (lehendik mekanika eta delineatzaile zikloak egonik).

1974-75 urteetan Euskara sartzten da ikastetxera.

1981ean ikastetxea 21 kidez osatutako kooperatiba bihurtzen da.

1987-88an administrari zikloak gehitzen dira.

1993an ikastetxea arlo publikora igarotzen da.

1994an ikastetxea Eusko Jaurlaritzaren sare publikoan sartu zen, kooperatiba etapari amaiera emanaz. Handik aurrera, Karmelo Labakak Institutu Politeknikoa izena hartu zuen.

1997/98 ikasturtean Karmelo Labaka Institutu Politeknikoa eta Agustin Iturriaga Institutua bateratu egin ziren, Hernani BHI izena hartuz.

2012/13 ikasturtean Urumea, Langile eta Elizatxo ikastetxeetako DBH-ak elkartu ziren Hernani BHI-ra.

2015/16 ikasturtean Lanbide Heziketa banadu egin zen Hernani BHI-tik, Gizarte Berrikuntzako Lanbide Heziketako Ikastetxe Integratua sortuz. Aurrerantzean Lanbide heziketa soilik eskeiniko da ikastetxean.

Eskaintza anitza

Hernaniko Gizarte Berrikuntzak Lanbide Heziketak barnebiltzen dituen etapa guztiak eskaintzen ditu gaur egun eta ziklo bakoitzak bi urteko iraupena du, praktikaldiekin batera: Oinarrizko Lanbide Heziketan mekanika, elektrizitatea eta informatika zikloak, Erdi Mailan mantenu elektromekanikoa gehitzen da, Goi Mailako zikloan mekanika diseinua, elektrizitatea, informatika eta animazio soziokulturala eta turistikoa (Gipuzkoa mailako bakarra) eta Espezializazioan, fabrikazio gehigarriaren zikloa.

“Oso garrantzitsua da Oinarrizko Lanbide Heziketa hasten duen ikasle batek bermatuak edukitzea Erdi Maila, Goi Maila eta Espezializazioa egin ahal izateko aukera. Ikaslearen zainketarako eta bere beharretara egokitzeko ezinbestekoa iruditzen zaigu jarraipena

egiteko aukera eskaintzea. Guretzat ikasle batek eta pa guztiak egitea arrakasta bat da”, azaldu du zuzendariak. Jarraian, ikasleek etapa guztiak osatzeko dituzten zailtasunez hitz egin du: “Oinarrizko ikasketak egiten dituzten ikasleak Lanbide Heziketan trebatzeko erabakiarekin iristen dira ikastetxera. Ikasketa tradizionalen bidean jarraitu ordez, berriro ikasketa ohiturak hartu eta gazte hauek azken etaparaino eramatea izugarria da guretzat; erraza izaten baita ziklo batekin aski izan eta lan mundura salto egitea, hala ere, guk beti animatzen ditugu ikasten jarraitzea”, dio.

Enpresak eta proiektuak

Lanbide Heziketako ikastetxeak eta enpresa mundua etengabeko hartu emanean daude, azken batean, funtsa ikaslea lanera joateko prestatzea baita. “Edozein ziklo

Gizarte Berrikuntza, Hernaniko Karmelo Labaka kalean.

bukatuta lan mundura salto egiteko titulua besapean dutela ateratzen dira ikasleak”, dio Blancok. Horregatik, momenturo lan munduarekin harremanetan egoitea ezinbestekoa da beraientzat: “Enpresetara joaten gara, bisitak egiten dizkiegu eta beraien beharrianak zeintzuk diren aztertzen ditugu”, gehitu du zuzendariak.

Gehienbat Hernani inguruko sare industrialeko enpresa txiki eta ertainekin lan egiten da harremana, eta gehienbat mekanizazio, mantenu elektromekaniko eta elektrizitate arloko enpresekin. Hala ere, beste familia garrantzitsuak ere badituzte ikastetxean eta ondorioz, eskualdeaz gaindiko enpresekin ere aritzen dira. Hauen artean, animazio soziokulturala eta turistikoa den zikloa eta aurten lehen promozioa izan duen Fabrikazio Gehigarriko espezializazio kurtsoa (goi mailako zikloaren ondoren egin daitekeen urtebeteko Lanbide Heziketako masterra).

Ikastetxearen eta enpresen arteko harremana nolakoa den azaldu dute Aimar Agirresarobek eta Josune Uzku-dunek, beraiek baitira harreman honetan zubi lanak egiteaz arduratzen direnak. “Enpresarekin harreman estua izatea beharrezkoa da Heziketa zikloetan irakatsi nahi ditugun edukiak eguneratuak egon eta enpresen beharrik asetuta egon daitezten. Bi norabideko harremana da. Guk, enpresen beharrak aztertu eta ikastetxera gerturatzen ditugu eta behin harremana sortuta, Euskadiko Lanbide Heziketan egiten ditugun berrikuntzen edota ikastetxeko formazio ikastaroen inguruko informazioa eskaintzeko aukera ematen digu”, azaldu du Agirresarobek. “Nolabait, merkatuan gertatzen diren aldaketen berri izatea garrantzitsua da, ikasleen formakuntza prozesuan, berrikuntza horien zertzelada batzuk behintzat izan ditzagun”, gaineratu du Uzku-dunek.

Enpresa txikiz jositako eskualdean kokatzen da ikastetxea eta elkar lan egin nahi duten enpresak lortzea hain erreza ez dela azaldu dute. Ahoz ahoko lana handia egin behar izaten dute: “Profesionalen behar handia dago baina eguneroko erritmoan sartuta dauden enpresekin harreman sendoak sortzea ez da erraza. Inguruko industria sarean, enpresa txiki asko ditugu, langile gutxikoak eta askotan, eguneroko erritmotik atera eta gure berri izateko aukera handirik ez dute

izaten. Gehienetan ez da iristen eskaintzen ditugun zerbitzu guztien informazioa eta, ahoz ahoko lanean aritzen gara askotan”, dio Agirresarobek.

Murgilduta dauden proiektuen artean aipagarrienetako bat TKgune-ena. Tkguneak zerbitzu bat eskaintzen den proiektu bat bezala definitu du Agirresarobek. Zerbitzu honen helburua, enpresekin lankidetzan aritzeko berrikuntza aplikatuko proiektuak garatzean datza. Askotan enpresa txikiek ez dituzte ideia eta hobekuntzak martxan jartzeko aurrekontu edo baliabide nahikorik, zerbitzu hau, beraz, asmo horiek gauzatzen laguntzera bideratuta dago. Bestalde, zerbitzu honen helburuetako bat, prozesuan ikasitakoa, ikastetxeko beste irakasle zein ikasleetara zabaltzea ere badela dio Agirresarobek.

Bestelako proiektuetan ere murgildu da ikastetxea eta lan enkargu hauek ziklo ezberdinetako ikasleak elkarlanean burutzea lehenesten dute, ikasleek beraien formakuntza praktikan jar dezaten. “Behin Hernaniko Udalarentzat herrian bizikletak aparkatzeko egokitutako guneak egin genituen. Eskaera horretan Goi Mailako zikloko ikasleek diseinu ezberdinak egin zituzten; animazioko ikasleek herri mailako ikerketa bat egin zuten eta udalari aurkeztu zioten, leku proposena eta modelo egokiena zein zen erabakitzeko. Oinarrizko zikloko ikasleek erabakiak hartu ostean, ekoizpen lanetan hasi ziren eta Erdi Mailako zikloko ikasleek, behin dena itxita, herrian kokatu zituzten aparkalekuak. Horrela, batzuek bestearen lana beharrezkoa dutela ikusten dute”, azaldu du Blancok.

Proiektu solidarioak ere izan dituzte azkenaldian eskuartearen: “Inguruan ditugun erakundeekin kontaktuan jartzen gara, beraien beharrak ezagutu eta eskaini diezaiekeguna adosteko. Hernaniko Karabeleko enpresarekin esaterako, baratzeko gailu ezberdinak sortu genituen. Hernaniko errugbiko taldearekin ere izan gara harremanetan eta entrenatzeko behar zituzten mankuernak eta zelaietako ateak egin genituen. Herriko Zahar Egoitzarako baratza terapeutikoak sortu genituen. Hernaniko Wukro elkartearekin ere zenbait lan egin ditugu, hala nola, zaharkitutako materiala berreskuratu eta hauek berri, bigarren bizitza bat emanez”, kontatu du zuzendariak.

Lanbide Heziketako ikasleak bizikletak aparkatzeko gailu berriaren aurkezpenean, ikastetxe atarian.

Lanbide Heziketako ikasleak bizikleta zahar bat konpontzen, bigarren bizitza bat emateko.

Internalizazioa

Atzerrian dagoenaz ikasteko modu bat da internalizazio proiektuetan parte hartzea. Horretarako bide ere ematen du Hernaniko Lanbide Heziketak. Ikasleek aukera dute kanpora ikastera joateko programa ezberdinen bidez, esaterako, Erasmus programarekin ikasketen zati bat atzerrian burutu daiteke. “Gaur egun ezinbestekoa da beste herrialdeekin sare bat osatzea. Urtero ikasleek kanpora joateko aukera dute praktikak egitera, Erasmus bekaren bitartez. Irakasleek ere internalizazio honetan parte hartzeko aukera dute, formakuntza ezberdinak jasotzeko. Iaz 12 ikasle eta 10 irakasle joan ziren Europako txoko ezberdinetara, hala nola, Italia, Eslovenia, Portugal, Praga, Polonia, Italia edota Suedia bezalako helmugak ditugu aukeren artean”, azaldu du Blancok.

Proiektu hauetan parte hartzeko prozesuaz mintzatu da zuzendaria: “Urtero galdeketa bat egiten zaie ikasleei, jakiteko ea zenbaterik duten atzerrian praktikak egiteko asmoa. Ondoren, beka iristen dira, batzuetan denentzako haina, baina ez beti. Aukeraketa bat egin behar bada, ez dagoelako beka nahikorik denentzat, irakasleek aukeratzen dute zein ikasle den egokiena. Normalean notaren edota jarreraren arabera izaten da hautaketa hau. Beti ziklo guztietako ikasleak aukeratzen saiatzen gara, ikasketa modalitate guztietako ikasleek izan dezaten aukera”.

Gizarte Berrikuntzaren erronkak

205 ikaslek, 52 irakaslek, idazkari batek eta 2 atezainek eta 3 garbitzailek osatzen dute gaur egun Hernaniko Gizarte Berrikuntza. Bertako baliabideei dagokionez, ikastetxea etengabeko aldaketetan murgilduta dagoela eta hau, merkaturan ematen ari den ezegonkortasun egoerarekin lotua dagoela azaldu du zuzendariak: “Etengabeko moldaketak egiten dira ikastetxean urte batetik bestera, ohituta gaude ezegonkortasun egoera batean bizitzera eta, beraz, lana egitera ere bai”.

Merkatura egokitzeko prozesu honek, ikastetxean isla nabarmena duela adierazi du Blancok, bi lan nagusi gehitzen baitzaizkie: teknologia berriak txertatzea

eta gizartearen tendentziak aztertzea. Berriki sartu diren hitz berriak zeintzuk diren aipatu ditu jarraian: “Digitalizazioa, adimen artifiziala, zibersegurtasuna, fabrikazio gehigarria, jasangarritasuna, ekintzailtza, berdintasuna, Tkaguneak edota nazioartekotza, besteak beste”. Lanbide Heziketatik ere jarraibideak ematen dira tendentzia berri hauek ikastetxeetan txertatu ahal izateko. Adibidez, digitalizazioa lantzeko gela berri bat sortu dutela kontatu du Blancok, *Aula de Alto Rendimiento con Tecnología Digital* deiturikoa. “Murgiltze-gela eta gela interaktiboa sortzeko abisua ere iritsi zaigu eta horretan gabiltza orain”, kontatu du.

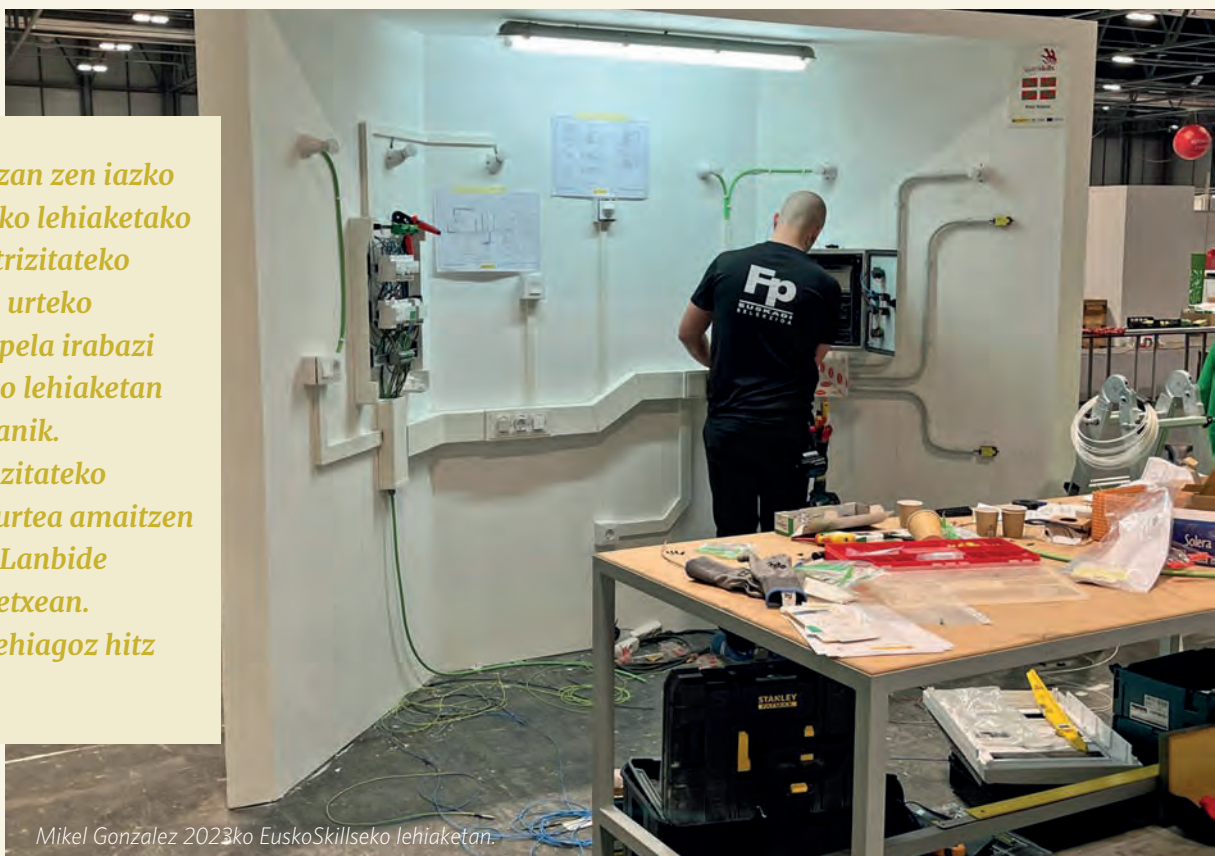
Hala ere, zuzendariak gogora ekarri du teknologia hori egon arren, ez dutela galtzen beraientzat garrantzitsuena den ikuspegia, gizakia, hain zuzen ere. “Gizarte berrikuntza gara eta ezin ditugu pertsonak bigarren planoan jarri”, gaineratu du.

Beraien egitekoa garbi dute eta horrela definitu du zuzendariak: “Gure egitekoa gaitasun tekniko, sozial eta zeharkakoak lantzea da, ikasleen formakuntza, ongizatea eta gizarteratzea bultzatzeko; gizarte hobetuko bat lortze aldera”. Eta hori lortzeko bidea zein den ere argi azaldu du: “Gizartea hobetuko duen proiektu berritzaileak lantzen dituen erreferentziatzeko zentroa izan nahi dugu; hezkuntza integrala eskainiz eta lantaldean eta giro onean lan eginez”.

Ikastetxeak duen erronka nagusiaz ere hitz egin du Blancok, eta honetan konpromisoz lan egiteko ardua hartu du: “Lanbide heziketako ikastetxe bezala gizarterari erantzun bat emateko erronka dugu. Horretarako, eraginkorrak izan behar dugu eta hori lortzeko ongi prestatutako jendea behar da ezinbestean. Gizartearen errealitatea da digitalizazioa eta enpresek geroz eta langile prestatuagoak behar dituztela arlo honetan, beraz, profil berri hauek sortzeko erronka dugu”.

MIKEL GONZALEZ, 2023KO EUSKOSKILLSDEKO IRABAZLEA

Mikel Gozanlez izan zen iazko EuskoSkills 2023ko lehiaketako txapelduna, elektrizitateko modalitatean. 21 urteko gasteiztarrek txapela irabazi eta SpainSkillseko lehiaketan dauka burua jadanik. Bitartean, elektrizitateko ikasketen azken urtea amaitzen dabil Hernaniko Lanbide Heziketako ikastetxean. Lehiaketaz eta gehiagoz hitz egin du.

Mikel Gonzalez 2023ko EuskoSkillseko lehiaketan.

Oinarrizko Lanbide Heziketako ikasketak egiten hasi eta Erdi Mailako ziklora salto egin zenuen; orain, elektrizitateko Goiko Mailako ikasketak bukatzen zabitza Hernaniko Gizarte Berrikuntzan, nolatan?

Gasteizeko Jesus Obrero ikastetxean egin nituen lehenengo lau urteak, Oinarrizko eta Erdi Mailako ikasketak. Hauek amaitu ostean lana eskaini zidaten baina, nik ikasten jarraitzeko gogoia nuen. Lagun batenkin batera gure ikasketekin zerikusia zuten graduak begiratzen jarri eta Hernaniko Lanbide Heziketan apuntatzeko aukera ikusi genuen. Ez genuen bitan pentsatu. Azkar batean Hernanira etorri ginen, berme handirik izan gabe, baina ilusio handiz. Segituan moldatu ginen hemengo bizitzara.

Goi Mailako ikasketen azken urtea bukatzen ari zara, bigarren urte hau era Dual batean eginez; zer da zehazki ikasketa Dualak egitea?

Dualeko ikasketak egiten ari naiz bigarren urte honetan, hau da, ikasketak eta lana uztartzen dituen modalitate bat egiten nabil. Horrela, astean behin Donostiako Ibarlek enpresara joaten naiz lanera eta gainontzeko egunetan ikastetxera etortzen naiz. Praktikak egitea bezala da, baliozkotu egiten baitira, baina, ordu gehiagoz egiten da lan eta kobratu egiten da. Hala ere, ez da erraza Dualeko ikasketak aurrera eramatea, ez du edonork aukera hau hautatzen; lana eta ikasketak, biak uztartzea, sakrifizio handia baita.

Gasteizeko ikastetxean KNXren kurso bat ere egiten nabil orain, automatismora bideratutako formakuntza baten antzekoa dena. Beraz, noizean behin Gasteizera ere joaten naiz klaseak jasotzera.

2023an EuskoSkills lehiaketa irabazi zenuen. Hernaniko Ikastetxeak bi aldiz hartu du parte lehiaketa honetan, 2019an eta 2024an, bietan, elektrizitateko modalitatean eta bietan garaile izan dira. Zertan datza lehiaketa hau?

lazko maiatzaren 9tik 11ra bitarte ospatu zen EuskoSkills 2023 lehiaketa, Irungo Ficoban. Lehiaketa hau Lanbide Heziketako ikasleei zuzendutako txapelketa da. Bertan, espezializazio bakoitzak bere eremua eta lehiakideak ditu. Ni elektrizitateko modalitatean nengoen beste hamaika lehiakideekin batera. Kide bakoitzak bere txokoa du errealizatorako, elkarrengandik metro batzuetara bananduta. Modalitate bakoitzak helburu bat dauka, nire modalitatean, etxebizitza oso baten instalazio elektrikoa egitea zen helburua, lehiak irauten zuen hiru egunetan.

Baina, zure lana aurkezteko txanda iritsi zenean, argia joan zen.

Bai. Azken egunean, premioaren banaketa baina ordu batzuk lehenago, instalazioaren neurketa probak egin ziren. Nire txanda iritsi zenean, ordea, argirik ez zegoela konturatu nintzen, eta horixe erantzun nien epaimahaikideei, ez zegoela argirik. Frogatzeko esan zidaten jarraian eta etengailuari eman nion. Ez zen argirik piztu, noski. Jarraian ahozko azterketa egin zidaten galdera ezberdinen bidez. Bukatu orduko, elektrizitatea bueltan zen eta proba praktikoa egiten hasi behar nintzenean, amaitutzat eman zuten nire txanda. Orduan, epaileek nik galderak erantzuteko erakutsi nuen gaitasunekin txundituta zeudela esan zuten. Guztiok aho zabalik gelditu ginen, baita nire irakasleak ere.

Lehiaketa irabazi eta urrezko domina eman zidaten. Apirilean Espainiako lehiaketara noa, Spainskills

2024. Ez dakigu zehazki zer egin beharko dugun baina, ezaugarri batzuk baditugu, beraz, hau prestatzen gabiltza jadanik.

Zertarako aukera eman dizu txapelketak?

Norberaren abileziak aurkezteko aukera moduan hartu dut nik lehiaketa. Ikasketa handia da, presiopean egiten duzu lan lehiaketak irauten duen denboran eta nire burua egoera horretara eta limite horietara eraman nahi nuen. Bestalde, gainerako ikasleentzat baliogarria dela iruditzen zait, datozen urteetan aurkezttera bultzatzeko motibazioa ere izan daitekeelako.

Laster bukatuko dituzu Goi Mailako ikasketak, zer asmo duzu ondoren?

Holandara noa ekainean, lanera. Urte hauetan esperientzia asko irabazi dut eta kanpora joateko ordua iritsi zaidala sentitzen dut. Nire ametsa, urte batzuez lana egin ostean, enpresa bat sortzea da. Horretarako garrantzitsua iruditzen zait kontaktu sare handi bat edukitzea, harremanak egitea profesional ezberdinekin eta, finean, geldirik ez egotea. Urte hauetan lanean, eta baita, lehiaketari esker, kontaktu asko egin ditut horregatik, kanpoan lan egiteko esperientzia bizi ondoren, enpresa sortzearen ideia dago nire buruan.

07.

HERNANIN ARTOAK ETA ERROTAGINTZAK IZAN ZUTEN ERAGINA

Olatz Arca Mendiluze

Artoaren sarrerak eragina izan zuen Euskal Herrian. Eragin hori ez zen bat-batekoa izan, hainbat mendeetan luzatu zen, hots, XIV – XVIII / XIX mendeak izan ziren horretarako bide. Amerikako Indietan jatorria eta Gipuzkoatik sarrera eduki zuen ale horrek eta, batez ere, momentura arte Euskal Herrian zegoen nekazaritzan, abeltzaintzan, merkataritzan, eta abarrean izan zuen eragina.

Nekazaritzaren egoera artoa iritsi baino lehen, tokian toki, oso bestelakoa izan zen eta, gainera, artoak erritmo desberdinean eragin zuen Euskal Herrian. Hala ere, lurraldearen garapena bere osotasunean ulertu behar da, hainbat arlotan haien artean harremanak izan baitzituzten. Horrela, ba, artoa, lehenik, kostaldekoek bereganatu zuten, horien artean, Gipuzkoak. Lurralde horrek ez zuen nekazaritza oso garatua eta herritik herrira, gainera, desberdintasunak zeuden. Hala ere, artoak emango zizkien abantailak zirela eta, zeukaten nekazaritza moldatzeko aukera izan zuten. Gipuzkoako herrien artean Hernanik aipu berezi bat jaso zuen Aita Larramendiren “Corografía” obra eza-gunean:

“El maíz es más útil en Guipuzcoa; trájose desde las Indias la primera vez á esta provincia, y lo trajo Gonzalo Percaistegui, natural de Hernani, y se comunicó después á otras provicias”

(Larramendi, 1882, 58).

Larramendiren arabera, **artoa Gipuzkoan sartu zuena Gonzalo de Percaiztegui hernaniarra** izan zen.

Hau aztertzea konplexua izan daiteke, izan ere, Udal Artxiboko dokumentu asko galdu dira historian zehar. Hernani nahiko herri estrategikoa zen bertatik errege bidea igarotzen zelako eta Donostiarekin ere nahikoa harremana bazuen. Gainera, Nafarroarekin mugan dagoen herria dela kontuan hartuta, inguruko herriekin harremana ere izan zuen, hala nola Arano eta Goizueta. Merkataritzarako beraz, lotura nahiko zabala izango zuen besteak beste. Donostiarekiko harreman honen inguruan, Larramendik ere hainbat aipamen egiten dizkigu “Corografía”n:

“... [El Urumea] Es río navegable más de dos leguas, desde el puerto de Santa Catalina hasta algo más arriba de Ereñozu, y en alas o gabarras chatas y anchas suben la vena para las herrerías del Urumea y bajan el hierro labrado a San Sebastián... Baja también de tierra adentro el maderamen necesario para los bajales al puerto de Hernani y de aquí hasta más abajo de Astigarraga, y de allí por tierra hasta la Herrería de Pasaje...”

(Etxeberria, 2020, 22).

(HUA / ARGAZKIAK / HER00321)

Horiek kontuan hartuta, Aro Berrian Hernanitik igarotzen den Urumea ibaiak garrantzia izan zuen, nabigarria baitzen eta horrek harremanak estuagoak izatea ahalbideratu zuen. Izan ere, garai horretako lurreko bideak ez ziren oso erosoak. Ibaia bide errazagoa eta, era berean, merkeagoa izan zen. Modu horretan, Urumea inguruan sortu ziren errotek, burdinolek eta erreka-portuek zeresana izan zuten Hernaniko ekonomian. Ibaiak dinamismo handia eman zion eta, horren bidez, Hernanin produzitu zen burdina, sagardoa, uzta, Nafarroatik ekarritako gaiak eta beste asko erraztasunez Donostian eta Pasaian merkaturatzea ahalbideratu zuen. Hala ere, Urumean modu kroniko batean egon ziren uholdeek ere eragin negatiboa izan zuten eraikin horietan (Soria, 1982, 80-85, 98).

Hernaniko nekazaritza artoa orokortu arte (“... en esta dicha Villa se hacía muy poca cosecha...”).

Hernaniko nekazaritza artoa orokortu arte ez zen nekazaritza tradizionalera mugatzen, hots, garrantzi handiagoa zuten bestelako laborantzek, sagastienak besteak beste. Hala ere, Hernaniko nekazaritza nola-koa zen aztertu nahi badugu, Hernaniko Udal Artxibo-

ko dokumentuetara jo eta XVI. mendeko ordenantzak hartu behar dugu kontuan, jada herrian ekoizten ziren hainbat laborantzen berri jakiteko. Horien arabera, garia, artatxikia, azak, porruak, tipulak, baratxuriak, arbiak, babak, txiribiak, mahastiak, sagarrondoak, gartzainondoak, udareondoak eta intxaurreondoak ekoizten ziren besteak beste.

1580 urtetik aurrera, Hernanin landa eremuak handitzen joan ziren. 1589 urtean, jadanik ereiten hasi ziren lur horien berri ematen dute ordenantzek, non esaten duten hiru urteren buruan lur eremuak zabaldu egin zirela eta garia eta artatxikia ereiteko erabiliak izaten ari zirela. Bestalde, lur eremuak mugatzeko orduan, “*pies de manzano*” izeneko neurria erabiltzen zuten hernaniarrek; horrek, sagastiek eremuan izan zuten garrantziaren berri ematen du (Soria, 1982, 211-212, 217).

Baserriek eta burdinolek ere, haien lur pribatuetan laborantza lanak egin zituzten eta lur horiei gehitzen zitzaizkien Hernaniko harresiaren kanpoan zeudenak. Lorategi eta baratze urbano moduan funtzionatzen zuten eta normalean modu iraunkor batean ezartzen ziren errentan. Horietan barazkiak eta frutak landa-

tzen ziren, horien artean: tipula, porrua, baratxuria, aza eta, neurri txikiago batean, letxuga. Fruta-arbolei dagokienez, aniztasuna ere nahiko handia zen (Narbarte, 2020, 361-362).

Badakigu oinarritzakoak ziren aleekin eta herrian zeuden abere buruekin elikatzen ziren arren, kasu askotan, ez zela nahikoa izan. Modu honetan, produktu asko inportatzekoak izan ziren. Gai horien artean, okelak, urdaia, bakailoa, olioia eta ardoa aipatzen dira dokumentuetan. Produktu bakoitza toki batek ekarri zuten; bakailoa, Ternuatik, eta ondoren Pasaiaiko portutik Hernanira; olioia, Aragoitik; ardoa, ordea, Nafarroatik. Gariarekin ere hau berresten da, izan ere, Hernanin produzitzen zen garia ez zen nahikoa herri guztia asetzeko eta Frantziatik ekarri behar zuten; bertatik ekartzea, Nafarroa, Aragoi edo Valentziatik ekartzea baino merkeagoa zen barne

aduanak zirela eta. Gainera, XVI. mendeko azken laurdenetik XVII. mendera arte, izurriteak, gudak, gosea, klima txarra etab. Hernaniko herriari zailagoa egin zitzaion garia lortzea. Modu horretan, Donostian bakarrik ez, inguruko herrietan ere garia lortzen saiatu ziren (Soria, 1982, 152-171, 252; Murugarren, 1970, 72-73).

Abeltzaintzari erreparatzen badiogu, ez dago hainbeste informazio ordenantzetara jo ezean. 1518 urteko ordenantzei erreparatzen badiogu, aditzera ematen dute zeuden abere motak nahiko ugariak izan zirela, lehenago Gipuzkoa osoan zeudenen antzerakoak. Aipatzen direnen artean: ardiak, ahariak, bildotsak, behiak, txerriak eta abar zeuden. Egiten diren horiekiko aipamenetan, kontuan hartzekoa da, denak nekazaritzarekin harremanak izaten zirela eta, batez ere, sagastiekin, horien babesa bilatzen zen:

(HUA / ARGAZKIAK / HER00361)

“... por cada caveça de ganado menor, es a saber: de carneros, ovejas y corderos, que entren en qualquier mançanal ageno syn liçençia de su dueño en el año que oviere mançana, del día de San Jhoan Bautista del mes de junio fasta tanto que del dicho mançanal sea cogida, el dueño del dicho ganado pague...”

“De las penas del ganado menor que entrare en senbradía agena...”

(Ayerbe, 2019, 386-390).

Aurki daitezkeen aipamen hoi bitartez, Hernaniko nekazaritza, artoa sartu baino lehen, batik bat sagastigintzarekin lotzen zela berresten digu. XVIII. mendera arte, babesten saiatzen ziren eta herritarrei debekatu egiten zitzaizen sagarra eta sagardoa kanpotik ekartzea. Adibide bat jartzearen, 1652 urtean Juanes de Andiazabal eta beste batzuen kontrako salaketa ezarri zen sagarrak eta sagardoa kanpotik ekartzeagatik. Gainera, 1542 urteko ordenantzetan sagastian sartzeko mugak, sagardoa saltzeko arauak eta abar ezarri ziren. Modu horretan, bertako sagardoa eta sagarrak babestea garrantzitsua izan zela pentsa daiteke (Aragón, 2015, 100; Ayerbe, 2019, 324-338; Murugarren, 1970, 72).

Errotetan sakonduz, gehienak hasiera batean burdinola moduan azaltzen ziren. Ondoren, ura aprobeixatu ahal izateko, bestelako helburuekin erabiltzen hasi ziren: irin-errota eta, zenbait kasutan, sagardoa lortzeko ere. Hala ere, horietako batzuk hasieratik irin-errota izan ziren: Pagoaga-errota, Beko-errota, Osiñagako-errota, Eziago-errota, Karabel-errota (ondoren sagarra ere), Franko-errota (gaur egun ez dago arrastorik) eta Errotaberri (ondoren, 1611 urtetik aurrera, Urnietaren parte izango zen, urte horretan jaso baitzuen Hernanik honen azken errenta). Irin-errota izateaz gain, beste funtzio batzuk eduki zituzten artean, Pikoaga-errota, Ereñozu-errota eta Epele-errota egon ziren. Hernaniko biztanleek, antza denez, eskubidea izan zuten hainbat errotetara libreki joateko haien aleak ehotzeko, horien artean Eziago-errota eta Errotaberri (Aguirre, 1988, 558-566, 778; García eta Moraza, 2020, 9-10).

Artoaren osteko loratzea

“El maíz es más útil en Guipuzcoa; trájose desde las Indias la primera vez á esta provincia, y lo trajo Gonzalo Percaistegui, natural de Hernani, y se comunicó después á otras provicias”

(Larramendi, 1882, 58).

Euskal Herrian artoa osagai garrantzitsua izan zen nekazaritzaren eraldaketarako. Aita Larramendik “Corografía” lanean, eta ondoren beste hainbat idazleak ere, hala nola Madozek, Gorosabelek, Murugarrenek eta abarrek diote **Gonzalo de Percaiztegui hernaniarra** artoa Gipuzkoara itsasoz ekarri zuela. Hori egun ezin daiteke egiazat jo, ez baitago datu hori ziurtatzen duen iturririk. Hala ere, argi dagoena da artoa kostatik sartu zen momentutik sekulako aldaketak ekarri zituela Euskal Herrira.

Hernaniko dokumentuetan artoa 1634 urtean aipatzen da lehen aldiz, eta horrekin batera garia eta artaxikia erein zituzten. Momentu horretan, artoa garia baino zertxobait garestiagoa zela adierazten dute datuek. 1638 urterako, ordea, labore arrunt moduan aurkezten zen jada; beraz, historiografian aipatzen den kostaldeko zonaldeetan gertatu zen joera orokorrekin bat egin zuen Hernanik.

Aurreko mendeekin alderatuta, antzeko elikagaiak zeuden, horien artean, sagastiak nagusitzen ziren oraindik. 1678 urtean Ayerdiren etxean bildu ziren zinegotzien artean, 30 izan ziren, sagardo salmentaren inguruan aritu ziren eta, horien artean, alkatea bera. Guztira 63 kupel elkartu zituzten. Ordenantzetan aipatzen da lehenengo herriko sagardoa saldu beharra zegoela eta debekatuta zegoela sagarrak edo sagardoak kanpotik ekartzea. Hala ere, dokumentazioari erreparatu gero, salbuespenak ere bazeuden, uzta txarra zegoenean adibidez. Horren adibide da 1660 urtean Ereñozuko burdinolak eta Sarrudeguiko baserriak uzta txarraren berri eman zutela; izan ere, sagardoa kanpotik ekartzeko baimena eskatu eta eman zitzaizen (Carrión, 1996, 69-72; Soria, 1982, 215-216; Sorondo, 1998, 120).

Abeltzaintzari dagokionez, aurreko mendeetan gertatzen den moduan, ezer gutxi dakigu. 1731 urtearen kasuan, berriro nekazaritza gailentzen zitzaiola ikusten da eta lurrak, batez ere, ereiteko erabili zirela. Aitzitik, nekazaritza eta abeltzaintzaren inguruko informazio aberasgarria lortzeko nahiko jauzi handia egin beharra dago, XIX. mendera zehazki. Kasu horretan, 1829 urtean, Hernanin zegoen nekazaritza eta abeltzaintzaren inguruko informazioa ematen digu dokumentu batek: Hernaniko lurretan...

“... Se siembra y se cogen las cosechas siguientes: trigo, maíz, abas y abichuelas. Además para el ganado se siembran y cogen alolba, nabo, alfalfa. También se recoge manzana, con la que se hace sidra. Todo se consigue a fuerza de trabajar ocupando muchos brazos, pues con el ganado bacuno muy pocas cosas se hace mas que conducir los abonos y las cosechas... Hay ganado bacuno bastante para los trabajos del campo y para surtir la provision de carne. No es país donde se puedan criar caballos y mulas”

(HUA / HISTORIKOA // B- 4- IV-1/2).

Beraz, ikusten dugu Hernanin egon ziren abereak nekazaritzara bideratu zirela, baita haragiaren hornikuntzara ere. Bestalde, 1857 urtean, Hernaniko Udalak galdetegi bat gauzatu zuen nekazaritza eta abeltzaintzaren inguruko informazioa eskuratzeko. Hernanin zeuden abereen artean gehienak ardiak ziren, 970, hain zuzen ere. Bigarrenik behiak, 740 buru zeuden eta honen atzetik txerriak, 450. Bestalde, kantitate txikiagoetan zaldiak, idiak eta mandoak ere aipatzen dira. Horien artean, tira-abereak eta okelarako erabili ziren abereak zehazten dira besteak beste.

Nekazaritzari dagokionez, XIX. mende erditik aurrera ikus daiteke jadanik artoaren ekoizpena gariarenari nagusitu zitzaiola. Bestalde, artasoroak galsoroak baino handiagoak ziren arren, lurraren prezioa berdina izan zen. Garia garestiagoa izan zen eta, denboran zehar, 1851tik 1867ra, bilakaera gorakorra izan zen ekoizpenarekin batera. Geroz eta behar gehiago egon zen aleekiko eta, horregatik, artoaren abantailak probesteko, gehiago erein zuten herrian bertan eta gainera, ongariak erabiliko zituzten produkzioa areagotzen saiatzeko.

(HUA / ARGAZKIAK / HER00159)

Errotei dagokienez, XVII. mendean zenbait burdinola irin-erota bihurtu ziren eta errota berriak sortzeko ekimenak ere egon ziren, horien artean Carapote. XVII. mendean eraiki zen. Errotaz gain, ereiteko eremua ere bazuen; sagastia eta erreka-portua izan zituen. Pentsatzen da merkataritzarekin loturik egon zela, eta Hernaniko beste portuetan bezala, sagardoa, egurra, harlandua eta burdina egon zirela salgaien artean. Horiek XVII. mendean zehar ez ziren alde batera utzi, guda eta uholdeengatik ez bazen, izan ere, etengabeko berrikuntzak gauzatu zituzten horietatik. Horren adibide izango lirakeke Carapote eta Franko-erota, zeinetan XVII. mende osoan zehar zapuzten zirenak berritzen jardun zuten. Udalek errotei esker diru-sarrera nahiko interesgarriak lortzen zituzten, hori dela eta errotak ondo mantentzearen interesa nahiko handia zen. Gainera, geldialdi egoera gertatzen zenean ekonomikoki konpentsatzen zitzaion errota-ko jabeari (Castro eta Sanz, 2016, 51-54; Castro eta García, 2017, 16-20; Soria, 1982, 220-224).

Artoaren sarrera baino lehen, beste ekintza batzuekin alderatuta, esan daiteke aleen nekazaritza tradizionalak ez zuela indar handia eduki. Horren argudio da 1613 urtean oraindik Hernaniren inguruan esaten zirenak, zeinak ez ziren nekazaritzaren oso aldekoak:

“... y antes se había satisfecho diciendo que en esta dicha Villa se hacía muy poca cosecha de trigo y ninguno de cebada porque la gente de ella se ocupaba en herrerías y en la mar, y también las tierras que había estaban ocupadas con manzanas y montes por esta razón se había hecho tan poca cosecha...”.

Beraz, pentsa daiteke mende horietan zehar basoak, ibaiak eta horren inguruan burdinolek garrantzi handiagoa zutela Hernaniko ekonomian; eta, zer esanik ez, espezializazio moduan ulertu daitekeen heinean, sagastigintzak eta sagardoak. Hernanin zegoen nekazaritza ez zen tradizionaltzat jotzen dena, hots, mediterranearen ereduak; bertakoek nahiago izan zuten sagastia lehenetsi eta falta zitzaizkienak erosi (Soria, 1984, 211).

Artoaren sarreraren ostean, ordea, egoera aldatu egin zen, nekazaritzak eta abeltzaintzak indar gehiago hartu zuten. Horren froga XIX. mendean nekazaritza eta abeltzaintzaren inguruko datu gorakorrek dira. Horrela deskribatzen da Hernani XIX. mendean:

“... En su jurisdicción se hallan 4 molinos y 3 ferrerías, nombradas Fagollaga, Ereñotzu y Picoaga, a distantes de una a 2 horas de camino. El suelo es delicioso y fértil: produce trigo, maíz y legumbres: la manzana en años buenos es cosecha considerable, y con ella se hace la sidra, bebida ordinaria de los naturales. De castaña, nuez, guinda, pera, melocotón y uva de parra se coge medianamente; y no faltan otras especies de frutas en especial naranjas y limones...”.

(De Govantes, 1802,362).

BIBLIOGRAFÍA

- Aguirre Sorondo, A. (1988). *Tratado de molinología: los molinos en Guipúzcoa*. José Miguel de Barandiaran Fundazioa. Donostia.
- Ayerbe Iríbar, M.R. (2019). *Derecho municipal guipuzcoano: Ordenanzas, reglamentos y autos de buen gobierno (1310-1950)*. Vol 3. Errenteria - Irún. 3. Euskal Herriko testu juridikoak. Gipuzkoa.
- Aragón Ruano, Á. (2015). *El sector agrario guipuzcoano en la encrucijada de los siglos XVI y XVII. Lurralde: investigación y espacio*, 38 zk., 89-116.
- Castro, J. eta Sanz-Azkue, I. (2016). *El molino de Carapote (I)*. *Hernaniko Udala*. 50-59.
- Castro, J. eta García, I. (2017). *El puerto fluvial de Carapote, un puerto privado en Hernani*. *Hernaniko Udala*. 16-21.
- De Govantes, A.C. (1802). *Diccionario geográfico-histórico de España: Comprende el reyno de Navarra, Señorío de Vizcaya, y provincias de Álava y Guipúzcoa*. Sección I. La Real Academia de La Historia.
- De Larramendi, Manuel (1882). *Corografía o Descripción general de la Muy Noble y Muy Leal provincia de Guipúzcoa*. Eskuragarri: <http://www.liburuklik.euskadi.eus/handle/10771/24622> (azken kontsulta: 2024/05/09).
- Etxeberria, J.J. (2020). *Hernani-Goizueta oinezko bide zaharra: Urumea bailara pausuz pausu*. *Hernani Urtekaria*. 26. zk. Hernaniko Udala. 18-25.
- García Dalmau, M. eta Moraza Barea, A. (2020). *Urumea bailarako antzinako industria-ondarea, azterketa historikoa*. Hernaniko Udala. *Hernani Urtekaria*. 26. zk. 8-17.
- Murugarren, L. (1970). *Hernani (su historia e instituciones)*. Gráficas Izarra - Peña y Goñi. Donostia.
- Narbarte Hernandez, J. (2020). "Baratze bat nahi deizüt egin...": *Baratze eta lorategi urbanoak Euskal Herriko Hiribildu eta bastidetan (XIV. - XIX. mendeak): Tokiko produktu freskoak ekoiztea antzinako erregimenean*. 43. zk. 345-372.
- Soria, M.L. (1982). *Los hombres y los bienes de la Villa de Hernani entre 1585 y 1650: memoria de licenciatura*. Ediciones de la Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa.
- Sorondo Aguirre, A (1998). *Hernani eta hernaniarrak (mendeetako zertzeladak)*. Kutxa Gizarte eta Kultur Fundazioa.

ARTXIBOKO ITURRIAK

Hernaniko Udal Artxiboa, Funtza Historikoa / Argazki funtza.

HUA / HISTORIKOA // A-9-I-1/6. Documentos relativos a introducciones de sidras de fuera, autorizadas por la escasez de cosecha propia, y a prohibiciones de extraer sidra y manzana de la jurisdicción por el mismo motivo. 1651 - 1681.

HUA / HISTORIKOA // B-4-IV-1/2. Estados referentes a la producción agrícola y a condiciones de higiene y salubridad de caseríos de la jurisdicción. 1827 - 1903

HUA / HISTORIKOA // C-5-III-1/2. Traslado autorizado de un contrato de merced y donación hechas por la Villa de Hernani a favor de García de Ramírez de Enciola... del solar de la ferrería mazonera situada en el paraje llamado de Araynibar, lindero de los términos y montes del Concejo... con facultad de que alrededor de dicha ferrería pueda plantar manzanales, viñas y demás... 1401

HUA / HISTORIKOA // C-5-III-1/8. Documentos referentes a obras, condiciones de arrendamiento etc. del Molino [Franco]. 1546 - 1727

HUA / HISTORIKOA // E-7-III-1/15. Pleito por denuncia de introducción de sidras y manzanas, seguido a instancia de Sebastián de Alcega, ejecutor de la Villa, contra Juanes de Andiazabal y otros. 1652

HUA / HISTORIKOA // E-7-V-3/1. Documentación varia relacionada con Gonzalo de Percaiztegui. 1572 - 1589

08

HERNANIARRAS EN EL HISTÓRICO EQUIPO DE FÚTBOL GURE IZARRA DE ASTIGARRAGA

Joxan, Martxel, Mikel Ruiz y Martín Isasa

Aquel modesto pero gran equipo que entre los años 1922 y 1927 se enfrentó a equipos tan importantes como la Real Sociedad, Real Unión de Irún, Osasuna, C.D. Logroño, Racing de Santander, Arenas de Getxo etc.

Temporada 1922-1923. Equipo GURE IZARRA en el campo de Ondarreta.

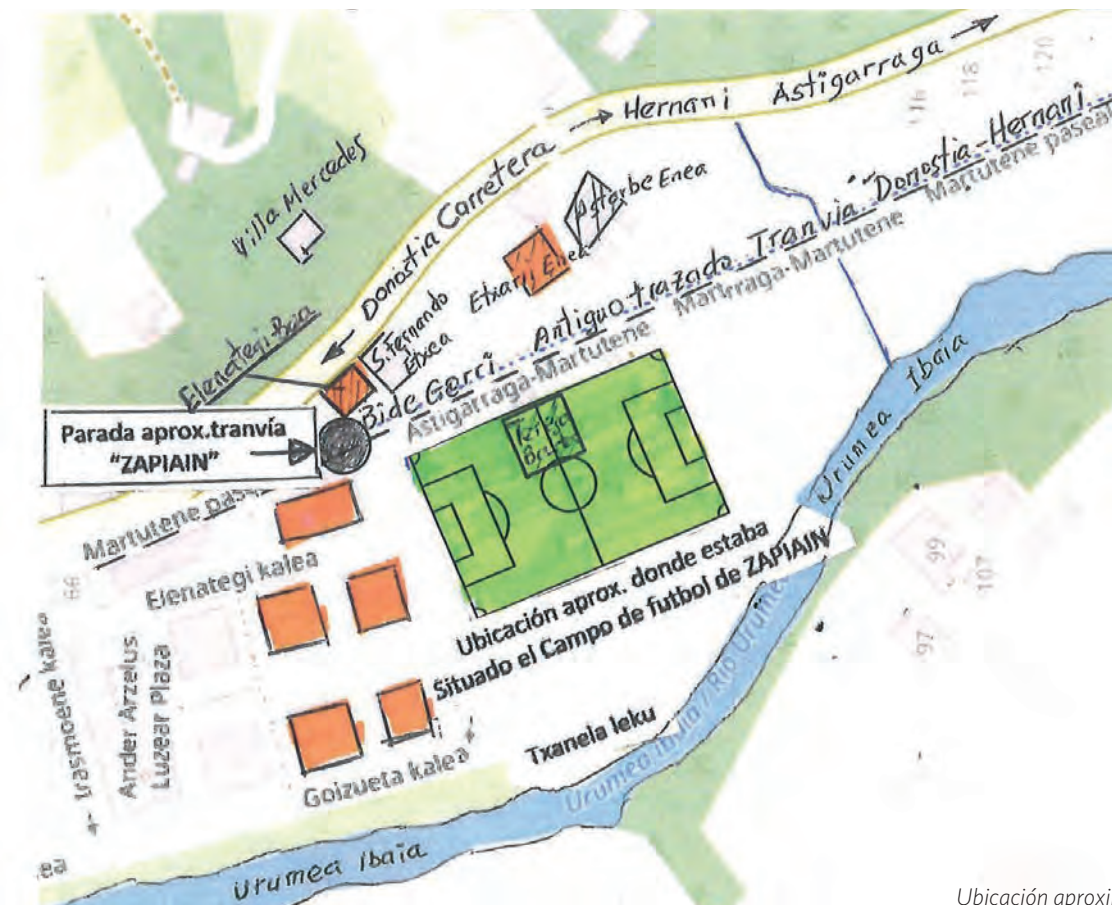
En el año 2022 se cumplieron 100 años de la fundación del equipo de fútbol GURE IZARRA de Astigarraga, que daría nombre a la sociedad del mismo nombre. Este equipo de fútbol estaba formado por jugadores principalmente de Astigarraga y Hernani. Esto fue posible por la buena relación de amistad y sintonía entre cuadrillas de amigos que existía entre estas dos poblaciones cercanas.

Esta es la historia y algunas anécdotas de este modesto pero gran equipo de fútbol que entre los años 1922 y 1927 se enfrentó a equipos tan importantes como la Real Sociedad, Real Unión, Osasuna, C.D. Logroño, Arenas de Getxo, Racing de Santander etc.

Como hemos mencionado anteriormente el equipo se componía de jugadores de Hernani y Astigarraga. De Hernani, nos consta que de aquel equipo fueron parte Lucio Egaña, Paco Montero, Fernando López de

Zubiria, Martxelo Ruiz, José Luis Miner, Zumalakarregi, así como el utillero Patxi Santana. De Astigarraga, Inaxio Isasa, Joxé e Inocencio Almandoz y el portero Sarasua, e Iraola de Donostia.

El equipo de fútbol GURE IZARRA de Astigarraga, entre los años 1922 y 1927, se codeó con los mejores equipos no solo de Gipuzkoa, también de Bizkaia, Nafarroa, Rioja y Cantabria. Fue creado por Valeriano Almandoz que seguramente haría las veces de entrenador.

Ubicación aproximada del campo de fútbol Zapiain en Martutene.

EL GURE IZARRA jugaba en campo de fútbol propio, en el campo de fútbol de Zapiain, cercano a Martutene, salvo cuando se inundaba por la crecida del río Urumea, que se trasladaba como local al campo de Ondarreta. El campo de fútbol de Zapiain estaba situado enfrente de la parada del mismo nombre del antiguo tranvía de Hernani - Donostia, en el terreno comprendido entre las vías del tranvía (hoy día bidegorri) y el río Urumea. Este terreno era propiedad de Rafael Etxarri, que lo tenía arrendado al equipo de fútbol. Para ubicarlo, más o menos, podríamos decir que el fondo Norte estaría situada, yendo de Martutene hacia Astigarraga, en el final de las casas de Martutene, a partir de Goizueta kalea. La prolongación de la línea de fondo Norte del campo, situaría a la portería Norte coincidente con la casa Elenategi Bea nº 80 /82. La línea del centro del campo se situaría en la Villa Teresa Baita de construcción mas contemporánea. La portería del fondo Sur coincidiría con la casa Etxarri - enea, y según nos indican Rafael, Joakin y José Luis Larretxea, que su ama María Etxarri, les contaba como su amona Faustina Almandoz, casada con Rafael Etxarri, propietarios de Etxarri - enea, en los bajos de la casa había unas duchas de agua fría donde se duchaban los jugadores después de los partidos y era ella quien se encargaba de cobrarles el importe de las duchas. También tenían por costumbre ir a "asearse" al río Urumea, dada la cercanía con el campo, en la zona llamada Txanela - Leku.

EL GURE IZARRA era el único equipo importante de la zona. En Hernani había un equipo de fútbol que jugaba en segunda categoría, el Hernani F.C., fundado en 1922 y desaparecido en 1930, que al no disponer de campo de fútbol propio, tenía que disputar las competiciones en terrenos de juego de poblaciones cercanas. Tenemos que recordar que el C.D. Hernani se fundó en 1940 y que el histórico campo de Txantxilla se inauguró en el año 1950.

Componían el equipo los siguientes jugadores; portero era Sarasua, y jugadores de campo: Iraola, Paco Montero, Joxe Almandoz, Inocencio Almandoz, Zumalakarregi, Lucio Egaña, Fernando López de Zubiria, Iñaxio Isasa, Martxelo Ruiz, José Luis Miner...

En la defensa destacaba Iñaxio Isasa, astigarratarra. Era muy noble y fuerte en su juego, de ahí que cuando algún jugador contrario se excedía en su dureza, los compañeros le daban el grito de guerra, "Iñaxio, egurra", para que cortara de raíz a los contrarios que se "pasaban". Se dice que el Real Madrid se interesó por él. De todas maneras este fichaje estaba condenado al fracaso ya que Iñaxio, entre otros trabajos, tenía que atender la sidrería que regentaba su padre.

Iñaxio Isasa (1924)

Martxelo Ruiz (1922)

Fernando López de Zubiria (1924)

En la media, de medio-centro, sobresalía el hernaniarra de adopción (nacido en Algorta) Martxelo Ruiz, organizador y pulmón del equipo. En 1922, año en el que se estrenó el GURE IZARRA, era el más joven del equipo con 18 años. Martxelo procedía del *Sportivo Tolosano*, que la temporada anterior, había quedado campeón regional Zona Goierri, jugando en el mencionado equipo tolosarra. La Real Sociedad se interesó por sus servicios, pero la familia no le permitió dar ese paso.

En la delantera brillaba el hernaniarra, goleador del equipo y gran jugador, Fernando López de Zubiria (hijo del Notario de Hernani). De gran poderío físico, gran zancada y gran remate de cabeza. Era conocido con el apodo futbolístico de "Pataki", seguramente por sus características parecidas a aquél destacado delantero de la selección húngara de los años 1920, *Mihalik Pataki*. Su gran rendimiento en los campos de fútbol, le llevó a que le fichara la Real Sociedad, pasando directamente al primer equipo, jugando varios años en el equipo donostiarra. Fue una época gloriosa del equipo de la Real, ya que en 1928 la Real Sociedad disputó las tres famosas finales en Santander contra el Barcelona. "Zubiria" como era conocido futbolísticamente, no fue alineado por haber tenido "discrepancias" con el entrenador Benito Díaz (en aquellos años no estaban permitidos los cambios). Fue homenajeado por la Real Sociedad en su domicilio de Hernani, por ser en su día, el exjugador más veterano del equipo.

EL GURE IZARRA estaba siempre bien atendido y con esmero por el hernaniarra Patxi Santana Legarreta ("*denantzako mutila*"), era el utillero del equipo, botiquín etc. Patxi Santana era de familia muy conocida en Hernani, uno de sus hijos, José Santana Arrozpide fue presidente del C.D. Hernani en la temporada 1964 - 1965.

Tenían como mascota al entonces "chaval" Periko Egaña, del histórico Bar Egaña de Hernani, que estaba situado en Kale Nagusia, que les acompañaba a todos los partidos: Periko era hermano del jugador Lucio Egaña.

En aquella época sobresalían sobre todo en Gipuzkoa, la Real Sociedad y el Real Unión de Irún que dominaban incontestablemente todos los campeonatos regionales y también estatales. Otros equipos de la zona, eran el Esperanza, el Amaika Bat y la Unión Deportiva, estos tres de Donostia, el Tolosa etc. En aquellos años en Hernani, Andoaín etc. había equipos de fútbol, pero en categoría inferior a los de Astigarraga.

Para hacernos idea del ambiente que se creaba en aquellos partidos, dentro del Campeonato Regional, Serie B, en 1923 se enfrentaron, el Osasuna contra el Esperanza de Donosti. El Esperanza jugaba normalmente en Ondarreta, pero dada la expectación y el gran número de seguidores que se esperaban de Iruñea, el partido se jugó en Atotxa. El Osasuna si ganaba aspiraba a quedar Campeón Regional de la Serie B. Para animar al Osasuna se desplazaron desde Pamplona unos 400 aficionados en varios autobuses, también se organizó un tren especial, coches particulares etc. Para decepción de los navarros el partido terminó empate a cero y Osasuna, tuvo que esperar a otras jornadas para ganar el campeonato.

Para poder valorar el nivel de aquel valeroso equipo del GURE IZARRA, comentar que se enfrentaba de tú a tú con grandes equipos. En la temporada 1923/24, el Real Unión de Irún ganó el Campeonato de Gipuzkoa, lo que le dio opción para jugar la Copa de España. En aquél equipo jugaban los Emery, Anatol, Gamborena, René Petit, Etxebeste, Vazquez, Errazkin, Matías etc... El R. Unión eliminó al Sevilla y al Barcelona. Jugó la final contra el Real Madrid, ganando los de Irún 1-0. Curiosamente el partido se jugó en el viejo y desaparecido campo de Atotxa. El gol lo metió Etxebeste, de ahí la canción que se cantaba y se hizo muy popular en aquellos tiempos: "*El gol de la victoria Etxebeste lo ha metido, rumba, la rumba, la rumba, la rumba del cañon.....*".

En la Real Sociedad, que por aquellos años también disputaba los campeonatos estatales, jugaban entre otros, los Agustín Izagirre, Galatas, Marculeta, Amadeo Labarta, Yurrita, Juantegi, Trino, Kiriki etc.

EL GURE IZARRA jugaba contra la Real Sociedad en Atotxa, contra el Real Unión en Amute y después en el Stadium Gal, contra el Tolosa en el campo de Igarondo y posteriormente en Berazubi. También jugaba en Donostia en el campo de Ondarreta, con los equipos de Donostia como el Esperanza o el Amaika Bat que disputaban sus partidos en este campo. Por esos años, el Esperanza fue promotor del Campo de Fútbol de Etxeberrerieta de Andoain, a donde pasó a disputar sus partidos de local. Desplazamientos más lejanos del GURE IZARRA, eran, contra el Osasuna en Pamplona en el viejo San Juan, contra el C.D. Logroño en Las Gaunas, con el Arenas de Getxo en Jolaseta y Gobelas o contra el Santander en los Campos de Sport del Sardinero. Estos equipos entre otros desfilaron por el campo de Zapiain. No nos consta que hubiese jugado contra el Athletic de Bilbao.

En Bizkaia eran dos equipos que acaparaban los campeonatos el Athletic de Bilbao y el Arenas de Getxo entre ellos existía una gran rivalidad, además estaba el Acero, el Barakaldo etc.

En el Arenas de Getxo jugaban destacados jugadores como los Peña, Sesúmaga, Yermo, Jauregi etc. algunos de ellos internacionales.

Por aquellos años se solía disputar el Campeonato Regional de Gipuzkoa, los dos primeros se clasificaban para jugar el Campeonato del Norte. Como se ha dicho anteriormente en Gipuzkoa la Real Sociedad y el Real Unión de Irún eran siempre los que acaparaban esos lugares. El resto de equipos jugaban la Serie B, y el campeón tenía opción de jugar el Campeonato del Norte. Seguramente el GURE IZARRA, en alguna temporada, habría ganado el campeonato de la Serie B y le dio oportunidad de jugar contra todos esos equipos de renombre de fuera de Gipuzkoa.

En aquellos partidos que aunque existía gran rivalidad, también se forjaron buenas amistades con los equipos contrarios. Algunos equipos cuando visitaban Astigarraga, aprovechaban para visitar alguna que otra sagardotegi acompañados de los anfitriones. De igual manera cuando el GURE IZARRA visitaba

Temporada 1924-1925. Equipo GURE IZARRA en el campo de Zapiain, Martutene: Iraola, Paco Montero, J. Almandoz, I. Almandoz, Sarasua, Zumalakarregi, Lucio Egaña y Fernando López de Zubiria; Iñaxio Isasa, Perico Egaña (mascota), Martxelo Ruiz y José Luis Miner.

1962. Inauguración de la nueva sede de la Sociedad GURE IZARRA. Supervivientes del equipo de fútbol, entre otros: 1. Fernando López de Zubiria, 2. Patxi Santana, 3. Martxelo Ruiz y 4. Iñaxio Isasa.

otros campos, también aprovechaba el viaje para disfrutar de comidas, bodegas, etc. Como anécdota recordaban que en uno de los viajes que fueron a La Rioja a jugar contra el C.D. Logroño en Las Gaunas, el viaje como era costumbre, lo hacían en autobús en el mismo día. Esta vez después del partido se fueron a hacer una afari-merienda a una bodega. En estos desplazamientos además de los jugadores, el autobús se completaba con aficionados de Astigarraga y Hernani. La afari-merienda se debió alargar más de lo previsto y decidieron pasar la noche en Logroño. Tuvieron que contar con la complicidad del chofer para simular una avería en el autobús. No sabemos de qué forma se arreglaron, en aquellos años de escasez de líneas telefónicas, pero comunicaron a sus familias que el autobús había sufrido una avería y que no podrían llegar hasta el lunes al mediodía. La noche en Logroño parece ser que fue interesante. Entre los seguidores se encontraba el farmacéutico de Hernani D. José Ordoñez, titular de la farmacia del mismo nombre. La farmacia estaba situada en la esquina de Kale Nagusia, donde está actualmente el Bar Kixkal.

Pasados los años, cuando D. José se encontraba con algún jugador o seguidor que había estado en ese viaje, siempre les decía con mucho sigilo y con una sonrisa complice: "Te acuerdas lo bien que lo pasamos en Logroño". Debió ser una de las pocas farras que el farmacéutico hizo en su vida, ya que los que le recordamos como era, se trataba de una persona de costumbres muy austeras.

Otra de las anécdotas era que había una gran rivalidad con la Real Sociedad, después del partido se iban a la sagardotegi. Los jugadores de la Real siempre decían que el GURE IZARRA era uno de los equipos más rocosos del campeonato, Amadeo Labarta, jugador de la Real, que fue internacional con la Selección Española, solía comentar que cuando jugaba contra el GURE IZARRA le secaban completamente y no tocaba un balón. Hay que imaginarse aquellos partidos contra grandes equipos como la Real Sociedad, Real Unión de Irún, Arenas de Getxo, con títulos estatales, enfrentándose al modesto GURE IZARRA, en el barrizal del Campo de Zapiain.

Con el Amaika Bat de Donostia, además de rivalidad existía una gran relación de amistad. Cuando jugaban contra ellos en San Sebastián se juntaban para comer en la Sociedad del "Amaika". Lo mismo ocurría cuando devolvían visita a Astigarraga. Después del partido se reunían en alguna sagardotegi de la zona. En este equipo había excelentes jugadores y varios de ellos fueron fichados por la Real Sociedad.

Dada la cercanía del campo de fútbol de Zapiain con la vía del tranvía, algunas veces el tranvía se detenía unos minutos para que los pasajeros pudieran disfrutar del partido.

En 1962 cuando se inauguró la sede actual de la Sociedad GURE IZARRA de Astigarraga, los supervivientes de aquel equipo fueron nombrados Socios Honorarios de la Sociedad.

¿Hasta que año se mantuvo el equipo GURE IZARRA? No se tienen datos concretos, ¿1926 - 1927? También nos consta que los jugadores tenían que ser socios de GURE IZARRA y ellos mismos se costeaban parte importante de los gastos. Alguna temporada contaron con la ayuda del Ayuntamiento de Astigarraga, con subvenciones de 100 pts. cada vez que el equipo tenía un desplazamiento fuera de Gipuzkoa. También contaban con la ayuda de socios benefactores que colaboraban con el equipo. Seguramente se disolvió al carecer de una infraestructura que les diera apoyo financiero adecuado, por el costo que originaba el mantenimiento del equipo que superaría las posibilidades del grupo, como el alquiler del campo, viajes, equipación, balones, pago a los árbitros etc. Hay que tener en cuenta que por esos años ya empezaron a profesionalizarse los equipos y seguramente los más modestos se vieron abocados

Mikel Ruiz, Martin Isasa, Joxan Ruiz y Martxel Ruiz (hijos de Martxelo Ruiz e Iñaxio Isasa), autores de este artículo, en la puerta de entrada de la Sociedad GURE IZARRA de Astigarraga.

a la desaparición. Algo parecido debió ocurrir con otros equipos como el Esperanza, Amaika Bat etc. que tuvieron que renunciar a esa categoría de primer nivel provincial y optaron a seguir jugando en otra categoría inferior.

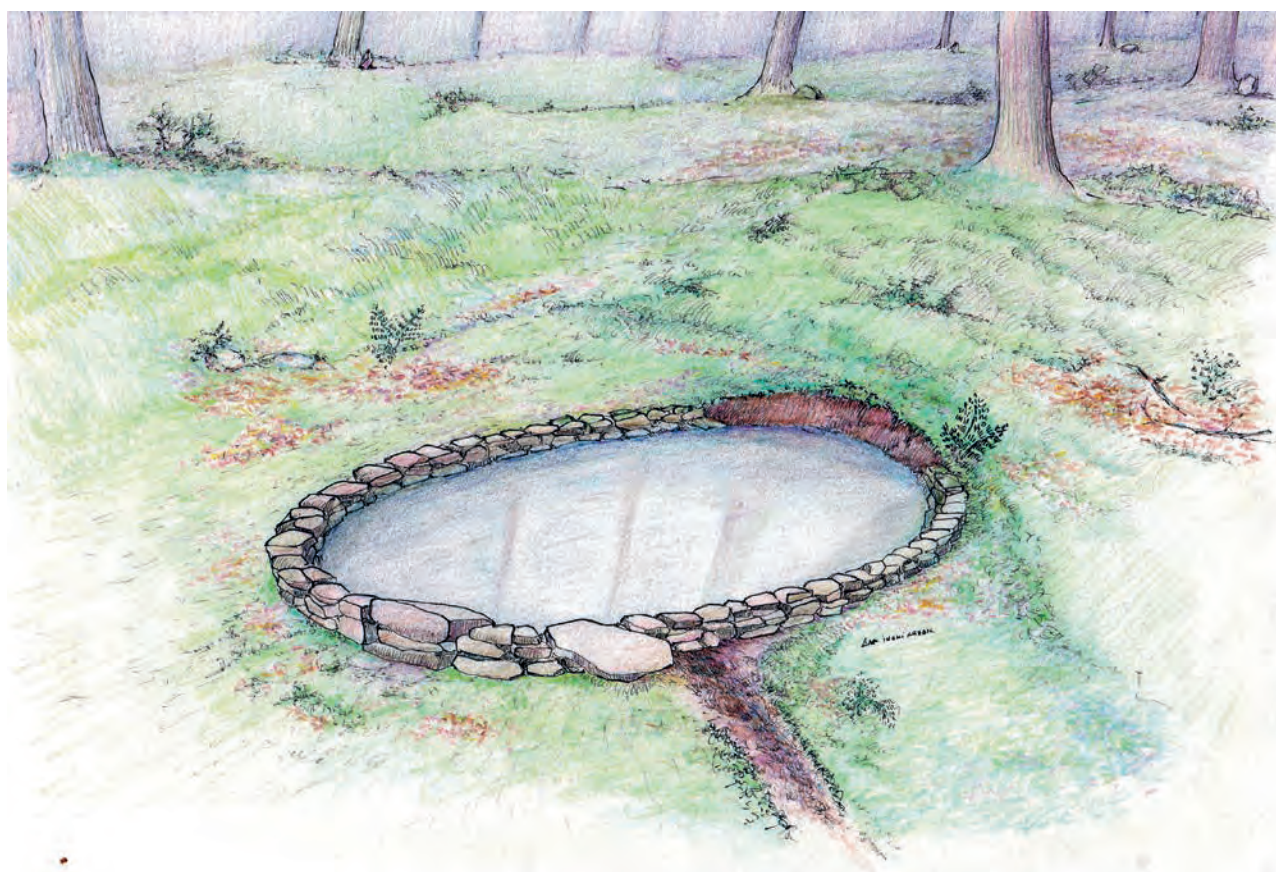
Lo que también nos consta de aquel equipo del GURE IZARRA, es que sus componentes hablaban siempre con un gran cariño y apego cada vez que se les citaba ese nombre, todo eran buenos recuerdos. Aquellos jóvenes de Astigarraga y Hernani, comentaban ya de mayores lo que disfrutaron del fútbol, de los partidos contra todos esos famosos jugadores que fueron de la élite estatal, de los viajes en autobús o en tren, de las comidas, afari-meriendas, sagardotegis, de sus anécdotas etc. Recordamos como cuando íbamos paseando por Donostia con nuestros aitas respectivos, se paraban para hablar con alguna persona y luego te decía: *“Ese señor era el gran portero Izagirre”* (o Amadeo Labarta, Galatas etc.) y añadían: *“Yo jugaba contra esos”*. Se nos colmaba la cara de admiración. Algunos mantuvieron la amistad de por vida. Se reunían periódicamente en alguna comida para recordar y hablar de sus historias futboleras de aquellos tiempos que jugaron en aquel modesto pero gran equipo, el **GURE IZARRA de Astigarraga**. A través de estas líneas queremos rendir homenaje y recuerdo a aquellos bravos jugadores que llevaron con orgullo la camiseta con la estrella roja de cinco puntas en el pecho y donde algunos hernaniarras contribuyeron a forjar esta bonita historia deportiva.

Si en el relato y datos expuestos en este escrito se ha producido algún error o inexactitud, pedimos disculpas ya que han sido ajenos a nuestra voluntad y a los escasos datos existentes.

09.

PUTZUXAR, ITURBURUA ONDARE BIHURTUA

*Iñaki Sanz-Azkue
Iñaki Arzak (marrazkiak)*

Akolako parajejan bada iturburu bat. Eta iturburutik ateratzen da, noski, lur azpitik datorren ura. Ur horri eutsi nahian, behinola, iturriaren inguruan harriz eta zotalez osaturiko horma egitea bururatu zitzaion norbaiti, eta hala, putzu bat sortu zuen: Putzuxar.

Pilaturiko ur hori izan da urtetan eta urtetan inguruan bizi izan direnen sostengu, eta hala, bihurtu da, nahigabeen, gertuko natura baliabideei loturiko bizimodu baten arrastoa. Zaindu eta erakutsi beharreko gunea. Putzuxar iturburu bat ez ezik, herriko ondarearen parte ere badelako jada.

Urak bizia ematen duela eta bizitzeko ezinbestekoa dugula ez da gauza berria; baina denbora gutxi eskaintzen diogu egunerokoan txorota ireki eta etxetik mugitu gabe horrenbeste gauzetarako ezinbestekoa den ura edukitzea zein nolako luxua den pentsatzeari. Izan ere, ura bera eskuragarri izatea gauza handia bada, ura etxean bertan izatea... pentsa! Orain horren ohikoa zaiguna ez baita beti horrela izan. Gure inguruan badira oraindik makina bat pertsona, garai batean etxean urik ez eta ingurura joan behar izaten zutenak arropa garbitzera edota etxerako uraren bila.

Ereñotzuko Akolako parajeetan bada iturburu bat, eta iturburu hori erabili izan zuten Akola baserrikoek haien ur-iturri. Antonio Santa Cruz zenak, Candi Susperregik eta Joxe Susperregik kontatu zizkiguten hari loturikoak. Izan ere, Putzuxarkoa iturburu berezia da. Ez iturburuagatik beragatik, baizik eta iturburuko ura pilatzearren erabiltzen zen teknikagatik eta ematen zitzaion erabileragatik. Gizakiak naturako baliabideak nola erabiltzen zituen erakusten duen gune berezia baita Putzuxar. Egun jada utzia dagoen arren, haren arrastoak ikusgarri daudela eta, ezagutaraztea merezi duen lekua da, zalantzarik gabe.

Putzuxar: "Gure labadora"

2015ean Akola baserriko Antonio, Candi eta Joxe elkartu genituenean, lehenbizikoak hala definitu zuten Putzuxar zer zen galdetu genionean: Putzuxar? Gure "labadora". Etxean garbigailurik ez eta, maindireak eta arropa garbitzera bertara joan behar izaten baitzuten, "ura zenean". Izan ere, iturburutik ura ez baita urte osoan zehar ateratzen. Neguan

Joxe, Candi eta Antonio Putzuxarko putzua (urik gabeko garaian) aurrean dutela, 2015. urtean. (argazkia: Iñaki Sanz-Azkue).

eta udaberriko partean ura izaten omen zuen, baina ez zenean, urrutirago joan behar izaten zuten etxeok: "Axxaxar" izeneko askara, hain zuzen ere. Hura nekez agortzen omen zen, baina ahitzen zenean, are eta urrutiago joan behar, oraingoan, astoak lagunduta: *Akolaitturrietara*. Han urte osoan izaten zen ura.

Hargatik, eta ur-biltegia etxetik ahalik eta gertuen izatearren, lur azpitik ateratzen zen urari eusteko beharra izaten zuten Akolakoek. Horretarako, ordea, ura pilatuko zuen egitura osatu behar eta egitura hori osatzeko, inguruan zituzten elementuak baino ez zituzten erabiltzen: hargorria eta zotala.

"Hargorriya" deitzen diote Ereñotzuko bizilagunek bertako mendietan aurki daiteken hareharriari. Gorrria da harria, eta hortik izena: hargorria. Iturburuaren aldamenean hargorri harriak izaten ziren eta badira oraindik ere ugari. Ardiak ibiltzen zirenean orduan, belarra ere motz-motz izaten zen. Hala, aitzurrarekin lurraren azalenean zatia hartzen zuten, belar motz eta guzti, eta alfonbra itxurako lur zati hori, zotala, erabiltzen zuten Putzuxarko putzuko hormak eraikitzeko, hargorriarekin batera.

Harria eta zotala; harria eta zotala.

Iturriaren bueltan-bueltan hargorria jarri eta horma txiki bat sortzeak ura lur azpitik ateratzen den eremua inguratzea ekarriko luke, baina hori ez da nahikoa ura pilatzeko. Izan ere, harrien zirrikietatik barrena alde egingo baitzuen urak. Hala, zulo horiek estaltzeko zementurik ezean, zotala erabiltzen zuten harri arteko tarteak tapatu eta iragazkaitzeko. Zotala jarri, eta ondoren harria jarriko zen, eta ondoren, berriz, harria, eta zotala, eta harria... hala, iturburu inguratuko zuen egitura eraikiaz, eta uraren alde egiteko aukerarik eman gabe, ura pilatzen eta putzua sortzen joango zen. Eta hala, iturburuak izena hartuko zuen: Putzuxar.

Putzuxarko putzua, hargorritz eta zotalez inguratua (argazkia: Iñaki Sanz-Azkue).

Harria, eta kasu honetan, hargorria, inguruko eremu askotan ikusi daiteke eraikuntza txikiak zein handiak egiteko. Hala, horma lehorrak edo zaharrak badira inguruan hargorritz eginak, edota etxeak eta Ereñotzuko eliza bera, harri gorritz eginak. Zotala, ordea, egun gutxiago erabiltzen da, nahiz eta jaso izan dugun iraganean erabiltzen zela. Txondor-plazen inguruan eraikitzen ziren egurrezko txabolen teilatuak egiteko erabiltzen zen sarri garai batean, eta meten goi aldean ere jartzen zen, meta-ziriaren punta egon ohi den lekuan, hori inguratzen, belarra beheko aldera dagoela, kasu honetan. Bi kasuetan iragazkortasuna zen lortu nahi zena. Horiek guztiak Fermin Leizaolak, Aranzadi Zientzia Elkarteko etnografoak jasoak dira eta guri jakinarazitakoak Putzuxarko eraikitzea hobeto ulertzeko.

Eraikitzeko arkitektura tradizionalaren eredu berezi honek inguruko baliabideak erabiltzen zituen horretarako. Gertu zegoen materiala erabiltzen zen; gastu gabekoa. Baina bere alde txarra ere bazuen: maiz berri behar izaten zen, eta tarteka-tarteka ura iragazi egiten zen zotalaren eta harriaren artetik. Urtetan erabili izan zen modua izanda, ordea, garbi dago orduan Putzuxarri ematen zitzaion erabilerarako eraginkorra zela Putzuxarko putzua eta horma sortzeko modu tradizional hura.

“Gobariya” ondo jarri behar.

Putzuxarreko harri guztiak, ordea, ez dira berdinak eta bada bat besteengandik bereizten dena: gobada-harria edo bertakoek deitzen dioten moduan, “gobariya”. Putzuxarko putzuan, oraindik ere han ikus daiteke harri zapal eta handi hura, horma txikiaren goiko aldetik barrualdera, putzu aldera, uretan barneratu arte jartzen zena. Izan ere, gobada-harria *gobara* edo *lixiba*

egiteko erabiltzen zen harria zen. Bertan garbitzen zituzten arropak, maindireak eta bestelakoak, eta harri haren kokapenak, formak eta tamainak egokia behar zuten lanak ondo egiteko.

“Barreñua” bi aiekatik helduta eramaten omen zuten Akolatik Putzuxarrera, kontaktzen zigun Candik, eta “gobariya” ere altueran izaten omen zen eta zuloa utzita, “gerriera” egiteko. Garbitzekoak uretan busti, jaboia gobada-harriaren eman eta ondoan zegoen beste harri zapal batean uzten omen zituzten denak. Lixiba behar bazen, “barreñua”n jartzen omen zituzten lixibarekin, eta bertako harriaren astintzen omen zituzten. Hala ezagutu omen zuten Candik bera ezkondu arte. Duela 50 urte pasa horrela aritzen omen ziren Akola baserrian. Ordena ere beti berdinean egiten omen zuten gobada: maindireetatik hasi, burkoak ondoren eta barrengo arropa gero. Handienetik txikienera zabaltzen omen zuten arropa. Erakutsi zieten moduan; ikasi bezala.

Ura, bizitzaren oinarri.

Putzuxarko iturria, ordea, Akolan bizi zirenen mesederako ez ezik, bertako espezieentzat erabilgarri ere izaten zen. Ur asko zenean, baso-igel gorriak (*Rana temporaria*), Ereñotzun *ingela gorriya* moduan ezagutzen direnak, jartzen omen zituen arrautzak. Hala kontatu zigun Joxek. Izan ere, putzua sortzean, nahi gabean, gizakiak ur-geldoko eremua sortzen baitzuten, anfibioentzat ugaltzeko eremu aproposa.

Eta geroztik ere ikusi izan dira bertan uhandre palma-tuak (*Lissotriton helveticus*), *arrobiyo* edo *lauhankeo* moduan ezagunak herrian. Gizakiak txarrerako ez ezik, onerako ere egin dezakeelako bertako ingurumenaren alde. Kasu honetan, putzua sortuz.

Hori dela eta, 2015ean, Aranzadi Zientzia Elkarrekin, auzokoen laguntzarekin, Putzuxarko putzua berreskuratu zuen eta azpialdean, hargorria, egurra eta zotala erabiliz, beste bi putzu handi egin, mikrohezeguneak sortzeko. Horrekin habitat berriak sortu ziren, inpakturik egin gabe eremuan. Soilik naturak eskaintzen zituen bertako materialak erabiliz.

Aranzadik Putzuxar azpialdean eraikitako putzuak. Egurra, zotala eta hargorria erabiliz (argazkia: Iñaki Sanz-Azkue).

Joxe, Aranzadi Zientzia Elkarteko kideei eta auzotarrei Akolako putzua berreskuratzen laguntzen (argazkia: Iñaki Sanz-Azkue).

Hiztegi oso bat Putzuxarren bueltan.

Putzuxarko ura, alabaina, baserrira ere eraman izaten zen. Antoniok kontatu zigun *"suilla"* (suila) erabiltzen zutela horretarako. Azpian zabalak eta goi aldean estua den egurrezko kubo antzekoa, eta hiru uztai izaten zituen. Ura Putzuxartik hartu eta suilan eramaten omen zuten etxera.

"Kuela" ere izaten omen zen. Hura ere azpitik zabalagoa, eta goiko aldetik estuagoa. Azpian hiru hanka zituen eta zuloa. Eta Putzuxarko bueltan erabiltzen ziren izenak ematen hasi eta atera da hiztegi oso bat, eremuari loturikoa.

*"Tantaia"*k, egur luzeak, erabiltzen omen zituzten orduan, iturriaren inguruan mozturiko haritzen ipurdiak lurretik ateratzeko, esan zigun Antoniok. Horiek lehortzen jarri eta surtako egur moduan erabiltzen omen zituzten. Eta *"amantarrak"* jantzita ibiltzen omen ziren, orduan galtzerdi gutxi zenez, galtzerdien moduan jartzen zirenak.

Zapi gaineko gobara.

2009ko abenduaren 13an Euskal Herriko Bertsolari Txapelketako irabazle izan zen Maialen Lujanbio her-naniarra. Txapela jaso ostean, bakarkako bukaerako agur ahaztezina botatu zuen jendez mukurua zen BEC-en. Bertoaren hasierak hala zioen:

"Gogoratzen naiz lehengo amonen zapi gaineko gobaraz..."

Maialenek botatutako bertsoa ahoz aho ibili zen denbora luzez, eta tartean, euskaldun askoren hiztegiari jada galdua zegoen "gobara" hitza jarri zuen berriz mahai gainean. "Gobada-harri"aren aldamenean, makina bat "gobara" egindako Candik ere ezagutzen zuen Maialenen bertsoa. Eta hargatik eta "gobara" hitzagatik galdetuta, hala botatu zuen: "guk garai batean ikasi genituen gauzak, gazteei ez zaizkie orain entzuten". Esaldi sinple horren barruan, ordea, bada pisu handiko gai bat. Izan ere, gertuko ondarearen eta kulturaren ezagutzak bizi garen eremuko identitatean murgiltzen laguntzen gaitu, eta horrek, era berean, komunitate baten partaide sentituarazi. Putzuxar izan zenaren, eta haren inguruan zegoen ezagutzaren transmisioak lagunduko du hura hobeto ulertzen, eta horrek, era berean, gizartearen memorian gordetzen. Memoria kolektiboan mantentzen den bitartean ez dugulako ahaztuko, ez lekuak duen balioa, ez etxeko txorrota irekitzen dugun bakoitzean ura eskura izatea den luxua ere.

10.

Apuntes sobre la II Guerra Carlista, 1872 – 1876: EL “ASEDIO” DE HERNANI FIESTA DEL DOS DE JUNIO

Hasta 1935 se celebraba en Hernani, desde 1875 y casi ininterrumpidamente, la fiesta, los festejos, del Dos de Junio, en conmemoración de la liberación de la villa, el 2 de junio de 1874, del “asedio” padecido en el contexto de la II Guerra Carlista (1872 – 1876).

“Événements d’Espagne. Un dimanche sur la place... La fandango et la transport des blessés / Eventos en España. Un domingo en la plaza... Fandango y transporte de los heridos” (L’univers illustré. 1874).

II GUERRA CARLISTA (1872 - 1876): EL "ASEDIO" DE HERNANI

Tras varios intentos de sublevación fallidos, el 20 de diciembre de 1872 dio comienzo la II Guerra Carlista en los territorios vascos (tercera en España); finalizaría el 27 de febrero de 1876 con la salida a Francia de Don Carlos, pretendiente al trono de España.

Antes, en 1868, tras un golpe de estado protagonizado por varios militares progresistas, Isabel II abandonó España, y dio comienzo un periodo convulso, cuando menos, en la política española, con sucesión de intrigas, pronunciamientos..., la promulgación de una nueva constitución (1869 febrero 11), el reinado de Amadeo I de Saboya (1870 noviembre 16 - 1873 febrero 11), la I República (... - 1874 diciembre 29). Y

la "proclamación" de Carlos Borbón y Austria (Carlos VII) como sucesor de la monarquía tradicional, defensor frente al liberalismo, de los fueros, usos y costumbres.

Esa inestabilidad, la sucesión de algaradas y protestas carlistas... llevó, ante la incapacidad de las fuerzas militares gubernamentales para mantener el orden público, a la creación de milicias de defensa. En Hernani, los liberales formaron un batallón de *Voluntarios por la libertad*, que el 2 de febrero de 1871 juró fidelidad y obediencia al rey Amadeo I de Saboya, a la Constitución, y desfiló por la localidad:

"Acta del Juramento de fidelidad y obediencia a S.M. Dn. Amadeo 1º, por los Voluntarios de la libertad de Hernani.

En la Sala Consistorial de esta villa de Hernani, siendo las doce de la mañana de este día dos de Febrero de mil ochocientos setenta y uno, se presentó ante mi el Secretario del Ayuntamiento, el Señor Dn. Enrique Lemos Alcalde primero popular y dijo, que habiéndose reunido la fuerza de los Voluntarios de la libertad en su totalidad en la Plaza Mayor de gala, y en orden de formación, se situó al frente de ellas, y sacando la bandera del Municipio uno de los oficiales, por conocer los Voluntarios de una propia y con las formalidades ordenadas guardan la semejante Acto, les exigió el juramento de fidelidad y obediencia a S. M. Dn. Amadeo 1º Rey Constitucional de España, elegido y proclamado por los Cortes Constituyentes de la Nación. Contestaron todos si juro. En seguida se victoreo al Rey Dn. Amadeo, a la Constitución de Sesenta y nueve, desfilando acto continuo por delante de la Casa Consistorial. Para que esta función cívica tuviera toda la solemnidad posible, asistió también la Música de los aficionados, siendo grande el entusiasmo que manifestó el publico.

Con lo que dio fin a esta Acta que la firma dicho Señor Alcalde, de que certifico yo el Secretario.

*Enrique Lemos
Ramón Cendoya¹.*

1 HUA / AMH // E-5-II-13/2. II Guerra Civil (Carlista). Actas y reglamentos de la milicia de voluntarios. Diario de actividades de la milicia de voluntarios. 1871 - 1876.

Disponían de un cañón en la torre de la iglesia, custodiado por varios hombres, y comenzaron a establecer puntos de defensa, sobre todo en el casco urbano, y a llevar a cabo "guardias, retenes, patrullas, vigilancia..." junto con "los paisanos agregados a dicha fuerza con motivo de la sublevación carlista"², dirigidas desde su "acuartelamiento" en la casa consistorial.

Ese es el contexto político y social en el que el 20 de diciembre de 1872 dio comienzo la II Guerra Carlista. Con el avance de la contienda, en el verano de 1873 los carlistas dieron inicio a una ofensiva sobre Guipúzcoa que les llevó a ocupar la práctica totalidad del territorio, salvo San Sebastián y otras localidades más o menos importantes, entre ellas Hernani.

Hernani se había convertido en un lugar estratégico que imposibilitaba el cerco sobre San Sebastián, sobre la capital guipuzcoana, a la vez que impedía la intendencia carlista. Es por ello que no tardó en convertirse en objetivo carlista, especialmente tras el levantamiento del *Sitio de Bilbao* el 2 de mayo de 1874. Ello permitió que el ejército del Norte carlista trasladara numerosos efectivos, materiales y humanos, a Guipúzcoa, destinados gran parte de ellos, al asedio de la villa.

El conocido como *sitio* o *asedio* de Hernani, dio comienzo el 29 de mayo de 1874; cercando las tropas carlistas Hernani con intenso fuego de artillería de hasta 15 baterías, desde los altos y lugares circundantes de Oriamendi, Buruntza, Azkorte, Santiagomendi, Arbiza Portu, Antonenea, Arrikarte... En contrapartida, los defensores de la plaza contaron con el bastión del fuerte de Santa Bárbara.

La población de Hernani resistió estoicamente el asedio, defendida por el ejército (fuerzas gubernamentales) liberal, y hernaniarras movilizados o *voluntarios por la libertad*. Fue numerosa la movilización de voluntarios hernaniarras³, compañía que comandaron, en distintos momentos, Manuel Sánchez Salvador o Ruperto Erice Murua.

2 *Ibidem*.

3 HUA / AMH // E-5-II-13/3. II Guerra Civil (Carlista). Hoja de servicios de los miembros de la compañía de voluntarios. 1877 - 1882.

Muchos fueron los hernaniarras que formaron parte de la compañía de *Voluntarios por la Libertad* de Hernani, o hernaniarras, voluntarios sedentarios, que contribuyeron a la defensa de la villa durante la II Guerra Carlista (1872 - 1876)

Adarraga, José

Alberdi, Francisco

Alberdi, Leon

Amas, José

Ameztoy, José Antonio

Apaolaza, Felipe

Arcelus, Francisco

Argarate, Juan José

Argarate, Miguel Cruz

Arizmendi, Agustín

Arizpe, Cruz

Arizpe, José Domingo

Arostegui, Joaquín

Arrieta, Antonio

Arrieta, Manuel

Arrozpide, José M.

Arrozpide, Pablo

Arsuaga, José

Azcue, Ramón

Azcune, Ignacio

Barandiaran, Juan Ignacio

Barrenechea, José Antonio

Barrio, Francisco

Barrio, Pedro

Bengoechea, Manuel

Bengoechea, Pedro

Beroiz, Ignacio M^a

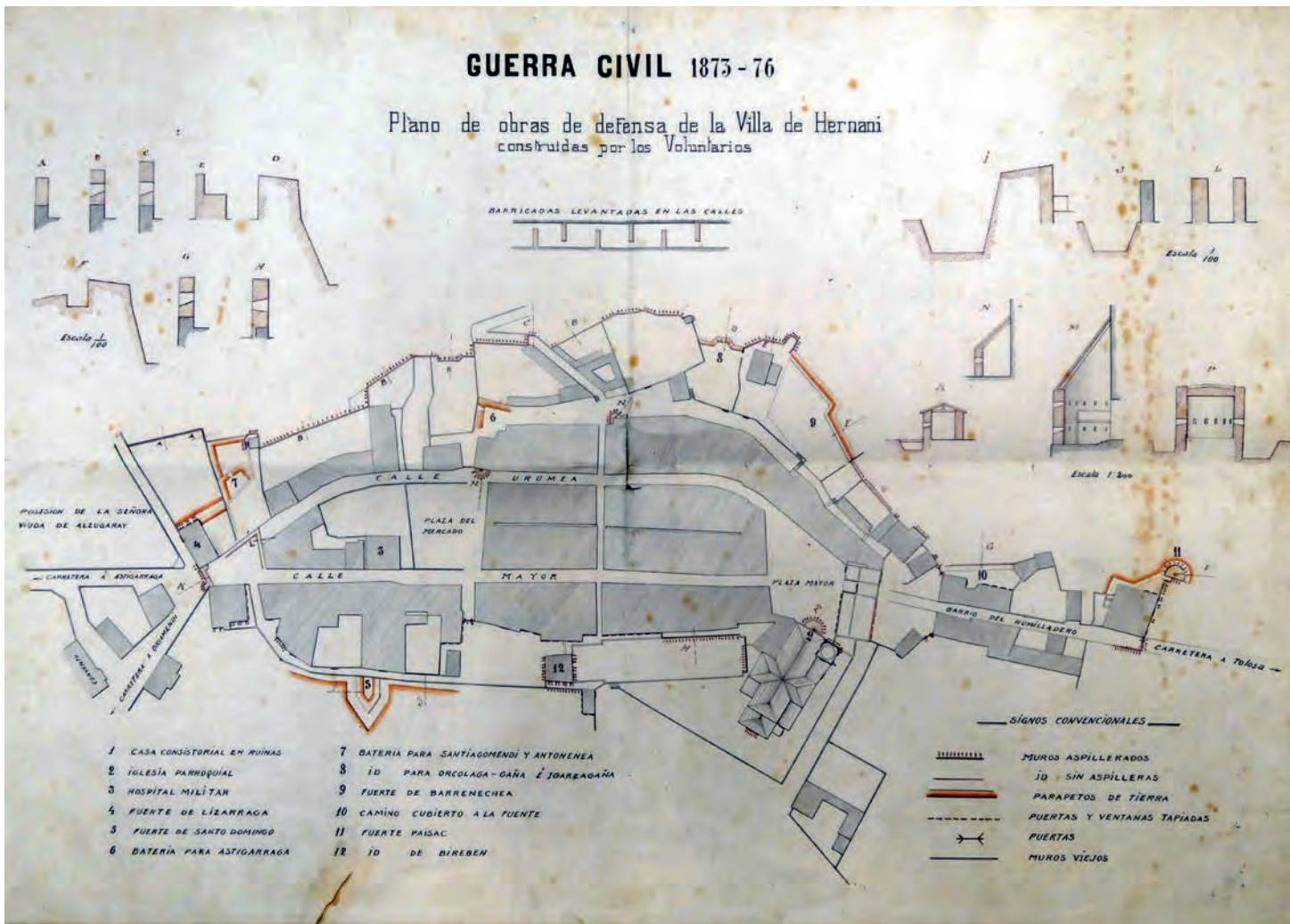
Beroiz, José M.

Beroiz, Martín

Bireben, Alberto

Bizcarrondo, Ciriaco

Casas, Leon	Gaztañondo, Juan	Olanea, Manuel
Cendoya, German	Goicoechea, Hermenegildo	Olano, Ramón
Cendoya, J. Luis	Hernández, Eduardo	Olaondo, Domingo
Cendoya, Manuel	Imaz, Ignacio	Olarra, José
Cendoya, Ramón	Inchausti, Tomás	Olarra, Manuel
Cortadi, Antonio	Iradi, Manuel	Olascoaga, Cayetano
Cortajarena, Antonio	Iraola, Ignacio Antonio	Ollo, Francisco
Darpón, Bautista	Iraola, Lino	Oteiza, Domingo
Echaniz, Juan	Iraola, Luis	Recalde, Juan
Echave, José	Irazu, Vicente	Rojo, Francisco
Echenique, Francisco	Iriarte, Angel	Ruiz, Benito
Echeverria, Enrique	Iribarren, Pio	Sagastume, Joaquín
Echeverria, José M.	Irigoyen, Antonio	Sagastume, Luis
Echeverria, Manuel	Irurtia, Pedro	Saldias, Eulogio
Echeveste, José	Iturriza, Faustino	San Sebastián, Agustín
Egaña, Bautista	Izurza, Angel	Sánchez Salvador, Manuel
Egaña, José	Juangorena, Miguel M.	Santa Cruz, Teodoro
Eguilegor, Cayetano	Larrañaga, José	Sarasola, José Joaquín
Erausquin, José Miguel	Larreta, Geronimo	Sarasola, Manuel
Erausquin, Nicolás	Lecuona, Esteban	Sorbet, Anacleto
Erausquin, Teodoro	Lecuona, Antonio M.	Sorbet, Manuel
Erice, Ruperto	Liceaga, Ignacio	Toledo, Carlos
Espelosin, José Juan	Liceaga, Miguel J.	Toledo, José M.
Ezcamendi, Cayetano	Lujambio, Eusebio	Ugalde, Felipe
Ezcamendi, Francisco	Manrique, Pablo	Ugalde, J.
Fernández, José Antonio	Manterola, Joaquín	Ugalde, Manuel
Fernández, Martín	Martín, José	Ugalde, Matias
Gabarain, José M ^a	Michelena, Cayetano	Ugalde, Nicolás
Gainzarain, José Joaquín	Michelena, José	Urcelay, Martín
Galardi, Celestino	Miner, Ignacio	Urrezti, José Joaquín
Galardi, Martín	Miner, J.	Urruzola, Faustino
Gamborena, José	Miner, Pedro	Usarraga, Geronimo
Garin, Faustino	Miranda, Esteban	Zabala, José
Garin, Ignacio	Montero, Manuel	Zapiain, José cayetano
Garin, José M.	Mugica, Ramón	Zapirain, Manuel
Garin, Mateo	Murua, José	Zaragüeta, Román
Garin, Miguel	Mutio, José	Zuaznabar, Fermin
Garin, Valentin	Ochotorena, Joaquín	Zubillaga, Francisco
Garmendia, Dionisio	Olaizola, Manuel	Zubillaga, José Domingo
Gavarain, José	Olanea, José	Zubillaga, Manuel

Plano de fortificaciones de la villa de Hernani, 1873 - 1876⁴.

La villa, que aún mantenía en gran parte su recinto amurallado medieval, fue fortificada con muros de mampostería, baterías de artillería, zonas fuertes o *cuarteles*... en varios edificios y puntos estratégicos. En su interior, se instalaron barricadas y puntos de vigilancia, caso de la iglesia parroquial.

A finales de mayo de 1874, el 29 de mayo de 1874, Hernani estaba sitiada y sometida al fuego de artillería carlista. Y enseguida se produjeron los primeros enfrentamientos con el objetivo de levantar el cerco... defendiéndose Hernani, además de por la batería de artillería instalada en Santa Bárbara, también por las posicionadas en el alto de Montevideo. Ese día se lanzaron sobre la villa "190 balas y 350 granadas". Finalmente, los carlistas se retiraron a San Sebastián donde se rindieron esa misma noche del 29 de mayo de 1874. Pero el cañoneo perduró tres días más, días en los que los *voluntarios por la libertad* de Hernani siguieron contrarrestando los ataques, y la población aguantándolos estoicamente.

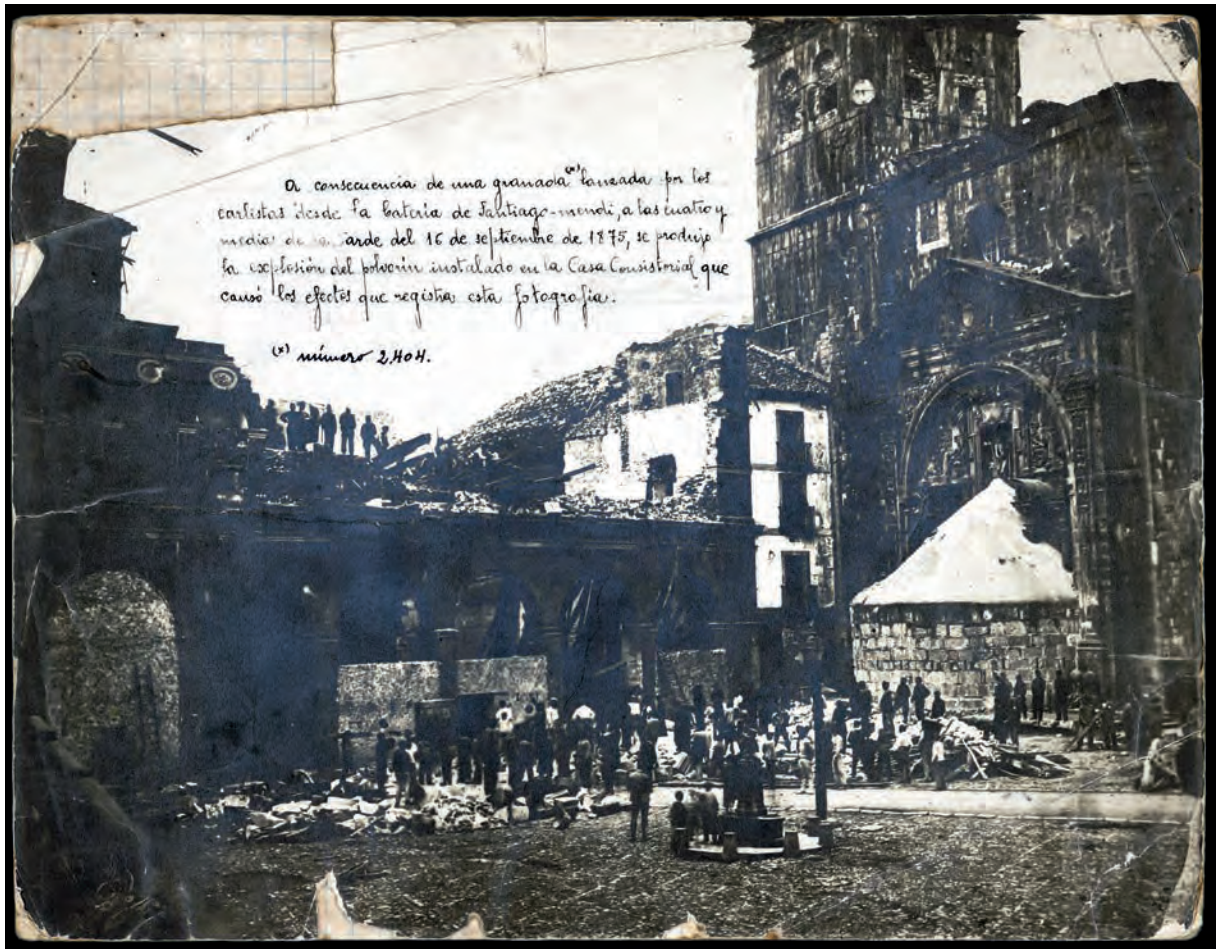
4 HUA / AMH // E-5-II-40/1. Guerra Civil (Carlita), 1872 - 1912. Guerra Civil 1873 - 1876: plano de obras de defensa (fortificaciones) de la villa de Hernani construidas por los voluntarios.

"Événements d'Espagne. Bombardement d'Hernani par les carlistes / Bombardeo de Hernani por los carlistas" (L'univers illustré. 1874)

El 30 de mayo, tras conocerse la rendición de los sitiadores, se organizó la defensa de la villa, que seguía amenazada por el fuego de artillería carlista, ese intenso fuego seguía siendo contestado desde la batería de Santa Bárbara. El 31 de mayo, continuaron los ataques sobre Hernani... El 1 de junio, "únicamente" cayeron sobre la localidad "158 balas y fuego de fusilería". Y el 2 de junio, finalmente se retiraron los sitiadores... "dejando como rastro el incendio de una casa en la plaza que ocasionó tres muertos y veinte heridos"

Aunque el sitio terminó el 2 de junio de 1874, no por eso Hernani dejó de padecer asedio, asedio de artillería que perduraría meses... caso del fuego de artillería que lanzado desde Santiagomendi el 16 de septiembre de 1875, hizo estallar el polvorín instalado en el ayuntamiento, y que causó varios fallecidos y una treintena de heridos.

*"A consecuencia de la granada (*número 2.404) lanzada por los carlistas desde la batería de Santiagomendi, a las cuatro y media de la tarde del 16 de septiembre de 1875, se produjo la explosión del polvorín instalado en la Casa Consistorial que causó los efectos que registra esta fotografía".*

No es fácil cuantificar los daños y víctimas que el *asedio de Hernani* y la guerra produjeron sobre la localidad y habitantes de Hernani. Las cifras son dispares dependiendo de las fuentes y autores consultados. Aguirre Sorondo habla de que "... en un memorial que dirigió la villa a la corte una vez concluida la contienda, se afirma que durante el sitio de dispararon 1.368 proyectiles y a cambio los carlistas lanzaron 2.165 granadas...". Blas Zuleta habla de "un total de 8.803" [disparos].

Vestigios del asedio padecido por la villa podemos localizarlos en la fachada de la casa de Atzieta kalea 39: dos proyectiles lanzados, con toda probabilidad, desde las baterías carlistas ubicadas en Santiagomendi.

El balance final de la Segunda Guerra carlista, según el mismo autor, Blas Zuleta, fue:

	Muertos	Heridos
Población militar	47	146
Población civil - Niños	16 (4 niños)	52 (11 niños)

Proyectiles en la fachada de Atzieta kalea 39.

Y apunta también, que "de 174 caseríos que tenía Hernani, 12 fueron destruidos, 14 quedaron inhabitables y solo diez permanecieron intactos".

Y finalmente, Blas Zuleta calcula el costo de la contienda y asedio, elevándolo a 373.539 ptas.

	Costo
Sostenimiento de voluntarios	69.564 ptas.
Adelantos al ejercito	197.400 ptas.
Obras de fortificación	66.875 ptas.
Obras varias	25.700 ptas.
Leña para los alojados	14.000 ptas.

Alfonso XII fue proclamado rey el 29 de diciembre de 1874. Y a los meses, el 21 de septiembre de 1875, concedió a Hernani el título de INVICTA "en atención al relevante merito contraído por la villa de Hernani, fuerte baluarte de los liberales durante la guerra civil presente contra los reiterados ataques de las facciones que ansiosamente deseaban su posesión".

La relevancia que llegó a tener lo acontecido en Hernani durante la II Guerra Carlista conmovió la opinión guipuzcoana, llegando el Ayuntamiento de San Sebastián a otorgar a Hernani el nombre de una de las calles de la ciudad, la anteriormente llamada Calle Aduana; iniciativa que fue secundada en otras poblaciones, caso también de Bilbao... Madrid.

Es de entonces el zortziko "Hernani":

Libertade maitea
bandera santua
Ichu ezquergabeac
abotan artua
Ez zarade erorico
egon segurua
Urmeco inguruan
zaude landatu.

... durante algunos años esta fue la letra que se cantó en Hernani al son de la "Marcha de Hernani", "Marcha de los liberales" o "Marcha del 2 de junio", cuyo autor desconocemos:

Muino baten gainean sendo eta dotore
Urumea ertzean da zure lekua.
Gora ta gora herria, gora gure Hernani,
toki zoragarria beti maitea.
Leial beldur gabea, zorioneko lurra,
historiaz betea, zure hondarea.

FIESTA DEL DOS DE JUNIO.

En conmemoración del aniversario del levantamiento del sitio que sufrió la villa durante la II Guerra Carlista, comenzó a celebrarse la fiesta del *Dos de junio*, entre 1875 ("*Habiéndose retirado los carlistas del día 2 de junio del año pasado, después de tres días de asedio y bombardeo de esta villa, el Ayuntamiento acordó que se celebre al Aniversario con función de Iglesia, a la que concurrirá en corporación el Ayuntamiento, invitándose también a las autoridades militares; música y fuegos artificiales, y que se dé ración de vino a la fuerza de la Guarnición y una peseta a cada uno de los voluntarios de la villa*"⁶) y 1935.

Además, la villa de Hernani contó con una calle así denominada, "Calle Dos de Junio", nombre que desapareció, se cambió, tras el alzamiento militar que desencadenó en la Guerra de 1936: "... el Ayuntamiento, a propuesta de la presidencia, acuerda dar el nombre... de [Calle] de Navarra a la calle Dos de Junio, poniendo este último cambio en reconocimiento de la Provincia hermana"⁷. También se constituyó una sociedad, denominada "Sociedad 2 de Junio" que en alguna etapa contó con un local, su sede se encontraba, en la *Plaza Mayor*, como vemos en la imagen.

6 HUA / AMH // A-1-17 (H15). Libro de actas del Ayuntamiento, 1871 sep. 03 - 1875 dic. 09. Acta de la sesión celebrada el 13 de mayo de 1875.

7 HUA / AMH // A-1-49 (H47). Libro de actas del Ayuntamiento, 1936 ene. 11 - 1938 dic. 23. Acta de la sesión ordinaria celebrada el 8 de octubre de 1936.

"Sociedad = 2 de Junio", en la fachada de una de las casas de la Plaza Mayor.⁸

Durante los primeros años la fiesta tenía como objeto el homenaje a los supervivientes del asedio. En general, la fiesta comenzaba con dianas, chupinazos y salvas desde el fuerte de Santa Bárbara. Luego, misa, con funeral o *Te Deum*, una recepción en la casa consistorial a la que acudían alcaldes y representantes de muchas localidades. A veces, se organizaron partidos de pelota o conciertos, e invariablemente tenía lugar un banquete, que terminaba, a la tarde, con bailes, y por la noche fuegos artificiales.

8 HUA / ARGAZKIAK // HER02552

HUA / ARGAZKIAK // HER00334.

En la celebración de 1906, el Ayuntamiento remitió una carta al:

"EXCMO ó ILUSTRISIMO Sr. OBISPO de esta Diócesis de VITORIA.

EXCMO SR.

El Ayuntamiento de la Invicta villa de HERNANI en la Provincia de Guipúzcoa, con motivo de la celebración de la fiesta conmemorativa del DOS de Junio, aniversario de la liberación de la Villa, desea este año celebrar MISA de campaña en el paseo de los tilos, acto seguido, bendecir la nueva Bandera confeccionada para este Municipio y en tal atención á VEI.

SUPLICA: se digne autorizar la celebración de la referida ceremonia religiosa.

Es gracia especial que espera alcanzar de VEI, cuya vida guarde DIOS muchos años.

Hernani a 23 de mayo de 1906"⁹

Imagen de la nueva bandera bendecida en 1906.

9 HUA / AMH // B-3-3/7bis (H232/11). Fiestas en conmemoración de la liberación de Hernani del asedio levantado el 2 de junio de 1874. Fiestas del "2 de junio", 1874 - 1935.

A partir de 1914 la fiesta comenzó a decaer debido a que iban falleciendo los voluntarios movilizados supervivientes, y con ello el entusiasmo por su celebración, aun y así, en 1919 la prensa donostiarra recogía:

"Hoy celebra la invicta Hernani la fiesta de su liberación del asedio carlista. A ellos se unen otros liberales que van a darles un fuerte abrazo y a animarles en la pelea. Es fiesta altamente simpática esta de Hernani, a la cual acudimos todos los años con verdadero placer, como acudiremos hoy.

A ella quisiéramos que se uniesen muchos liberales guipuzcoanos, bien haciendo acto de presencia o adhiriéndose, para prestar su calor a aquellos beneméritos patriotas y liberales que supieron tener a raya a la gente reaccionaria.

Hoy más que nunca debemos estar unidos y lanzar el grito de ¡Viva la Libertad! junto a aquellos buenos hernaniarras que nos recibirán con las vibrantes notas del Himno de Riego y otros cantos liberales.

¡A Hernani pues, a gritar Viva la Libertad!"¹⁰

La fiesta sufrió persecución durante la dictadura de Primo de Rivera¹¹, y volvió a reaparecer durante la II República. En 1931 asistieron a esta fiesta los Gobernadores civil y militar de San Sebastián, y en 1933 el Gobernador Civil y las Comisiones Gestoras de Guipúzcoa y Navarra con sus respectivos presidentes. Ya se notaba la ausencia de veteranos, fallecidos la mayor parte de ellos... y el entusiasmo por su celebración fue decayendo. Desaparecería definitivamente en 1935, año en que se celebró por última vez.

BIBLIOGRAFÍA

- AGUIRRE SORONDO, Antxon. *Hernani eta hernaniarrak. Mendeetako zertzeladak / Hernani y los hernaniarras. Retazos de siglos*. Donostia - San Sebastián. KUTXA Fundazioa / Fundación. 1998.
- BLAS ZULETA, Luis. *Hernani entre dos guerras, 1872 - 1936. Medio siglo de la vida de Hernani*. Hernani. Kultura / Euskara Batzordea. Hernaniko Udala. 1985.
- GARCÍA de POLAVIEJA CÁRDENAS, Carlos María. *La aportación de Guipúzcoa a la causa carlista en la tercera guerra (1872 - 1876)*.
- <https://mikelatz.blogspot.com/2016/02/>
- RECONDO BRAVO, José Antonio. *La segunda guerra carlista (1872-1876): San Sebastián ante la amenaza carlista*. Michelena Artes Gráficas S.L. Astigarraga. 2018
- RECONDO BRAVO, José Antonio. *La segunda guerra carlista en Gipuzkoa (1872-1876). Tolosa y San Sebastián: dos modelos contrapuestos ante la amenaza carlista*. Michelena Artes Gráficas S.L. Astigarraga. 2018

FUENTES

- HUA / Hernaniko Udal Artxiboa. Fondo histórico / Fondo fotográfico.

¹⁰ https://www.revistasansebastian.com/es/noticias/pagina_2/2019/06/02/130/fiesta-de-la-libertad-en-hernani.php

¹¹ La dictadura de Primo de Rivera fue una etapa de la historia política de España, un régimen político autoritario que suspendió la Constitución de 1876 y gobernó el país con la aprobación del rey Alfonso XIII. Surgió tras el golpe de estado del capitán general de Cataluña Miguel Primo de Rivera, el 13 de septiembre de 1923, hasta la dimisión de este el 28 de enero de 1930. El rey Alfonso XIII nombró en su lugar a Damaso Berenguer (su hermano Fernando Berenguer, también militar, fue asesinado en Hernani, en villa Albornia, Antzinoa auzoa, en 1934), con quien se inició el periodo conocido como "dictablanda". Poco después, las elecciones municipales de 1931 llevaron a la proclamación de la II República y el fin de la monarquía el 14 de abril de 1931.

HERNANI
CRÓNICA 2022-2023 KRONIKA

HERNANI

CRÓNICA 2022-2023 KRONIKA

2022

URTARRILA / ENERO

- El número de hernaniarras es, a enero de 2022, de 20.516 / 20.370 (EUSTAT / INE).
- Udaleko 2022ko aurrekontua: 31148.000 euro.
- "Erosi herrian, herrikoa eta euskaraz" kanpaina abian da (Hernaniko Udala - BERRIAK - DOBERA Euskara Elkarte / Euskara ari du!).
- Santa Barbara Elkarteak 75 urte betetzen du 2022an.
- RENFE / ADIF invertirá a lo largo de año 1:075.000 euros, destinados a la estación Hernani - Centro (apeadero). Y abordará obras de ampliación entre el apeadero y la estación, obras para la instalación de un tercer carril que provocan el cambio de los horarios en los servicios de cercanías, y cortes puntuales en el servicio.
- Aratz Ikastetxea *Kristau Eskola* izateari utzi, eta *ikastola* izango da aurrerantzean.

URTARRILAK 1

- **LABI Batzordeak abenduaren 2021eko bukaeran ezarritako neurriak indarren jarraitzen dute (urtarrilaren 28 arte): %60ra murriztea taberna eta jatetxeetako aforoak, barran kontsumitzeko debekua, itxiera ordutegia 01:00etara mugatzea, eta gehienez 10 laguneko taldetan elkartu ahal izatea.**
- Udal Txistulari Banda: Urte Berri eguneko diana, azkenekoa Patxi

Apeztearentzat eta Joseba San Sebastianentzat: 56 eta 51 urte egin dituzte bandan, hurrenez hurren. Omenaldia egin diote Milagrosan.

URTARRILAK 2 ENERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 4.874,78.

URTARRILAK 5 ENERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 5.754,32.
- Kabalgatarik ez, baina Hernaniko Udal Musika Bandaren eta Txistulari Bandaren kale buelta(k): "*Erregeak datoz*".

URTARRILAK 7 ENERO

(ostiralero)

- Euskal preso eta iheslarien esku-bideen aldeko urteko aurreneko kontzentrazioa (Hernaniko preso eta iheslarien senide eta lagunak).

URTARRILAK 8 ENERO

- Bilbon egitekoa zen euskal preso eskubideen aldeko manifestazioa, herriz herri: Hernanin, *Elkarbizitzarako, bakerako, etxerako bidean* lelopean, Gudarien plazatik abiatuta (SARE).
- **Covid paserik ez, gune librea - Osasuna, askatasuna eta egia: pasaporterik ez! lemapean, manifestazioa Gudarien plazatik (Ginkgo Batzarra).**

URTARRILAK 9 ENERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 6.966,81.
- Kontxi Urdanpilleta, Elur-Txori elkarteko presidentea, aurreneko emakumea.

URTARRILAK 10 ENERO

- Euriteen ondorioz, berriro atara da Urumea ibaia... Zenbait bide itxita lur-jausiengatik. Zubipe y Landare berriro urpean.

12 ENERO ENERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 7.145,70.

URTARRILAK 13 ENERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - La Diputación Foral de Gipuzkoa aprueba el reparto 25,1 millones de fondos antiCOVID a los Ayuntamientos de Gipuzkoa: Hernani recibirá 691.420,93 euros (se trata de fondos extraordinarios destinados a la autonomías por el Gobierno de España).
- Tuteran izandako hilketa dela eta, kontzentrazioa Plaza Berrian: "Matxismoak hiltzen gaitu" (Hernaniko Koordinadora Feminista).

URTARRILAK 15 ENERO

- Hernaniko erretiratu eta pentsiodunen kolektiboak lau (4) urte bete du

kalean, bere aldarrikapenen defentsan (astelehenero biltzen da udal-letzeko arkupetan).

- Lurreko Produktu ekologikoen dendak atek itxi ditu; aurrerantzean HERRILUR Kontsumo Taldearen egoitza izango da: herriko ekoizleen produktuak eskuragarri.

URTARRILAK 16 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 6.380,44.

URTARRILAK 17 ENERO

- *Auzozaintza*. Hernaniko Udalak, *Zabalduz* eta *Maitelan* kooperatibekin elkarlanean, sare publiko-komunitarioa jarriko du martxan adinekoen bakardade egoerari aurre egiteko. Zikuñaga, Etxeberri eta Portu-Elizatxo auzoetan egingo dira aurreneko frogak (egitasmoaren nondik norakoak azaltzeko, hitzaldia Biteri kultur etxean, urtarrilaren 20an).
- Estatutuak onartuta, Beterri-Buruntza Mankomunitatea eratu da, "eskalde gisa garapen sozialaren eta ekonomikoaren arloan jarduteko". Buruntzaldea era la única comarca de Gipuzkoa que carecía de una entidad así.

URTARRILAK 18 ENERO

- Xabier Lertxundi Asteasuinzarra Hernaniko alkateak parte hartzen du *La recollida porta a porta: l' hora de les ciutats* (Atez ateko bilketa: hirien garaia) jardunaldian, Barzelonan: Hernaniko esperientzia azaltzen du.

URTARRILAK 19 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 5.684,75.

URTARRILAK 20 ENERO

- La presa hernaniarra Itsaso Zaldua Iriberrri, en prisión, comparece ante la Audiencia Nacional imputada por haber participado en el asesinato de dos ertzainas en Beasain en 2001.

URTARRILAK 21 ENERO

- EnHerKom - Hernaniko Energia Berriztagarrien Komunitatearen batzar eratzaillea ITULORA Elkarlan Sorgunean.
- Txotx irekierarik ez, baina sagardotegi denboraldia hasi da... Hernaniko Udalak, neurriak hartzeaz gain, hainbat zerbitzu indartu ditu. Jarrera matxista eta arrazisten kontrako kanpaina. Bota Bertsoa! VIII. bertso paper lehiaketa txikia martxan da: *Berriro itzuliko baliz...* (DOBERA Euskara Elkartea). LurraldeBus refuerza sus servicios los sábados de la temporada...

URTARRILAK 23 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 4.541,84.

URTARRILAK 25 ENERO

- Espainiako Espetxe Zuzendaritzak iragarritakoaren arabera, Gotzon Aranburu eta Imanol Miner preso hernaniarrak Dueñasetik (Palentzia) eta Duesotik (Kantabria) Zaballara.

URTARRILAK 26 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 3.990,26.
- Se contabilizan 33 casos activos de la residencia Santa María Magdalena.

URTARRILAK 28 - 30 ENERO

- "Elkartasun borobila", fiesta solidaria en apoyo a/de Luis Montero en Txantxilla auzoa: "Pitu", hernaniarra de 50 años, padece desde hace 5 la enfermedad ELA.

URTARRILAK 29 ENERO

- Auzoko eta Urumea bailarako "Identitate eta ondarea" gaien inguruko aurkezpena Ereñotzun, herritarrek aktibatzen eta herri mugimendua sortzeko (OLAK Auzo Elkartea).
- "Mundu berri bat guztiontzat" egitasmoaren bigarren bideoklip sortaren aurkezpena Biteri kultur etxean (Bizipoza Elkartea).

URTARRILAK 31 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 3.647,39.
- URA - Agencia Vasca del Agua acometerá una inversión de 33 millones de euros en Gipuzkoa (periodo 2022 - 2027) con el objetivo de reducir el riesgo de inundaciones: 7,3 millones destinados a la defensa ante inundaciones en la cuenca del Urumea, en el tramo Akarregi - Ergobia.

OTSAILA / FEBRERO

- Hernaniko Udalak 50.000 euroko dirulaguntza emango dio HENASE Elkarteari, dituen erronkak gauzatu ahal izateko: herriko "nekazaritza eta abeltzaintza jarduera ekonomikoaren, enpleguaren eta paisaiaren sustapenerako eragile-gisa dinamizatzea".
- El Ministerio de Industria, Comercio y Turismo concede a Hernani una ayuda de 138.895,20 euros para apoyo a mercados en zonas urbanas comerciales (Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia - Programa *Next Generation* de la Comunidad Europea). Se destinarán, entre otros a la peatonalización de Urbietza kalea, la creación de un escaparate digital del comercio hernaniarra, y a programas de formación para comerciantes.
- Kulturarteko Plaza Feministaren *Gobara* podcast-a (feminismoaz eta arrazakeriaz) entzungai da *hernani.eus/gobara* webgunean. Hilabetero pieza bat kaleratuko da.
- La Diputación anuncia que cubrirá con 1,3 millones el déficit de los servicios de transporte urbano de los municipios integrados en el sistema MUGI de billete único, intentando reforzar la apuesta por el transporte público y su interoperabilidad con las líneas interurbanas; a Hernani destinará 56.160 euros.
- Ereñotzuko *Irrintzi* taberna, berriro zabalik, lehiaketa esleitu ondoren.

- Hernaniko Udalak eta EKHILUR Kooperatiba Elkarteak hitzarmena sinatu dute, *Hernani burujabe* herri-proiektuaren baitan, *Ekhi* tokiko moneta sozializatze eta erabiltzeko ekintzak egiteko. Ordainketa sistema digital honekin helburua herrian kontsumitzea eta gastatzea da. Horretarako EKHILUR asmorik gabeko Kooperatibak 28.900 euroko dirulaguntza jasoko du.

OTSAILAK 1 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - COVID ziurtagiriaren erabilera luzatzea baztertu du Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Auzitegi Nagusiak. Únicamente se solicitará en adelante, en establecimientos de ocio nocturno (desde las 22:00 h.) y en restaurantes con capacidad superior a 50 comensales.

OTSAILAK 2 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 3.374,08.
- Gabonetako etaldia ondoren, adinako pertsonen zuzendutako *Ttapa-ttapa* egitasmoa, berriro martxan.

OTSAILAK 4 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Euskadi retira el "pasaporte covid".

OTSAILAK 6 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 2.911,95.

OTSAILAK 8 FEBRERO

- "Ticket Bai"ri buruzko prestakuntza saioa ostalarientzat Biteri kultur etxean (Gipuzkoako Ostalaritza Elkarte - BERRIAK - Gipuzkoako Foru Aldundia).

OTSAILAK 9 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 2.355,40.

OTSAILAK 10 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - La mascarilla deja de ser obligatoria en exteriores.

OTSAILAK 12 FEBRERO

- Ereñotzu Auzo Udala. Urteko aurrekontua: 952.440,52 euro: futbol zelaiko eremua eraldatzea izango da inbertsio nabarmena.

OTSAILAK 13 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.674,62.
- Hernaniko SORTUK "torturaren egia" argitara atera nahi du, eta kaleratzen ditu hainbat datu. ARANZADik egingako txosten baten arabera, guztira 215 tortura kasu egon dira, 184 hernaniarrek salatu eta sufritutakoak.

OTSAILAK 14 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Euskadi desactiva la emergencia sanitaria y elimina todas las restricciones en vigor: solo se mantiene la obligatoriedad de la mascarilla en espacios interiores.

OTSAILAK 15 FEBRERO

- FFFM Fondo Foral de Financiación Municipal. Los Ayuntamientos guipuzcoanos, tras una mejor evolución recaudatoria foral, percibirán 582 millones; Hernani: 15.970.904,46 euros (+ 2,307.925,68).

OTSAILAK 16 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.381,44.
- La obra del autor británico Thomas J. Price "Reaching Out" en Chillida Leku, hasta el 30 de mayo: escultura de bronce, de 3 m. de altura y 420 kg. de una joven negra que mira su teléfono móvil y que "dialoga" con las piezas del escultor donostiarra allí expuestas.

OTSAILAK 17 FEBRERO

- Auto baten eta kamioa baten arteko istripua A-15 errepidean, Karabel auzoaren parean; autoa iraulita gelditu da, eta gidaria... Donostiako ospitalera.

OTSAILAK 17 - 18 FEBRERO

- *Stock Azoka* Plaza Berrian (BERRIAK Elkarte).

OTSAILAK 19 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.028,62.
- *Azoka Burujabea* Atsegindegi plaza: "Eman pausua eraldaketara".
- Comparsa de Caldereros (*Ginko* Batzarra).

OTSAILAK 20/25 FEBRERO

MARTXOAK 1 MARZO

- *Hernaniko Inauteriak 2022.*

OTSAILAK 22 FEBRERO

- Udal Osoko Bilkura udaletxean: zerga ordenantzen aldaketa(k), zuzeneko dirulaguntzei buruzko proposamena... %1,5eko igoera hainbat tasatan. Telekomunikazio azpiegiturak hobetzeari buruzko mozioa (testu bateratua udal talde politiko guztien artean): herriko hainbat gunetan "arrakala digitala" agerikoa dela ikusita, konpromisoak hartu ditu Udalak.

OTSAILAK 24 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 849,73.
- La empresa COUTH Industrial Marketing Systems, finalmente se instalará en el parque tecnológico de Galarreta, tras un acuerdo entre la empresa, el Gobierno Vasco y el Ayuntamiento de Hernani. Ocupará una parcela de 3.082 m², donde se levantará un edificio donde la empresa invertirá más de 4,5 millones de euros.
- El Gobierno Vasco, tras el traspaso efectivo de la competencia

de prisiones, concede al tercer grado al preso hernaniarra (residente en Larrabetzu) Unai Fano Aldasoro.

OTSAILAK 26 FEBRERO

- El rugby de competición vuelve 98 días después a Landare (tras las inundaciones de finales de 2021).

OTSAILAK 27 FEBRERO

- Hallado degollado en el monte Andatza (Usurbil), un donostiarra que tras salir de la cárcel el 20 de enero había fijado su residencia en Hernani. Tres personas son detenidas acusadas por el homicidio, dos de ellas ingresan en prisión.

OTSAILAK 28 FEBRERO

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 636,06.
- Hondakin bereziak (atez ateko zerbitzuak jasotzen ez dituen etxeko hondakinak) botatzeko - biltzeko sortutako garbigune mugikorra (erremolkea) aurkeztu du Hernaniko Udalak. Herriko 16 auzo/kaletan, txandaka, kokatuko da.

MARTXOA / MARZO

- 2021eko maiatzean abian jarritako *Zero Zabor Hozkailua* proiektuan (Aratz Ikastetxea - Langile Ikastola) 3.301 tupper osatu dira (1.121.761 kilogramo janari).
- Espainiako Gobernuak 2.540.046,24 euro banatuko ditu Buruntzaldea eskualdeko udalerrien artean, lehenatasunez pandemiak eragindako kalte ekonomiko eta sozialak konpontzen laguntzeko; horietatik 714.427 euro bideratuko ditu Hernanira.**
- Tratu Onen Herria* proiektuaren baitan kanpaina jarri da martxan, *esker onen sarea* osatzeko (Hernaniko Udaleko Berdintasun Sailak). Zenbait ekimen aurrera ematen dira, ikus daitekeenak *Tratu Onen* kanalean.

MARTXOAK 2/9/18/21

MARZO

- Ahokotasunaren Nazioarteko Jaialdia...* Biteri kultur etxean eta Zikuñaga eta Antziola auzoetako Libgunetan.

MARTXOAK 3 MARZO

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 561,52.
- Cuatro personas (padre y tres hijos) trasladadas al Hospital Donostia consecuencia del incendio producido en su vivienda de/en Larramendi kalea.

MARTXOAK 4 MARZO

- Energia eraginkortasunaren *Passivhaus Classic* ziurtagiria jaso du Kulturarteko Plaza Feministak; birgaitutako eraikin publiko bakarra da estatu osoan.
- V. Landaola Sariak (Landaola Elkar-teak). Hernaniko Udala saritua, *Hernani Burujabe* proiektuaren baitan, multinazionalerikiko menpekotasuna murriztu eta tokiko ekoizpenaren alde lan egiteagatik, elikadura burujabetzan aurrera egiteagatik...

MARTXOAK 4 - 5 MARZO

- Ukraniaren aldeko, eta ukrainarrak laguntzeko, produktu eta beste hainbat beharren bilketa... ,Parten los primeros camiones hacia Polonia - Ucrania. El hernaniarra Yon Pavón recorre más de 5.000 kms para traer a Euskal Herria a 9 ucranianos (8 - 11 de marzo).

MARTXOAK 5 MARZO

- Hezkuntza plazara* plataformaren proposamen-adierazpen aurkezpena Atsegindegi plazan: "Oinarritzko hezkuntza akordioa. Eskubideetatik konpromisora".

MARTXOAK 6 MARZO

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 526,73.

MARTXOAK 7 MARZO

- 2022 martxoak 8, Emakumeen Nazioarteko Eguna (dela eta), "Elkar zainduz arriskutsuak gara! COVID-19aren inpaktua emakumeon bizitzetan" erakusketaren irekiera Kulturarteko Plaza Feministan.**

MARTXOAK 8 MARZO

- Ukraniako gatazka dela eta, udal adierazpen instituzionala (Bozerra-mailen Batzordean udal talde guztiek onartuta). En Hernani viven 33 personas de origen ucraniano, a los que convoca el Ayuntamiento a una reunión el 16 de marzo, en ella que se les informa de/sobre los protocolos puestos en marcha para acoger a personas llegadas desde Ucrania.
- Emakumeen Nazioarteko Eguna.* Manifestazioa; zutabeak Zikuñaga auzotik, Etxeberri auzotik eta Zerbitzu Sozialak egoitza (Kordinadora Feminista).

MARTXOAK 9 MARZO

- La asociación de ertzainas *Mila Esker* homenajea y recuerda en la ertzainetxea de Hernani, a Iñaki Tororika, asesinado en Hernani el 9 de marzo de 2001.

MARTXOAK 10 MARZO

- Euskararen normalizazioa Hernanin: nola egin aurrera?* Gogoeta prozesuaren aurkezpena Biteri kultur etxean (AZTIKER Soziologia Ikerguna).

MARTXOAK 14 MARZO

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 482,01.

MARTXOAK 15 MARZO

- HitzEkin 22. KORRIKA Kulturala* (AEK). *Zinea Euskaraz! Laburbira* Film laburren XIX. emanaldia Biteri kultur etxean (DOBERA Euskara Elkartea).

MARTXOAK 15 - 16 MARZO

- La *calima* eleva la polución triplicando el nivel máximo considerado saludable (50 microgramos/m³) de partículas en suspensión en Hernani se llegan a registrar 156 microgramos/m³.

MARTXOAK 16 MARZO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 432,32.

MARTXOAK 21 MARZO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 491,95.

MARTXOAK 22 - 24 MARZO

- "Uholdeak sortu ditzaketen kalteak saihesteko edo gutxitzeko" hitzarmena sinatu dute Hernaniko Udalak, Club Deportivo Hernanik eta Club Rugby Hernaniko Elkartek: sortzen diren arazoei irtenbide emateko proposamenak aurkeztuko zaizkie URA Agentziari, eta Hernaniko Udalak 2.000.000 euroko erreserba egingo du behar diren obretan inbertitzeko. URA rechaza la solución presentada, que se basaba en dar más altura al muro que separa las instalaciones deportivas del río (nov. 2022).

MARTXOAK 24 MARZO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 482,01.

MARTXOAK 26 MARZO

- Actos de inauguración de la nueva ermita de Zikuñaga.
- Partidos benéficos (para recaudar fondos en favor de Luis Montero Martínez *Pitu*, enfermo de ELA) de pelota y paleta cuero en el frontón del polideportivo.

MARTXOAK 27 MARZO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 462,13.

MARTXOAK 31 MARZO

- "Hesia urraturik" Joxan Goikoetxearen lanaren aurkezpena, Xabier Leteren oroimenez, Donostiako Santa Teresa komentuan.

APIRILA / ABRIL

- IBERPAPEL (Papelería Guipuzcoana de Zicuñaga S.A.) obtiene un beneficio neto de 2,82 millones de euros, en el primer trimestre del año.

APIRILAK 1 ABRIL

- Aldaketak Hiribus zerbitzuan: ordu-tegietan, eta 1. eta 2. lineatan.

APIRILAK 1 - 2 ABRIL

- *Zaintza lanen demokratizazio* antz Jardunaldiak Kulturarteko Plaza Feministan (Hernaniko Udala - Hernani Burujabe).

APIRILAK 2 ABRIL

- 50. urteurrena ospatzeko (2020) Incansables txarangaren kalejira berezia, Gudarien plazatik abiatuta.

APIRILAK 2 / 25 ABRIL

- Langile Ikastolaren 50. urteurrena: 2020an egitekoa zen ikastolaren ibilbideari buruzko antzezlanaren ("Bazen behin... duela 50 + 2 urte... Langile...") Biteri kultur etxean.

APIRILAK 4 ABRIL

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 372,69.

APIRILAK 6 ABRIL

- Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado del preso hernaniarra Garikoitz Arruarte Santa Cruz, de la cárcel de Pamplona a la de Martutene.

APIRILAK 6 - 8 / 10 ABRIL

- *Hitzekin 22*. Korrika Amurriotik Donostiara (martxoak 31 - apirilak 10): *Dino KORRIKA* helduentzako - *Gazte KORRIKA* - *Mikro KORRIKA* eta *KORRIKA Txikia* / *KORRIKA*...

APIRILAK 7 ABRIL

- Larri gaixo dauden presoan aldeko kontzentrazioa anbulatoriaren aurrean (Hernaniko SARE).

APIRILAK 8 ABRIL

- Asamblea anual de ORONA: en 2021 aumentó su facturación hasta los 832 millones de euros (+ 4,1 %), y aumentó sus inversiones un 63 % hasta sumar 26,6 millones; también incrementó, por cuarto año consecutivo, su plantilla, que cuenta con 5.507 trabajadoras/res.

APIRILAK 9 ABRIL

- *Beldur barik* programaren barruan, *autodefentsa feminista eta maskulinitate* tailerra (Udal Berdintasun Saila - Gaztelekua).

APIRILAK 10 - 18 ABRIL

- Aste Santua 2022. Eskaintza turistikoa Hernanin: bisita gidatuak Hernaniko Hiribilduan, Chillida Leku museoan...

APIRILAK 11 ABRIL

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 267,15.

APIRILAK 13 ABRIL

- 7. Hernaniko Sorkuntza Beka (Hernaniko Udala, Kultura Saila). Sari-tuak izan diren lanen aurkezpena: "Arrailak" (Maite Larburu, Ainara Azpiazu *Axpi* eta Oskarbi Sein) eta "Ta argiya iñ zen" (Eli Pagola eta Ainhoa Gutierrez).

APIRILAK 14 ABRIL

- El Departamento de Justicia del Gobierno Vasco califica en tercer grado al preso hernaniarra Gorka Loran Lafourcade; ya se le había concedido con anterioridad, aunque un recurso

de la Fiscalía revocó, y provocó el retraso, de esa progresión.

APIRILAK 20 - 21 ABRIL

- Abisu horia prezipitazio iraunkorrengeatik, euriteengatik. Izandako luizigatik, Iturralde jatetxera doan herribidea itxita.

APIRILAK 23 - 24 ABRIL

- Arrauna. Euskadiko Batel Txapelketa, Sestaon. Hernaniko neska kadeaten batela, Euskadiko txapeldun.

APIRILAK 24 ABRIL

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 170,00.
- Parrokiako Abesbatza: 67 urtetako ibilbidearen ondoren, eta 90 urte betetzeko atarian, agurra Juan Jose Arregi zuzendariari.

APIRILAK 25 ABRIL

- Tilos 7 Pasa* Txapelketa hasi da, lau kategoriatan.

APIRILAK 26 ABRIL

- "Bost teiltatu" emanaldia Biteri kultur etxean (GEURETIK SORTUAK, UDALBILTZA).

APIRILAK 28 ABRIL

- Haurdunaldiko eta jaioberrien arteko dolua ikusgai egiten / Visualizando el duelo gestacional, perinatal y neonatal* hitzaldia Biteri kultur etxean (HAZIAK Elkarte).

MAIATZA / MAYO

- Txirrita Astea* Ereñotzuko Txirrita eskolan: "Txirritaren bueltan gehiago ikasiz" antzezlan, monumentura bisita eta bertsoa saioa(k)... Kultur aniztasunaren eguna, beste herrialdetako kulturak eta eskolak... ezagutzeko.
- ereñotzu.eus* webgunea martxanda: Auzo Udalar buruzko informazioarekin, auzoko albisteak, arreta zerbitzua, egoitza elektronikoa... (Ereñotzu Auzo Udala).

- "Pirinioetako bidea" ekimenean parte hartzeko (eta informazio) mahaiak: uztailaren 2an Pirinioetako 300 gailur argiztatuko dituzte Euskal Herriko eta Kataluniako herritarrek (GURE ESKU - ANC - *Òmnium Cultural* - FEED Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya - Artistes de la República).

MAIATZAK 1 MAYO

- Maiatzaren 1a: eskualde mailako mobilizazioa, manifestazioak (Kontseilu Sozialista / LAB - ERNAI).

MAIATZAK 2 MAYO

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 286,57.
- Ramadan, musulmanen hilabete sakratua, bukatu da; amaierako festa ospatu dute 500 lagunek Atsegin-degi plazan.

MAIATZAK 3 MAYO

- Lan istripua Zikuñaga auzoan, paper fabrikaren atzeko bidean: kamioi batek harrapatuta, garraiolari bat hil da.

MAIATZAK 3/14/17/25

MAYO

- Gorputz Desbideratuen Errebolta* zikloa: *Zinegoak - Gaylesbitrans* Nazioarteko Zinema eta Arte Eszenikoen Jaialdia / Aimar Elosegi Ansa *Moio* kalearen inaugurazioa / LGTBfobiaren kontrako nazioarteko eguneko kontzentrazioa / "Unibertsoetatik multibertsoetara: sigletatik komunitatera" mahai ingurua.

MAIATZAK 4 MAYO

- Tratu Onen Foroaren* 10. edizioa: *Gizonak maskulinitateen kaiolan? Begirada hezitzaile bat* Kulturarteko Plaza Feministan.

MAIATZAK 6 MAYO

- Plaza Berriko transformazio zentroan aldaketak egin behar direla eta, argindar mozketak herriko kaxkoan (IBERDROLA); lapurreta Aralar tabernan.

- Tabernetako Bertsolari Txapelketa Garin tabernan: *Oxan* txapeldun.

MAIATZAK 8 MAYO

- Simon Etxeberria *Ximon*-i omenaldia (2020 urtean hil zen), Otsuenea sagardotegian (Osiñagako Auzo Elkarte).

MAIATZAK 9 MAYO

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 354,58.
- LurraldeBus aumenta la frecuencia y amplía horarios en Buruntzaldea, en la línea BU05.

MAIATZAK 10 MAYO

- SAGARRETA bioaniztasunaren alde lan egiteko taldearen aurkezpena (Hernani Burujabe) eta "Basoen etorkizuna jokoan!" hitzaldia Biteri kultur etxean.

MAIATZAK 11 MAYO

- Esperientzia* Trukeen saioa Ibaiondo poligonoko Orbegozo erakinean, laneko inklusioaren inguruan hainbat esperientzia ezagutu eta enpresetan izan ohi diren galderak eta zalantzak partekatzeko (Beterri Saretuz).

MAIATZAK 12 MAYO

- Hernanin, zaintza-lanekin zer? / En Hernani, ¿cómo abordamos los trabajos de cuidado?* Kulturarteko Plaza Feministan.

MAIATZAK 14 MAYO

- "Biodibertsoa" EkoGunean, zientzia eta bertsolaritza uztartuz (Aranzadi Zientzia Elkarte + Maialen Lujanbio eta Unai Agirre).
- Monarkia edo errepublikaren arteko herri-kontsulta Zinkoenea plazan: Errepublikak, 184 boto vs. Monarkiak, 1 (Monarkia ala Errepublika Herri Kontsultaren Plataforma).

MAIATZAK 15 MAYO

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 374,00.

- San Isidro Jaia: Arriatzu baserriko Jose Ramon Zeberio Zubiarrain, Manoli Zubelzu Txapartegi eta alabei omenaldia.

MAIATZAK 16 - 19 MAYO

- *Zilegi Astea* (AEK-Zilegi Eskolaren 20. urteurrena).

MAIATZAK 17 MAYO

- *Musika Bulegoa Sariak* Barakaldoko BECen: Kristina Solano (*Amak*), Jon Ansorena (*Trio Zukan*) eta Maite Larburu sarituak.

MAIATZAK 17 / 25 MAYO

EKAINAK 8 JUNIO

- Agenda Escolar 2030. Foros de escolares hernaniarras sobre el tema desarrollado a lo largo del curso ("Zelaiak, larreak eta landare itsutasuna"). Propuestas presentadas en el ayuntamiento (jun. 08).

MAIATZAK 19 - 21 MAYO

- XXXVI. *Txalaparta Festa* Biteri kultur etxean eta Ezkiaga pasealekuan (Hernani Musika Eskola Publikoa + Ttakun ttan ttakun Taldea).

MAIATZAK 20 MAYO -

EKAINAK 10 JUNIO

- *Lumineszenteak: emakumeen aurkako indarkeria ikusezinak, eta erresiliencia historia zenbait* erakusketa Kulturarteko Plaza Feministan.

MAIATZAK 21 MAYO

- *Nazioarteko Kultur Aniztasunaren Eguna*. Proiektu ezberdinak garatu dituzte herriko ikastetxe eta eskoletan, eta Kulturarteko Plaza Feministan: *Harrera Plana* berritua da, eta *Harrera Bulegoa* irekiko da (Berdintasun, Kulturartekotasun eta Lankidetzeta Saila / AMHER-SOS Arrazakeria).
- Auzo Plazaren inaugurazioa Lizeaga auzoan, Madalena kaleko berrurbanizatu-lanak bukatuta.

MAIATZAK 21 MAYO -

AZAROAK 1 NOVIEMBRE

- "Miró en Zabalaga / Miró Zabalagan", exposición de esculturas,

grabados y dibujos de Joan Miró en Chillida Leku Museoa.

MAIATZAK 23 MAYO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 422,58.
- El lehendakari Iñigo Urkullu visita las instalaciones de *BEXEN Medical* en Hernani, empresa que durante la crisis sanitaria fabricó mascarillas y ofreció servicio logístico en la llegada y reparto de vacunas.
- Comienzan las obras de demolición del edificio incendiado el 24 de diciembre de 2021, en Florida auzoa 108.

MAIATZAK 26 MAYO

- *Pertsona Nagusien Abesbatzen V. Topaketa* San Joan Bataiatzailearen eliza-parrokian (Gipuzkoako Erretiratu eta Pentsiodunen Elkarte + Hernaniko Goiz Eguzki Erretiratuen Etxea).

MAIATZAK 26 - 28 MAYO

- "Hernani" Musika Eskola Publikoko *Sorgintxulo* taldea, Luxenburgon, Europako Gazteen XIV. Musika Jaialdian.

MAIATZAK 27 MAYO

- "*Burujabetzaren bidetik, bakoitzak urraturik berea, denon artean geurea*" liburuaren aurkezpena ORONA Fundazioan, Galarretan.
- *Kantuz Eguna* Biteri kultur etxean (KANTUZ Abesbatza).

MAIATZAK 28 MAYO

- *PAUSOKA Eguna* Atsegindegi plazan.
- *I. Konferentzia Munizipalista* Iruñean. Hernaniko ordezkariak bertan dira, eta Xabier Lertxundi Asteasuinzarra alkateak *Hernani burujabe* ponentzia aurkeztu du (EH Bildu).
- Langile Ikastolako ikasle ohien festa (50. Urteurrena, 2020): ... argazki erraldoia Gudarien plazan + bazkaria(k) herriko hainbat sagardotegitan + *Zuttik* Elektrotzaranga.

MAIATZAK 29 MAYO

EKAINAK 4 - 5 JUNIO

- Osiñagako Jaiak 2022.

MAIATZAK 30 MAYO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 301,15.

MAIATZAK 31 MAYO

- Buruntzaldeako Udalek euskarazko kultur agenda bateratua sortu (aurkeztu) dute *Buruntzaldea Euskaraz* webgunean baitan.

EKAINA / JUNIO

- *Añarbeko Urak* Hernaniko Lastaola poligonoko saneamendu sarea berrituko du, kolektore berri bat jarriko du, besteak beste.

EKAINAK 1 - 2 / 5 JUNIO

- Ingurumenaren Nazioarteko Eguna dela eta (ekainak 5), *Kukabaso* Elkarte eta *Luragaia* Fundazioa ezagutzeko aurkezpen-ekitaldia - "Urak aske" dokumentala Biteri kultur etxean / Ugaldetxotik abiatuta Hernaniko lurretara irteera-bisita (Sagarreta Bioaniztasun Taldea).

EKAINAK 2 JUNIO

- Hernaniko Udala. La Junta de Gobierno Local da el visto bueno al proyecto de construcción de 308 viviendas protegidas y tasada en los terrenos de la antigua fabrica AMR, en Florida auzoa (el proyecto propone la urbanización completa de la zona).

EKAINAK 3 JUNIO

- "Kontziliazio eskubideak / Los derechos de la conciliación" hitzaldia Biteri kultur etxean (HAZIAK Elkarte).
- "Egun bizi dugun testuinguruari gazte ikuspegitik erantzun bateratu bat emateko" agerraldi-elkarretaratzea Tilosetako eskaileretan: *Errotu* Gazte Asanblada berriaren aurkezpena.

EKAINAK 3 - 5 JUNIO

- Mendekoste Jaiak Florida - Etxeberri auzoa.

EKAINAK 4 JUNIO

- LurraldeBus aumenta la frecuencia y amplia horarios, los sábados y domingos y festivos, en las líneas BU11 / BU12 / BU13.
- 75. urteurrenaren (2021) ospakizunak: Santa Barbarara ibilaldia + bazkaria (Mendiriz Mendi).
- "Emakume langileek jasaten dute zapalkuntzaren inguruko" Jardunaldi Nazionala Latsunbeko kirol pistetan - Elizatxo ikastetxeko patioan (ITAIA Emakumeen Antolakunde Sozialista).

EKAINAK 6 JUNIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 194,29.

EKAINAK 8 - 10 JUNIO

- *Hernani Burujabe* jardunaldiak ITU-ROLAn - Kulturarteko Plaza Feministan.

EKAINAK 10-13 / 16-17 JUNIO

- San Antonio Jaiak Ereñotzun / "Castellersak komunitate auto-antolatua. Castellers de Villafraanca Taldea" hitzaldia + ekitaldia (ekainak 16 - 17).

EKAINAK 13 JUNIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 184,57.

EKAINAK 15 JUNIO

- Urumea ibaiaren (Ugaldetxo) ondoko aisialdi-gunea irekia; ingurune babestua dela eta, ibilgailuentzat sarrera mugatua.

EKAINAK 16 JUNIO

- "M ama* eme* ume*" liburuaren aurkezpena Kulturarteko Plaza feministan.

- Mintzalagun egitasmoa ikasturte bukaerako *Triki-pintxopotea* Gudariaren plazatik (DOBERA Euskara Elkarte).

EKAINAK 16 - 18 JUNIO

- Alerta laranja beroagatik.

EKAINAK 17 JUNIO

- II Munduko Gerraren testuinguruko Hernaniko mugalariei oromenezko ekitaldia Loidin, "Zubia" oroitarrian (EPAB Euskal Pirinioak Askatasun Bidea / Comète Bidasoa Elkarte).
- *Hernani Sanjoanak 2022. ... XXII. Preludio Txikia* Atsegindegi plazan...
- *Udako programazioa Chillida Leku museoan.* Udako solstizioa: "Gorp(huts)" dantza ikuskizuna.

EKAINAK 17 - 19 JUNIO

- Erdi Aroko Azoka.

EKAINAK 18 JUNIO

- *Tilos 7 Pasa* Txapelketako finalak Tilosetako frontoian.
- Kanpoko jolas igerilekuak irekita, irailaren 11 arte.
- 40 aniversario de la Sociedad Xalaparta: Carlos Sanchiz Sarriegi *Hernaniar Bikaina*.
- *Hernani Sanjoanak 2022. ... XXII. Azeri Bila* herri lasterketa. Boxeo: *Hernani Sutan* kiroldegian. San Joan Jailetako XXVII. Preludioa Atsegindegi plazan.

EKAINAK 20 JUNIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 291,43.
- Leokako labaderoan hasi dira zaharberritze obrak.

EKAINAK 20 - 21 JUNIO

- Itxialdia egin dute Kontseilu Sozialistako hogeitabat kidek udaletxean: "San Joan jailetako txosnagunean beto politikoa jaso du"ela kritikatzeko. Horren harira, eztabaida eta tentsioa sortu dira azken egunetan

(asteetan) herrian, eta kezka eta ezinegona Sanjoan jaien bezperetan herritarren artean. Finalmente montan su txosna, fuera txosnagune habilitado. Concentración en Gudariaren plaza contra la "ocupación" y en apoyo a la alcaldía y a Jai eta Txosna Batzordeak. Hernaniko Udalak (2022ko abendua) 3.168 euroko isuna ezarri dio Mugimendu Sozialistari "baimenik gabe espazio publikoa erabiltzeagatik".

EKAINAK 23 - 27 JUNIO

- *Hernani Sanjoanak 2022.* Mendiriz Mendi Elkarte y Langile Ikastola son homenajeados en la izada y arriada de las fiestas. *Bizi ditzagun jaiak askatasunez eta plazerez! Harreman parekide eta askeen oinarritutako festen alde, egin planto eraso matxista eta arraziste! Ez zaitetz konplize izan!*

EKAINAK 26 JUNIO

- "Pirinioetako bidea"ren harira, agerrialdia Tilosetan: uztailaren 2an Pirinioetako 300 gailur argizatuko dituzte Euskal Herriko eta Kataluniako herritarrek (GURE ESKU - ANC - *Òmnium Cultural* - FEEC Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya - Artistes de la República).

EKAINAK 27 JUNIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 437,15.

EKAINAK 28 - 30 JUNIO

- ETB1erako "SOS Kantak arriskuan" saioa grabatzen ari da Hernanin. Tokian tokiko abestiak berreskuratu eta berreinterpretatzea xede duen saioa horretan Joxepa Zubeldiaren bertsoak (1918) errekuperatuko dira.

EKAINAK 30 JUNIO

- Hasi dira udaleku irekiak, Hernanin eta Ereñotzun (Hernaniko Udala - KANIK Aisialdi Taldea).

UZTAILA / JULIO

- Visitas guiadas al caso histórico, gratuitas, hasta el 18 de septiembre (Udal Turismo Saila).
- Emakumeenganako diskriminazio eta indarkeria egoeren gaineko informazio juridikoa emateko zerbitzua Kulturarteko Plaza Feministan.
- Uda heltzearekin batera, urteroko kexa Urumea ibaiaren ertzak berriro ere, hondakinez beteta azaltzen direlako.

UZTAILAK 1 JULIO

- "Joan den asteburuan mugan izandako hilketak salatze aldera"... Melillan izandako hilketak salatze, elkarretaratzea Gudarien plazan (Melillako kolektiboak - Komunitate migratzaileak).

UZTAILAK 4 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 699,44.
- Hernaniko merkatarien sarearen aurkezpena (EkhiLur). Hernaniko 40 saltokik EkhiLur sistema digitalaren bidezko ordainketak onartuko dituzte.

UZTAILAK 7 JULIO

- EnHerKom - Hernaniko Energia Berriztagarrien Komunitatea. Batzar ireki informatiboa Biteri kultur etxean.

UZTAILAK 7 - 10 JULIO

- Martindegiko San Ferminak.

UZTAILAK 11 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 956,87.

UZTAILAK 12 JULIO

- Abisu horia beroaldiagatik.

UZTAILAK 12 - 22 JULIO

- Urbietta kaleko autobus geltokiko markesina berritzeko obrak. Bizikleta-aparkaleku berri bat, segurua eta

estalia inguruan (abuztuaren 1ean aurkeztuta).

UZTAILAK 13 JULIO

- Mañe i Flaquer plazan eraberritze lanak egingo dira, eta herritarrek ekarpenak egin ditzaten, bilera irekia Gabriel Celaya eraikinean. Ekarpenera horiei erantzunak ematen ditu Udalak urriaren 25eko bilera batean.

UZTAILAK 15 JULIO

- "Zaintzen gaituzten herriak" mahai inguruan parte hartu du Xabier Lertxundi alkateak, EHUko Udako ikas-taro batean: *Hernaniko Auzozaintza* programaren berri eman du.

UZTAILAK 16 JULIO

- Karmengo festarik ez, baina herriko txistulariek bai, kale buelta egin dute.
- Aviso de mala calidad del aire en Hernani: el anticiclón (la ola de calor) está produciendo una acumulación de polución.

UZTAILAK 17 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 733,44.

UZTAILAK 18 JULIO

- Lapurreta Kale Nagusiko *Oretuz* okindegia; lau pertsona atxilotuak izan dira.

UZTAILAK 21 JULIO

- Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado a una prisión de la CAV de Ainhoa García Montero, presa en Asturias.

- Maialen Lujanbioren *RR#5marrak* emanaldia Santa Barbaran.

UZTAILAK 21 - 22 JULIO

- Beherapen Azoka (BERRIAK Elkarte).

UZTAILAK 23 JULIO

- Hiru pertsona atxilotuta, Urumea HerriGunea eraikinean lapurreta egiteagatik.

UZTAILAK 25 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 432,29.

UZTAILAK 28 - 30 JULIO

- *Uda Parkean* (jolasak, antzerkia, dantza ikuskizuna, zirkua, hartubol, kontzertua...) Ave Maria parkean.

UZTAILAK 29 JULIO

- "Hernani" Musika Eskola Publikoko akordeoi orkestra Parisen, *Disney Performing Arts* programan: Disney-lan Parisen jo dute.

UZTAILAK 31 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 281,72.
- San Inazio Jaiak Santa Barbaran (MORKAIKO Taldea).

ABUZTUA / AGOSTO

- Apertura del nuevo apeadero de RENFE. Tras 18 meses de obras, es inaugurado oficialmente el 8 de septiembre.

ABUZTUAK 1 AGOSTO

- Hernani Musika Eskola Publikoko ikasleek Zumaiako 38. Musika Jaialdian parte hartzen dute Joxan Goikoetxea hernaniarrak konposaturiko *Hesiak urraturik, Xabier Lete in memoriam* oratorioaren emanaldian.

ABUZTUAK 1 - 12 AGOSTO

- Udaleku irekiak (DOBERA Euskara Elkarte).

ABUZTUAK 1 - 15 AGOSTO

- Udalekuak Arriatxun (KANIKA Aisialdi Taldea).

ABUZTUAK 5 - 26 AGOSTO

- "Biana eta Nafarroako Sonsierraren babes sistema" (Sonsierrako nafar gazteluei buruzko) erakusketa Biteri kultur etxean (Hernani ERROTZEN).

ABUZTUAK 8 AGOSTO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 140,86.
- Colectivos de víctimas (COVITE y Fundación Fernando Buesa) denuncian el homenaje de SORTU a Ekain Ruiz, miembro de ETA fallecido el 7 de agosto de 2000 (difusión de su fotografía junto a una ikurriña y un texto de recuerdo).

ABUZTUAK 9 AGOSTO

- Entrega de los Premios *Jakitea* a restaurantes y profesionales que potencian la cocina tradicional; entre los galardonados, Aritz Ansola (Sanzonategi) e Igor Muñoa (Tripontzi).

ABUZTUAK 12 AGOSTO

- *Bazkizopa Jaialdia* Urbietan kaleko kioskoan: *Acto Messie* + *Nizuri Tazuneri* + *Euskoprincess*.

ABUZTUAK 15 AGOSTO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 77,72.

ABUZTUAK 17 AGOSTO

- Hasi dira Loidi - Altzueta bideko konponketa lanak, urtarriletik itxita. Lanak bukatuta, urriaren erdialdean, bidea zabalik.

ABUZTUAK 26 - 28 AGOSTO

- Portu auzoko San Joan Txiki Jaiak.

ABUZTUAK 27 AGOSTO

- Presoen babeserako *Futbol 7 Txapelketa* Zubipen (eta egun osoko festa: bazkaria Tilosetan, jai giroa eta musika).
- Joxan Goikoetxea musikari hernañarra *San Telmo Gaua* ekitaldian: *Oteiza eta Chillida* erakusketarekin lotura duen Donostiako 83. Musika Hamabostaldiak antolatutako emanaldian: J.S. Bachen musika jo du.

ABUZTUAK 29 AGOSTO

- *Udaleku ibiltaria* Bizkaiko kostan (KANIKA Aisialdi Taldea).

IRAILA / SEPTIEMBRE

- Ondarea zabaltzeko eta historia ezagutzeko (*Harrapazkaren* bueltan), lau informazio - panel jarri ditu Ereñotzuko Auzo Udalak Igoien mendiaren inguruan.
- Hernaniko auzoen kezkak edota proposamenak jasoko ditu Hernaniko Udalak; horretarako herriko auzoetan 15 bilera antolatu ditu.
- *Burrumba Taldea* sortu dute Hernaniko gazte euskaltzaleek, herriko euskararen erabilerarekin kezkatuta: "Noiz onartuko dugu Hernaniko euskararen egoera ez dela uzte bezain ona?"

IRAILAK 1 - 2 SEPTIEMBRE

- *Stock Azoka* Plaza Berrian (BERRIAK Elkarteak).

IRAILAK 2 SEPTIEMBRE

- "Metropolis" filmaren (Fritz Lang) proiektzioa, musika zuzenean dela (Joxan Goikoetxea - Roberto Yaben) Gudarien plazan (Jazz Hernani 2022).

IRAILAK 2 - 4 SEPTIEMBRE

- Latsunbeberri - Marieluts auzoetako Jaiak. Auzoko teniseko pista berrituta, auzolanean (ITURRITXO Auzo Elkarteak).

IRAILAK 3 SEPTIEMBRE

- Donostiako Euskal Jaiak - 35. Sagar-do Eguna Konstituzio plazan: Otsu-eneako Ximon Etxeberria gogoan!

IRAILAK 4 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 63,14.

IRAILAK 7/14/21/28 SEPTIEMBRE

- *Euskalnafarren historia* ikastaroa Biteri kultur etxean (Hernani ERRO-TZEN Elkarteak).

IRAILAK 9 - 11 SEPTIEMBRE

- Zikuñaga auzoko Jaiak.

IRAILAK 10 SEPTIEMBRE

- "La paz y las otras lunas" antzez-lana (Irungo Ezezagunok - *L@s Desconocidos* Antzerki Elkarteak) Biteri kultur etxean (KAXKO Elkarteak).

IRAILAK 12 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 29,14.

IRAILAK 15 SEPTIEMBRE

- *Ekhi* tokiko moneta: ordainketa sistema digitala herrian bertan kontsumitzeko. Sistemaren erabilera sustatzeko eta ezagutzera emateko bi hilabeteko (edo kreditua agortu arte) kanpaina martxan (Hernaniko Udala - Hernani burujabe).
- *Escuela de Empoderamiento para Mujeres, otoño 2022. Emagunea* (cada 15 días), espacio de encuentro intercultural para mujeres en Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua).

IRAILAK 16 SEPTIEMBRE

- Urumea Ikastola zeneko eraikin zaharra itxi da. Bertan bizi edo zaudenei irtenbide eman die, elkarlanean, Hernaniko Udaleko Zerbitzu Sozialak Sailak eta Harrera Sareak.
- Hil berria den Hortensia Baños Montes "Horten"i omenaldia udal-letxeko aretoan (ESK - AMHER - Emakumeen Asanblada... senideak eta lagunak).

IRAILAK 16 - 18 SEPTIEMBRE

- Euskal Jaiak: abeltzaintza azoka, sagardo dastaketa, trikitixa txapelketa, musika, ikuskizunak...

IRAILAK 17 SEPTIEMBRE

- Fútbol. Insultos y "gritos racistas" contra un jugador del Hondarribia KE en un encuentro de Regional Preferente masculino, disputado en Zubipe. El C.D. Hernani denuncia lo ocurrido. También es sancionado con una multa de 300 euros por el lanzamiento de bengalas durante el partido.

IRAILAK 17 - 18 SEPTIEMBRE

- Atletismo. Eva Esnaola (61 años) compite, con la selección española absoluta, en el Campeonato de Europa de 24 horas en Verona, Italia: bate un nuevo record en su categoría, al correr 216,455 kilómetros.

IRAILAK 17 / 19-23 SEPTIEMBRE

- Mugikortasun Astea / Semana de la Movilidad, 2022.

IRAILAK 17 SEPTIEMBRE**URRIAK 8 OCTUBRE****AZAROAK 19 NOVIEMBRE****ABENDUAK 17 DICIEMBRE**

- Euskaraz ez dakiten helduentzako *Sorgina Txiruliña* tailerrak (DOBERA Euskara Elkarte).

IRAILAK 18 SEPTIEMBRE

- Abuztuaren 30ean hil zen Joxe Mari Landa Mendikute, urte askotan Hernanin eta Ereñotzun apaiza izandakoaren omenez, mezak herriko elizetan.

IRAILAK 19 SEPTIEMBRE

- Atletismoa: Gipuzkoako Atletismo Federazioaren gala, Tolosan. CD Hernaniko bi atleta omenduak: Eva Esnaola (Espainiako selekzio absolutuarekin aritzeagatik) eta Mikel Campos (4 x 300 metroko errelebo proban Gipuzkoako errekorra lortzeagatik).

IRAILAK 22 - 23 SEPTIEMBRE

- *Nola heldu energiari ikuspegi sozialetik?* Jardunaldiak Biteri kultur etxean eta ITUROLAN.

IRAILAK 22 SEPTIEMBRE...

(abendura arte)

- *Emakumeontzako jabetze eskola, 2022 udazkena / Escuela de Empoderamiento para Mujeres, otoño 2022...* ikastaroak, tailerrak... Batukada feminista... *Literatura de mujeres de mundo*

IRAILAK 23 SEPTIEMBRE

- Hernaniko Merkataritzaren Festa: homenaje a varios comercios loca-

les en su 50 aniversario (BERRIAK Elkarte).

- Hernaniko *Gaztelekuaren* atea, udako oporrak pasata, irekita.
- Urteurren festa Kulturarteko Plaza Feministan.

IRAILAK 23 - 24 SEPTIEMBRE

- Karabel auzoko Jaiak.

IRAILAK 24 SEPTIEMBRE

- Urumea ibaia, Karabel auzoa eta Zubiondo poligonoa artean, garbitzeko deialdia (SAGARRETA Taldea).
- *Errotu Eguna* Tilosetan (egun osorako egitaraua): *Dena astintzera gatoz!*
- Gudari Eguna dela eta (irailak 27), elkarretaratzea Gudarien plazan: *Dena eman dutenengatik, Euskal Herria dugu irabazteko.*
- Pirritx, Porrotx eta Marimotots-en emanaldia ("Kuikui") Atsegindegi plazan (Club Rugby Hernani Elkarte).

IRAILAK 25 SEPTIEMBRE

- *De dolmen en dolmen*, visita guiada dando a conocer el patrimonio natural y cultural de Hernani (BEHE-MENDI).

IRAILAK 26 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 24,29.
- "Mugetan ematen diren eskubide urraketak salatzeko" elkarretaratzea Zinkoenean plazan (AMHER).

IRAILAK 27 SEPTIEMBRE

- Udal Osoko Bilkura. El Pleno da el visto bueno a las Ordenanzas Fiscales para 2023: incremento del 1,5% en tasas e impuestos (generalizado, aunque no se aplicará a todos los gravámenes).
- Gudari Eguna dela eta, *Nehork ez dio itxaropena kenduko* ekitaldia Nafar kalean (Hernaniko SORTU).

IRAILAK 29 SEPTIEMBRE -**URRIAK 1 OCTUBRE**

- Hitz Andana: poesia emanaldiak, dantza, kantua eta ilustrazioa.

IRAILAK 30 SEPTIEMBRE

- Arrauna. Beñat Odriozola arraunlaria eta Xabier Zabala entrenatzailea omenduak, Munduko Arraun txapelketan parte hartzeagatik.

IRAILAK 30 SEPTIEMBRE -**URRIAK 3 - 14 OCTUBRE**

- 10. Bakailao Astea. Kale animazioa, ikuskizunak, bisita gidatuak... Goiz Argi tabernakoa da pintxo goxoen.

IRAILAK 30 SEPTIEMBRE -**URRIAK 2 OCTUBRE**

- Lizeaga auzoko Jaiak.

URRIA / OCTUBRE

- Visitas institucionales (del Consejero de Educación del Gobierno Vasco, el 20 de septiembre; y del Delegado del Gobierno central, Denis Itxaso, el 6 de octubre) al centro Hernaniko Gizarte BHI Ikastetxea - Hernani Lanbide Heziketa; el fin es conocer el proyecto de obras de reforma e innovación que se llevarán a cabo en el centro.
- El Ayuntamiento pone en marcha un proceso participativo para revisar la ordenanza de terrazas de bares, cafeterías y restaurantes, una vez finalizadas las restricciones por la COVID; el objetivo es restablecer el equilibrio en el disfrute de los espacios públicos.
- Hernani participa en el proyecto *Municipios para una Transformación Equitativa en Europa* (MEET), junto a otras cuatro localidades de Portugal, Francia, Italia y Polonia. Este foro considera pionera la actuación del Ayuntamiento de Hernani en materias como medio ambiente, economía social, euskera, igualdad e interculturalidad.
- Biteri kultur etxeko ipar blokearen fatxada (Urbieta kalearen aldekoa)

berritzeko obrak (isolatzeko eta leihoak aldatzeko) hasi dira, birgaitze-lan hauen helburua eraikina energetikoki eraginkorragoa izatea da (obras subvencionadas con fondos europeos).

- “Liburutegiek gizartea eraldatu dezakete”. Udal Liburutegia participa en un proyecto piloto del Gobierno Vasco en el objeto de visibilizar el potencial transformador de las bibliotecas en materia de desarrollo sostenible.

URRIAK 1 OCTUBRE

- *Hernani Burujaber*en lehenengo urteurrena dela eta, “Burujabetzen herrian biziko gara” kanpainaren aurkezpena, eta egitasmu burujabe desberdinei buruzko informazioa.... eta proiektzioa Biteri kultur etxean.

URRIAK 1 - 2 OCTUBRE

- Jornadas Extremeñas en Biteri kultur etxea y Atsegindegi plaza.

URRIAK 3 OCTUBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 38,86.
- Izandako lur-jausiaren konponketa lanak hasi dira Usategieta - Lepatxiki herri bidean.

URRIAK 4 OCTUBRE

- “Des-berdintasuna bizi. Non eza-guera, non izana” mahai-ingurua Kulturarteko Plaza Feministan (KOXKA Elkarte - HEGALAK ZABALIK Fundazioa).
- “Bi arnas” dokumentala Biteri Kultur etxean (Borda Gorri Produkzioak - MUARA Kultur Elkarte).

URRIAK 5 / 18 OCTUBRE

AZAROAK 9 / 18 NOVIEMBRE

ABENDUAK 13 - 14 DICIEMBRE

- Literatura solasaldiak / Encuentros literarios... udal liburutegian (hilean 2 saio, euskaraz eta gaztelaniaz).

URRIAK 5 OCTUBRE

AZAROAK 2 / 23 NOVIEMBRE

ABENDUAK 14 DICIEMBRE

- *Gatazka armatuaren irakurketa feminista: begirada soziologiko eta literarioen bidegurutzean* ikastaroa Kulturarteko Plaza feministan.

URRIAK 6 OCTUBRE

- Hizkuntzaren (Euskararen) erabilaren neurketaren emaitzen aurkezpena (2022ko udazkenean eginikoa) Biteri Kultur etxean (Soziolinguistika Klusterra): “Hernanin euskararen erabilerak ia lau puntu egin du gora azken bost urtetan” baina “... ezin dugu lasaitu... Hernanin aukera dagoela datu hobek ateratzeko...”.
- “Menu” Dantza ikuskizun ibiltaria, herriko erdialdean barrena (*Dantzaz Konpainia*).

URRIAK 7 OCTUBRE

- Ereñotzuko Gazte Txokoa martxanda.
- KRONIKAREN aldeko jaialdia Galarretako frontoian: erremonte txapelketa + musika + jan-edana + sortzaileen postuak (Urumeako KRONIKA - ORIAMENDI).

URRIAK 7 - 8 OCTUBRE

- Zelabideko (Gabriel Celaya plaza - Bidebieta plaza) Jaiak.

URRIAK 8 OCTUBRE

(hileroko bigarren larunbatean)

- Bigarren Eskuko Azoka eta Azoka ibiltaria (hileroko bigarren larunbatean)
- Kalez kalea kantari (hileroko bigarren larunbatean)
- Erromeria, hileroko bigarren larunbatean (San Joan Konpartsa).
- Hernaniko Udal Musika Bandaren kontzertua udaletxeko arkupetan.

URRIAK 10 - 15 OCTUBRE

- 50 Aniversario de Goiz Eguzki. Actividades varias... y comida en Atsegindegi plaza (octubre 12).

- “Comète, ihesbide sarea - Comète, la red de evasión” erakusketa Biteri kultur etxean (Comète Bidasoa Elkarte): “Azken bidaia / El último paso” filmaren proiektzioa eta mahai-ingurua (urriak 14).

URRIAK 11 OCTUBRE

- Premios *Besarkada* 2022 que premian las mejores interpretaciones de actores vascos: Mikel Laskurain galardonado como mejor actor de TV, por su interpretación en “Patria”.

URRIAK 12 OCTUBRE

- “Espainola, koloniala eta zapaltzailea den egunean ez dugu ezer ospatzeko” mobilizazioa Gudarien plazatik abiatuta (SORTU - ERNAI - LAB).

URRIAK 13 OCTUBRE

- La Secretaría General de Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado a prisiones de Euskal Herria de los presos Beñat Aginagalde Ugartemendia y Gurutz Agirresarobe Pagola.
- Uxue Apaolaza hernaniarra *Euskadi Literatur Saria* (narratiba) “Bihurguneko nasa” ipuin bildumagatik (sari banaketa, azaroak 24).
- *Sagarpolit*, sagar eta sagardoan oinarritutako bitxiaren aurkezpena Iparragire sagardotegian (Arantza Eguzkiza, Iparragirre Sagardotegia, eta Nekane Flamarike egilea).
- *Kantu bat gara*, Jon Maiaren kontzertua Biteri kultur etxean.

URRIAK 14 OCTUBRE

- El preso hernaniarra Karlos Apeztegia, encarcelado 26 años (durante dos periodos), en libertad tras cumplir su condena.
- Leoka labaderoa zaharberritu ondoren... Leokako emanaldia: *Duo Jade* (Hernaniko Emakumeontzako Jabetze Eskola).

URRIAK 15 OCTUBRE

- “¿Te apetece enseñar tu lengua y cultura? ¡Aprendamos juntas como hacerlo!”, seminario en la sede de AMHER (Asociación CAUSSONS).

- “Errebeldeak Fest” - Kirol eta Rock Jaialdia Inklusiboa, herriko hainbat gunetan: Sagastialden, Tilosetan, Atsegindegín...

URRIAK 17 OCTUBRE

- FFFM Fondo Foral de Financiación Municipal. Los ayuntamientos guipuzcoanos podrán gastar en el presente ejercicio (2022) 587 millones (807 euros/habitante). La previsión para el Ayuntamiento de Hernani es de 822 euros/habitante.

URRIAK 17 - 31 OCTUBRE

- “Ni normales, ni dóciles”, exposición - radiografía de la realizad LGBTBI+ en Kulturarteko Plaza Feminista (LUMAGORRI Colectivo contra el Cisheterosexismo).

URRIAK 19 OCTUBRE

- *Ttapa-Ttapa* egitasmoaren ikasturte berriko aurreneko bueltatxo (as-teazkenero).

URRIAK 20 OCTUBRE

- Frantzian 19 urte preso izan ondoren, Martuteneko kartzelara ekarri dute Ibon Fernandez Iradi; esklerosi anizkoitza dauka, 2013an diagnostikatu ziotena.
- *Nire erara bizitzeko erronka* kanpainaren aurkezpena udaletxeko arkupetan: “Adimen desgaitasuna dutenek nola bizi nahi duten erabaki dezakete” (ATZEGI Buruntzaldea).
- Liburu aurkezpena Kulturarteko Plaza Feministan: “Araka ditzagun gure bazterrak. Kritikan dekolonialak zeharkatutako ibilbide bat” (EMAGIN - Euskal Herriko Bilgune Feminista).

URRIAK 21 - 22 OCTUBRE

- Txantxillako Jaiak.

URRIAK 22 OCTUBRE

- *Trikuharritz trikuharri*, Igoín - Akolako megalitoak ezagutzeko irteera Epeletik (BEHEMENDI - Donostialdea Turismoa).
- *KanikaFesta* Ave Maria parkean (KANIKAI Aisialdi Taldea).

- Oroimen ekitaldia, 1936ko gerraren testuinguruan fusilatutako pertsonen, Hernaniko hilerrian.

- Abian da ERRIGORAREN kanpaina berria: *Nafar hegoaldeko uzta, euskarari puzka - Bat egiteko garaia da*. Azaroaren 25ean eskatutako saskiak (176) banatzen dira udaletxeko arkupetan.

URRIAK 24 OCTUBRE

- Atzeritartasun Legearen errefor-maren inguruko hitzaldia Kulturarteko Plaza Feministan (AMHER).

URRIAK 25 OCTUBRE

- Zortzi (8) puntu Udal Osoko Bilkuran. 2023ko taxien tarifak, Ereñotzuko kirol eremuaren berrantolaketa eta berritzapen proiektua...
- Ikasketen homologazioari buruzko hitzaldia Kulturarteko Plaza Feministan (AMHER).

URRIAK 26 OCTUBRE

- “Aztarnak”, haurdunaldia, jaiotza nahiz bizitzako lehen urteei buruzko hausnartzera bultzatzen duen dokumentalaren proiektzioa eta solaldia Biteri kultur etxean.
- Neguko festen (Gau Beltza / Egu-berriak / Inauteriak...) inguruko hitzaldia Biteri kultur etxean (Oier Araozala, Aratz Ikastolan - DOBE-RA Euskara Elkarte).

URRIAK 27 OCTUBRE

- *Euskarabildua* jardunaldia Donostiako San Telmo museoan: “Utopia existitzen da. Teknologia burujabea herritik eta herrira”. Xabier Lertxundi Hernaniko alkateak Hernaniko Udalak herriko eragileekin batera martxan jarritako *Hernani burujabe* egitasmoaren berri ematen du.

URRIAK 29 - 31 OCTUBRE

AZAROAK 1 NOVIEMBRE

- *Gau Beltza* dela eta (urriak 31): ... mailaje eta mozorro tailerra + “Errementari” dokumentala... ospakizunak Lizega, Portu, Zikuñaga... auzoetan, Atsegindegi plazan, hilerrian, Tilosetan... (BURRUNBA - Gaztelekua).

AZAROA / NOVIEMBRE

- Ainara Azpiazu Aduriz *Axpik* Maialen Lujanbiok 2017ko Txapelketa Nagusian kantatutako bertsoak oinarri hartuta, nobela grafikoa kaleratu du: “Utzi azalari”.
- “Munduak guztiontzat beharko luke, baina ez da” liburu argitaratu du BIZIPOZA Elkarteak; Amagoia Mujika Telleria hernaniarra da egilea.

AZAROAK 2 NOVIEMBRE

- ARANZADI Zientzia Elkarteak 75 urte bete diru, eta Hernaniko Udala izan zen, 1949an, lehenengo udal bazkide-sustatzailea. Hitzarmen hori berritzen dute Hernaniko alkateak, Xabier Lertxundi, eta Aranzadiko lehendakariak, Jokin Otamendi.
- Detención de una mujer tras robar 1.000 euros en el interior de un vehículo, tras sus acompañantes distraer el conductor.

AZAROAK 2 - 11 NOVIEMBRE

- Jostailu bilketa Landaren (CR Hernani Elkarte - AMHER). Bilketa horretaz gain, jostailu, liburu, puzzleak... biltzen dira abenduaren 3 eta 18 bitartean, eta azoka antolatzen da abenduaren 29an.

AZAROAK 3 NOVIEMBRE

- “Haurrentzako keinuak” hitzaldia Biteri kultur etxean (HAZIAK Elkarte).
- “Urumea bailara: zena eta dena” hitzaldi-zikloa Urumea bailarako ondare naturala eta kulturalaren inguruan, Biteri kultur etxean (ARANZADI Zientzia Elkarte).

AZAROAK 3-6 / 9-13 NOVIEMBRE

- “Hariak” zinemaldia Kulturarteko Plaza Feministan: *erresistentzia istorioren* zinemaldiaren I. edizioan gai ezberdinetako filmak proiektatu dira.

AZAROAK 3 - 13 NOVIEMBRE

- “Tras las huellas de l_s DESAPARECID_S” testigantza-ehunen erakus-

keta kolektiboa Kulturarteko Plaza Feministan.

AZAROAK 5 NOVIEMBRE

- Historiaurreko tailer familiarrak Akola inguruan / Ereñotzuko frontoian (ARANZADI Zientzia Elkar-tea).
- *Pilota Eguna*, egun osoko festa kiroldegiko frontoian, Tilosetan eta Atsegindegi plazan.
- "Show cooking" sukaldaritza - ikuskizuna (Zigor Iturrieta) Urbietan kafean / Gudarien plazan (HENASE Elkar-tea).

AZAROAK 7 - 11 NOVIEMBRE

- *Mendizale Astea* Biteri kultur etxean eta XLIII. Argazki Lehiaketa (Mendiriz Mendi).

AZAROAK 10 NOVIEMBRE

- Kloro isurketa kiroldegian... konturatu bezain pronto hustu da. Hainbat pertsona artatu dituzte osasun zerbitzuek. Hiruzpalau ordutan normalizatu da egoera, eta berriro zabaldu egin da kirol instalazioa.

AZAROAK 12 NOVIEMBRE

- *Goiz Eguzki + Coro Easo Cum Jubilo* abesbatzen kontzertua San Joan eliza-parrokian.

AZAROAK 13 NOVIEMBRE

- San Martin jaia Martindegi auzoan: haur jolasak + herri kirol desafioa + bazkaria.
- *Txistulariak arkupetan* zikloaren azken kontzertua (2004ko abenduaz geroztik) udaletxeko arkupetan (Leokadisti Txistu Taldea, "Hernani" Musika Eskola Publikoa).

AZAROAK 14 - 25 NOVIEMBRE

- *Mintzodromoa* (Hernaniko Udal Euskaltegia).

AZAROAK 15 NOVIEMBRE

ABENDUAK 1 DICIEMBRE

- *Treba Gurasoak* programa (Gipuzkoako Foru Aldundia - Hernaniko Udala, Haur eta Gazteria Arloa) berriro abian da, gurasoentzat gai-

tasunak lantzeko oinarritzko ezagutzak landuko dituen tailerrekin.

AZAROAK 17 NOVIEMBRE

- *Industriako emakume langileen pasealekuaren* eta argazki instalazioaren inaugurazioa, Karabel - Akarregiko biribilgunean (Berdintasun kontseilua - Hernaniko Udala).

AZAROAK 17 - 18 NOVIEMBRE

- Esperientzia burujabeei buruzko Bidea jardunaldiak ITUROLAN (Hernaniko Hezkuntza Plataforma - EHKOM, Hernani Burujabe).

AZAROAK 18 - 19 NOVIEMBRE

- *HernaniKomik* Atsegindegi plazan: komikiaren azoka eta erakusketa, komikien aurkezpenak... Komikilarien Saria: *Joseph Camino Saria* Jon Zabaletari...

AZAROAK 18 NOVIEMBRE - ABENDUAK 2 DICIEMBRE

- 3. Euskaraldia: *Ekintzez hitz egiteko garaia da*. Hasiera ekitaldia (azaroak 17, Atsegindegi plazan).

AZAROAK 19 NOVIEMBRE

- Taller vivencial "Zapatos y autocuidado para enfrentar las violencias machista" en Kulturarteko Plaza Feminista (MUGARIK GABE).
- *Zer dakigu Zubietako erraustegiaren kutsaduraz?* hitzaldia (2021ean ToxicWatchek egindako txostenaren aurkezpena) Biteri kultur etxean (Hernanin Zero Zabor).
- Santa Zezilia eguna dela eta (azaroak 22), Hernaniko Udal Musika Bandaren kontzertua udaletxeko arkupetan: Judith Montero Imazek zuzendu du, aurreneko aldiz, banda.
- Kontzertua Ereñotzuko frontoian: *Neomak* (Ereñotzuko Auzo Udala).

AZAROAK 19 / 26 NOVIEMBRE

- *Oparien erruleta* udaletxeko arkupetan, astean zehar herriko komertzioetan egindako 80 euroko erosketen truke (Hernaniko Udala - BERRIAK Elkar-tea).

AZAROAK 20 NOVIEMBRE

- *Bizilagunak* egitasmoa, bazkari baten buelta elkartzen dira hernaniarrak eta Hernanira iritsitakoak: 53 familia bildu dira.
- Kontzertua San Joan Bataiatzailearen eliza-parrokian: *Kantuz Abesbatza + Aiztondo Abesbatza + Ensemble L'Inégalité* orkestra.

AZAROAK 21 NOVIEMBRE

- *Energiaren Udal Bulegoaren* inaugurazioa Gabriel Celaya eraikinean, kontsumo murrizketa eta efizientzia energetikoa sustatzeko (EnHerKom Energia Komunitatearen Kooperatiba).

AZAROAK 22 NOVIEMBRE

- Santa Zezilia eguna dela eta, *Musikalean* Atsegindegi plazan ("Hernani" Musika Eskola Publikoa).

AZAROAK 22 - 24 NOVIEMBRE

- Antzerki zikloa Biteri kultur etxean: "Hondamendia" (Artedrama & Axut!) - "El rey tuerto" (In extremis) - "Semea motelago ibiltzen da soilik" (Tanttaka Teatroa).

AZAROAK 23 NOVIEMBRE

- Asesoría legal y laboral para trabajadoras del hogar en Kulturarteko Plaza Feminista (IRAULI / AMHER SOS Arrazakeria).

AZAROAK 25 NOVIEMBRE

- Indarkeria Matxistaren Aurkako Nazioarteko Eguna dela eta, kontzentrazio deialdiak Gudarien plazan (ITAIA) / Hernaniko Koordinadora Feminista). Dantza emanaldia (NUTA Espazioko Laborategia) + *Aski da!* (mezua, bertso eta kantuak) Ereñotzuko frontoian.
- Santa Zezilia eguna dela eta (azaroak 22), *Santa Zezilia* emanaldia Biteri kultur etxean ("Hernani" Musika Eskola Publikoa).

AZAROAK 26 NOVIEMBRE

- Detenido un joven de 29 años, con antecedentes policiales, por apuñ-

lar de gravedad a otro tras una pelea en un establecimiento hostelero de casco.

- Historiari buruzko 4. bilkura Biteri kultur etxean (Historiazaleok Elkar-*tea*): *Baskoniako Dukerria*.
- Santa Zezilia eguna dela eta (azaroak 22), Goiz Eguzki abesbatzaren kale buelta, eta Hernaniko Txistu Taldearen emanaldia Milagrosan.

AZAROAK 28 NOVIEMBRE

- *Emakumeen euskal literatura mintegia: "Kamisoi zuri zetazkoa"* (Alaine Agirre) udal liburutegian.

AZAROAK 29 NOVIEMBRE

- Ipuin kontaketa (Maite Franco) udal liburutegian.
- Udal Osoko Bilkura. Herritarren %70 euskaldunak baitira (EUS-TAT)... Hernani UEMA Udalerrri Euskaldunen Mankomunitateko 96. udalerrria (abendua 17ko UEMA-Ko batzar nagusia onartuta).

ABENDUA / DICIEMBRE

- Hernaniko Musika Bandarekin eta Hernaniko Herri Musika Elkartearekin (txistulariak batzen dituen elkarte berria) hitzarmenak (berr) idatzi ditu Hernaniko Udalak, musikaren eta kulturaren arloan eragiten jarrai dezaten.
- Europako PRTR enpresen kutsatzaileen erregistroaren arabera, Hernaniko Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA Hego Euskal Herriko enpresarik kutsatzaileetako bat da.

ABENDUAK 1 DICIEMBRE

- *Mintzodromoa* Biteri kultur etxean (Hernaniko Udal Euskaltegia).
- "Euskal pedagogoa lokatzean" Joxe Mari Auzmendiri eskaintako liburuaen aurkezpena udaletxeko ple-*no* aretoan (HIK HASI).

ABENDUAK 1 - 10 DICIEMBRE

- "Borroka Astea" (Buruntzaldea-ko ERNAI): *Gazteok kale gorrian*

(abendua 5, Plaza Berrian) / *Etxebizitzarekin gazteok zer?* hitzaldia (abendua 7, Biteri kultur etxean).

ABENDUAK 1 DICIEMBRE - 2023 URTARRILAK 6 ENERO

- Hernaniko komertzioan erosketak bultzatzeko, deskontu bonuak herriko 70 saltokitan (BERRIAK Elkartea).

ABENDUAK 2 DICIEMBRE

- Los alcaldes de los municipios gobernados por EH Bildu con servicio de autobús urbano e integrantes del sistema MUGI, entre ellos Hernani, a favor de extender durante 2023 la rebaja del 50% en el transporte público.
- Euskararen Eguna dela eta (abendua 3) eta *Euskaraldiaren* bukaera dela eta... ekitaldi mordoak: ikastetxetako ikasle eta irakasleen giza-katea Gudarien plazatik abiatuta eta herrian barrena; bakarrizketa Garin tabernan...

ABENDUAK 6 - 10 DICIEMBRE

- Kontraktantza Gaztetzearen 16. urteurrena: egitarau oparoa...

ABENDUAK 8 DICIEMBRE

- Bola eta Toka Eguna Benta Berriko bolatokian: Martxeli Kanflanka, eta Fernando Gallego eta Patxi Korea omenduak.

ABENDUAK 8 DICIEMBRE - 2023 URTARRILAK 8 ENERO (edo kreditua agortu arte)

- *Gabonetan opariak, Hernanin! Bizi, erosi, maitatu Hernani* kanpaina: *Ekhilur* sistemaren bidez egindako erosketetan %20ko hobaria (Hernaniko Udala, *Hernani Burujabe*).

ABENDUAK 10 DICIEMBRE

- Auzo batzarra Ereñotzun, auzo udaleko aretoan: identitatea eta ondarearen inguruko proiektuaren nondik norakoen berri (OLAK Elkartea), eta Ereñotzuko Gobernantza ereduak...

ABENDUAK 12 - 17 DICIEMBRE

- *Migratzeko eskubidearen aldeko* astea Kulturarteko Plaza Feministan: Memoriaren manta... memoria kolektiboa osatzeko ariketa... Migratzeko eskubideen aldeko martxa eta lore eskaintza.

ABENDUAK 12 - 19 DICIEMBRE

- ... eta bidean Irun. *Begirada bat bidean* doazen emakumeei argazki erakusketa (Gari Garaialde) Kulturarteko Plaza Feministan.

ABENDUAK 13 DICIEMBRE

- "Ikusezinak (erbesteratuen haurrak)" liburuaren aurkezpena (Miren Azkarate) Biteri kultur etxean (Hernaniko SARE).

ABENDUAK 13/15/20 DICIEMBRE

- Zubipen garatzen ari diren autokontsumo partekatutako instalakuntza fotovoltaikoan parte-hartzeko aukerak azaltzen diren Karabel, Portu eta Gartzia Goldaratz auzoetan (EnHerKom Energia Komunitatearen Kooperatiba).

ABENDUAK 14 DICIEMBRE

- Bi hernaniarrek 100 urte bete dituzte, Juanita Azpiolea Otegik (azaroak 27) eta Emilia Santana Arrozpidek (abendua 14): omenalditxoak jaso dute (Hernaniko Udala).

ABENDUAK 15 DICIEMBRE

- Sexu askatasunaren Lege berriari buruzko hitzaldia Kulturarteko Plaza Feministan.

ABENDUAK 15/22/24/30 DICIEMBRE

- Bertso-Lata 2022...

ABENDUAK 16 DICIEMBRE

- Asamblea General Extraordinaria de ORONA S. Coop. en las instalaciones ORONA IdeO de/en Jauregi bailara (Galarreta). Entre los temas a tratar la salida de la empresa hernaniarra de Mondragon Corporación Cooperativa, aprobada por el 72% de los socios con derecho a voto.

- *Neguko solstizioa* Chillida Leku museoan: Rafa Ruedaren kontzertua.
- Santo Tomas eguneko (abendua 21) ospakizunak Gabriel Celaya plazan (Zelabide Auzo Elkarte).
- *Gabon kanten Jaialdia* (herriko eta ikastetxetako abesbatzak) San Joan Bataiatzailearen eliza-parrokian (KANTUZ Abesbatza).

ABENDUAK 17 DICIEMBRE

- *Sortzaileon Azoka* Atsegindegi plazan (KRONIKA - DOBERA Euskara Elkarte).
- San Tomas Eguna (abendua 21) Plaza Berrian, eta erromeria Patxi Perez Taldearekin (San Joan Konpartsa).
- "Hernani" Musika Eskola Publiko-ko *Dakapo* Abesbatza garaile Santo Domingo de la Calzadako *Amigos de la música* elkarteak antolatutako XXXII. Gabon Kanten lehiaketa nazionallean.
- Hernaniko Udal Musika Bandaren *Gabonetako* kontzertua San Joan Bataiatzailearen eliza-parrokian.

ABENDUAK 17 DICIEMBRE - 2023 URTARRILAK 6 ENERO

- Gabonetako atrakzioak Zinkoenea Plazan (BERRIAK).

ABENDUAK 18 DICIEMBRE

- Bertsolari Txapelketa Nagusiaren finala: Maialen Lujanbio Zugasti txapeldun!

ABENDUAK 19 DICIEMBRE

- "En los margenes" filmaren proiektzioa + solasaldia Biteri kultur etxean (STOP Kaleratzeak / Desahucios).
- Asier Ezeiza *Xaxi* Auzitegi Nazionallean epaitua (la Fiscalía solicita una condena de 28 años de prisión por "colaborador necesario" en el asesinato del concejal socialista Juan Priede en 2002; tras reconocer su participación es reducida la solicitud de la Fiscalía a 19 años al considerarle "cómplice"). Kontzentrazioa Gudarien plazan (SORTU - ERNAI).

ABENDUAK 20 DICIEMBRE

- Última sesión plenaria del año. Aprobación de los presupuestos para el año 2023: 33.146.600 euros.

ABENDUAK 20-23 / 27-30 DICIEMBRE

- Eguberri oporretarako ekintza ugari, ume eta gazteentzat.

ABENDUAK 21 DICIEMBRE

- Fiesta de Santo Tomas en el Hogar del Jubilado Goiz Eguzki... Eta ospakizunak Aratz ikastolan.

ABENDUAK 22 DICIEMBRE

- "Sustraiak" artelanaren inaugurazioa Txantxillako errotondan: "Hernani" esmalteko errotulu berrituta, 1922ko zena.
- "Kepa Junkera berpiztu / Renacer" Biteri kultur etxean.
- "Utzi azalari" (Ainara Azpiazu Aduz Axi) nobela grafikoari buruzko mintegia (Alaine Agirre) udal liburutegian.

ABENDUAK 23 DICIEMBRE

- Hernani Musika Eskola Publikoko *Olentzeroa* herriko erdiguneko kaleretan barrena.
- "Tibwe" *The Ikusezin Basque Woman Experience* antzezlanaren Biteri kultur etxean.

ABENDUAK 23 / 26-30 DICIEMBRE

- DOBERAko *Negulekuak*.

ABENDUAK 24 DICIEMBRE

- *Olentzero eta Mari Domingiren* etorrerak...
- Gabon gaueko kale buelta (KANTUZ Abesbatza / Dakapo Abesbatza).
- Hernaniko Udal Musika Bandaren *Gabon erronda* herrian barrena.

ABENDUAK 25 DICIEMBRE

- Donostiako Okendo plazan Lukas Agirre Izko gazte hernaniarra (24 urte) hil dute lepoan arma zuriz

egindako eraso baten ondorioz. Hilketaren salatzeko kontzentrazioa Donostiako Alderdi Ederren (Donostiako Udala - Hernaniko Udala, abendua 27). Lukas Agirre Izkori "Agur bero bat egiteko, eta familiarri eta lagunei doluminak azaltzeko" elkarretaratzea Gudarien plazan (abendua 29).

26 DICIEMBRE DICIEMBRE

- Bajo el lema "En defensa del derecho a poner una txosna en cualquier fiesta de Euskal Herria", concentración en Gudarien plazan tras la imposición de una sanción municipal de 3.168 euros por la colocación, sin licencia municipal, de una txosna durante los Sanjuanés a Gazte Koordinadora Sozialista: GKS reclama la retirada de esa sanción.

ABENDUAK 28-29 DICIEMBRE

- "Krisi ekonomikoa eta alternatiba politikoak" hitzaldia eta "Krisi ekologikoa"ri buruzko mahai-ingurua Biteri kultur etxean (Buruntzaldeko Kontseilu Sozialista).

ABENDUAK 30 DICIEMBRE

- Azken egunotan izandako hilketaren matxistak saltzeko, kontzentrazioa Plaza Berrian (Hernaniko Koordinadora Feminista).
- *Izaroren* kontzertua ("Limones de oro") kiroldegian.

ABENDUAK 31 DICIEMBRE

- Martuteneko kartzelara manifestazio - martxa, Zinkoeneatik abiatuta (SARE).
- Futbol partida berezia Zubipen: Santa Barbara Elkarte vs Elur - Txori Elkarte (1 -4).
- Urtezahar eguneko *erronda* herriko erdigunean (*Paulo Txikiya* Bertso Eskola + Hernaniko Ohitura Zaharrak Abesbatza).
- Wukroren aldeko San Silbestre.
- Normas municipales sobre el uso de pirotecnia el día de Noche Vieja - Año Nuevo: limitación de uso a 15 minutos, en espacios abiertos y... prohibición de su uso en el casco histórico.

2023

URTARRILA / ENERO

- Según datos publicados por EUSTAT, son 20.647 las personas empadronadas en Hernani; de ellas, el 12,38% son de nacionalidad no española. El INE contabiliza 20.375 hernaniarras.
- Hernaniko Udalaren 2023ko aurrekontua: 33.135.100 euro (Ereñotzu Auzo Udaleko aurrekontua: 493.000 euro).
- Euskal preso eta iheslarien esku-bideen aldeko kontzentrazioa(k), ostiralero (Hernaniko preso eta iheslarien senide eta lagunak).
- Gabonetako atrakzioak Zinkoenea Plazan, urtarrilak 6 arte (BERRIAK).
- Gabonetan opariak, Hernanin! Bizi, erosi, maitatu Hernani* kanpaina: *Ekhilur* sistemaren bidez egindako erosketetan %20ko hobaria, urtarrilak 8 arte (Hernaniko Udala, Hernani Burujabe).
- “Zero grabitatea” erakusketa Chillida Leku museoan (maiatzaren 1 arte).
- Udalak jarritako isunari aurre egiteko (2022ko Sanjoanetan txosta jartzeagatik) sinadura bilketa (eta Elkartasun Eguna, otsailak 11): “isuna atzera botata eta txosna jartzeko dugun eskubidea bermatzea” (Gazte Koordinadora Sozialista). 1.300 sinadura bildu dira.
- Dan inicio la obras de reforma y recuperación del salón de actos del ayuntamiento, obras llevadas a cabo por el pintor hernaniarra Victor Goikoetxea y el arquitecto Xabier Barrutietia. Se inaugura el 10 de junio.
- El Gobierno Vasco destina 41 millones de euros a Ayudas de Emergencia Social (AES), de los que 9,5 millones recaen en Gipuzkoa. Son 295.819 euros los que llegarán a Hernani.
- Ave Mariako basotxoan zuhaitzak kendu eta berriak (autoktonoak) landatuko dira.... Dicho espacio se podrá usar como área de esparcimiento, tras informa favorable del Gobierno Vasco después de las dudas surgidas en su momento por

el uso a principios del s. XX como zomo de extracción minera.

- Beterri-Buruntzako ekonomia sozial eraldatzailea bultzatzeko berriro martxan da *Beterri Saretuz* ekimena: hainbat ikastaro eta topaketa antolatzen dira.

URTARRILAK 2 ENERO

- Maialen Lujanbiori eta Bertsolari Txapelketa Nagusiko Hernaniko Bertso Eskolako finalistei omenaldia Gudarien plazan (Hernaniko Udala).

URTARRILAK 2 - 4 ENERO

- Negulekuak* Beizaman (KANIKA Aisialdi Taldea).

URTARRILAK 2 - 5 ENERO

- DOBERAko *Negulekuak*.
- Gabonetako egitarau berezia ume eta gazteentzako.

URTARRILAK 3 ENERO

(hileroko lehenengo asteartean)

- Odola emateko hitzordua osasun zentroan.

URTARRILAK 4 ENERO

- Urteberriko kontzertua Goiz Eguzkiko areto nagusian: GOIZ EGUZKI Abesbatza.

URTARRILAK 5 ENERO

- Hiru kotxe kiskali eta beste bi kal tetu dira Karabel auzoan, su baten ondorioz.
- Errege Kabalgata.

URTARRILAK 6 ENERO

- Bertso-Lata 2022*. Jaialdi Nagusia Biteri kultur etxean.

URTARRILAK 7 ENERO

- Foto oficial de de Pilota Eskola. Gabonetako Txapelketako finalak kiroldegiko frontoian.

URTARRILAK 7 - 8 ENERO

- Eskubaloia. *Clinic* Jorge Dueñas nazioarteko entrenatzailearekin, eta ate irekiak kiroldegian (Hernani Eskubaloia Taldea).

URTARRILAK 8 ENERO

- “Sex sua” ikuskizuna (Andoni Mutiloa) Milagrosan.

URTARRILAK 9 ENERO

- Herriko pentsiodunek elkarretartzeak berreskuratzen dute, astelehenero izango dira. Se cumple el quinto aniversario de la lucha de los jubilados y pensionistas...

URTARRILAK 10 ENERO

- Gaztelekua: Gabonak pasata, martxan da egitarau berria...

URTARRILAK 11 ENERO

- Gabonetako oporren ondoren, bueltan da Ttapa-ttapa egitasmoa.
- Literatura solasaldiak / Encuentros literarios... udal liburutegian (hilean 2 saio, euskaraz et gaztelaniaz).

URTARRILAK 11/18/25 ENERO

OTSAILAK 8/15/22 FEBRERO

MARTXOAK 1/15/22/28 MARZO

APIRILAK 19/26 ABRIL

MAIATZAK 3/10 /17/31 MAYO

EKAINAK 7/14 JUNIO

- Haurdunaldia eta erditzeondoa: bizi eta partekatze*ko tailerra Kulturarteko Plaza Feministan (Berdintasun Kontseilua).

URTARRILAK 12 ENERO

- Asier Ezeiza Xaxi condenado a 19 años de prisión por participar (como “cómplice necesario”, reconoció su participación en la vista celebrada el 19 de diciembre de 2022) en el asesinato de concejal socialista Juan Priede en 2002. *Xaxiren* aldeko manifestazioa (Hernaniko SORTU - LAB - ERNAI) kartzelan sartu behar den egunean, maiatzaren 4an.

URTARRILAK 13 ENERO

- HiriBus (gasarekin hibridatua) berriaren aurkezpena, herritar gutzientzako irisgarriagoa dena (urtarrilaren 15ean martxan).
- AMArAun*. *Irunez Iraun* emanaldia (Oihana Iguaran - Amaieur Luluaga) Kulturarteko Plaza Feministan.

URTARRILAK 14 ENERO

(hileroko bigarren larunbatean)

- Bigarren Eskuko Azoka eta Azoka ibiltaria (BEHEMENDI) Plaza Berrian.
- Kalez kale kantari.
- Erromeria (Sanjoan konpartsa).

URTARRILAK 15 ENERO

- Istripua Zikuñaga auzoan: auto bat bi metro erori zen atzeraka aparkatzen ari zela; gidaria kotxetik atera behar izan dute suhiltzaileek.

URTARRILAK 17 ENERO

- Euria, hotsa eta elurragatik, alerta laranja... (hainbat egunetan). Hai-zeak eraginda, zuhaitz bat erori da Leoka labaderoko teilatu gainera; beste bat Urbietan kalean.

URTARRILAK 18 ENERO

- "Arrailak" lanaren aurkezpena (Maite Larburu - Ainara Azpiazu Axi - Oskarbi Sein) Biteri kultur etxean.

URTARRILAK 19 ENERO

- Tabernetako Bertsolari txapelketa Garin tabernan: Ekain Tolaretxipi, garailea!

URTARRILAK 19 ENERO**OTSAILAK 9 FEBRERO****MARTXOAK 2 / 30 MARZO****MAIATZAK 4 MAYO****EKAINAK 01 JUNIO**

- *Escuela de Empoderamiento para Mujeres, 2023. Literatura de mujeres del mundo* en Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua).

URTARRILAK 20 ENERO

- Txotx denboraldia hasi da, eta horrekin batera sagardotegietarako autobus zerbitzua. Bota bertsoa! IX. Bertso-paper lehiaketa txikia (Uru-meako KRONIKA): "Sartzean ondo ginan baina..." (sari banaketa eta zoketak, maiatzaren 5ean). Hernanin ez da jokabide matxista eta arrazistatik onartzen: Ez da sagardoa, zu zara! - Erasoak eraso dira baita zure lagunak egiten dituenen ere!

URTARRILAK 21 ENERO -**OTSAILAK 22 FEBRERO**

- "Auzo bizi eta aktiboetara bidean" jardunaldiak eta saioak, herriko auzoak biziagarriak izateko.

URTARRILAK 23 ENERO

- Hernaniko errealitateari egokitu-tako proiektuak lantzeko, merkatarientzako doako lehenengo tertulia saioa Biteri kultur etxean. Urteko lehenengo hilabetetan beste lau saio antolatuko dira (Hernaniko Udala - BERRIAK Elkarteak).

URTARRILAK 24 ENERO

- Ipuin kontaketa udal liburutegian (hilean behin).
- AEK - Zilegi eskola: *Pantailak euskaraz* Biteri kultur etxean.

URTARRILAK 25 ENERO

- "Ainarak" (Anne Etchegoyen; Ritxi Lizartza - Juan San Martin) dokumentala Biteri kultur etxean.

URTARRILAK 26 ENERO

- "Petare", Miren Egigurenen liburuaran aurkezpena (eta solasaldia) Kulturarteko Plaza Feministan.

URTARRILAK 26 - 28 ENERO

- *LURLAB Mobile* (Gipuzkoako landa eremuko laborategi digital ireki eta ibiltaria) zerbitzua Ereñotzun (hurrengo hilabetetan, hilean behin).

URTARRILAK 26 - 27 ENERO**OTSAILAK 10 / 24 FEBRERO****MARTXOAK 10 / 24 MARZO****APIRILAK 21 ABRIL****MAIATZAK 5 / 19 MAYO**

- *Gurasotasun positiboa* sustatzeko hitzaldia(k) eta ikastaroa Biteri kultur etxean (Hernaniko Udala, Haur Nerabe eta Gazteria Saila).

URTARRILAK 28 ENERO

- *Mundu berri bat guztiontzat* egitasmoaren hirugarren edizioaren aurkezpena Biteri kultur etxean: bideokliparen aurkezpena + musika emanaldiak (BIZIPOZA Elkarteak).

- Buruntzaldeako *Independentzia Eguna*: hitzaldia Biteri Kultur etxean ("Burujabetzak mugarrak, independentziara bidea"+ herri bazkaria Atsegindegi plazan + *Bidea igarriz, Independentziarantz!* lelopean manifestazioa + kontzertuak... Atsegindegi plazan (ERNAI - SORTU -LAB).

URTARRILAK 30 ENERO

- Nahiz hainbat astetan martxan izan, Hernani hiribildua bisita autogidatuaren aurkezpena: Hernaniko hiribildua balioan jartzea eta ezagutaraztea dira helburuak (Hernanik Udala, Turismo Saila).

URTARRILAK 31 ENERO

- Udal Osoko Bilkura: ordenantza fiskal "progresibo" berria onartuta, prezio publikoak herritarren eta bizikidetzaren unitateen ahalmen ekonomikora egokitzeke.
- *Emakumeen euskal literatura ikuspegi feministatik* literatura mintegia udal liburutegian (hilean behin).

OTSAILA / FEBRERO

- *Energiaren Udal Bulegoak* hainbat saio antolatzen ditu herriko auzoetan: energiaren fakturak berrikustea gomendatzen du.
- Zaharkituta eta osasun egoera kaxkarrean zeudela, Gudarien plazako zuhaitz moztu, eta berriak landatuko dira (Hernaniko Udala).
- 2021eko urrian sortu ondoren, *Hernani Burujabe* proiektuak sozializazio kanpaina jarri du martxan, proiektua bera ezagutarazteko (hainbat bilera antolatzen dira).
- Hernani ezagutzeko, Hernani inguruko 8 ibilbide "errazak" prestatu ditu Inaxio Sanzek, Goiz Eguzki Erretiratuen Elkarteak eskatuta.
- Hernani, primer municipio de Euskadi con la acreditación *Certificado Residuo Cero*, cuyo objetivo es acelerar la transición hacia el residuo cero y la implementación de la economía circular (Zero Waste Europe). Apirilaren hasieran ziur-

tagiria jaso du Hernaniko Udalak (Mission Zero Academy - Zero Waste Europe).

- Denuncia (anónima) contra Marian Beitialarrangoitia, alcaldesa de Hernani ente 2007 y 2011, acusada de presuntos delitos por prevaricación y contra el medio ambiente por "... autorizar el relleno de la cantera de Santa Barbara de forma irregular...".
- Los municipios guipuzcoanos dispondrán de casi 20 millones extras tras el récord de financiación de la Hacienda Foral; Hernani: + 548.843,28 euros.
- Arrauna. Beñat Odriozola Aranburu hernaniarra urrezko domina lortu du Espainiako distantzia luzeko Txapelketan, aulki mugikorrean (paralimpikar mailako PR2 kategorian).
- El hernaniarra Asier Odriozola Otamendi publica "El vals de Amaya. Regionalismo, opera vasca y música española", adaptación a libro de su tesis doctoral sobre la ópera vasca de finales del siglo XIX y principios del XX.
- Hernaniko Udalak eta Goiz Eguzki Erretiratuen Elkarteak hitzarmena berri du, beste lau urtez (2023 - 2026): urteko 15.000 euroko dirulaguntza emango dio Udalak kultur jarduerak, garapen pertsonalerako jarduerak... antola ditzan.

OTSAILAK 1 FEBRERO

- Urtebete inguruko ibilbidea izan ondoren, SAGARRETA Natur Taldearen eraketa ITUROLAN. Taldearen helburuak.

OTSAILAK 2/4/23 FEBRERO

MARTXOAK 2/6/7/24/29 MARZO

- *Hernani munduari begira* zikloa (hitzaldiak, dokumental proiektioak, dantza emanaldia, liburu aurkezpenak...) Kulturarteko Plaza Feministan.

OTSAILAK 2 - 25 FEBRERO

- *Hernani munduari begira*: "Mujeres firmantes del acuerdo de paz: pilar de la reincorporación y la lucha por la paz en Colombia" erakusketa Kulturarteko Plaza Feministan.

OTSAILAK 2/9-11/16/24

FEBRERO

MARTXOAK 2/9-10/16/18/

23-25/30 MARZO

APIRILAK 20-21/26-27 ABRIL

MAIATZAK 3-6/10-11/13/

17-20/24-25/27/31 MAYO

EKAINAK 1-2/7 JUNIO

- *Emakumeontzako Jabetze Eskola / Escuela de Empoderamiento para Mujeres...* tailerrak, ikastaroak... Batukada Feminista... Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua).

OTSAILAK 4 FEBRERO

- 48. Zuhaitz Eguna, Joxe Legarretaren omenezko XXXIV. Edizioa, Larre Gain inguruan.
- Santa Ageda bezpera: abesbatzen irteerak Hernanin eta Ereñotzun.
- Salida de la comparsa de *Caldereros* (Elur - Txori Elkarte).

OTSAILAK 5 FEBRERO

- Manolo Sagarna, 20 urtetan baino gehiagotan Hernaniko Musika Bandako zuzendaria izan zena, hil da.

OTSAILAK 6 / 20 FEBRERO

MARTXOAK 6 / 20 MARZO

APIRILAK 17 ABRIL

MAIATZAK 8 / 22 MAYO

EKAINAK 5 JUNIO

- *Escuela de Empoderamiento para Mujeres. Emagunea* en Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua).

OTSAILAK 8 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus). "Nueva normalidad" tras aprobar del Consejo de Ministros español la supresión del uso de mascarillas en el transporte público (después de 1.010 días, desde el 4 de mayo de 2020), ópticas, ortopedias o centros de audición; se mantiene en centros sanitarios, socio-sanitarios y farmacias.**
- "Hernani, 1960 - 2021. Motibazio politikoko indarkeria eta giza esku-

bideen urraketa larriak" liburuaren aurkezpena Biteri kultur etxean (Hernaniko Udal - ARANZADI Zientzia Elkarte).

OTSAILAK 8 / 12 FEBRERO

- Heriotza perinatalari eskaintako "Izan zirelako" gunearen aurkezpena hilerrian.

OTSAILAK 8 / 22 FEBRERO

MARTXOAK 1 MARZO

- *Erresistentzia erromania eta feminismoa. Emakume ijitoen borrokak argitara: sistema patriarkal, kapitalista eta kolonialaren aurrean...* Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua).

OTSAILAK 11 FEBRERO

- Auzo Batzarra Ereñotzuko Auzo Udaleko aretoa: 2022ko urteko jardueren eta diru-kontuen memoriak, 2023ko proiektuak eta aurrekontua, OLAK Auzo Elkartearen jardura era aurrekontua, eta maiatzaren 28ko hauteskundeak...

OTSAILAK 12 FEBRERO

- Atletismo. Nuevo récord mundial en la distancia 4 x 800, en categoría M45, en el velódromo Antonio Elorza de Donostia; el hernaniarra Sergio Román es uno de los cuatro atletas que establecen la nueva marca (8:27:08).
- Ismael Serrano (Hyrox Master 50) bate el récord del mundo en la prueba del circuito *Spain Hiron Series (Hiron Bilbao)* celebrada en el BEC de Barakaldo.

OTSAILAK 12 / 17-21 FEBRERO

- 2023 *Hernaniko Inauteriak*.

OTSAILAK 13 FEBRERO

- AEK-Zilegi eskola. Urumea bailarako zilegi mendiei eta bertako ogibidei buruzko hitzaldia Biteri kultur etxean.
- Euskara eta kulturartekotasuna gai hartuta, *guraso erdaldunek gela bileretan ez parte hartzea arazo bat da, eta heldu behar zaiolako, saioa eta*

“Hizkuntzak erraietan” dokumentala Ereñotzuko ludotekan (Katiluzar Guraso Elkartea).

OTSAILAK 15 FEBRERO

- *Euronet 50/50* proiektua burutzeko lankidetzak hitzarmena berri dute Txirrita Eskolak, Urumea Ikastolak eta Hernaniko Udalak, ingurumenaren eta iraunkortasunaren aldeko bidean eredu izan eta urratsak ematen jarraitzeko: hainbat egitasmo gauzatuko dira... ikastetxe horietan.
- “Eraso matxisten aurrean komunitatearen erantzukizuna eta erreparazioa” hitzaldia Biteri kultur etxean (EMAGIN - HIRUKI LARROSAS).
- Pala. Amaia Irazustabarrena eta Ariane Arrieta palista hernaniarrak Estatu Batuetan, Los Angelesen, Euskal Selektzioak deituta.

OTSAILAK 16 FEBRERO

- Visita institucional a la zona de Akarregi donde se están llevando a cabo distintas obras. Responsables institucionales, entre ellos la Consejera de Desarrollo Económico, Sostenibilidad y Medio Ambiente, Arantxa Tapia, y el alcalde de Hernani, Xabier Lertxundi, y técnicos de URA Agencias Vasca del Agua, presentan una segunda fase, supeditada a las finalización de las obras del TAV (hacia la primavera de 2024), del proyecto en marcha para blindar el cauce de río Urumea ante posibles inundaciones: se contempla la habilitación de un canal transversal que sirva de aliviadero en caso de crecidas del río.
- Haurren ahoko osasunari buruzko hitzaldia (“Nere haurraren hortzak”) Biteri kultur etxean (HAZIAK Elkartea).

OTSAILAK 16 - 26 FEBRERO

- 73. Berlinale. “20.000 especies de abejas” pelikularen estreinaldia; Estibaliz Urresola Solagurenen (Ereñotzun bizi den zuzendari laudiorra) filma. Consigue dos premios fuera de concurso, y un Oso de Plata (Sofía Otero, 9 años, mejor interpretación). Consigue también

la *Biznaga de Oro* a la mejor película española en el Festival de Cine de Málaga (marzo 18).

OTSAILAK 21 FEBRERO

- Osakidetzan bizi ari den egoera, eta zuzendaritzaren “mespretxu eta ku-deaketaz” salatze kontzentrazioa osasun zentroaren aurrean (SATSE - ELA - LAB - SME - CCOO - UGT).

OTSAILAK 23 FEBRERO

- “Anonyme Popular” ikuskizuna (Igor Elortza - Rafa Rueda) Biteri kultur etxean.

OTSAILAK 23 FEBRERO

- Stock Azoka Atsegindegi plazan (BERRIAK).

OTSAILAK 24 FEBRERO

- Urtebete Ekhi moneta martxan jarri zela (743 erabiltzaile), hitzarmena berritzen dute Hernaniko Udalak eta EkhiLurrek: 2023an 200.000 euro inbertituko ditu Hernaniko Udalak, herrian 2 milioi euroko gastua sustatzeko asmoz.
- Agentes de la Ertzaintza detienen a un hombre de 44 años en Hernani, le incautan 2 kilos de marihuana, uno de anfetaminas y medio de hachís.
- *Erditzea eta mugimendua* tailerra Biteri kultur etxean (HAZIAK Elkartea).

OTSAILAK 25 FEBRERO

MARTXOA 25 MARZO

MAIATZAK 6 MAYO

EKAINAK 10 JUNIO

- *Parketik plazara*, Amatasunen Topaketa - Encuentro de Maternidades diversas Kulturarteko Plaza Feministan.

OTSAILAK 28 FEBRERO

- Udal Osoko Bilkura. Gaien artean, hainbat tasa eta prezio publikoen aldatzeak (%1,5ko igoera), eta *Bertatik Elikatuz Laneratze* enpresaren egitasmoari dirulaguntza emateko lankidetzak hitzarmena (ZABALDUZ Kooperatiba - Fede Pacha & Co: gizarte bazterketa arriskuan daudenak laneratzea eta bertako

lehenengo sektorea indartzea, du helburua).

OTSAILAK 28 FEBRERO -

MARTXOAK 2 MARZO

- Hernani Lanbide Heziketaren (*EPO Escuela Profesional Obrera*) 75. urteurrena. Eskolaren ibilbidearen erakusketa Biteri kultur etxean. Hainbat ospakizun ekitaldiak antolatzen dituzte urtean zehar.

MARTXOA / MARZO

- Con motivo de las obras de ampliación de Museo de Bellas Artes de Bilbao, traslado de la escultura “Lugar de Encuentros IV” de Eduardo Chillida, a Chillida Leku museoa, donde se podrá contemplar hasta finalizadas las obras del museo.
- Urbieta kaleko sokadun parke berri bat sortzeko obrak hasi dira... maiatzaren 20an inaugurazio - irekiera ekitaldia.
- *ERRIGORA Balioak* - Udaberriko ERRIGORA kanpaina martxan da: martxoaren bukaera arte eska daitezke produktuak. Saskiak maiatzaren 12an banatzen dira udaletxeko arkupetan.
- VII Encuesta Sociolingüística (Gobierno Vasco, Departamento de Cultura y Política Lingüística): el 61,8% de las y los hernaniarras (12.548 hernaniarras, sobre 20.297 habitantes) son “vasco habitantes”.
- Martxan dira Karabel eta Portu auzoak lotuko dituen bidearen (300 metro) obrak.
- El hernanirra Iñaki Esnal con la selección de Euskal Herria en el Mundial de CIJB (Confederación Internacional de Pelota a Mano) en Alzira, Valencia.
- “Hernanin” *Hernaniko Establezimenduen Plaza* kanpaina abian da: ohilezko - erosketa poltsekin lotutako kanpaina.

MARTXOAK 1 MARZO

- “Zure plateran hasten da mundua” dokumentala + solasaldia Biteri kultur etxean (HerriLur Kontsumo Elkartea).

MARTXOAK 2-3/15/16 MARZO

- "Justizia sozialerako politika publikoak. Hernani: eredu bat Europan" Jardunaldiak Kulturarteko Plaza Feministan.

MARTXOAK 2/10/13/17**MARZO**

- Ahozkotasanaren Nazioarteko (Ipuin Kontaketa) Jaialdia. Jatorri desberdinetako narratzaileek publiko ezberdinei zuzendutako istorioak kontatzen dituzte udal liburutegian eta Zikuñaga eta Antziolako liburugunean. Gala Nagusia, Biteri kultur etxean.

MARTXOAK 3 MARZO

- La hernaniarra Garbiñe Etxeberria Aranburu (Directora Técnica Deportiva de la Real Sociedad) galdonada con el Premio Carmen Adarraga (Diputación Foral de Gipuzkoa).

MARTXOAK 4 MARZO

- *KanikaBuru* Atsegindegi plazan (KANIKA Aisialdi Taldea).

MARTXOAK 4 - 5 MARZO

- Remo. Beñat Odriozola Aranburu (Hernani Arraun Elkartea) consigue el primer puesto en el Campeonato de España de Remoergómetro - Open Estatal de Remo Indoor.

MARTXOAK 4 - 31 MARZO

- *Gorputza / Cuerpo* erakusketa (Irati Pires Idarreta) Kulturarteko Plaza feministan.

MARTXOAK 6 MARZO

- "Zer moduz ari gara hondakinekin Hernanin? Hondakinen bilakaera 2010etik 2023ra. Gipuzkoako beste herrien egoera. Zertan hobetu aurrera begira" saio - hitzaldia Biteri kultur etxean (Hernanin Zero Zabor).

MARTXOAK 8 MARZO

- Emakumeen Nazioarteko Eguna. Bazkari komunitarioa Kulturarteko Plaza Feministan + Manifestazioa Plaza Berritik abiatuta... Bertoak, pala partidua eta afaria Ereñotzun... Goiz Eguzki Abesbatzaren emakumeen kontzertua Goiz Eguzkiko areto nagusian... "Emakume langileok askatzeko sozialismoa eraiki" lelopean, mobilizazioa (ITAIA)... "Emakume musikagileen kontzertua" Biteri kultur etxean (Hernani Musika Eskola Publikoa).

meen kontzertua Goiz Eguzkiko areto nagusian... "Emakume langileok askatzeko sozialismoa eraiki" lelopean, mobilizazioa (ITAIA)... "Emakume musikagileen kontzertua" Biteri kultur etxean (Hernani Musika Eskola Publikoa).

MARTXOAK 9 MARZO

- Recuerdo al ertzaina Iñaki Totorika Vega en la ertzain-etxea de Hernani, asesinado por ETA el 9 de marzo de 2001.

MARTXOAK 14 MARZO

- *Hernaniko Turismo* webgune berriaren aurkezpena: turismoa.hernani.eus

MARTXOAK 15 MARZO

- LABURBIRA Euskarazko film laburren XX. Zirkuitua Biteri kultur etxean (DOBERA Euskara Elkartea).

MARTXOAK 16 MARZO

- Energiaren inguruko tailer irekia Ereñotzuko ludotekan (OLAK Auzo Elkartea).
- Eñaut Elorrieta ("Fantasia") Biteri kultur etxean.

MARTXOAK 18 MARZO

- Fallece en Las Palmas de Gran Canaria el que fuera alcalde de Hernani entre 1966 y 1976, Fermín Altuna Aguirresarobe.

MARTXOAK 18 - 19 MARZO

- Euskadiko Musikari Gazteen Lehia-keta, Gasteizen. Oliver Cabrera Sancho hernaniarrak aurreneko saria lortu du akordeoiarekin, 12- 15 urte bitartekoen kategorian.
- Martxan da GRABNI Txapelketa, eta Hernaniko esku pilotari eta pailistek parte hartzen dute. Amaia Irazustabarrena (Gipuzkoa, ezker horma) eta Miren Goikoetxea (Gipuzkoa, trinketea) txapeldunak.

MARTXOAK 18 MARZO**APIRILAK 22 ABRIL****MAIATZAK 6 / 27 MAYO**

- Eskola Kirola Topaketak.

MARTXOAK 21 MARZO

- Hernanira bizitzera datozen pertsonen harrera emateko, *Harrera Bulegoa* martxan da, udaletxeko sarreran, hhz-tan (Udal Kulturartekotasun Saila).

MARTXOAK 21 - 23 MARZO

- Antzerki zikloa Biteri kultur etxean: "Sagastitarrak" (TXALO Produksioak) - "Fake. Trampantojo" (ERRE Produksioak) - "Ez naiz inoiz Dubliren egon" (TENTAZIOA).

MARTXOAK 23 MARZO

- "Hernaniko Elikadura Sistema Iraunkor eta Burujabea"ren aurkezpena ITUROLAn. Hernani contará con una marca de consumo de producto local sostenible, y se impulsará también, un Centro de Transformación y Cocina en Ibaiondo poligonoa.
- KAXKO Elkarteko lokal berriaren inaugurazioa, Gudarien plaza.
- "Erdiz Bizirik" (Baztango herri lurren defentsarako mugimendua) plataformaren hitzaldia ITUROLAn (Hernaniko SAGARRETA Natur Taldea).

MARTXOAK 24 MARZO

- Hernaniko Udala. 2022ko aurrekontuaren likidazioa: 6,9 milioi euroko gerakina. Bidean dauden obra batzuk indartuko dira, eta proiektu berriak martxan jarriko dira (2023ko martxoaren 28ko plenoan eztabaidatuta).
- Visita de la Diputada Foral de Políticas Sociales, Maite Peña, a las instalaciones de KarebelEko, como ejemplo del Programa de Ayudas a la Iniciativa Social: "... el 70% de la plantilla tiene alguna discapacidad, y cada puesto se adapta a la persona".

MARTXOAK 25 MARZO

- "Haurtzaroari lagunduz" hitzaldia Biteri kultur etxean (HAZIAK Elkartea).

MARTXOAK 26 MARZO

- *Hernaniko Ibilbide morea. Oroimen historiko feminista baterantz, beste*

pauso bat Gudarien plazatik abiatuta: kale izendegian emakumeen eta LGTBI pertsonen ekarpena ikusgarri egiteko ibilbidea (Kulturarteko Plaza Feminista).

MARTXOAK 28 MARZO

- La Federación *Gipuzkoa Merkataria* incorpora 17 establecimientos al Universo *Singular Dendak*, entre ellos la tienda de ropa y complementos LAKET de Hernani.
- Jesus Uzkudun Illarramendi hernalarra omentzeko ekitaldia Biteri kultur etxean, gizarte-ekintzaile gisa hainbat ekimenetan murgildu delako, giza osasunerako-eskubi-dearen aldekotan, bereziki.

MARTXOAK 30 MARZO

- Treba Gurasoak* zikloaren baitan, "Haur eta nerabeen emozioen bidelagun: nola zaindu seme-alaben emozioak" hitzaldia Biteri kultur etxean.

MARTXOAK 31 MARZO

- Etxeko langileentzako lege- eta lan-aholkularitza Kulturarteko Plaza feministan.
- Trans Ikusgarritasunaren Eguna dela eta, manifestazioa Moio kaletik abiatuta (Loretuz Lotu Taldea).

APIRILA / ABRIL

- KarabelEkorekin elkarlanean baratza terapeutikoa sortzeko proiektua aurrera eraman du Hernaniko Oinarrizko Lanbide Heziketa zentroak, dagoeneko adinekoen egoitzan martxan dagoena, egoiliarrek estimuluak piz eta aktiba ditzaten.
- Educación. Campaña de matriculación para el curso 2023-2024: el índice de vulnerabilidad entre el alumnado hernalarra es de 17,42. En base a él, se han de reservar plazas para alumnado vulnerable en los cinco (5) centros educativos locales.
- Adineko pertsonen bideratutako *Auzozaintza* Programaren arrakasta ikusita, beste auzoetara zabalduko da.

- Renovaciones varias en la pista de atletismo de Sagastialde: se renueva y cambia de situación de la jaula de lanzamientos, mejoras en la zona de hierba posibilitando su uso como zona de carrera...

- Según publicaciones, al alquiler medio de una vivienda en Hernani es de 697,60 euros.

APIRILAK 1 ABRIL

- Hernalan Musika Banda + Bitartean Musika Taldea ("Udaberriko kontzertua") Atsegindegi plazan.

APIRILAK 2 ABRIL

- Urteko bigarren *Kanikaburua* (KANIKA Aisialdi Taldea).
- Karena* taldearen kontzertua Milagrosan.

APIRILAK 3 - 5 / 12 - 16 ABRIL

- Aste Santuko oporrak direla eta, egitarau berezia gaztelekuan, Pakita Studioan,... Talleres varios organizados también por el Área de Juventud del Ayuntamiento de Hernani.

APIRILAK 3 - 28 ABRIL

- Hernalan munduari begira* zikloa Kulturarteko Plaza Feministan: "Ahlam: bizitza batekin amestuz. Libanoko emakume palestinar errefuxiatuen istorioak" erakusketa (UNRWA Euskadi).

APIRILAK 6 - 10 ABRIL

- Oferta turística de Semana Santa en Hernani; entre otras, visitas guiadas al casco histórico.

APIRILAK 8 ABRIL

- Akola, Alkatxurain eta Larregain inguruak ezagutzera, trikuharriak eta saroiak ezagutzera, irteera. Munitzue gainako multzo megalitikora bisitza ere irteerak antolatzen dira (Luis Mari Zaldua, Arditurri Parke-txea - Gipuzkoako Parke Sarea).

APIRILAK 14 ABRIL

- Errepublikaren egunean, "Bigarrenari ohorea eta Hirugarrena borrokatzen. Gora Errepublikak!" ekitaldia

kanposantuaren aurrean (Elkarrekin / Podemos).

- La Delegación del Gobierno español en la CAV insta al Ayuntamiento de Hernani, y a otros Ayuntamientos gobernados por EH Bildu, a que elimine (en el plazo de un mes) de la pagina hernalanoroiemena.eus, las referencias a personas miembros de ETA, personas prófugas de la justicia (refugiadas) o condenadas por delitos de terrorismo... al considerar que son equiparadas a las víctimas del terrorismo (Ley de Reconocimiento y Protección Integral a las Víctimas del Terrorismo). De no ser así, la Abogacía del Estado emprenderá las acciones pertinentes. El tema es tratado en la Mesas de Convivencia... El Ayuntamiento de Hernani, a instancias de la Sociedad de Ciencias ARANZADI, desactiva la pagina web (2023 abril 21).

APIRILAK 15 - 16 ABRIL

- Arrauna. Gipuzkoako Batel Ligako azken jardunaldiak Pasai Donibainen: infantil eta promesa mailako Hernalaniko neskek lehenengo postua lortu dute.

APIRILAK 16 / 23 / 30 ABRIL

- ETB1eko mezak (bezperetan grabatuak) San Joan Bataiatzaile eliza-parrokiatik.

APIRILAK 18 ABRIL

- Espainiako Auzitegi Gorenak balio-gabetu du Asier Ezeiza Xaxi hernalan preso atentatu batzuegatik Auzitegi Nazionalak emandako absoluzio epaia, eta berriro epaitzeko agindu du (irailaren 26an).
- "Procedimiento para adquirir la nacionalidad" hitzaldia Kulturarteko Plaza Feministan (AMHER - SOS Arrazakeria).

APIRILAK 19 - 29 ABRIL

- "Ta argiya in zan" (Eli Pagola - Ainhoa Gutierrez; Sorkuntza Beka, 2021) erakusketa Biteri kultur etxean.

APIRILAK 20 ABRIL

- "Homologación de estudios" hitzaldia Kulturarteko Plaza Feministan

(AMHER-SOS Arrazakeria - BIDEZ BIDE Elkartea).

- La Primitiva deja un premio de 62.212 euros en Hernani.

APIRILAK 21 ABRIL

- *Ramadan* bukaerako ekitaldia Atsegindegi plazan: errezo saioa eta gosaria.
- Eliz-Musika kontzertua San Joan Bataiatzailearen eliza-parrokian (KANTUZ Abesbatza - AIZTONDO Abesbatza, Astigarraga).

APIRILAK 21 - 23 ABRIL

- Erdi Aroko Azoka.

APIRILAK 22 ABRIL

- Primer premio de Lotería Nacional (10 decimos) en Hernani.

APIRILAK 22 - 23 ABRIL

- Arrauna. Euskadiko Batel Txapelketa Sestaon: Hernani Arraun Elkartea compite con la participación de siete botes. Hernani gana la regata infantil femenina.

APIRILAK 24 ABRIL

- Santa Maria Magdalena egoitzan bizi den Sabina Sanchez hernaniarrak 100 urte bete ditu; omenaldi-txoia jaso du.
- "Asesoría laboral" hitzaldia Kulturarteko Plaza Feministan (AMHER-SOS Arrazakeria).

APIRILAK 25 ABRIL

- Pintadas a favor a los ocho presos de ETA en huelga de hambre en el batzoki de Hernani.

APIRILAK 26 ABRIL

- "Begiratu urrunera" lelopean, CAF - ELHUYAR Sarien banaketa; sari-tuen artean, Iñaki Sanz Azkue hernaniarra, "Dragoi txiki bat egongelako horman" artikulua gatik.

APIRILAK 27 - 30 ABRIL

- Hernaniko BHIko 12 ikasle eta 2 irakasle Ingalaterrako York hirian, II. Mundu Gerrako mugalari eta hegazkin pilotuen historia ezagutzera

eta Florentino Goikoetxea mugalari hernaniarrari eskaintako erakusketatik ikustera.

APIRILAK 29 ABRIL

- Dultzaineroen Topaketa (Hernaniko Dultzaineroak + Hernani Musika Eskola Publikoa).

MAIATZA / MAYO

- Energia Udal Bulegoa Sandiusterrira lekualdatu da.
- Son 16 las viviendas turísticas que se contabilizan en Hernani, ascendiendo a 82 el número de plazas que se ofertan.
- Un detenido en Hernani en el marco de la operación conjunta de la Guardia Civil y la Gendarmería francesa contra el tráfico ilegal de angulas: en libertad con cargos y medidas cautelares.
- Donostiako Udalak hitzarmen bat sinatu du, inguruko udalerrietako taxiek, tartean Hernanikoek, hirian lan egin ahal izan dezaten: Udalerriek, Hernanik ere bai, onartu behar dute hitzarmena.
- Inicio de las obras de reforma del kiosko de Ezkiaga pasealekua, que estará dedicado a la bertsolari hernaniarra Joxepa Zubeldia Elizegi. En la intervención toman parte la bertsolari Maialen Lujanbio Zugasti, y Arrate Rodríguez y Carlos Ndungmandun. Es (re)inaugurado el 18 de junio.

- Dan comienzo las obras de la conducción alternativa del Canal Bajo del Añarbe, que concluirán en 2026. Se construirá una nueva estación de bombeo en Lastaola, junto a la antigua central hidroeléctrica.

MAIATZAK 1 MAYO

- Maiatzak 1, Langileen Nazioarteko Eguna. Buruntzaldeako manifestazioa Gudarien plazatik abiatuta (LAB).

MAIATZAK 3 MAYO

- Urumea - Elkano Ikastola eraikin zaharra eraisten hasi da. Afecio-

nes varias en el tráfico rodado en la zona, y plazas de aparcamiento provisional en Gudarien plaza durante el transcurso de las obras... a mediados de junio se reabre el aparcamiento en dicho área, que perdurará hasta el inicio de las obras previstas en la zona.

MAIATZAK 4 MAYO

- Kontzertua Biteri kultur etxean: Sara Azurza ("Hemen berriro").

MAIATZAK 5 MAYO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus). La OMS pone fin a la emergencia internacional sanitaria global por el COVID-19. Han sido más de tres años de emergencia sanitaria (1.221 días), durante los que han fallecido más de 20.000.000 de personas en el mundo.**
- Asamblea anual de ORONA: en 2022 aumentó su facturación hasta los 896 millones de euros (+ 7,69 %), y aumentó sus inversiones hasta los 39 millones; también incrementó, por quinto año consecutivo su plantilla, que cuenta con 5.700 trabajadoras/res.

MAIATZAK 6 MAYO

- Latseko produktu kimikoen fabrikara bisita gidatua (Asier Agirresarobe, Ereñotzuko Auzo Udala).

MAIATZAK 6 - 13 MAYO

- Hernaniko XXV. Dantzari Astea 2023 - XVIII. mendeko euskal jantziak erakusketa Biteri kultur etxean (San Joan Konpartsa).

MAIATZAK 10 MAYO

- En vísperas del inicio de la campaña electoral para las elecciones municipales del 28 de mayo, COVITE denuncia la inclusión de 44 condenados por su vinculación a/ con ETA en las listas de EH Bildu, entre ellas por la inclusión de Mª Teresa Toda Iglesias (subdirectora de EGIN) en las lista de Hernani. Todas ellas y todos ellos tiene cumplidas las penas de inhabilitación.

MAIATZAK 11 MAYO

- ZINEGOAK - GAYLESBITRANS Nazioarteko zinema eta ate eszenikoen jaialdia *Kulturarteko Plaza Feministan*.

MAIATZAK 12/14/26/28 MAYO**UZTAILAK 14-15/20 JULIO****IRAILAK 8/30 SEPTIEMBRE****URRIAK 28 OCTUBRE**

- *Kultur Bira Programa*. Kultur jarduerak herriko hamar (10) auzotan: Txantxilla, Portu, Gabriel Celaya, Karabel, Zikuñaga, Osiñaga, Ereñotzu, Latsunberri, Kaxkoa eta Sorgintxulo.

MAIATZAK 12 MAYO

- Hernani Musika Eskola Publikoak martxoan eginiko bisitari erantzuna emanez (elkartrukea), Legazpiko Musika Eskolako ikasleen emanaldia Biteri kultur etxean (Hernani Musika Eskola Publikoa).

MAIATZAK 13 MAYO

- "Zaintzak erdigunera" Eguna (Kulturarteko Plaza Feminista). Datozen urteetarako ekintza-plana eta egindako hausnarketaren manifestuaren aurkezpena.
- Gazte Eguna (Kontrakantxa Gaztetxea).

MAIATZAK 14 MAYO

- Pintadas amenazantes contra el PSE-EE (contra dirigentes como Patxi López, Denis Itxaso, el fallecido Rodolfo Ares...) en varios edificios de Hernani.
- Atsolorra Ereñotzun, 2021 eta 2022an jaiotako ereñotzuarren omenezko festa.
- Jornadas Extremeñas en Atsegin-degi plaza.

MAIATZAK 15 MAYO

- San Isidro Jaia. Gonagorri baserriko Mari Karmen Bergaretxeri eta Eusebio Muniain Zubillagari omenaldia.

MAIATZAK 15 - 19 MAYO

- AEK - Zilegi Eskola. *Zilegi Astea*: ekintzaz jositako programazio zabaldua 5 egunetan.
- "Ingurumen Hezkuntza - Agenda 30" erakusketa (birziklatutako materialekin egindako tresnak) Biteri kultur etxean.

MAIATZAK 16 MAYO

- *Armairutik plazara!* Hernaniko LGTBIQ+ errealitate eta memoria bi-ziari buruzko dokumentala, unitate didaktikoen aurkezpena eta mahai-ingurua *Kulturarteko Plaza Feministan (HIRUKI Larroxak)*. *Armairutik plazara! dokumentalak sari bat jaso du ZINEGOAK Jaialdian*.

MAIATZAK 17 MAYO

- LGTBIQ+ Fobiaren Aurkako Nazioarteko Eguna. Kontzentrazioa Plaza Berrian (LORATUZ LOTU - EHGM).

MAIATZAK 18 MAYO

- Orion izandako hilketa matxista salatzeke, kontzentrazioa Plaza Berrian.

MAIATZAK 19 MAYO

- Detenido en Hernani un hombre de 39 años por un presunto delito de falsedad documental e intento de estafa: con identidades falsas quiso abrir distintas cuentas bancarias.
- *Hernani Burujabe Herritar Taldearen* aurkezpena ITUROLAN.

MAIATZAK 19 - 20 MAYO

- XXXVII. Txalaparta Festa (Hernani Musika Eskola Publikoko - *Ttakuntan ttakun* Taldea).

MAIATZAK 20 MAYO

- Lluvias torrenciales dejan un registro histórico de 244 litros por metro cuadrado en el embalse de Añarbe. Horien ondorioz, Urumea atera da Ereñotzun eta Hernanin, Karabal - Landare inguruan, eta kalteak sortu dira hainbat gunetan. La carretera Goizueta - Hernani sufre desprendimientos en varios puntos

que requieren de varias semanas de reparaciones; se reabre con pasos alternativos.

- IX. Lore eta Landare Azoka Urbietan kalean (BEHEMENDI).
- Presoen aldeko *Elkartasun Eguna*: ... "Denak etxera izan arte" lemapean mobilizazioa...
- Udaberriko Musikaldia en Azkoitia. Joxan Goikoetxea & Euskamerata presentan "*Ez dok, badok: Oteizaren mailua*", en homenaje al escultor en el 20 aniversario de su fallecimiento.
- Futbola. Gizonezkoen Gorengo mailako CD Hernaniko taldeak, azken partidua berdinduta, kategoria galdu egin du; hurrengo denboraldian, Erregional 1. mailan jokatuko du.
- La hernaniarra June Ruiz Belategi se proclama Campeona de España de esgrima (modalidad sable) en la categoría M-15. Ekainaren hasieran, Euskadiko txapelduna maila absolutuan, 14 urte dituela. Urte bukarran, Espainiako Esgrima Federaziok eginiko rankingean, hirugarren postuan. Participa en el Copa del Mundo Junior que se celebra en Madrid los días 16 - 17 de diciembre.

MAIATZAK 21 MAYO

- Kultur aniztasun eguna dela eta, egun osoko programazioa Ereñotzun (KATILUZAR Guraso Elkartea).
- La Ertzaintza detiene en Zikuñaga auzoa a una mujer de 57 años, por un presunto delito contra la salud pública, tras serle incautados más de 450 gramos de marihuana.

MAIATZAK 22 MAYO

- Eraso PSE-EEko Hernaniko egoitza: fatxadan pintadak egin dira.

MAIATZAK 22 - 26 MAYO

- DOBERA Euskara Elkartearen 30. urteurrena: "30 urtez euskararen normalizazioaren bidean (1993 - 2023)" erakusketa... Solasaldia eta "Esan, galtzerdi maitea!" Zapotxin pailazoaren ikuskizun musikala (maiatzak 23) Biteri kultur etxean (DOBERA Euskara Elkartea).

MAIATZAK 23 MAYO

- HIRUKIDERE (Euskadiko Familia Ugarien Federazioa) aurkezpena Biteri kultur etxean.

MAIATZAK 24 MAYO

- Agenda escolar 2030. Pleno escolar: "Energia asekuible y no contaminante".
- "Matrioskak, las niñas de la guerra" dokumentala Biteri kultur etxean.

**MAIATZAK 24 MAYO -
URRIAK 22 OCTUBRE**

- La Audiencia Nacional dirige acciones penales por el atentado perpetrado en mayo de 2003 en Sangüesa que acabó con la vida de dos policías, contra, entre otros, Itxaso Zaldua y Gurutz Agirresarobe.

**MAIATZAK 25 MAYO -
EKAINAK 1 JUNIO**

- Haurrak eta ingurune digitala hizpide dela, hitzaldi eta tailerrak Biteri kultur etxean (Hernaniko Udala, Haur eta Gazteria Saila).

MAIATZAK 26 - 28 MAYO

- Mendekoste Jaiak Florida - Etxeberri auzoan.

MAIATZAK 27 MAYO

- Ereñotzuko Mendi Lasterketa.
- "Kolpez kolpe", egun osoko egitaraua (GKS Gazte Koordinadora Sozialista).
- *Kantuz Eguna* Milagrosan (KANTUZ Abesbatza).

MAIATZAK 28 MAYO

- Udal hauteskundeak 2023. EH Bildu da irabazlea, gehiengo osoarekin (11 zinegotzi). Xabier Lertxundi Astearsuinzarra izango da, berriro, Hernaniko alkatea hurrengo lau urtetan (ekainak 17). Ereñotzun, *Ereñotzu Ekinezek* babes zabala lortzen du: Olatz Juantorena Aizpurua izango de Ereñotzuko Auzo Udaleko alkatea.
- Hockey Hierba. La Real Sociedad homenajea a Maider Altuna en su

último encuentro de la temporada. La hernaniarra cuelga el stick tras once campañas como txuri-uridin, once temporadas en las que ha conseguido importantes logros deportivos.

**MAIATZAK 31 MAYO -
EKAINAK 1 / 8-9 / 11 JUNIO**

- *Ingurumen Jardunaldiak* (SAGARRE-TA Natur Taldea).

EKAINA / JUNIO

- Europako *Next Generation* funtsetik 117.000 euroko dirulaguntza jaso du Hernaniko Udalak hondakinen kudeaketa jasagarria hobetzeko: bi olio makina, bi minipuntu erosi eta martxan jartzeko, eta auzo-konpostan hobekuntzak egiteko erabiliko dira. También se invertirá en ampliar y mejorar la conexión wifi de su red local, en implantar la administración electrónica.
- La tasa de desempleo en Hernani, según LANBIDE, asciende al 8,3 % (0,2 puntos por encima de la tasa del territorio).
- Urumea ibaian eginiko garbiketari 1.162 kg hondakin jaso dira.
- Txirrita Eskoak duela bi urte hasitako *Tratu On* proiektua amaitutzat eman du plaka baten inaugurazioarekin: haur eta nerabeen babesarekin konprometitutako eskola izango da aurrerantz.
- Nuevas campañas, que se prolongarán a lo largo del verano, para potenciar el comercio local, impulsada por BERRIAK y el Ayuntamiento de Hernani.
- Kanean da "Bitartean folk & Banda" disko berria, Bitartean Folk taldeak eta Hernaniko Musika Bandak elkarlanean grabatutako lana.
- *Urumea amastu* lan mahaiak hainbat ekintza antolatu ditu udari begira. Urumea ibaiaren eta bailarako ingurumenaren garapen txukun eta jasagarria bultzatzea da asmoa. Hainbat ekintza antolatu dira udan zehar, eta horretarako hezitzaile bat kontratatu da. Se acometen

mejoras varias en las zonas de Fagollaga y Arranbide, y se colocan 6 paneles informativos para dar a conocer el valor natural y cultural de la zona.

- Bigarren eskuko denda berria Hernani: "Hernani orain, EMAU-Sekin, zirkular eta solidarioagoa" (EMAUS).
- Zuntz optiko bidezko telekomunikazio sarea martxan da Martindegi bailaran; eta alde zaharrean instalatzeko lanak hasi dira (Hernaniko Udala).
- *KoopFabrika Hegoaldetiken* aurkezpena ITUROLAN: tresna kooperatiboa eta ekonomia sozial eraldatzailea pertsona migratuei hurbiltzea, beren lana antolatze eta bizitza-proiektuak hobetzeko, helburuak ditu.

EKAINAK 1 JUNIO

- Hernani Musika Eskola Publikoko ikasle helduen musika emanaldia Goiz Eguzki parkean.

EKAINAK 2 JUNIO

- II Munduko Gerraren testuinguruko Hernaniko mugalariei eta laguntzaileei omenaldia Loidin, Osiñagan (EPAB Euskal Pirinioak Askatasun Bideak Kultur Elkarte).

EKAINAK 3 JUNIO

- Fútbol. El primer equipo femenino del C.D. Hernani consigue el ascenso a Liga Vasca.

EKAINAK 3 - 4 JUNIO

- Osiñagako jaiak.

EKAINAK 4 JUNIO

- Lasarteko Zirkuituaren I. Mendu-erreneko Rallya: Hernanitik pasatzen da kotxe klasikoaren karabana.
- Kultura anitzeko Jaialdi (dastatze) gastronomikoa Atsegindegi plazan (AMHER).

EKAINAK 7 JUNIO

- Elkano kalea 33 zenbakian etxekaleratze agindua bete da, eta emakume bat kanean geratu da.

Tentsio handiko uneak izan dira: pertsona bat atxilotu eta beste bi identifikatu ditu Ertzaintzak, etxe aurrean elkarretaratu diren artean (Buruntzaldeako Etxebizitza Sindikatuak).

EKAINAK 7 - 29 JUNIO

- “Ángeles de la guarda” argazki-erakusketa (Rosa Villafuerte, Peru) Kulturarteko Plaza feministan.

EKAINAK 8 - 11 JUNIO

- Garagardo azoka Atsegindegi plazan (Club Rugby Hernani Elkarteak): “Errugbian denak berdinak gara” VI Inklusibo Txapelketa Landaren (ekainak 10).

EKAINAK 11 JUNIO

- “Gala de la Diversidad” en Chillida Leku museoa. Es el inicio de la programación veraniega en el museo...

EKAINAK 12-15 / 19-22 JUNIO

- Kurtso bukaerako kontzertuak - emanaldiak Milagrosan / Biteri kultur etxean (Hernani Musika Eskola Publikoa).

EKAINAK 13 - 18 JUNIO

- San Antonio Jaiak Ereñotzu auzoan.

EKAINAK 13 JUNIO -

IRAILAK 24 SEPTIEMBRE

- Ugaldetxoko aisialdi gunea irekita.

EKAINAK 15 JUNIO

- Kanpoko Udal Jolas Igerilekuak irekita... irailaren 10 arte.
- Teknologiaren erabilera ardurasuari buruzko hitzaldia udaletxeko areto nagusian (Hernani Burujabe, Telekomunikazio Sektorea / EH-Kom Kooperatiba).
- Traineru denboraldia hasieraren bezperan, “Maialen” trainerua eta Hernani Arraun Elkarteak arraunlari eta arlo teknikoaren partaideen aurkezpena Zinkoenea plazan.
- Indarkeri matxista ardatz duela, “Eulizakuaren zarata” herri-antzerkia Biteri kultur etxean.

EKAINAK 16 JUNIO

- *SanJoanak 2023... XXIII. Preludio Txikia.*

EKAINAK 17 JUNIO

- *SanJoanak 2023... Pilota: San Joan Torneoko finalak kiroldegiko frontoian... San Joan jaietako XXVIII. Preludioa.*

EKAINAK 18 JUNIO

- *SanJoanak 2023... Aurorak (OZENKI eta Goizuetako UMORE ONA abesbatzak)...*

EKAINAK 20 JUNIO

- *Bertatik (ZABALDUZ Kooperatiba - Fede Pacha & Co) enpresaren aurkezpena Ibaiondo poligonoan. Instituzioek emandako dirulaguntzen bidez (Hernaniko Udalak ere bai) gizarte bazterketa arriskuan dauden pertsonak laneratzea eta bertako lehenengo sektorea indartzea ditu helburuak.*

EKAINAK 22 JUNIO

- *SanJoanak 2023... Zazpiterditan Tiloletan emanaldia (Ttarla Dantza Taldea).*

EKAINAK 23 JUNIO

- Ione Belarra, ministra de Derechos Sociales y Agenda 2030, y líder de Unidas - Podemos, en Hernani con motivo de una reunión con representantes de la Federación Internacional de Comunidades Educativas (FICE), de la Fundación RESILIS y de la Cooperativa Agintzari SCIS, que trabajan en un proyecto de acogimiento familiar especializado que “es una referencia para todo el estado”.

EKAINAK 23 - 27 JUNIO

- *SanJoanak 2023. La oñatiarra Leire Derteano Lizarralde es la autora del cartel de las fiestas. La Comparsa de Gigantes y Cabezudos es la encargada de lanzar el txupinazo, de la izada y arriada de las fiestas. Bizi ditzagun jaiak askatasunez eta plazerez! (indarkeria sexistatik gabeko jaiak) - Planto eraso matxista eta arrazistei!*

EKAINAK 28 JUNIO

- Día Internacional del Orgullo LGT-BIQ+.
- El Departamento de Seguridad del Gobierno Vasco anuncia un aumento de un 40% de plantilla de la Ertzaintza, agentes que se destinarán al refuerzo en la protección frente a casos de violencia machista, alguno de ellos a la comisaría de Hernani, donde se han registrado 249 casos, cinco graves.

EKAINAK 29 JUNIO

- Frantziako Tourraren harira, GURE ESKUk antolatutako ekimenen aurkezpena eta argazki erraldoia Tiloletan.

EKAINAK 29 JUNIO -

UZTAILAK 21 JULIO

(astelehenetik ostiralera)

- Haur zaintza zerbitzua martxan jarri du DOBERA Euskara Elkarteak.
- Colonias abiertas / Udaleku irekiak (Hernaniko Udala, Gaztedia Saila - Ereñotzuko Auzo Udala).

UZTAILA / JULIO

- Gazte eta hurrekin egin bezala, 65 urtetik gorako hernaniarrentzat hainbat ekimena antolatu dira, uztailean zehar.
- *Ekhilur*, ordainketa sistema arautua eta alternatiboaren inguruko agerraldia Biteri plazan: transakzio bolumenari dagokionez, milioi bat eurora iritsi berri da, eta 2024rako proiektua hedatzea da asmoa.
- Merkataritza-lokalen irisgarritasuna hobetzeko kanpaina abian jarri du Hernaniko Udalak, Koxka Elkar-tearekin batera.
- HAZINNOVA ziurtagiria jaso dute herriko hiru enpresa berritzailek: Iparragirre Sagardotegia, Manufacturas HEPYC eta Productos Químicos FM 2005.
- *Ño* komikia kaleratu du Eli Pagola Apezetxeak, Miren Artetxerekin batera.

UZTAILAK 1 JULIO

- Según el Ministerio de Interior, en base a las denuncias tramitadas, en Hernani, durante el primer semestre de 2023, se han producido una violación (mismo número que en el mismo periodo de 2022), 4 delitos contra la libertad sexual (- 20%), 4 robos con violencia e intimidación (=), 47 robos con fuerza en domicilios y/o locales (+ 38,2%), y 81 cibercrimitos (+15,7%).
- Esku pilota. Abian de *Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga S.A.* Txapelketa kiroldegiko frontoian. Finalak, uztailaren 29an.

UZTAILAK 1 - 2 JULIO

- Afecciones (imposibilidad de aparcamiento) y cierres de tráfico con motivo del paso de la 2ª etapa del Tour 2023 por Gipuzkoa, por Hernani. Aparcamientos disuasorios en Galarreta - Orona y Akarregi. Errepidetara, euskal ikurrekin joateko deialdia "munduaren aurrean herri bezala" agertzeko (GURE ESKU).

UZTAILAK 3 JULIO

- Iruñean izandako hilketa matxita salatzeak, kontzentrazioa Plaza Berrian (Hernaniko Koordinadora Feminista - Berdintasun Kontseilua).
- La presa hernaniarra Itsaso Zaldua Iriberrri declara ante la Audiencia Nacional, esta vez por su implicación en el asesinato del expresidente del PP de Aragón, Manuel Giménez Abad (2001). Hori salatzeak, elkarretaratzea Gudarien plazan (Hernaniko Presoen Batzordea)... Absuelta por falta de pruebas.

UZTAILAK 3 - 9 JULIO

- *Donosti Cup 2023 - Donosti Authentic Cup (fútbol inclusivo)*. Hasta 95 partidos en instalaciones de Zubipe.

UZTAILAK 3 - 14 JULIO

- Udaleku ibiltariak Debagoiena aldeara (DOBERA Euskara Elkarteak).

UZTAILAK 3 - 21 JULIO

- Kirol Udalekuak (Hernaniko Udala, Gaztedia Saila).

UZTAILAK 7 JULIO

- Auto istripua A-15ean, Hernaniko hilerriaren parean: 88 urteko donostiar bat hil da.

UZTAILAK 7 - 9 JULIO

- Martindegiko San Fermin Jaiak.

UZTAILAK 8 JULIO

- Ganbera kontzertua udaletxeko areto nagusi berrian: Eneko Sota Zabaleta akordeoi-jole hernaniarra, biolin eta gitarra joleekin.

UZTAILAK 13 JULIO

- Beherapen Azoka (BERRIAK Elkarteak).

UZTAILAK 15 JULIO

- Se cumplen 25 años desde que "la injusticia española cerrara el diario EGIN...", acto de EH Bildu en Eziago poligonoa.

UZTAILAK 16 JULIO

- Karmengo Jaiak kaxkoan: Maitere Goñi Alzaga omendua, kaxkoko alkatea!

UZTAILAK 17 - 20 JULIO

- Euskal Herriaren historiari buruzko ikastaroa Biteri kultur etxean (Hernani Errotzen - Nabaralde).

UZTAILAK 18 JULIO

- Bigarren eskuko azoka (arropa eta oinetakoak) Florida auzoa 28 zenbakiko plazatxoan (AMHER-SOS Arrazakeria).

UZTAILAK 18 - 19 JULIO

- Udako Zinemaldia Goiz Eguzki - Kardaberaz parkean. (POTEMKIN taldea).

UZTAILAK 23 JULIO

- Espainiako kongresurako eta senaturako hauteskunde orokorrak: 16.229 hernaniar bozkatzera. EH Bildu da indar politiko bozkatuena Hernanin (4.533 boto).

UZTAILAK 24 - 29 JULIO

- Udaleku ibiltariak Goierriin barrena (DOBERA Euskara Elkarteak).

UZTAILAK 27 JULIO

- Nahia Valle hernaniarraren kontzertu akustiako Goiz Eguzki - Kardaberaz parkean (BURRUNBA Gazte Euskaltzale Taldea).

UZTAILAK 27 - 29 JULIO

- *Uda Parkean* programa: zirkua, musika, antzerkia... Ave Maria parkean / Atsegindegi plazan.

UZTAILAK 31 JULIO

- Santa Barbarako San Inazio jaiak (MORKAIKO Kultur Taldea).

ABUZTUA / AGOSTO

- Han comenzado las obras de renovación Mañe y Flaquer plaza, obras que proyectan la diferenciación de dos espacios, y uno de coexistencia con Kulturarteko Plaza Feminista. Bilerak irekiak obren gertaeren berri emateko.
- Varias empresas turísticas de Hernani reciben el reconocimiento del Gobierno Vasco; entre otras: Iparragirre sagardotegia, Iturralde jatetxea y Aralar Taberna, además de Chillida Leku museoa.

ABUZTUAK 3 AGOSTO

- Bitartean taldearen kontzertua Goiz Eguzki - Kardaberaz parkean (BURRUNBA Gazte Euskaltzale Taldea).

ABUZTUAK 4 AGOSTO

- Recibimiento en el ayuntamiento a las niñas y niños saharauis que están pasando parte del verano en la localidad.

ABUZTUAK 7 AGOSTO

- Denuncias varias (Gobierno Vasco, Diputación Foral de Gipuzkoa, asociaciones de víctimas...) por el homenaje de SORTU Hernani, al miembro de ETA Ekain Ruiz Ibarguren, en el 23 aniversario de su muerte cuando estalló la bomba que trasladaba en un vehículo en Bolueta, Bilbao.

ABUZTUAK 9 AGOSTO

- Alerta laranja muturreko tenperaturagatik.

ABUZTUAK 11 AGOSTO

- Una persona agraciada con un millón de euros en el sorteo del EuroMillón, con un boleto validado en Hernani.

ABUZTUAK 18 AGOSTO

- Josetxo Oyarzabal Erro, Realeko futbolari ohia, hil da.

ABUZTUAK 21 - 25 AGOSTO

- KaniUdalekuak* Arriatsun (KANIKA Aisialdi Taldea).

ABUZTUAK 23 AGOSTO

- Bi gizon atxilotu ditu Ertzaintzak Santa Barbara auzoan lapurtzen saiatzegatik.

ABUZTUAK 24 AGOSTO

- El colectivo ecologista EGUZKI denuncia la muerte de decenas de peces de pequeño tamaño, también truchas y salmones, en el río Urumea, en el entorno del puente de Karabel.

ABUZTUAK 25 - 27 AGOSTO

- Portu auzko San Joan Txiki Jaiak.

IRAILA / SEPTIEMBRE

- HH2 eta LH6 mailen arteko haurrentzako zaintza zerbitzua (07:30etatik 09:00etara, 2024ko ekainera arte) Langile Ikastolan (DOBERA Euskara Elkartea).
- Arropa biltegi zabalik AMHER Elkarteko lokalean.
- Remo. Beñat Odriozola (Hernani Arraun Elkartea) consigue la cuarta plaza en el Campeonato del Mundo celebrado en Belgrado (categoría PR2, skiff).
- Haur jaioberrien familientzat *ongietorri opari* berriak (Buruntzaldeako Udalak).

IRAILAK 1 SEPTIEMBRE

- Erroka taldearen kontzertua Atsegindegi plazan (BURRUNBA Gazte Euskaltzale Taldea).

IRAILAK 1 - 3 SEPTIEMBRE

- Latsunbeberri - Marielutseko Jaiak.

IRAILAK 2 SEPTIEMBRE

- XXXVI. Sagardo Eguna Donostian. Hernaniko ordezkariak bertan dira, eta Joxe Mari Alberro (Alberro Sagardotegia) eta hildako Simon Etxeberría (Otsu-enea Sagardotegia) omenduak izan dira.
- Pirritx, Porrotx eta Marimototsen* emanaldia Atsegindegi plazan (CR Hernani Elkartea).

IRAILAK 4 SEPTIEMBRE

- Herriko pentsiodunen mobilizazioak bueltan dira, uda pasa ondoren. Astelehenero elkartzen jarraituko dute Gudarien plazan.
- Debido a la presencia de polvo sahariano, se registran en Hernani 229 microgramos por metro cúbico de partículas en suspensión PM10 (la polución atmosférica cuadruplica el nivel máximo saludable).

IRAILAK 4 - 15 SEPTIEMBRE

- Giza habitat ezkutua* erakusketa Biteri kultur etxean... Bisita gidatuak eta historia ikastaroa (Hernani Errotzen).

IRAILAK 4 - 25 SEPTIEMBRE

- Bizitza jokoan: bortxatutako giza eskubideak eta natura eskubideak / Derechos humanos y de la naturaleza violentados* erakusketa (Mugarik Gabe Elkartea) Kulturarteko Plaza Feministan.

IRAILAK 5 SEPTIEMBRE

- Presentación de la iniciativa *diálogos restaurativos* en Biteri kultur etxea: durante varios meses hernaniarras han llevado a cabo un proceso de reflexión sobre las consecuencias de la violencia y el conflicto han provocado en la convivencia en Hernani (Iniciativa Ciu-

dadana por la Convivencia / Mesa de Convivencia municipal).

IRAILAK 6 SEPTIEMBRE

- "Ta argiya iñ zan" (Eli Pagola Apeztexea - Ainhoa Gutierrez del Pozo; Sorkuntza Beka, 2021): proiektzio emanaldia Fagollagako zentralean.

IRAILAK 7 - 8 SEPTIEMBRE

- Stock Azoka Plaza Berrian (BERRIAK).

IRAILAK 8 - 10 SEPTIEMBRE

- Zikuñaga auzoko Jaiak.

IRAILAK 9 - 10 SEPTIEMBRE

- XXII Travesía conmemorativa de la Red Comète (en recuerdo de los fugitivos y mugalaris de la red durante la II Guerra Mundial) entre Ciboure y Oiartzun. Autobús para trasladar a los participantes desde Karabel auzoa (9 de septiembre).

IRAILAK 14 - 16 SEPTIEMBRE

- Joxan Goikoetxea Maritxalar musikari hernaniarraren kontzertu - emanaldiak AEBetan; Boisen, Renon eta San Franciscon.

IRAILAK 15 SEPTIEMBRE

- Bi gizon atxilotuak, droga trafikoko delitu bat egotzita: speed kilo bat zeramatan furgoneta batean.

IRAILAK 15 - 17 SEPTIEMBRE

- Euskal Jaiak: musika emanaldiak, abeltzaintza azoka, sagardo dastaketa, trikitixa jaialdia...

IRAILAK 17 - 21 SEPTIEMBRE

- Mugikortasun Astea: bizikleta martxa eta ginkana, bizikletak konpontzeko oinarrizko tailerra, patin ikastaroa...

IRAILAK 18 SEPTIEMBRE

- Hernani Burujabe: las claves de la energía y la moneda* hitzaldia Kulturarteko Plaza Feministan (Hernani Burujabe - AMHER-SOS Arrazakeria).

IRAILAK 19 SEPTIEMBRE

- Eskubaloia. Jordi Ribera Espainiako hautatzailearen hitzaldia Biteri kultur etxean (Hernaniko Eskubaloi Taldea).

IRAILAK 20 SEPTIEMBRE

- *Berriketan* egitasmoa berriro martxan da Ereñotzun (asteazkenero izango dute Ereñotzuko adinekoek zita).

IRAILAK 21 SEPTIEMBRE

- *Etorri berriak eta euskara: zer dago euskaldunon esku? hitzaldia* Kulturarteko Plaza Feministan (Hernani Burujabe - AMHER-SOS Arrazakeria).

IRAILAK 22 SEPTIEMBRE

- Merkataritza Festa, dendak kalera aterata: musikariak, omenaldiak (*Zabala Okindegia, Feli 1945 eta Eukene Jantziak*), bazkaria, txaranga... (BERRIAK).
- Uda amaituta, ateak irekitzen ditu Hernaniko Gaztelekuak.
- Auzitegi Nazionalak Aitor Zelaia eta Galder Barbado gazte gasteiztarrei kartzela zigorra berretsi du eta, elkarretaratzea Gudarien plazan (Buruntzaldeako ERNAI). Tentsio uneak errepidea moztu denean, eta Ertzaintzak hainbat pertsona identifikatu duenean.
- Gazte Topagune Sozialista aurkezteko hitzordua, eta bertso - afaria Kontraktantxa gaztetxean (Gazte Koordinadora Sozialista).

IRAILAK 22 - 23 SEPTIEMBRE

- *Karabel auzoko Jaiak*.

IRAILAK 23 SEPTIEMBRE

- *Urumea ibaia, Zubiondo poligonoaren inguruan, garbitzeko zita: 369 kilo zabor* (SAGARRETA Natur Taldea).
- *Errebeldeak Fest* Kirol Rock jaialdia: kirol inklusiboa + rock kontzertuak (Dame Tvision Kultur Elkartea).

IRAILAK 24 - 30 SEPTIEMBRE

- Energia eta Klima Astea: film proiektzioa, hitzaldiak, haur antzerkia...

IRAILAK 26 SEPTIEMBRE

- Asier Ezeiza *Xaxi* Auzitegi Nazionalan epaitua, 2003an Alacanten eginiko bi atentaturengatik: 182 urteko espetxe zigorra, inhabilitazioa eta Alacantera joateko debekua.
- Udal Osoko Bilkura. *Euskara Plana*, 2023 - 2027 onartua. Subida de un 2,6% de las ordenanzas fiscales para el año 2024. Eta Kaleratzeak STOPek aurkeztutako mozioa eztabaidan: Hernani, etxebizitzaren alokairuen prezio garestiengatik eta Etxebizitzari buruzko Estatuko Legeak arautzen duenagatik, Hernani "tenkatutako eremua".

IRAILAK 28 SEPTIEMBRE

- Municipio B (Montevideo, Uruguai) herriko alkateari harrera udalerekin: esperientzia eraldatzaileen berri elkarri eman dioten Xabier Lertxundi alkateak eta Silvana Pisanok.

**IRAILAK 27 SEPTIEMBRE -
URRIAK 1 OCTUBRE**

- *Hitz Andana hitzaren inguruko jardunaldiak: istorio ezberdinak, kontatuak, kantatuak, antzeztuak, errezitatuak... baita inprobisatuak eta musikaz lagunduak ere.*

**IRAILAK 28 SEPTIEMBRE -
URRIAK 27 OCTUBRE**

- *Ño komikiaren erakusketa* (Eli Pagola - Maitane Gartzandia - Miren Artetxe) Kulturarteko Plaza Feministan.

IRAILAK 29 SEPTIEMBRE

- Bi langile zaurituta *Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA* enpresan izandako istripuan.
- KRONIKAREN aldeko Erremonte Txapelketa baino gehiago (sagardo dastatzea, musika, dantzariak...) Galarreta Jai-Alai frontoian.
- Emakumeentzako Jabetze Eskolari hasiera emateko Leoka labaderoko emanaldia: *Hitz esana* olerki ikuskizuna (Mejillon Tigre Kolektiboa, Bertintasun Kontseilua)... Ikastaroak, hitzaldiak, tailerrak, Batukada feminista...

**IRAILAK 29 SEPTIEMBRE -
URRIAK 1 OCTUBRE**

- Lizeaga auzoko Jaiak.

IRAILAK 30 SEPTIEMBRE

- XXXI. Mugarri Festa (Hernaniko Udala - Mendiriz Mendi).

URRIA / OCTUBRE

- Son 8 las personas centenarias residentes en Hernani.
- Kiroldegiko, Biteri kultur etxe eta... Ereñotzuko ikastaro - tailerrak, haurrentzat zein helduentzat, martxan dira. Eta hainbat elkartet antolatutakoak ere.
- "Auzolanberri, mendeko pertsonentzako arreta eta zaintza" eta "Gure artean, emakumeak; talentuak eta aukerak" programak martxan jarri dira, pertsonen gizartratzea, presakuntza eta ibilbide soziolaboralak sustatzeko (Beterrri - Buruntza Mankomunitatea).
- Urumea ibaian eta Hernanin identifikatu diren hondakin fokuetan 8.260 kilo hondakin baino gehiago jaso dira urteko aurreneko hamar (10) hilabetetan. Arazo horren aurrean, eta herritarren sentsibilizazioa sustatzeko, kartelak jarri dira hainbat puntutan (Hernaniko Udala, Ingurumen Saila).
- Hainbat astetan, hilabetetan, Portu bidean, Lizeaga kalearen azpian dauden arkuetan (Leoka gaineko inguruan) zenbait lagun egon dira bizitzen; egoera horri eta bertan bizitzaren irtenbidea lortu diete Udaleko Gizarte Zerbitzuek... eta hustu eta garbitu egin dira.
- Talleres para descubrir ámbitos de creatividad, destinados a niñas y niños, en varios barrios de la localidad: Txantxilla, Zikuñaga, Latsunbe, Karabel, Etxeberri, Portu, Lizeaga, Elizatxo y Ereñotzu (Hernaniko Udala, Kultura Saila).

URRIAK 1 OCTUBRE

- *Nagusien Eguna / Día del Mayor en Atsegindegi plaza: comida popular*

+ música (Goiz Eguzki Erretiratuen Elkarte / Bilgune Soziala).

URRIAK 2 / 24 OCTUBRE

- MigraZinema zikloa Kulturarteko Plaza Feministan / Biteri kultur etxean (AMHER-SOS Arrazakeria).

URRIAK 4 OCTUBRE

- Ikasturteko aurreneko *Ttapa-ttapa*: ibilbide lauak eta seguruak herriko adineko pertsonentzat.

URRIAK 5 OCTUBRE

AZAROAK 9 NOVIEMBRE

ABENDUAK 15 DICIEMBRE

- *Performance* Zikloa... Biteri kultur etxean / Atsegindegi plazan / Kulturarteko Plaza Feministan.

URRIAK 6 - 7 OCTUBRE

- *Ertzeko bizitzak eraldatzeko ekintza kooperatiboa: Katalunia, Andaluzia, Madril eta Euskal Herriko proiektu eta esperientziak* (kooperatibismoari buruzkoak) Kulturarteko Plaza Feministan.
- Zelabideko (Gabriel Celaya plaza - Bidebieta plaza) Festak.

URRIAK 7 OCTUBRE

- Azaroaren 30eko Greba Feministaren harira, Euskal Herriko mugimendu, sektore eta eragile ezberdinen agerraldia Kulturarteko Plaza Feministan: "Zaintza eskubide unitbertsal gisa aitortzeko eskaera".
- II Pelota Eguna: pilotarien aurkezpena, jolasak... bazkaria... Hernani vs Goizueta desafioa (Maialen Lujanbio eta Aitor Mendiluze bertsolariak botileroak dira...).

URRIAK 9 - 20 OCTUBRE

- 11. Bakailao Astea... Tabernen arteko (27) bakailao pintxoan lehiaketa: Guria tabernako bakailao pintxoa, onena.

URRIAK 12 OCTUBRE

- Urriaren 12a, Hispanitatearen eguna dela eta, "Ospatzeko ezer ez, Independentzia" lelopean kontzentrazioa Gudarien plazan (SORTU - ERNAI - LAB).

URRIAK 17 OCTUBRE

- Azkeneko hilabetetan Hernanira bizitzera etorri berriei harrera udal-tertxeko areto nagusian, haiei euskara irakasteko boluntario sarea osatuko da. Euskara klaseak Kulturarteko Plaza Feministan, azaroaren 20tik...

URRIAK 18 OCTUBRE

- Israelgo Estatuaren ofentsiba militarra eta mendebaldeko herrialdeen "konplizitatea" salatzeo, Palestinaren aldeko kontzentrazioa Gudarien plazan.
- *Hernani ZineKluba* sortu da: saioak, hilean behin Biteri kultur etxean

URRIAK 19 OCTUBRE

- Kontzertua Biteri kultur etxean: *Don Inorrez*.

URRIAK 19 - 21 OCTUBRE

- Hernani Burujabe. *Burujabetza Jardunaldiak*: udalgintzatik eta herri-gintzatik burujabetza ezberdinak lortzeko bidean egin daitezkeen ekarpenak... Kulturarteko Plaza Feministan / *Burujabetza Eguna* (urriak 21)

URRIAK 20 - 21 OCTUBRE

- Gipuzkoako II. Alboka Topaketa (Hernani Musika Eskola Publikoa).

URRIAK 21 OCTUBRE

- Boluntariotza Azoka Atsegindegi plazan: Gipuzkoa 26 elkarten stand informatiboak eta jarduerak.

URRIAK 21-22/30 OCTUBRE

AZAROAK 6/13/24 NOVIEMBRE

- Udazkena Ereñoztun: irteerak, herri kirolak, probaketa - dastaketak... tailerrak, kontzertuak...

URRIAK 22 OCTUBRE

- Bakarrizketa Milagrosan: *Euskaldunen jatorria, historia eta irria* (Ion Martinez Esnaola "Txiki").

URRIAK 25 OCTUBRE

- Zerbitzu publikoan gehiengo sindikalak deitutako greba dela eta, Hernaniko Udala eta bere zerbitzu

guztiak, itxita (bezperan ez dago hondakin bilketarik): "Zerbitzu publikoek nabarmen egin dutela okerrera eta lan baldintzak okertzen ari dira etengabe azken urteetan".

URRIAK 25 OCTUBRE

AZAROAK 22 NOVIEMBRE

ABENDUAK 20 DICIEMBRE

- *Pentsamendu feminista gogoetagai* saioak eta irakurgaiak Kulturarteko Plaza Feministan.

URRIAK 26 OCTUBRE

- *Su(i)realismoa*, dantza, interakzioa, bideo sorkuntza eta musika uztartzen dituen ikuskizuna (Logela Multimedia & Circle of Trust) Biteri kultur etxean.

URRIAK 27 OCTUBRE

- Hernaniko Lanbide Heziketaren, EPOren, 75. urteurrena: ekitaldi instituzionala zentroan bertan, Jokin Bildarratz Hezkuntza Sailburua eta Xabier Lertxundi alkatea bertan direla.

URRIAK 27 - 28 OCTUBRE

- Txantxillako Jaiak... eta *Arimen kalejira* Hernaniko dultzaineroekin (Txantxiku Auzo Elkarte).

URRIAK 27 / 29 / 31 OCTUBRE

- Gau Beltzaren bueltan (urriak 31), *Kalabazak hustu, kandelak piztu, iluntasuna bizi!* ... eta hainbat... auzoetan (DOBERA Euskara Elkarte)

URRIAK 28 OCTUBRE

- Salida montaña para recogida de semillas de árboles autóctonos, que se utilizarán para un proyecto de creación de un vivero de ejemplares autóctonos (SAGARRETA Natur Taldea). Haziak ereiteko auzolana, azaroaren 25ean.
- Haur antzerkia Biteri kultur etxean: Eleder magoa.

URRIAK 29 OCTUBRE

- Marcha ciclo-turista para denunciar el lanzamiento premeditado, en las últimas semanas, de chinchetas a la calzada en el tramo Hernani

- Goizueta, convocada por varias asociaciones ciclo-turistas, entre ellas, Zikuñagako Ama. Aparecen durante la marcha, nuevamente, chinchetas en el recorrido.

- Tres mujeres heridas tras volcar un vehículo en la rotonda de Latsunbe - Atarrabiyo. A pesar de ser necesaria la presencia de bomberos para poder salir del vehículo, no revisten gravedad.

URRIAK 30 OCTUBRE

- "Federico Krutwigen mendeurrena (1921 - 2021)" hitzaldia Biteri kultur etxean (Hernani Errotzen).

URRIAK 31 OCTUBRE

- Udal Osoko Bilkura. Udalaren eta Diputazioko KABIA organismoarekin hitzarmena aldatu eta berri-tzea...

AZAROA / NOVIEMBRE

- Hernani, el Ayuntamiento de Hernani, en colaboración con la red OinHerri Herri Hezitzaileen Sarea va a poner en marcha un programa piloto para diseñar canales estables de participación infantil y repensar la cultura de la participación desde la infancia; el reto es adaptar y abordar una sociedad basada en la participación desde la infancia.
- Nuevo mural de Victor Goikoetxea, en colaboración con el arquitecto hernaniarra Jose Luis Loinaz, en el conjunto de viviendas recientemente construidas en Florida auzoa 25.
- Hernaniko ikastetxeetako jangeletan oihalezko zapiak erabiliko dira; proiektu pilotu honekin 1.100 kilo paper gutxiago xahutuko dira (Hernaniko Udala).
- El Ayuntamiento de Hernani ha dado inicio a la fase de diagnóstico, a través de una encuesta online, para la elaboración de un *Plan de Adaptación al Cambio Climático*. El objetivo en esta primera fase es conocer la situación actual e identificar los principales impactos que se prevén.

AZAROAK 2 NOVIEMBRE

- *Urumea zena eta Dena* II. hitzaldi zikloa ("Urumeako basoak") Biteri kultur etxean.

AZAROAK 2 - 12 NOVIEMBRE

- "Hariak" Erresistentzia Istorioen II. Zinemaldia Kulturarteko Plaza Feministan (Hernaniko Udala, Lan-kidetza Saila / AMHER-SOS Arrazakeria).

AZAROAK 3 NOVIEMBRE

- Ttapa - ttapa ekimena, Ereñotzun, 60 urte baino gehiagoko auzotarrei zuzenduta (ostiraletan).

- Beterri - Buruntzako landa gunerako indarrean egongo den *Leader* Programaren aurkezpena Biteri kultur etxean: eskualdean burutzen diren ekimen pribatuak lagunduak izango dira, belaunaldien arteko txandaketa eta landa eremuko biztanleriari eustea helburuak direla.

- Espainiako Gobernuak Hernaniko enpresei, gasaren erabilera intentsiboa duten enpresei, 6,4 milioiko dirulaguntza eman die 2022an izandako kostu gehikuntza konpentsatzeko.

AZAROAK 4 / 11 NOVIEMBRE

- Oparien erruleta udaletxeko arku-petan: asteko erosketen tiketekin aukera erruleta jokoan parte hartzeko (BERRIAK - Udal Merkataritza eta Turismo Saila).

AZAROAK 5 NOVIEMBRE

- Auzoko ekoizleen postuak, *udazkeneko azoka*, Osiñagan, Itxas-Buru sagardotegian.

AZAROAK 6 - 10 NOVIEMBRE

- Mendizale Astea eta XLIV. Argazki Lehiaketa Biteri kultur etxean (Mendiriz Mendi).

AZAROAK 6 / 22 NOVIEMBRE

- *Gurasotasun positiboa sustatzeko* hitzaldiak udaletxeko areto nagusian / Biteri kultur etxean (Treba Gurasoak - Hernaniko Udala, Haur Nerabe eta Gazteria Saila - Gipuzkoako Foru Aldundia).

AZAROAK 7 NOVIEMBRE

- *Gazako sarraskia gelditu!* udal lan-gileen eta ...-en kontzentrazioa, udaletxearen aurrean.

AZAROAK 8 NOVIEMBRE

- Eduardo Chillidaren jaiotzaren lehen mendeurrenaren ekitaldien aurkezpena, Hernaniko alkatea bertan dagoela, Donostiako Miramar jau-regian. Exposiciones, música, cine... presentación de publicaciones...

- "Galeuzca. La periferia contra el páramo" hitzaldia Biteri kultur etxean (Hernani Errotzen).

AZAROAK 9 NOVIEMBRE

- Lizarrako haurren erailketa salatzeko, kontzentrazioa Plaza Berrian: "Eraso sexistarik ez! Autodefentsa feminista! (Bilgune Feminista).

AZAROAK 10 NOVIEMBRE

- El Departamento de Educación del Gobierno Vasco expedienta y inicia los tramites para rescindir el contrato y prescindir de los servicios de la empresa *Serunion*, encargada de los comedores escolares de entre otros los centros Txirrita, Urumea, Elizatxo y Langile... Concentración de LANGILE ikastola en Gudarien plaza (12 de noviembre) denunciando el mal estado de la comida que se sirve en el centro y solicitando la rescisión de ese contrato. Finalmente se sanciona a la empresa (25.000 euros), y se inician los tramites para rescindir el contrato con Serunion en cuanto al servicio a Langile Ikastola.

- Irene Arrarats hernaniarrak Marjane Satrapiren "Persepolis" (Irango historia eta istorioen komikia) euskarara itzuli du; aurkezpena Donostian.

AZAROAK 11 NOVIEMBRE

- Gospel kontzertu solidarioa (Aba Taano Taldea, *Música para salvar vidas*) San Joan Bataiatzailearen parrokia-eliza.

AZAROAK 13-14 NOVIEMBRE

- Sesiones de realidad virtual para los socios del Hogar del Jubilado Goiz

Eguzki, en la EPO - Escuela Profesional: "Puede ser una herramienta para ayudar a mejorar el bienestar y fortalecer la mente y el cuerpo" (Goiz Eguzki / INNOVAE / Escuela Profesional de Hernani).

AZAROAK 14 NOVIEMBRE

- "Azken galdera amari", ama baten gaixotasuna (minbizia) eta heriotza ardatz dituen ipuinaren aurkezpena (Manex Beristain) Biteri kultur etxean.
- "Ipar eta mendebaldeko baskoiak Iruñeko Erresumaren sorreran. 824, Eneko Aritza" hitzaldia Biteri kultur etxean (Hernani Errotzen).

AZAROAK 14 - 15 NOVIEMBRE

- AEK - Zilegi Eskola. "Bazen behin" ipuin irakurle klubaren saioa Biteri kultur etxean (Uxue Apaolaza).

AZAROAK 16 NOVIEMBRE

- La Diputación Foral de Gipuzkoa reconoce la labor solidaria del Padre Angel Olan, y otorga al misionero hernaniarra el galardón *Agustín Ugarte*, en un acto celebrado en Donostia.
- Hernaniko Udala: Gobernu Planaren (2023-2027) aurkezpen ekitaldia udaletxeko areto nagusian. Udal Gobernuak 135 proposamen aurkezten ditu, hurrengo 3-4 urtetan gauzatuko direnak.
- "El sistema defensivo del Reino. ¿Porque con la arqueología aparecen cosas: castillos, Irulegi, castros (muruak)"... hitzaldia Biteri kultur etxean (Hernani Errotzen).

AZAROAK 16 - 30 NOVIEMBRE

- *HernaniKomik* erakusketa Biteri kultur etxean: Juan Luis Landaren ibilbidea eta Orreaga komikietan (Udal Liburutegia).

AZAROAK 17 NOVIEMBRE

- El alcalde de Hernani Xabier Lertxundi Asteasuinzarra viaja a Sudamérica (Uruguay, Brasil y Argentina) donde, en diferentes foros, da a conocer los modelos de gestión y participativos desarrollados en

la localidad: Auzozaintza, Hernani Burujabe, gestión de residuos...

AZAROAK 17 - 18 NOVIEMBRE

- *II. HernaniKomik* Atsegindegi plazan: komiki azoka, komikien aurkezpenak... irakurketa txokoa...

AZAROAK 17 - 19 NOVIEMBRE

- Hernani Musika Eskola Publikoko Dakapo abesbatzaren eta akordeoi orkestraren bidaia eta kontzertua Cerveran (Lleida).

AZAROAK 18/21/23-25 NOVIEMBRE

- Santa Zezilia Eguna dela eta (azaroak 22) herriko musika taldeen emanaldiak.

AZAROAK 19 NOVIEMBRE

- *Bizilagunak* ekimena: bertakoen familien eta bertara iritsitako familien arteko 24 bazkari.

AZAROAK 19 - 24 NOVIEMBRE

- GEURETIK SORTUAK ekimena. Sorkuntza-egonaldia (Goitibera Antzerki Konpainia) Atsegindegi plazan.

AZAROAK 20 NOVIEMBRE

- *Hezkuntza - eskola* saioa udaletxeko areto nagusian (Hernaniko Hezkuntza Plataforma).

AZAROAK 21 NOVIEMBRE

- Martxan dira Tilosetako frontoia eraberritzeko obrak.

AZAROAK 22 NOVIEMBRE

- Laikotasunari buruzko jardunaldia: "Cuando el destino nos alcance" filmaren proiektzioa + solasaldi-hitzaldia Biteri kultur etxean.

AZAROAK 23 NOVIEMBRE

- 2023 - 2027 Euskara Planaren aurkezpena Biteri kultur etxean (Hernaniko Udala): Euskara Kontseilua sortuko da.
- Kontzertua Biteri kultur etxean: "Delirio" (Maria Berasarte & Pepe Rivero).

AZAROAK 24 NOVIEMBRE

- Esne Beltza (Xabi Solano) taldearen "Esne Bidea" diskoaren aurkezpena, azkena izango dena; horrekin agur esango dio taldeak bere ibilbideari: 2024 urte osoan zehar azken bira egingo dute.

- "Herritarren bizitzak eraldatzera goaz" lemapean asanblada irekia ITUROLAN (Hernaniko BIDEA Herritar Taldea).

AZAROAK 25 NOVIEMBRE

- Emakumeen Aurkako Indarkeria Ezabatzeko Eguna. Hernaniko Udaleko alderdi politiko guztiek adierazpen instituzionala aho batez onartu dute. Mobilizazioak...

- *Gipuzkoako armarria iraganean, orainean eta etorkizunean* jardunaldia Biteri kultur etxean (Hernani Errotzen).

- "Zaintza eskubide kolektiboaren alde" mahai ingurua Kulturarteko Plaza Feministan: azaroaren 30ean kaleak betetzeko arrazoiak...

AZAROAK 26 NOVIEMBRE

- "Ondarebideak", Ereñotzuko ondare ezagutzera irteera (OLAK Auzo Elkartea).

AZAROAK 27 NOVIEMBRE

- Atzerriartasan Legeari buruzko saioa Kulturarteko Plaza Feministan.

AZAROAK 28 NOVIEMBRE

- Euskararen Eguna dela eta (abendua 3), mintzodromoa: 120 bat lagun elkartzen dira Milagrosan (Hernaniko Udal Euskaltegia).

- Udal Osoko Bilkura. Udal barruko batzorde berezi berri bat sortu da, Floridako hirigintza garapenerako. Euskararen Nazioarteko Eguna dela eta (abendua 3), "Euskara bidea" mozio - adierazpena...

AZAROAK 29 NOVIEMBRE

- Bonu (500) kanpaina berri bat martxan jarri du BERRIAKek, 2024ko urtarrilaren 6ra arte erabil daitezkeenak.

- Dos mujeres son atropelladas en la carretera GI-3401, en la zona de Galarreta. Una de ellas, de 93 años de edad, fallece tras su traslado al Hospital Donostia.
- Eskolako AGENDA 2023. Primer foro interescolar del curso 2023/24: "Energía disponible y no contaminante", plan de acción a desarrollar...

AZAROAK 30 NOVIEMBRE

- Greba Feminista Orokorra, zaintza eskubide kolektiboaren alde - zaintza eredu aldatzearen alde: mobilizazioak... Zaintza zerbitzua, haurrentzako, AEKn.

ABENDUA / DICIEMBRE

- Energia Udal Bulegoa, izan duen arrakasta ikusirik ITUROLA lekualdatu da. Con la intención de dar mayor continuidad al servicio, permanecerá abierta de forma continua.
- El sistema de pago y economía circular *Ekhilur* recibe el *Premio Euskadi 2023 de Consumo* del Gobierno Vasco.
- Dos hombres de 32 y 48 años detenidos, acusados de agredir sexualmente a un tercero... Los hechos ocurrieron a mediados de noviembre en una vivienda de Hernani.
- IBERPAPEL - Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga S.A. cierra el año con unas ganancias de 47,13 millones (+197,6%), cotizándose la acción en 19 euros.

ABENDUAK 2 DICIEMBRE

- *Eduardo Chillida, 100 años*. Inauguración en Chillida Leku Museoa de la exposición "Universo Maeght", que acoge hasta la primavera de 2024 (14 de abril de 2024) obras de, entre otros, Chagall, Giacometti, Braque, Tapias, Miro...
- Euskeraren Eguna dela eta (abendua 3), trikipotea + bertso bazkaria Elur Txori elkartearen + DJ *Anonymous* Ekos tabernan (BURRUNBA Hernaniko Gazte Euskaltzale Taldea).

- Accidente en la A-15 a la altura de Hernani, ha volcado un vehículo y la conductora, de 30 años de edad, queda atrapada en su interior por lo que se requieren los servicios de bomberos para su rescate.

ABENDUAK 2 - 4 DICIEMBRE

- Euskararen Eguna dela eta (abendua 3) ekitaldi ugari: Kantu bazkaria, bakarrizketak, bertso bazkaria....

ABENDUAK 5/15-16 DICIEMBRE

- Alan Griffin musikari (eta irakasle) irlandar - hernaniarra hil da. Azken agurra egiten zaio, abenduaren 16an Milagrosan.
- Euskararen Eguna dela eta (abendua 3), "Nola eragin gure seme-alaben hizkuntza ohituretan?" hitzaldia Biteri kultur etxean.
- Ekonomia zirkularra eta herriko merkataritza babesteko *Ekhilur* sistemaren urteko balorazioa, eta 2024 urterako planteamenduaren aurkezpena Biteri kultur etxean.

ABENDUAK 5 DICIEMBRE

- "Sasoi bete hamazazpi" *Kontrakantxa Gaztetxearen 17. urteurrena*: bertso-afaria gaztetxean... elektrotzaranga + kontzertuak...

ABENDUAK 6 - 10 DICIEMBRE

- *Fantasia da!* 58. Durangoko Azoka. Kartelaren egilea Ximon Agirre artista hernaniarra da. Hernanirron lanak bertan dira... "Argizagi" animaziozko proiektuak (*Marramiau* Sorkuntza Taldea: Ihintza Iriarte Apezetxea - Miren Bereziartua Lonbide - Uxue Bereziartua Lonbide) irabazi du Durangoko Udalak eta Durangoko Azokak emandako Sormen Beka: urtebeteko epea proiektua garatzeko, eta 2024ko azokan aurkeztuko duena.

ABENDUAK 8 DICIEMBRE

- Abre sus puertas el mercadillo de ropa, juguetes y libros organizado por AMHER-SOS Arrazakeria y Club de Rugby Hernani Elkartea, en Andre kalea (fines de semana hasta 6 ene. 2024):

ABENDUAK 11 - 18 DICIEMBRE

- Migratzeko eskubideen aldeko Astea / Semana por el derecho a migrar. *Memoriaren maindirea / Sábana dela Memoria*.

ABENDUAK 13 DICIEMBRE

- Sesión de talleres de *inteligencia y educación emocional* para familias en Biteri kultur etxea (Ayuntamiento de Hernani; Infancia, Adolescencia y Juventud).
- Autokonposta ikastaroa Biteri kultur etxean (Hernaniko Udala, Ingarumen Saila).

ABENDUAK 13/15/22/24/29 DICIEMBRE

- *Bertso Lata...* bertso afaria, Bertso jaialdia...

ABENDUAK 14 DICIEMBRE

- El Gobierno Vasco detalla las áreas y municipios que pueden optar a la declaración de "zona tensionada", entre ellas... Hernani. En el municipio de supera 30% de los ingresos o renta media/habitante lo destinado al pago del alquiler de una vivienda. El Ayuntamiento, en adelante, ha de presentar una solicitud de declaración de "zona tensionada", incluyendo medidas para tratar de frenar el alza de los precios de alquiler.
- Hernaniko komertzioetan erostea sustatzeko (Gabonetan ere bai) "Herri bizitza Hernanin" kanpainaren aurkezpena udaletxeareto nagusian (BERRIAK Elkartea - Ekhilur Kooperatiba - Hernaniko Udala): ekhi monetarekin egindako erosketak sustatzeko 53.581 euroko hoberiak... BERRIAK ere, hainbat ekimen eta jardura antolatzen ditu.
- Gabon Kanten Jaialdia San Joan Bataiatzailearen parrokia-elizan, herriko abesbatzekin (KANTUZ Abesbatza).

ABENDUAK 15 DICIEMBRE

- Geuretik Sortuak ekimena (UDAL-BILTZA): "Eraitsi SL" antzezlanaren estrenaldia (GOITIBERA Taldea) Atsegindegi plazan.

- *Hernani Burujaberen* urteko batzarra Burujabetzen etxean (ITUROLA): sektoreetako proiektuak eta proposamen berriak...
- *Solsticio de Invierno* en Chillida Leku museoan: actuación de Sara Azurza (“Hemen berriro”).

ABENDUAK 16 DICIEMBRE

- Santo Tomas Eguna (abendua 21): txistorra postuak + erromeria Plaza Berrian (San Joan Konpartsa / CR Hernani Elkarte / Hernaniko Eskubaloi Taldea).
- Kalejira Ttarla Dantza Taldearekin.
- Gabonetako erakusketa (2024ko urtarrilaren 6 arte) Lizeaga auzko plazan (GIBELALDE Auzo Elkarte).
- Eskubaloia. Ignacio Ocioren omezezko partidua kiroldegian: Bere Berea vs Beti Ona (Hernani Eskubaloi Taldea).
- Laiotz taldearen azken emanaldia, 33 urteko ibilbidearen ondoren, Oialume biltokian.

ABENDUAK 16 DICIEMBRE - 2024 URTARRILAK 7 ENERO

- Pilota. Gabonetako Txapelketa kiroldegiko frontoian.

ABENDUAK 17 DICIEMBRE

- Santo Tomas Eguna (abendua 21) Portu auzoan: 80 urtetik gorakoak omenduak. Ospakizunak ere Lizeaga auzoan.
- Kontzertu solidarioa (Zaporearen alde) udaletxeko areto nagusian: OZENKI + ERESMIN (Donostia) abesbatzak.

ABENDUAK 19 DICIEMBRE

- Sektore publikoko greba dela eta, udaletxea eta udal zerbitzuak itxita.

ABENDUAK 20 DICIEMBRE

- Reunión entre representantes municipales y la diputada foral de Movilidad, Turismo y Ordenación del Territorio para tratar temas relacionados con la movilidad y el servicio de transporte LurraldeBus.

- Última sesión plenaria del año: aprobación de los presupuestos municipales del año 2024 (38.116.300 euros), del Plan de Empleo municipal y de la subvención a la asociación UAWC, que trabaja en el suministro de alimentos y necesidades básicas a la población palestina.

ABENDUAK 21 - 22 DICIEMBRE

- Día de Santo Tomas (diciembre 21) en Goiz Eguzki... y Aratz ikastola, Gabriel Celaya plaza.

ABENDUAK 22 DICIEMBRE

- Kirologala 2023 (Diputación Foral de Gipuzkoa) en FICOPA (Irún). El remero hernaniarra Beñat Odriozola se hace con el premio Gipuzkoarren Kirola (votación popular): este año se ha proclamado campeón de España de Larga Distancia de remo adaptado.

ABENDUAK 22 - DICIEMBRE 2024 URTARRILAK 5 ENERO

- DOBERAko Negulekuak, neguko oporretan euskaraz gozatzeko.

ABENDUAK 23 DICIEMBRE

- Hernaniko Sortzaileen Azoka Plaza Berrian (DOBERA Euskara Elkarte - KRONIKA).
- “25 urtez herria egiten” lelopean, Garin Herriko tabernaren urteurrena ospatzeko egun osoko egitaraua.
- Martuteneko espetxerako martxa-manifestazioa, Zinkoeneatik abiatuta (SARE).
- Gabonetako Kontzertua San Joan Bataiatzailearen parrokia-elizan: Hernaniko Musika Banda + Hernani Musika Eskola Publikoko abesbatzak.

ABENDUAK 24 DICIEMBRE

- Olentzero eta Mari Domingiren etorrerak... Herriko ikastetxetako familien kalejira herrikoia, herriko haurren harremanak ahalbidetzeko.
- Gabon gaueko kale buelta (KANTUZ Abesbatza).

- Jangela zerbitzu duinaren aldeko kontzentrazioa Gudarien plazan (LANGILE ikastolako familiak). Hernaniko Udalak babesa adierazi dio hezkuntza komunitateari eta konponbidean bidelagun izateko konpromisoa hartu du.

- Preso eta iheslarien eskubideen aldeko manifestazioa (SARE).

- Gabon Erronda (Hernaniko Musika Banda).

ABENDUAK 26 - 29 DICIEMBRE

- Gabonetako egitarau zabala, ume eta gazteentzat... baita Ereñotzun ere.

ABENDUAK 29 DICIEMBRE

- Urte bete erail zutela, Lukas Agirre hernaniarra oroitzeko kontzentrazioa Gudarien plazan.

ABENDUAK 30 DICIEMBRE

- Kontzertua Biteri kultur etxean: “Hala ere” (Willis Drummond).

ABENDUAK 31 DICIEMBRE

- Wukroren aldeko San Silbestre lasterketa.
- Urtezahar eguneko erronda (Ohitura Zaharrak Abesbatza).

Eskerrak Hernani 2023-24 urtekari hau osatzeko laguntza eman,
artikuluak idatzi eta parte hartu duten guztiei.

